

Preben Espersen

Lov om menighedsråd med kommentarer

2. reviderede og forøgede udgave

Normalforretningsorden med kommentarer

2. reviderede og forøgede udgave

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
1998

Lov om menighedsråd med kommentarer
Normalforretningsorden med kommentarer
2. reviderede og forøgede udgave, 1. oplag 1998

© 1998 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse eller
mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er
uden forlagets skriftlige samtykke ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Tryk: Narayana Press, Gylling
Indbinding: Damm's Bogbinderi, Randers

Printed in Denmark 1998
ISBN 87-574-5773-5

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Gothersgade 133
Postboks 2126
1015 København K

Telefon: 33 95 97 00
Telefax: 33 95 99 97
e-mail: fl@djoeff.dk
Homepage: <http://www.djoeff.dk/flhome.htm>

Forord

Anden udgave af kommentaren til loven om menighedsråd er en noget bredere fremstilling end første udgave, idet der i en række tilfælde er medtaget materiale fra anden kirkelig lovgivning, hvor dette kan uddybe bestemmelser i menighedsrådsloven. Dette gælder fx budgetprocedurer, menighedsrådets arbejdsgransvar og stiftsøvrighedernes og provstiudvalgenes organisation og opgaver.

Det er søgt at give kommentaren en sådan form, at den kan anvendes af medlemmer af menighedsråd og ansatte, der ikke har særlige juridiske forkundskaber. Samtidig er det tilsigtet, at kommentaren skal være anvendelig i forbindelse med den juridiske sagsbehandling i bl.a. stiftsøvrighederne. På denne baggrund er kommentaren forsynet med et meget udførligt stikordsregister. Hvor cirkulærer, vejledninger og skrivelser er optaget i Ministerialtidende, er dette angivet ved cirkulærets, vejledningens eller skrivelsens nummer. Hvor sådant kildemateriale er optaget i Retsregler for Menighedsråd, er dette angivet ved et R i parentes.

Hvor ikke andet er anført i forbindelse med angivelser af skrivelser, er disse udgået fra Kirkeministeriet.

I menighedsrådets møder deltager efter menighedsrådslovens § 2, stk. 2, og § 3 undertiden visse præster og en repræsentant for kirkefunktionærerne. Disse omtales i kommentaren under betegnelsen mødedeltagere.

For velvillig gennemlæsning af manuskript og mange værdifulde forslag til ændringer og tilføjelser takker jeg stiftskontorchef Helle Samson og mine kolleger i Kirkeministeriet Niels Bjerregaard, Steffen Brunés, Marjun Egholm, Jørgen Engmark, Pernille Esdahl, Carsten Dalsgaard Jørgensen, Jens Ulf Jørgensen og Finn Langager Larsen.

Ansaret for mangler og eventuelle fejl påhviler naturligvis alene mig.

For tålmod og omhu ved renskrivningen af manuskriptet takker jeg Karin Sørensens.

København, juli 1998

Preben Espersen

Indholdsfortegnelse

Lov om menighedsråd (lovteksten i sammenhæng)	11
Lov om menighedsråd med kommentarer	25
Normalforretningsorden for menighedsråd (teksten i sammenhæng) . .	173
Normalforretningsorden med kommentarer	179
Litteraturliste	201
Forkortelser	203
Sagregister	205

Lov om menighedsråd

Lovbekendtgørelse nr. 571 af 21. juni 1996 om menighedsråd

Hermed bekendtgøres lov nr. 432 af 1. juni 1994 om menighedsråd med de ændringer, der følger af lov nr. 390 af 22. maj 1996.

Kapitel 1 Almindelige bestemmelser

§ 1. Sognets eller kirkedistriktets anliggender styres af menighedsrådet, medmindre andet er særligt hjemlet i lovgivningen.

Stk. 2. Er der flere kirker i et sogn, og er der til hver kirke henlagt et særskilt distrikt, vælges et menighedsråd for hvert distrikt.

Stk. 3. Menighedsrådene i et pastorat med to eller flere sogne eller i et sogn med to eller flere kirkedistrikter kan beslutte, at pastoratet eller sognet skal have fælles menighedsråd, når et menighedsmøde, jf. kapitel 7, i hvert af sognene eller distrikterne ønsker det.

Stk. 4. Ved oprettelse af et nyt sogn eller kirkedistrikt kan biskoppen bestemme, at det nye menighedsråd skal oprettes, før oprettelsen af sognet eller distriktet træder i kraft, og fastsætte, hvilke opgaver rådet skal varetage indtil dette tidspunkt.

Stk. 5. Ved oprettelse af et nyt sogn eller kirkedistrikt kan menighedsrådet for den del af sognet eller distriktet, der bliver tilbage, beslutte, at der skal afholdes nyvalg. Beslutningen skal være truffet, før oprettelsen af det nye sogn eller distrikt træder i kraft.

§ 2. Menighedsrådet består af mindst seks medlemmer, der vælges efter lov om valg til menighedsråd, og de i pastoratet tjenestemandsansatte sognepræster samt de overenskomstansatte præster, hvis ansættelse i pastoratet har en varighed af et år eller mere. Fødte medlemmer, der har orlov, er i orlovsperioden fritaget for hvervet som medlem af menighedsrådet.

Stk. 2. Andre præster end de i stk. 1 nævnte, der er ansat i pastoratet, og præster, som uden at være ansat i pastoratet yder bistand ved pastoratets betjening, har ret til uden stemmeret at deltage i menighedsrådets møder.

Stk. 3. Antallet af valgte medlemmer fastsættes af biskoppen efter folketallet i menighedsråds kredsen på grundlag af den opgørelse af folketallet, der offentliggøres af Danmarks Statistik pr. 1. januar i valgåret. Antallet udgør seks for det første tusinde og yderligere et medlem for hvert påbegyndt tusinde, dog ikke over femten i alt. Har to eller flere sogne eller kirkedistrikter fælles menighedsråd, fastsættes antallet af medlemmer efter det samlede folketal og fordeles på de enkelte sogne eller distrikter i forhold til folketallet i hvert af dem. Et sogn eller distrikt skal dog have mindst et medlem.

Stk. 4. Når den kirkelige betjening af et pastorat, der består af flere sogne eller kirkedistrikter, er ordnet således, at betjeningen af et enkelt sogn eller distrikt væsentligt er overdraget til en af præsterne, kan biskoppen ved regulativ for ordningen af tjenesteforholdet mellem præsterne bestemme, at hver af dem skal være medlem af menighedsrådet i sit sogn eller distrikt.

§ 3. En repræsentant for de kirkefunktionærer, der er ansat eller konstitueret i menighedsråds kredsen, har ret til uden stemmeret at deltage i rådets møder. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler herom.

§ 4. Hvis en valgmenighed i medfør af lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m. benytter en sognemenigheds kirke, er valgmenigheden efter regler, der fastsættes af kirkeministeren, berettiget til at vælge en repræsentant, der tiltræder menighedsrådet. Repræsentanten har kun stemmeret i sager vedrørende den fælles brug af kirken og kirkegården samt ved valget af læge medlemmer af provstiudvalget.

§ 5. Kirkeministeren kan efter forhandling med biskoppen bestemme, at der oprettes menighedsråd for grupper af personer, der udgør en særlig menighed. Kirkeministeren fastsætter regler for sådanne menighedsråds sammensætning og beføjelser.

Kapitel 2

Menighedsrådet

§ 6. Det nyvalgte menighedsråd afholder sit konstituerende møde, inden dets funktionsperiode begynder. Indkaldelse til mødet foretages af det først valgte medlem.

Stk. 2. Spørgsmålet, om en kandidat har mistet sin valgbarhed på grund af straf, jf. § 3 i lov om valg til menighedsråd, afgøres på dette møde.

§ 7. På det konstituerende møde afgiver de nyvalgte medlemmer en erklæring på ære og samvittighed om at ville udføre det dem betroede hverv i troskab mod den danske evangelisk-lutherske folkekirke, så at den kan byde gode vilkår for den kristne menigheds liv og vækst. Erklæringen skal kun afgives af medlemmer, der første gang indvælges i et menighedsråd.

§ 8. På det konstituerende møde vælges menighedsrådets formand af de valgte medlemmer ved hemmelig afstemning. Valget ledes af det medlem, der har indkaldt til mødet.

Stk. 2. Så snart valget af formanden har fundet sted, vælges en næstformand til at fungere i formandens forfald. Valget ledes af den nyvalgte formand eller i dennes forfald af det medlem, der har ledet formandsvalget, og foregår i øvrigt efter samme regler som dette.

Stk. 3. Valget af formand og næstformand har virkning for et år ad gangen.

Stk. 4. Et medlem af menighedsrådet er pligtig at modtage valg til formand eller næstformand. Et medlem er dog kun pligtig at være formand i 4 år.

Stk. 5. Menighedsrådet kan efter anmodning fritage formand og næstformand for hvervet for resten af en funktionsperiode.

Stk. 6. Når en formand eller næstformand fritages for sit hverv, dør eller udtræder af menighedsrådet, foretages nyt valg efter reglerne i § 9, stk. 1 eller 2, for resten af den afgående formands eller næstformands funktionsperiode.

§ 9. Hvert år inden udløbet af formandens funktionsperiode vælger menighedsrådets valgte medlemmer ved hemmelig afstemning formand for det kommende år. Valget ledes af den afgående formand.

Stk. 2. Så snart valget af formanden har fundet sted, vælges en næstformand for det kommende år. Reglerne i § 8, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 10. Menighedsrådet vælger af eller uden for sin midte en kirkeværge. Kirkefunktionærer, der er ansat ved kirken eller kirkegården, kan ikke vælges til kirkeværge.

Stk. 2. Menighedsrådet vælger af eller uden for sin midte en kasserer. Såfremt kassererforretningerne er knyttet til en af kirkens funktionærstillinger, bortfalder valget af kasserer. Menighedsrådet kan tegne en kautionsforsikring for kassereren.

Stk. 3. Formanden kan ikke vælges til kirkeværge eller kasserer.

Stk. 4. Størrelsen af eventuelt honorar til kirkeværgen og kassereren skal godkendes af provstiudvalget.

Stk. 5. Menighedsrådet vælger af sin midte en sekretær, medmindre sekretærhvervet er knyttet til en af kirkens funktionærstillinger.

Stk. 6. Menighedsrådet vælger blandt de valgte medlemmer en kontaktperson, der bemyndiges til på rådets vegne at give forskrifter og anvisninger til og modtage henvendelser fra kirkefunktionærerne i tjenstlige forhold. En funktionær, der er ansat ved kirken eller kirkegården, kan ikke vælges til kontaktperson.

Stk. 7. Menighedsrådet fastsætter en vedtægt for de i stk. 1 og 2 og stk. 5 og 6 nævnte personers forretningsområde.

Stk. 8. Menighedsrådet vælger en bygningskyndig til at deltage i de årlige syn over kirken og kirkegården. Kirkeværgen kan ikke vælges til menighedsrådets bygningskyndige.

Stk. 9. Menighedsrådet vælger af sin midte en person, der bemyndiges til sammen med formanden at underskrive dokumenter vedrørende køb, salg og andre dispositioner over fast ejendom og optagelse af lån.

Stk. 10. Valgene har virkning for menighedsrådets funktionsperiode.

§ 11. Valg til de i § 10 nævnte enkeltposter finder sted umiddelbart efter valg af menighedsrådets formand og næstformand.

Stk. 2. Meddelelse om valgene sendes til provstiudvalget og stiftsøvrigheden.

Stk. 3. Såfremt der i funktionsperioden sker ændringer i valgene, sendes der indberetning herom til provstiudvalget og stiftsøvrigheden.

§ 12. Ved førstkommande faste gudstjeneste efter det konstituerende møde bekendtgør præsten fra prædikestolen, hvem der er valgt til medlemmer af menighedsrådet, og hvem der er valgt til menighedsrådets formand.

Stk. 2. Inden funktionsperiodens begyndelse sørger den nyvalgte formand for, at det tillige i den lokale presse bekendtgøres, hvem der er valgt til medlemmer af menighedsrådet, og hvem der er valgt til menighedsrådets formand.

§ 13. En stedfortræder indtræder i menighedsrådet, når et medlem dør eller udtræder af rådet.

Stk. 2. Når menighedsrådets formand får meddelelse om eller på anden måde får kendskab til, at et medlem vil være forhindret i at varetage sit hverv i en forventet periode af mindst 2 måneder, indkalder formanden stedfortræderen til førstkommande møde i menighedsrådet.

Stk. 3. Når medlemmet på ny kan varetage sit hverv, udtræder stedfortræderen af menighedsrådet.

Stk. 4. Stedfortræderen skal indkaldes, hvis et medlem har forfald til

- 1) det konstituerende møde, jf. § 6,
- 2) det møde, hvor den endelige behandling af de kirkelige kassers årlige budget og regnskab finder sted,
- 3) det årlige møde, hvor valg af formand og næstformand finder sted,

- 4) det møde, hvor der foretages bindende afstemning i forbindelse med præsteansættelser, eller
- 5) det møde, hvor der foretages valg af medlemmer til provstiudvalg eller af medlemmer til stiftsudvalg, der er nedsat med hjemmel i den kirkelige lovgivning.

Stk. 5. Når et medlem må forventes at blive erklæret for inhabilt i forhold til en sag, der skal behandles i menighedsrådets møde, jf. § 26 og § 27, stk. 5, kan de medlemmer, der er valgt på den pågældende kandidatliste, kræve stedfortræderen indkaldt til at deltage i sagens behandling.

Stk. 6. Første gang stedfortræderen deltager i et møde i menighedsrådet, skal denne afgive en erklæring som nævnt i § 7.

§ 14. Findes der ved et medlems afgang eller forfald ingen stedfortræder til at indtræde i medlemmets plads, afgør biskoppen efter indhentet erklæring fra de øvrige medlemmer af rådet, om besættelsen af den ledige plads kan udsættes til næste almindelige valg. Dog skal udfyldningsvalg finde sted, hvis rådets antal af valgte medlemmer er gået ned under halvdelen, medmindre kirkeministeren samtykker i, at det undlades.

§ 15. Mister et medlem sin valgbarhed, skal medlemmet udtræde af menighedsrådet.

Stk. 2. Et medlem, der fraflytter menighedsråds kredsen, eller hvis bopæl er beliggende i en nyoprettet kreds, kan dog forblive i menighedsrådet til udløbet af valgperioden, såfremt vedkommende over for rådet afgiver en bindende erklæring herom.

Stk. 3. En sognebåndsløser, der er medlem af menighedsrådet i det sogn, til hvis præst der er løst sognebånd, og som mister sin valgbarhed, fordi den præst, til hvem der er løst sognebånd, fratræder sin stilling eller opsiges sognebåndsløsningen, kan bevare sit medlemskab til udløbet af valgperioden, hvis vedkommende over for rådet afgiver en bindende erklæring herom.

Stk. 4. Et medlem, som vedholdende undlader at opfylde sine pligter som medlem af rådet, skal udtræde af rådet.

Stk. 5. Menighedsrådet afgør, om betingelserne for udtrædelse efter stk. 1 – 4 er opfyldt. Menighedsrådets afgørelse herom kan indbringes for biskoppen, hvis afgørelse kan indbringes for kirkeministeren.

§ 16. I andre tilfælde end nævnt i § 15 kan et medlem udtræde af menighedsrådet, hvis rådet giver sit samtykke. Hvis menighedsrådet ikke er beslutningsdygtigt, kan tilladelse til at udtræde gives af biskoppen.

Stk. 2. Menighedsrådets afgørelse efter stk. 1 kan indbringes for biskoppen.

Stk. 3. Biskoppens afgørelse efter stk. 1, 2. pkt., og efter stk. 2 kan indbringes for kirkeministeren.

Kapitel 3

Udvalg

§ 17. For selvejende kirker nedsætter menighedsrådet et stående udvalg på mindst 3 af menighedsrådets medlemmer. Kirkeværgen kan ikke vælges til medlem af udvalget.

Stk. 2. Udvalget varetager tilsynet med kirkens og kirkegårdens vedligeholdelse og drift, kirkeværgens forretningsførelse samt udførelse af mindre arbejder ved kirke og kirkegård. Menighedsrådet fastsætter i en vedtægt nærmere regler for udvalgets virksomhed og beføjelser.

§ 18. Er der flere menighedsråd i et pastorat, nedsætter menighedsrådene et stående præstegårdsudvalg. Udvalget består af et lige stort antal medlemmer fra hvert menighedsråd.

Stk. 2. Udvalget varetager tilsynet med præsteembedets faste ejendom. Menighedsrådene fastsætter i en vedtægt nærmere regler for udvalgets virksomhed og beføjelser. Er der ikke enighed mellem rådene om vedtægtens indhold, træffes afgørelsen på et fælles møde ved almindeligt stemmeflertal. I tilfælde af stemmelighed afgør biskoppen sagen.

§ 19. For en ikke selvejende kirke nedsætter menighedsrådet et stående udvalg bestående af en sognepræst og to af dets valgte medlemmer til varetagelse af menighedens interesser med hensyn til kirken, kirkegården m.m. Udvalget skal have lejlighed til at udtale sig om alle større arbejder, der udføres ved kirken eller kirkegården, og har ret til gennem menighedsrådet at henvende sig til de kirkelige tilsynsmyndigheder.

§ 20. Menighedsrådet kan nedsætte særlige udvalg til varetagelse af bestemte hverv eller til udførelse af forberedende eller rådgivende funktioner for menighedsrådet eller de stående udvalg. Menighedsrådet bestemmer de særlige udvalgs sammensætning og fastsætter regler for deres virksomhed.

§ 21. Valg af medlemmer til de i §§ 17-19 nævnte udvalg finder sted umiddelbart efter valg af menighedsrådets formand og næstformand. Valgene har virkning for menighedsrådets funktionsperiode.

Stk. 2. Ved valg af medlemmer til udvalg skal forholdstalsvalgmåden anvendes, hvis dette kræves af noget medlem af rådet. Nærmere regler for valgets gennemførelse kan fastsættes af kirkeministeren.

Stk. 3. Medlemmer af menighedsrådet er pligtige at modtage valg til udvalg samt til at udføre øvrige hverv, herunder de i § 10 nævnte, som menighedsrådet måtte tildele dem. Menighedsrådet kan også, medmindre andet særligt er bestemt, overlade hverv til andre af menighedens medlemmer, som er villige dertil.

Kapitel 4

Møder m.v.

§ 22. I begyndelsen af hvert kirkeår træffer menighedsrådet beslutning om, hvor de ordinære møder skal afholdes. Endvidere træffer menighedsrådet beslutning om, på hvilket sted i menighedsråds kredsen der vil være fremlagt sagsfortegnelse samt udskrift af beslutningsprotokollen. Der foretages bekendtgørelse herom efter menighedsrådets bestemmelse.

Stk. 2. Menighedsrådet træffer beslutning om, hvornår ordinære møder skal afholdes, og møderne bekendtgøres forud efter menighedsrådets bestemmelse.

Stk. 3. Ekstraordinære møder skal afholdes, når menighedsrådets formand, en sognepræst eller mindst en tredjedel af medlemmerne ønsker det. Formanden fastsætter tid og sted for de ekstraordinære møders afholdelse, og møderne bekendtgøres så vidt muligt forud efter menighedsrådets bestemmelse.

Stk. 4. En fortegnelse over de sager, der vil komme til behandling på menighedsrådets møde, samt en udskrift af beslutningsprotokollen skal med de begrænsninger, der følger af lovgivningens regler om tavshedspligt, så vidt muligt være fremlagt et eller flere steder i menighedsråds kredsen.

Stk. 5. Flere menighedsråd i et pastorat skal samles til et fælles møde efter anmodning fra

- 1) en sognepræst,
- 2) formanden for et af menighedsrådene,
- 3) et af menighedsrådene eller
- 4) en tredjedel af medlemmerne i hvert af rådene.

Stk. 6. Fællesmøder indkaldes og ledes af formanden for hovedsognets menighedsråd. Møderne bekendtgøres så vidt muligt forud for afholdelsen.

Stk. 7. Ved kirkevisitats kan biskop eller provst beramme møde med menighedsrådet eller dets valgte medlemmer alene.

§ 23. Menighedsrådets møder er offentlige. Menighedsrådet kan bestemme, at en sag skal behandles for lukkede døre, når dette findes nødvendigt eller ønskeligt på grund af sagens beskaffenhed. Spørgsmålet om, hvorvidt en sag giver grundlag for dørlukning, forhandles for lukkede døre, hvis det bestemmes af menighedsrådet eller formanden.

Stk. 2. Menighedsrådet kan tillade personer, der er ansat af menighedsrådet, at overvære behandlingen af sager for lukkede døre. Menighedsrådet kan tilkalde andre personer til at overvære en sags behandling for lukkede døre, når det er ønskeligt af hensyn til sagens oplysning.

§ 24. Menighedsrådets beslutninger træffes i møder. Menighedsrådet er beslutningsdygtigt, når mindst halvdelen af medlemmerne er til stede.

Stk. 2. Afstemninger sker således, at det klart fremgår, hvorledes det enkelte medlem stemmer, jf. dog §§ 8 og 9.

Stk. 3. Beslutninger træffes ved stemmeflertal, hvor intet andet særligt er bestemt.

Stk. 4. Menighedsrådet vedtager selv sin forretningsorden.

Stk. 5. Er der uenighed i menighedsrådet om forretningsgangen, afgøres spørgsmålet af biskoppen.

§ 25. Menighedsrådets beslutninger indføres i en beslutningsprotokol med angivelse af, hvorledes det enkelte medlem har stemt. Beslutningsprotokollen underskrives ved slutningen af mødet af de medlemmer, der har deltaget i mødet. Ethvert af disse medlemmer kan forlange sit særstandpunkt kort tilført beslutningsprotokollen og ved sager, der skal fremsendes til anden myndighed, kræve, at denne samtidig gøres bekendt med indholdet af protokollen. Det pågældende medlem kan ved sagens fremsendelse ledsage denne med en begrundelse for sit særstandpunkt.

§ 26. Menighedsrådet træffer beslutning om, hvorvidt et medlem har en sådan interesse i en sag, at medlemmet er udelukket fra at deltage i menighedsrådets forhandling og afstemning om sagen. Det pågældende medlem er ikke udelukket fra at deltage i forhandling og afstemning om sin inhabilitet. Beslutningen kan indbringes for biskoppen.

Stk. 2. Et medlem skal underrette menighedsrådet, hvis der foreligger forhold, der kan give anledning til tvivl om medlemmets habilitet.

§ 27. Præster kan ikke deltage i forhandling og afstemning i sager, der vedrører præsteboliger eller en anden præst i pastoratet.

Stk. 2. Præster kan ikke deltage i afstemningen i sager, der er omfattet af bestemmelsen i § 38.

Stk. 3. Præster kan ikke deltage i afstemningen i sager, der vedrører opførelse af kirker og nedbrydning af kirker.

Stk. 4. Præster kan ikke deltage i menighedsrådets afstemning om indstilling i sager om sogneinddeling, herunder oprettelse af nye sogne og kirkedistrikter, og pastoratsinddelingen.

Stk. 5. En kirkefunktionær, der er medlem af menighedsrådet i den menighedsrådsreds, hvori funktionæren er ansat, kan ikke deltage i forhandling og afstemning i sager om ansættelse af kirkefunktionærer og i sager, der angår andre funktionærer ved kirken og kirkegården. Den i § 3 nævnte repræsentant for kirkefunktionærerne kan ikke deltage i forhandling i disse sager.

§ 28. Under forhandlingen og afstemningen i de i § 26 og § 27, stk. 1 og 5, nævnte sager skal den inhabile forlade mødelokalet.

Kapitel 5

Menighedsrådets formand og næstformand

§ 29. Menighedsrådets formand forbereder menighedsrådets møder og indkalder medlemmerne, de i § 2, stk. 2, nævnte præster og den af kirkefunktionærerne valgte repræsentant til møderne.

Stk. 2. Formanden giver inden menighedsrådets møder i videst muligt omfang medlemmerne, de i § 2, stk. 2, nævnte præster og den af kirkefunktionærerne valgte repræsentant underretning om, hvilke sager der vil komme til behandling på mødet. Formanden sørger så vidt muligt for, at det fornødne materiale til sagens bedømmelse tilsendes de i 1. pkt. nævnte personer i god tid før mødet.

Stk. 3. Formanden leder menighedsrådets forhandlinger og afstemninger og drager omsorg for, at rådets beslutninger indføres i beslutningsprotokollen.

§ 30. Formanden sørger for, at menighedsrådets beslutninger udføres.

Stk. 2. Formanden kan på menighedsrådets vegne afgøre sager, der ikke tåler opsættelse eller ikke giver anledning til tvivl. Formandens afgørelse forelægges menighedsrådet til efterretning på næste møde.

§ 31. Dokumenter vedrørende køb, salg og andre dispositioner over fast ejendom og optagelse af lån skal underskrives af menighedsrådets formand og et andet menighedsrådsmedlem, der er bemyndiget dertil af menighedsrådet, jf. § 10, stk. 9. Såfremt dispositionen vedrører flere menighedsråd, skal de pågæl-

dende dokumenter underskrives af de nævnte repræsentanter for hvert af menighedsrådene.

§ 32. Når menighedsrådets næstformand fungerer i formandens forfald, overtager den pågældende samtlige opgaver, der er pålagt formanden ved denne lov og menighedsrådets vedtægter og forretningsorden.

§ 33. Menighedsrådet kan beslutte at tillægge formanden honorar. Honorar kan dog kun tillægges formanden, såfremt denne er valgt medlem af menighedsrådet. Formanden er forpligtet til at modtage honoraret. Størrelsen af honoraret skal godkendes af provstiudvalget.

Stk. 2. Kirkeministeren kan fastsætte nærmere regler om formandshonoraret.

Kapitel 6

Menighedsrådets virksomhed

§ 34. Efter de regler, der er fastsat herom, deltager menighedsrådet i valg af biskop og i valg af medlemmer til provstiudvalg og stiftsudvalg.

Stk. 2. Menighedsrådet foretager indstilling til ledige præstestillinger, administrerer kirke og kirkegård og ansætter medarbejdere ved kirke og kirkegård.

Stk. 3. Menighedsrådet administrerer kirkens og præsteembedets indtægter og bestyrer kirkens og præsteembedets faste ejendom efter de regler, der er fastsat herom.

Stk. 4. På det menighedsrådsmøde, hvor den endelige behandling af de kirkelige kassers årlige budget finder sted, er menighedsrådet forpligtet til at aflægge en mundtlig beretning om rådets virksomhed i det forløbne år samt til at orientere om den planlagte virksomhed i det kommende år.

§ 35. Menighedsrådet træffer beslutning om

- 1) tidspunktet for de faste gudstjenester,
- 2) forhold vedrørende konfirmation, som ved kgl. anordning henlægges til menighedsrådets afgørelse, og om
- 3) indførelse af nye autoriserede salmebøger og salmebogstillæg.

§ 36. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om afholdelse af medarbejdermøder.

§ 37. Præsten er i sin embedsvirksomhed, herunder den private sjælesorg, uafhængig af menighedsrådet.

§ 38. Præsten skal have menighedsrådets samtykke til,

- 1) at der ved de faste gudstjenester foretages indsamlinger,
- 2) at der ved de faste gudstjenester eller kirkelige handlinger anvendes en anden autoriseret liturgi eller andre autoriserede ritualer end dem, der hidtil er anvendt i menigheden, og
- 3) at der ved de faste gudstjenester eller kirkelige handlinger foretages mindre ændringer i liturgi og ritualer eller benyttes andre salmebøger og salmebogstillæg end de autoriserede.

Stk. 2. Til de ændringer, der er nævnt i stk. 1, nr. 3, kræves tillige biskoppens samtykke.

§ 39. Menighedsrådet skal udtale sig om de spørgsmål, der forelægges det af de kirkelige tilsynsmyndigheder.

Stk. 2. Forinden tilsynsmyndigheden træffer beslutning om spørgsmål, der særlig vedrører en menighedsrådsreds, indhentes en udtalelse fra vedkommende menighedsråd.

Stk. 3. Menighedsrådet kan behandle spørgsmål vedrørende menigheden og henvende sig herom til de kirkelige tilsynsmyndigheder.

§ 40. Menighedsrådet kan ikke overdrage udførelsen af større arbejder eller leverancer til et medlem af rådet uden efter forudgående licitation.

Stk. 2. Stiftsøvrigheden kan dog i særlige tilfælde gøre undtagelse fra denne regel.

Kapitel 7

Menighedsmøder

§ 41. Der afholdes menighedsmøde i en menighedsrådsreds

- 1) når de kirkelige tilsynsmyndigheder anmoder derom,
- 2) efter beslutning af menighedsrådets formand,
- 3) når et flertal af menighedsrådet anmoder derom,
- 4) når en af præsterne sammen med mindst et valgt medlem anmoder derom,
- 5) når 25 valgberettigede medlemmer af menigheden skriftligt anmoder derom, eller
- 6) hvis det i øvrigt er foreskrevet i lovgivningen.

Stk. 2. Menighedsmøder for flere menighedsrådsredse i et pastorat afholdes efter anmodning fra de kirkelige tilsynsmyndigheder eller fra et menighedsråd i pastoratet.

Stk. 3. Menighedsmøder sammenkaldes for en enkelt menighedsråds kreds af menighedsrådets formand, for flere menighedsråds kredse i samme pastorat af formanden for hovedsognets menighedsråd. Formanden fastsætter tid og sted for mødet, hvortil medlemmerne af de berørte menighedsråd har mødepligt, medmindre de har lovligt forfald.

Stk. 4. Bekendtgørelse om afholdelse af menighedsmøde sker efter menighedsrådets bestemmelse på en måde, der sikrer, at så mange som muligt bliver bekendt med mødets afholdelse. I bekendtgørelsen angives, hvilke emner der skal behandles på mødet.

§ 42. Til menighedsmøder har alle medlemmer af folkekirken inden for vedkommende kreds eller kredse adgang. Ved afstemning er kun de valgberettigede medlemmer af menigheden stemmeberettigede.

Stk. 2. Såfremt andet ikke er særligt fastsat, ledes mødet af en ordstyrer, der vælges af mødedeltagerne. Ordstyreren sørger for, at der udfærdiges et referat af mødet. Om resultatet af mødet indføres en bemærkning i menighedsrådets beslutningsprotokol, for fælles menighedsmøder i beslutningsprotokollen for det menighedsråd, hvis formand har sammenkaldt mødet.

Kapitel 8

Samarbejde mellem menighedsråd m.v.

§ 43. To eller flere menighedsråd kan indgå aftale om samarbejde med henblik på løsning af folkekirkelige anliggender.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om samarbejdet, herunder om tilsyn, optages i en vedtægt, der skal godkendes af kirkeministeren.

Stk. 3. I det omfang samarbejdet gør det ønskeligt, kan der i vedtægten træffes bestemmelse om fravigelse af regler i kapitel 1-7 og kapitel 9 i denne lov samt regler i lov om valg til menighedsråd, lov om folkekirkens økonomi, lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde og lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m.

Stk. 4. Når en vedtægt er godkendt, bekendtgøres der i Lovtidende en meddelelse herom. I meddelelsen gives der oplysning om, hvor de berørte sognes eller kirkedistrikters beboere kan gøre sig bekendt med vedtægten.

Stk. 5. Aftaler i medfør af stk. 1 kan ophæves, hvis deltagerne er enige herom. Ophævelse kan endvidere ske efter en deltagers anmodning, når kirkeministeren finder rimelig grund dertil.

Stk. 6. Kirkeministeren godkender vilkårene for ophævelse af en aftale og træffer afgørelse i tilfælde af uenighed mellem deltagerne.

Stk. 7. Kirkeministeren kan efter ansøgning fra et menighedsråd tillade de i stk. 3 nævnte fravigelser, hvis det er ønskeligt af hensyn til løsningen af folkekirkelige opgaver i sognet eller kirkedistriktet.

§ 44. Til fremme af ordninger i medfør af § 43, stk. 1, kan kirkeministeren yde tilskud af fællesfonden for 1 år ad gangen. De samlede tilskud kan ikke overstige 1 pct. af landskirkeskatten i det år, for hvilket tilskud ydes.

Kapitel 9

Tilsyn

§ 45. Tilsynet med menighedsrådenes økonomiske forvaltning varetages af provstiudvalget og stiftsøvrigheden efter de bestemmelser, der er fastsat herom. Tilsyn med menighedsrådenes funktion i øvrigt udøves af biskoppen efter reglerne herom.

§ 46. Har menighedsrådet truffet en beslutning, der strider mod lovgivningen, kan stiftsøvrigheden sætte beslutningen ud af kraft, hvis den ikke er bragt til udførelse. Under behandlingen af sagen kan stiftsøvrigheden midlertidigt suspendere den endnu ikke udførte beslutning.

Stk. 2. Undlader menighedsrådet at udføre en foranstaltning, som det efter lovgivningen har pligt til at udføre, kan stiftsøvrigheden pålægge de medlemmer af menighedsrådet, som er ansvarlige for undladelsen, tvangsbøder.

Stk. 3. Stiftsøvrigheden kan anlægge erstatningssag mod et menighedsråds-medlem, som er ansvarlig for, at kirkekassen er påført et tab.

Stk. 4. Stiftsøvrigheden kan frafalde sagsanlæg mod, at det pågældende medlem inden en fastsat frist indbetaler et nærmere angivet beløb til kirkekassen. Ved beløbets fastsættelse kan der tages hensyn til den udviste skyld, skadens størrelse og omstændighederne i øvrigt. Dersom medlemmet indvilliger i at betale beløbet og indbetaler dette inden den fastsatte frist, kan der ikke fremsættes yderligere erstatningskrav mod den pågældende.

Stk. 5. Et medlem kan ikke unddrage sig ansvar ved at undlade at stemme.

§ 47. Stiftsøvrighedens afgørelser efter § 46, stk. 1, kan af menighedsrådet indbringes for kirkeministeren. Stiftsøvrighedens afgørelser efter § 46, stk. 2, 3 og 4, kan af de pågældende medlemmer af menighedsrådet indbringes for kirkeministeren.

§ 48. Hvis et menighedsrådsmedlem under en erstatningssag findes erstatningsansvarlig for et tab, som den pågældende under udførelse af sit hverv har påført kirkekassen, kan erstatningen nedsættes eller helt bortfalde i det omfang, det findes rimeligt under hensyn til den udviste skyld, skadens omfang og omstændighederne i øvrigt.

Kapitel 10

Ikrafttrædelsesbestemmelser m.v.

§ 49. Loven træder i kraft den 1. januar 1995. Bestemmelserne i § 2, stk. 1 og stk. 2, § 3, § 10, stk. 1, 2. pkt., og § 10, stk. 6, anvendes dog først for de menighedsråd, der vælges ved de ordinære valg til menighedsråd i november 1996.

Stk. 2. Ved lovens ikrafttræden ophæves lov om menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 587 af 25. juni 1992. Bestemmelserne i § 2, stk. 1 og stk. 2, § 8, stk. 3, og § 8, stk. 6, 2. pkt., finder dog fortsat anvendelse for de ved lovens ikrafttræden valgte menighedsråd.

§ 50. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland. Loven kan ved kgl. anordning sættes i kraft på Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.

Lov nr. 390 af 22. maj 1996 indeholder følgende ikrafttrædelsesbestemmelser m.v.:

§ 3

Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.

§ 4

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland. Loven kan ved kgl. anordning sættes i kraft på Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.

Indledning

Efter Danske Lov fra 1683 skulle nogle af de bedste og mest gudfrygtige sogne-mænd tilforordnes præsten som hans medhjælpere. Medhjælperne skulle fungere som en slags tros- og sædelighedspoliti, der skulle bistå præsten med alt det, som denne i Guds ord var befalet at straffe. Her udover skulle medhjælperne rådgive præsten, men der tilkom dem ingen selvstændige beføjelser.

I overensstemmelse med de almindelige demokratiske strømninger i tiden foreslog en kirkekommission i 1853 indførelse af menighedsråd for derved at åbne mulighed for folkelig indflydelse på forvaltningen af de kirkelige anliggender. I første omgang blev det dog kun til, at det ved et cirkulære i 1856 blev tilladt biskopperne at anbefale, at der på frivillig basis oprettedes menighedsråd, som først og fremmest skulle bistå præsten med forvaltningen af sjælesørgerembedet.

I 1860 forsøgte det at gennemføre en lov om menighedsråd, men det lykkedes ikke. Først i 1903 blev der vedtaget en menighedsrådslov (lov nr. 86 af 15. maj 1903). Samtidig nedsatte man ved lov et kirkeligt udvalg, der skulle overveje den kirkeforfatning, der var forudsat i grundloven fra 1849. Loven om menighedsråd fik derfor kun gyldighed til 1910, idet man regnede med, at der til den tid var gennemført en kirkeforfatning. Dette blev dog ikke tilfældet, og der måtte derfor vedtages en ny lov om menighedsråd, hvilket imidlertid først skete i 1912 (lov nr. 96 af 10. maj 1912). Den nye lov adskilte sig ikke væsentligt fra loven fra 1903. Præstens uafhængighed af menighedsrådet blev dog udtrykkeligt fastslået.

Først i 1922 blev der gennemført en lov om menighedsråd (lov nr. 280 af 30. juni 1922), der fastsatte, at menighedsrådet under tilsyn af stiftsøvrigheden skulle fungere som kirkens bestyrelse. Menighedsrådet fik også medindflydelse på en række andre kirkelige anliggender.

Menighedsrådsloven af 1922 indeholdt ud over bestemmelser om menighedsrådets beslutningsprocedure også bestemmelser om valg til menighedsrådet, om medlemskab af folkekirken og om menighedsrådets medvirken ved besættelse af præsteembeder. Disse bestemmelser blev efterhånden udskilt i selvstændige love, nemlig menighedsrådsvalgloven, medlemskabsloven og ansættelsesloven.

1922-loven blev i 1984 afløst af lov nr. 221 af 16. maj 1984, idet dog enkelte af 1922-lovens bestemmelser blev opretholdt.

Indledning

I juli 1993 udsendte kirkeministeren et udkast til ny menighedsrådslov til høring hos biskopperne, stiftsøvrighederne, Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer, Den danske Præsteforening, Danmarks Provsteforening samt kirkefunktionærernes organisationer.

Der blev på grundlag af høringssvarene foretaget en række ændringer i lovudkastet. Bl.a. blev præsternes stemmeret i menighedsrådet, der i udkastet var foreslået afskaffet, opretholdt med nogle konkrete begrænsninger.

Ved fremsættelsen for Folketinget den 12. januar 1994 indeholdt forslaget således hovedsageligt en række bestemmelser om grundlæggende krav til folkevalgte kollegiale organers beslutningsprocedure samt en fra praktisk talt alle sider ønsket tydeliggørelse og udbygning af reglerne om ansvarsplacering for menighedsråd og menighedsrådsmedlemmer. Herudover var forslaget udtryk for en systematisering og klargørelse samt i visse tilfælde en udfyldning og udbygning af de hidtidige regler.

Endelig blev ved lovforslaget en række bestemmelser af økonomisk indhold i den hidtidige menighedsrådslov overført til loven om folkekirkens økonomi, således at de generelle økonomiske bestemmelser blev samlet i denne lov.

I de almindelige bemærkninger til lovforslaget var det anført, at menighedsrådsvalget i 1992, hvor stemmeprocenten kun var på 16,7%, aktualiserede spørgsmålet om en gennemgribende revision af menighedsrådsloven.

Det udtaltes, at menighedsrådene administrerer store skattemidler, har ansvaret for betydelige personalegrupper, forvalter store kulturværdier og kan have stor indflydelse på både det kirkelige og det folkelige liv i sognet.

Disse vigtige opgaver burde – da menighedsrådet er et folkevalgt organ – varetages i et åbent samspil mellem vælgerne og de folkevalgte. Et af hovedformålene med revision af menighedsrådsloven var derfor at skabe større åbenhed i menighedsrådsarbejdet. Det udtaltes, at åbenhed dels vil modvirke vælgernes manglende viden og dels vil medvirke til at fjerne den ligegyldighed, der præger mange danskere forhold til folkekirken.

Lovforslaget blev underkastet en meget omfattende behandling i Folketinget. Folketingets kirkeudvalg udbad sig således samtlige høringssvar, og udvalget stillede under sin behandling af forslaget 57 skriftlige spørgsmål til kirkeministeren, der også blev kaldt til samråd med udvalget. Der blev endvidere over for udvalget foretaget en teknisk gennemgang af lovforslaget ved embedsmænd fra Kirkeministeriet.

Kirkeudvalget afgav betænkning over lovforslaget den 11. maj 1994. Et flertal i udvalget udtalte i betænkningen, at man med tilfredshed havde bemærket, at både det lovudkast, der blev udsendt til høring i juli 1993, og det fremsatte lovforslag havde været genstand for betydelig interesse hos alle berørte kredse og havde givet anledning til en omfattende offentlig debat. De synspunkter, der

var fremkommet under debatten, var i betydeligt omfang imødekommet i lovforslagets endelige skikkelse.

Lovforslaget blev med enkelte mindre ændringer vedtaget ved 3. behandling den 24. maj 1994. For lovforslaget stemte 86, medens 36 tilkendegav, at man hverken stemte for eller imod forslaget. Ingen stemte imod forslaget.

Loven er ændret ved lov nr. 390 af 22. maj 1996.

Ud over menighedsrådslovens regler om menighedsrådets beslutningsprocedure reguleres denne af en række bestemmelser i den øvrige lovgivning, først og fremmest i forvaltningsloven. Der findes også på en række områder almindelige retsgrundsætninger for forvaltningsmyndigheders sagsbehandling og for kollegiale organers tilvejebringelse af beslutninger.

KAPITEL 1

Almindelige bestemmelser

§ 1

Sognets (1) eller kirkedistriktets anliggender styres af menighedsrådet, medmindre andet er særligt hjemlet i lovgivningen (2).

Stk. 2 Er der flere kirker i et sogn, og er der til hver kirke henlagt et særskilt distrikt, vælges et menighedsråd for hvert distrikt.

Stk. 3. Menighedsrådene i et pastorat med to eller flere sogne eller i et sogn med to eller flere kirkedistrikter kan beslutte, at pastoratet eller sognet skal have fælles menighedsråd, når et menighedsmøde, jf. kapitel 7, i hvert af sognene eller distrikterne ønsker det (3).

Stk. 4. Ved oprettelse af et nyt sogn eller kirkedistrikt kan biskoppen bestemme, at det nye menighedsråd skal oprettes, før oprettelsen af sognet eller distriktet træder i kraft, og fastsætte, hvilke opgaver rådet skal varetage indtil dette tidspunkt (4).

Stk. 5. Ved oprettelse af et nyt sogn eller kirkedistrikt kan menighedsrådet for den del af sognet eller distriktet, der bliver tilbage, beslutte, at der skal afholdes nyvalg. Beslutningen skal være truffet, før oprettelsen af det nye sogn eller distrikt træder i kraft (5).

1. Inddelingen i sogne er ikke fastlagt i den kirkelige lovgivning, men forudsættes som en kendsgerning. Ændringer i sogneinddelingen sker ved kongelig resolution efter kirkeministerens indstilling i det enkelte tilfælde. Dette sker med hjemmel i retssædvane, idet der ikke findes udtrykkelige lovbestemmelser om ændringer i den kirkelige inddeling.

2. Endnu i menighedsrådslov 1984 udtaltes i § 1, »at der oprettes et menighedsråd for hvert sogn«. Menighedsrådets eksistens er imidlertid i dag en historisk kendsgerning, og det er derfor naturligt i stedet at lovfæste menighedsrådets

funktion som det organ, der bestyrer sognets eller kirkedistriktets anliggender, medmindre andet særligt er fastsat.

Kirkeministeren har i skrivelse af 2. april 1996 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at menighedsrådene styrer sognets anliggender, medmindre andet særligt er hjemlet i lovgivningen, jf. lov om menighedsråd § 1. Bestemmelser om beslutningsprocessen i forbindelse med menighedsrådets virksomhed er fastsat i menighedsrådsloven. Disse bestemmelser må betragtes som minimumskrav til et folkevalgt kollegialt organs virksomhed.

Et lokalt demokrati i forbindelse med varetagelsen af kirkelige anliggender er ikke grundlovssikret på samme måde som det lokale selvstyre i kommunale anliggender. Grundloven fastsætter i § 66 kun, at folkekirkens forfatning ordnes ved lov uden nogen nærmere angivelse af forfatningens indhold, og bestemmelsen er i det historiske forløb blevet forstået således, at den alene fastslår, at ordningen af folkekirkens forhold er et lovgivningsanliggende.

Af selve det forhold, at det enkelte menighedsråd efter lovgivningen hviler på et demokratisk lige og almindeligt lokalt valg, følger imidlertid en vis autonomi.

De enkelte medlemmer af et menighedsråd står således ikke i noget almindeligt underordningsforhold til nogen højere myndighed. De kan pådrage sig strafansvar og erstatningsansvar for ulovligheder og forsømmelser i forbindelse med hvervet, men der kan ikke pålægges dem noget administrativt disciplinært ansvar.

Heller ikke menighedsrådet som helhed står i et almindeligt underordningsforhold til nogen anden myndighed. Statslige myndigheder kan ikke give et menighedsråd tjenestebefalinger. Der findes heller ikke nogen overordnet myndighed, som har en almindelig adgang til at lave et menighedsråds beslutning om eller til at handle i dets sted.

På den anden side følger det af den gældende lovgivnings indhold, at menighedsrådenes beføjelser i vidt omfang er lovbundne. Menighedsrådene har ikke som de danske kommuner nogen selvstændig budgetret og skatteudskrivningsret. Kommunerne kan inden for visse ret vide rammer – den såkaldte kommunalfuldmagt – af egen drift tage opgaver op med henblik på løsning af det lokale kommunale fællesskabs behov. Noget tilsvarende almindeligt frihedsområde uden for det beskudne rådighedsbeløbs rammer, altså en »menighedsfuldmagt« eller en »sognefuldmagt« der giver det enkelte menighedsråd mulighed for selvstændigt at tage nye udgiftskrævende opgaver op med henblik på at tilgodese lokale, kirkelige behov, findes som udgangspunkt ikke efter den gældende lovgivning.

Udgiftskrævende folkekirkelige opgaver er derfor som udgangspunkt lov- bundne, idet navnlig økonomilovens finansieringsbestemmelser angiver, hvilke opgaver der skal eller kan løses i folkekirkeligt regi.

Gennem ændringer i menighedsrådslovgivningen i 1989, 1994 og 1996 er der imidlertid åbnet mulighed for at opnå dispensationer fra store dele af den kirke- lige lovgivning, hvis det enkelte menighedsråd eller flere menighedsråd i sam- arbejde ønsker at løse ikke-lovbestemte folkekirkelige opgaver. Der er også gennem ændringer i lov om folkekirkens økonomi i 1997 åbnet mulighed for samarbejde mellem menighedsråd og stiftsøvrigheder og provstiudvalg og for dispensationer i forbindelse hermed. Om det nærmere indhold af de nævnte dis- pensationsmuligheder og samarbejdsmuligheder henvises til kommentaren til § 43.

Der findes ikke i den kirkelige lovgivning bestemmelser om, at menighedsrå- det kan afholde folkeafstemninger i sognet eller menighedsråds kredsen. En sag kan derfor ikke forelægges vælgerne til afgørelse med den virkning, at menig- hedsrådet selv kan fraskrive sig ansvaret for beslutningen. Menighedsrådet kan derimod beslutte at indhente en vejledende tilkendegivelse fra sognets eller kir- kedistriktets indbyggere ved at foranstalte en afstemning, før det træffer afgø- relse i en sag.

Det vil være naturligt at lade menighedsrådsvalglovens regler om valgetret være afgørende ved fastlæggelsen af kredsen af stemmeberettigede, men det kan næppe udelukkes, at andre saglige kriterier kan anlægges. I hvert fald må det være muligt at lempe valgets betingelserne, fx således at der fastsættes en lavere stemmeretsalder end den almindelige valgetsalder.

Uanset at afstemningen alene har vejledende karakter, må det på grund af den faktiske betydning af afstemningsresultatet kræves, at afstemningen i øvrigt til- rettelægges i overensstemmelse med almindelige grundlæggende principper for afholdelse af valg, som fx hemmelighed, beskyttelse mod påtryk i forbindelse med stemmeafgivning, offentlighed ved optælling mv.

3. Kompetencen til at beslutte, at der skal oprettes fælles menighedsråd for to eller flere sogne eller kirkedistrikter, tilkommer menighedsrådene. Dog skal som en nødvendig forudsætning et menighedsmøde i hvert af sognene eller di- strikterne fremsætte ønske derom.

Der kan ikke i forbindelse med menighedsrådenes beslutning om oprettelse af fælles menighedsråd træffes beslutning om at fravige § 2, stk. 3, hvorefter det fælles menighedsråds antal af medlemmer fastsættes efter det samlede folketal og fordeles på de enkelte sogne i forhold til folketallet i hvert af dem. (Skrivelse af 14. maj 1992).

En ordning med fælles menighedsråd fortsætter indtil det tidspunkt, hvor der med Kirkeministeriets tilladelse igen er oprettet særskilte menighedsråd. (Skrivelse af 16. januar 1954).

4. Kompetencen til at træffe afgørelse om oprettelse af menighedsråd til varetagelse af særlige opgaver i forbindelse med oprettelse af et nyt sogn eller kirke-distrikt var tidligere henlagt til kirkeministeren, men blev ved lov nr. 317 af 6. maj 1992 henlagt til biskoppen.

5. Ved oprettelse af et nyt sogn eller kirkedistrikt var det tidligere kirkeministeren, der skulle bestemme, om der skulle afholdes nyvalg for den tilbageblivende del af sognet. Denne afgørelse kan nu træffes af menighedsrådet selv.

§ 2

Menighedsrådet (1) består af mindst seks medlemmer, der vælges efter lov om valg til menighedsråd, og de i pastoratet tjenestemandsansatte sognepræster samt de overenskomstansatte præster, hvis ansættelse i pastoratet har en varighed af et år eller mere (2). Fødte medlemmer, der har orlov, er i orlovperioden fritaget for hvervet som medlem af menighedsrådet (3).

Stk. 2. Andre præster end de i stk. 1 nævnte, der er ansat i pastoratet, og præster, som uden at være ansat i pastoratet yder bistand ved pastoratets betjening, har ret til uden stemmeret at deltage i menighedsrådets møder (4).

Stk. 3. Antallet af valgte medlemmer fastsættes af biskoppen efter folketallet i menighedsråds kredsen på grundlag af den opgørelse af folketallet, der offentliggøres af Danmarks Statistik pr. 1. januar i valgåret. Antallet udgør seks for det første tusinde og yderligere et medlem for hvert påbegyndt tusinde, dog ikke over femten i alt. Har to eller flere sogne eller kirkedistrikter fælles menighedsråd, fastsættes antallet af medlemmer efter det samlede folketal og fordeles på de enkelte sogne eller distrikter i forhold til folketallet i hvert af dem. Et sogn eller distrikt skal dog have mindst et medlem (5).

Stk. 4. (6) Når den kirkelige betjening af et pastorat, der består af flere sogne eller kirkedistrikter, er ordnet således, at betjeningen af et enkelt sogn eller distrikt væsentligt er overdraget til en af præsterne, kan biskoppen ved regulativ for ordningen af tjenesteforholdet mellem præsterne bestemme, at hver af dem skal være medlem af menighedsrådet i sit sogn eller distrikt.

1. Hvis en valgmenighed i medfør af lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker benytter en sognemenigheds kirke, er valgmenigheden efter regler, der fastsættes af kirkeministeren, berettiget til at vælge en repræsentant, der tiltræder menighedsrådet. Repræsentanten har kun stemmeret i sager vedrørende den fælles brug af kirken og kirkegården samt ved valget af læge medlemmer af provstiudvalget, jf. § 4.

Der består ikke nogen pligt til at lade sig indvælge i et menighedsråd. En sådan pligt ville efter forholdets natur kun kunne påhvile medlemmer af folkekirken, og medlemskab af denne er en frivillig sag.

Bortset fra bestemmelsen i § 10, stk. 4, om eventuelt honorar til kirkeværgen og menighedsrådets kasserer og bestemmelsen i § 33 om eventuelt honorar til menighedsrådets formand er der ikke hjemmel til at tillægge menighedsrådets medlemmer honorar eller vederlag.

Efter økonomilovens § 2, stk. 1, nr. 9, kan der dog i særlige tilfælde efter kirkeministerens bestemmelse ydes diæter til medlemmer af menighedsrådet. Regler herom er fastsat i Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 1182 af 22. december 1994 om diæter m.v. til medlemmer af menighedsråd, provstiudvalg og stiftsudvalg samt til bygningskyndige deltagere i synsforretninger over kirker og præsteboliger. (R).

Størrelsen af diæter m.v. reguleres løbende ved cirkulærer fra Kirkeministeriet, jf. cirkulære nr. 1 af 3. januar 1995. (De aktuelle satser fremgår tillige af de grønne sider i Retsregler for Menighedsråd).

Efter økonomilovens § 2, stk. 1, nr. 10, kan der af kirkekassen afholdes udgifter vedrørende menighedsrådsmedlemmers deltagelse i kurser m.v., der må anses af betydning for udøvelsen af hvervet som menighedsrådsmedlem.

Som svar på en forespørgsel om, hvorvidt et menighedsråd under forudsætning af provstiudvalgets godkendelse kan dække udgifter til menighedsrådsmedlemmers deltagelse i højskolekurser, eller om der er generelle retningslinier, og i bekræftende fald hvad disse retningslinier går ud på, har Kirkeministeriet i skrivelse af 25. juni 1987 (R) udtalt, at der efter ministeriets opfattelse kun kan ydes tilskud af kirkelige ligningsmidler til deltagelse i kurser, hvis kurserne direkte sigter på emner, der vedrører den praktiske del af menighedsrådsarbejdet. Om dette er tilfældet, kan det naturligvis i det enkelte tilfælde være vanskeligt at afgøre, og ministeriet finder det ikke muligt at sige noget generelt om, hvilke emner der kan siges direkte at vedrøre den praktiske del af menighedsrådsarbejdet. Det må i disse som i andre budgetspørgsmål bero på menighedsrådets beslutning og provstiudvalgets godkendelse, om en kursusudgift helt eller delvis kan dækkes af kirkekassen.

Med hensyn til spørgsmålet om afholdelse af udgifter til dagblade har Kirkeministeriet i skrivelse af 18. marts 1992 (R) meddelt, at ministeriet i forbindelse

med nogle konkrete henvendelser om menighedsrådenes afholdelse af udgifter til dagblade af kirkekassen i efteråret 1991 har truffet følgende afgørelse:

»Der er ikke i den kirkelige lovgivning eller andre generelle forskrifter nogen hjemmel til, at et provstiudvalg af legalitetshensyn kan modsætte sig eller særskilt nedskære udgiftsposter på et menighedsråds budget, der vedrører dagbladsabonnementer til medlemmer af menighedsrådet. Det bemærkes herved, at sådanne udgifter ikke kan forlanges posteret under menighedsrådets rådighedsbeløb.

Det er imidlertid klart, at et provstiudvalg ud fra økonomiske hensyn kan og bør påse, at udgifter af denne art begrænses mest muligt og ikke medvirker til at forhøje det samlede ligningsbeløb, som provstiudvalget skal godkende for kirkekasserne i kommunen.

Provstiudvalgets budgetkompetence omfatter i dette øjemed også kompetencen til at fastsætte det maksimale ligningsbeløb for hver enkelt kirkekasse.

Spørgsmålet om udgifter til dagbladsabonnementer til menighedsrådsmedlemmer bør derfor, hvor det er aktuelt, drøftes på budgetsamrådene. Det bør her tilkendegives, hvad provstiudvalget skønner, at det vil være forsvarligt at afsætte på hver enkelt kirkekasses budget. Hvis et menighedsråd ikke på denne baggrund ønsker at ændre en budgetpost til abonnementer, som overstiger, hvad provstiudvalget skønner rimeligt, kan provstiudvalget nedsætte det samlede budgetbeløb for vedkommende kirkekasse med et beløb, der gør det nødvendigt at foretage kompenserende besparelser på andre budgetposter«.

Kirkeministeriet har udtalt, at menighedsråd, som beslutter at yde støtte til sådanne dagbladsabonnementsordninger, har et selvstændigt ansvar for, at den kun anvendes til formål, som har direkte sammenhæng med hvervet som medlem af menighedsrådet eller varetagelsen af særlige hverv for menighedsrådet. Ministeriet udtalte videre, at da der er betydelige forskelle imellem de ca. 2200 menighedsråds måde at administrere ovennævnte adgang på, både i henseende til principperne herfor og til størrelsesordenen af de midler, der anvendes, har ministeriet hidtil fundet det rigtigst at afstå fra at være normgivende på området gennem udsendelse af generelle regler. (Skrivelse af 4. marts 1993).

Efter brevveksling med Skatteministeriet har Kirkeministeriet udtalt, at der efter praksis ikke skal ske beskatning af sådant gratis avishold for menighedsrådsmedlemmer. Dette forudsætter dog dels, at den gratis avis ikke erstatter eget avishold og dels, at den pågældende avis kan anses som relevant for menighedsrådsmedlemmet i menighedsrådsarbejdet. Stillingtagen til beskatning af gratis avishold for den enkelte skatteyder henhører under den kommunale ligningsmyndighed i 1. instans. (Skrivelse af 7. april 1993).

2. Sigtet med bestemmelsen er, at kun præster, hvis ansættelse i pastoratet er af længere varighed, skal være fødte medlemmer af menighedsrådet med de rettigheder og pligter, der følger heraf.

Overenskomstansatte præster, der ansættes uden angivelse af ansættelsens varighed, betragtes som ansat for en periode af et år eller mere.

Præster, der er ansat i vikariater af kortere varighed, har ikke en sådan almindelig interesse i menighedsrådets anliggender, at medlemskab i disse tilfælde er fundet hensigtsmæssigt.

De i stk. 1 nævnte præster har ret og pligt til at deltage i rådets møder med forslags-, tale- og stemmeret. Bestemmelsen skal dog sammenholdes med reglen i § 27, hvorefter præsten i nogle afgrænsede, konkrete tilfælde fratages stemmeretten, men fortsat har ret og pligt til at deltage i sagernes behandling. Der henvises til kommentarerne til § 27.

Vedrørende overenskomstansatte præster var det en forudsætning ved gennemførelsen af § 2, stk. 1, at flere ansættelser i det samme embede, som lå i umiddelbar forlængelse af hinanden, skulle lægges sammen, således at vedkommende bliver medlem af menighedsrådet fra det tidspunkt, hvor den samlede ansættelse forventes at have en varighed af et år eller mere.

Dette indebærer, at den pågældende bliver medlem af menighedsrådet ved starten af den forlængelse, der betyder, at den samlede ansættelse har mindst et års varighed.

Tilsvarende betragtninger vil være gældende i relation til fx en ansættelse under en barselsorlov, hvor den orlovshavende præst efterfølgende tager forældreorlov.

Kirkeministeriet har udtalt, at bestemmelsen i lov om menighedsråd § 2, stk. 1-2, udtømmende angiver, hvilken stilling præster overhovedet kan komme til at indtage i menighedsrådene, og at bestemmelsen i lov om valg til menighedsråd § 3, stk. 2, fortsat skal fortolkes efter ordlyden, således at præster, der er ansat i folkekirken, ikke er valgbare til menighedsrådet, uanset om ansættelsen konkret indebærer, at de pågældende bliver fødte medlemmer af et menighedsråd. (Skrivelse af 29. januar 1997).

Kirkeministeren har i skrivelse af 15. april 1991 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at præsterne er fødte medlemmer af pastoratets menighedsråd og derfor har pligt til at deltage i rådets møder og til i det hele taget at samarbejde med menighedsrådet. Jf. dog nu bestemmelsen i lovens § 2, stk. 1, 2. pkt.

3. Bestemmelsen i stk. 1, sidste punktum, blev indsat under folketingsbehandlingen af lovforslaget efter forslag af Præsteforeningen.

4. Kirkeministeren har i skrivelse af 9. februar 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at der er tale om en ret for de pågældende præster og den af kirkefunktionærerne valgte repræsentant til at deltage i menighedsrådets møder med tale- og forslagsret, men uden stemmeret. De pågældende personer har dog ikke pligt til at deltage i menighedsrådets møder, ligesom de heller ikke kan vælges til de poster, fx formands-, næstformands- eller udvalgsposter, som efter lovforslaget skal besættes med menighedsrådsmedlemmer. De pågældende har endvidere samme ret som medlemmerne med hensyn til mødeindkaldelse og modtagelse af dagsorden samt med hensyn til at gøre sig bekendt med det foreliggende materiale til sagernes bedømmelse. Da de pågældende har forslagsret, har de også samme ret som medlemmerne til at begære sager sat på dagsordenen for menighedsrådets møder. Dersom der udsendes referat af menighedsrådets forhandlinger, skal dette også sendes til de pågældende.

Kirkeministeriet har udtalt, at den del af bestemmelsen i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, der vedrører de såkaldte bistandspræster, blev indført ved lov nr. 221 af 16. maj 1984 om menighedsråd. Bestemmelsen er efter fast praksis blevet fortolket således, at der hermed alene er givet præster, der er ansat i præstestillinger, hvor en del af stillingsindholdet er en forpligtelse til at yde varig bistand ved betjeningen af et andet – navngivet – pastorat, adgang til at deltage i dette menighedsråds møder med tale- og forslagsret, men uden stemmeret. Derimod indeholder bestemmelsen ikke hjemmel til, at personer, som alene udfører enkeltstående kirkelige handlinger, eller præster, der i kortere eller længere perioder yder bistand i et pastorat i medfør af den almindelige rådighedsforpligtelse for præster, kan deltage i møder i menighedsrådet med tale- og forslagsret. (Skrivelse af 13. maj 1997).

5. Fælles menighedsråd for to eller flere sogne/kirkedistrikter besluttet af menighedsrådene i de berørte sogne eller kirkedistrikter, efter at et menighedsmøde i hvert af sognene/kirkedistrikterne har ønsket dette, jf. § 1, stk. 3.

Der er ikke lovhjemmel til at fravige bestemmelserne om de enkelte menighedsråds repræsentation i det fælles menighedsråd (skrivelse af 14. maj 1992).

6. Kirkeministeriet har udtalt, at der ikke i den kirkelige lovgivning er indsat bestemmelser om, at de forpligtelser, der følger af præstens medlemskab af menighedsråd, helt eller delvis kan fraviges. Ministeriet udtalte videre, at menighedsrådslovens § 2, stk. 4, udelukkende regulerer den situation, hvor den kirkelige betjening af et pastorat med flere sogne eller kirkedistrikter er tilrettelagt således, at betjeningen af det enkelte sogn eller kirkedistrikt væsentligt varetages af en af præsterne. Såfremt dette er tilfældet, vil biskoppen ved regulativ kunne bestemme, at den enkelte præst kun er medlem af menighedsrådet i sit

sogn eller kirkedistrikt. Da fratagelse af medlemskabet er en meget indgribende foranstaltning, finder ministeriet ikke, at bestemmelsen kan anvendes analogt i en situation, hvor der er tale om ansættelse i to pastorater. (Skrivelse af 27. februar 1996).

§ 3

En repræsentant for de kirkefunktionærer (1), der er ansat eller konstitueret i menighedsråds kredsen, har ret til uden stemmeret at deltage i rådets møder (2). Kirkeministeren fastsætter nærmere regler herom (3).

1. Foruden det gejstlige personale er der i folkekirken ansat et stort personale til varetagelse af opgaver i forbindelse med gudstjenester og kirkelige handlinger, kirkers og kirkegårdes vedligeholdelse og drift og andet. Det drejer sig bl.a. om kirketjenere, kordegne, organister, kirkesangere, kirkegårdsledere, gravere og øvrigt personale på kirkegårdene. Dette personale sammenfattes sædvanligvis under fællesbetegnelsen »kirkefunktionærer«, »kirke- og kirkegårdsfunktionærer« eller »kirkebetjeningen«. De to første betegnelser er ikke ganske dækkende, da en væsentlig del af de omfattede personer ikke er funktionærer i funktionærlovens forstand. Det afgørende er, om en person er ansat til varetagelse af funktioner, der henhører under kirkebetjeningen, og at den pågældende står i et underordningsforhold til et eller flere menighedsråd. (Kirkeministerens skrivelse af 18. februar 1998 til Folketingets kirkeudvalg).

Der findes kun sparsomme bestemmelser om kirke- og kirkegårdsfunktionærer i den kirkelige lovgivning. Efter ansættelseslovens § 16 foretages ansættelse og afskedigelse af kirke- og kirkegårdsfunktionærer af menighedsrådet efter regler fastsat af kirkeministeren. Det er endvidere i ansættelseslovens § 22 fastsat, at det er menighedsrådet, der træffer afgørelse om kirkebetjeningens ordning efter regler fastsat af kirkeministeren, og at kirkeministeren efter forhandling med menighedsrådet og den faglige organisation fastsætter, i hvilke stillinger tjenestemandsansættelse skal finde sted. I samme lovs § 21 bestemmes også, at løn- og ansættelsesvilkår for de i folkekirken ansatte personalegrupper fastsættes af finansministeren. Dog fastsættes løn- og ansættelsesvilkår for tjenstemandsansat personale og personale, der er ansat på tjenstemandslignende vilkår, i henhold til bestemmelserne i lov om tjenstemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

Kirkeministeren har i skrivelse af 9. februar 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at baggrunden for bestemmelsen i § 3 er et forslag fra en arbejdsgruppe

under Folkekirkens Samarbejdsudvalg. Arbejdsgruppen bestod på daværende tidspunkt af repræsentanter for Kirkeministeriet, Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer, Danmarks Provsteforening, Den danske Præsteforening, Forbundet af Kirke- og Kirkegårdsansatte, Foreningen af Præliminære Organister samt Dansk Organist- og Kantorsamfund. Kirkeministeren udtalte videre, at bestemmelsen i § 3 betyder, at de ansatte kan følge med i menighedsrådets arbejde, og at menighedsrådet kan trække på de ansattes sagkundskab.

Kirkeministeren har i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at kirkefunktionærerne som ansatte har et behov for at kunne følge med i menighedsrådenes arbejde og for overfor menighedsrådet at have en repræsentant, som kan varetage vedkommendes interesser. Disse interesser varetages hverken af en anden kirkefunktionær, som er valgt medlem af rådet, idet dette medlem alene repræsenterer sine vælgere, eller af menighedsrådets kontaktperson, som er den person, der i det daglige varetager menighedsrådets arbejsgiverfunktioner. Kirkeministeren udtalte videre, at dette behov bedst varetages, såfremt kirkefunktionærerne får mulighed for at vælge en repræsentant til at deltage i menighedsrådenes møder. Ministeren oplyste i øvrigt, at repræsentantens manglende stemmeret er begrundet i, at vedkommende ikke er valgt af menighedens medlemmer og derfor ikke skal stå til regnskab over for disse på valgdagen.

Kirkeministeren har i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at det som anført af nogle menighedsråd er korrekt, at der ikke indenfor det kommunale område består en adgang til at lade ansatte vælge en repræsentant, der kan deltage i kommunalbestyrelsesmøder med forslags- og taleret. Inden for det kommunale område har den enkelte ansatte imidlertid en faggruppe med deraf følgende tillidsmand, som har nogle rettigheder og pligter i forhold til forvaltningens ledelse. Kommunalt ansatte har derfor ikke det samme behov for en repræsentant som personer, der er ansatte af menighedsrådene.

Repræsentanten kan ikke vælges til de poster, som f.eks. formands-, næstformands- eller udvalgsposter, som efter loven skal besættes med menighedsrådsmedlemmer. (Skrivelse af 10. december 1997).

Medarbejderrepræsentantens retsstilling er den, at han/hun – som ikke-medlem af rådet – ikke kan gøres ansvarlig for menighedsrådets beslutninger.

Medarbejderrepræsentanten har ret, men ikke pligt til at deltage i menighedsrådets møder. Denne ret til at deltage i menighedsrådets møder omfatter alle menighedsrådets møder, uanset om en sag skal behandles for lukkede døre. Medarbejderrepræsentanten har således også ret til at deltage i menighedsrådets møder vedrørende ansættelse af præst. Medarbejderrepræsentanten har samme ret som medlemmerne med hensyn til mødeindkaldelse og modtagelse af dagsorden samt til at gøre sig bekendt med det foreliggende materiale til sagernes

bedømmelse. Menighedsrådets beslutningsprotokol underskrives ved slutningen af et menighedsrådsmøde af de medlemmer, der har deltaget i mødet, jf. § 25, 2. pkt. Medarbejderrepræsentanten er ikke medlem af menighedsrådet og skal derfor ikke underskrive beslutningsprotokollen, ligesom medarbejderrepræsentanten heller ikke har adgang til, efter § 25, 3. pkt., kort at få sit særstandpunkt tilført beslutningsprotokollen. Udsendes der referat af menighedsrådets forhandlinger, skal dette også sendes til repræsentanten. (Skrivelse af 10. december 1997).

Medarbejderrepræsentanten kan ikke deltage i forhandling i sager om ansættelse af kirkefunktionærer og i sager, der angår andre funktionærer ved kirken og kirkegården, jf. § 27, stk. 5, 2. pkt.

2. Kirkeministeren har i skrivelse af 15. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at repræsentantens adgang til at stille forslag betyder, at den pågældende kan få sager optaget på det dagsordensforslag, som menighedsrådets formand udarbejder inden mødet. Det må dog antages, at en repræsentant – eller et menighedsrådsmedlem – ikke kan forlange at få optaget så mange forslag, at det reelt bliver umuligt for menighedsrådet at behandle samtlige forslag – herunder forslag fra formanden og andre medlemmer af menighedsrådet.

Kirkeministeren har i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at repræsentanten ikke kun skal have taleret i sager om funktionærernes ansættelsesforhold. Som bestemmelsen er udformet, vil repræsentanten kunne anmode om ordet i alle sager, men kan dog ikke deltage i forhandlingen i sager vedrørende andre funktionærer ved kirken og kirkegården, jf. § 27, stk. 5.

Kirkeministeriet har udtalt, at det er ministeriets opfattelse, at den tid, som en medarbejderrepræsentant benytter på deltagelse i menighedsrådsmøder, som finder sted på tidspunkter, der ligger uden for den pågældendes normale arbejdstid, ikke medregnes til dennes arbejdstid. Endvidere er det ministeriets opfattelse, at medarbejderrepræsentanter hverken i relation til deltagelse i menighedsrådsmøder eller medarbejdermøder nyder tillidsmandsbeskyttelse eller en beskyttelse svarende til den, som gælder for samarbejdsudvalgsmedlemmer. Begrundelsen for ministeriets standpunkt er, at medarbejderrepræsentationsinstituttet i relation til medarbejderrepræsentantens deltagelse i menighedsrådsmøder er karakteriseret ved at være et tilbud til kirkens personale om løbende at kunne følge rådets almindelige arbejde. Der må her understreges, at menighedsrådet er et demokratisk valgt offentlig råd, der varetager styrelsen af lokale kirkelige anliggender efter de regler, der gælder herom, og det er ifølge lovgivningen en frivillig sag, om en person vil lade sig indvælge i et menighedsråd for at varetage hvervet som menighedsrådsmedlem, der i øvrigt principielt er ulønnet. (Skrivelse af 15. november 1996).

3. Reglerne er fastsat i bekendtgørelse nr. 1021 af 13. december 1994 om medarbejdermøder i folkekirken og om valg af medarbejderrepræsentant i menighedsrådene.

Repræsentanten for kirkefunktionærerne vælges af en repræsentant for hver af de enkelte stillingskategorier i sognet eller kirkedistriktet. Kun ansatte eller konstituerede kirkefunktionærer i sognet eller kirkedistriktet er valgbare. Valget foretages på et medarbejdermøde og har virkning for et år ad gangen. Det påhviler menighedsrådets kontaktperson at sikre, at samtlige medarbejdere orienteres om, hvem der er valgt til repræsentant for kirkefunktionærerne.

Med hensyn til en nærmere karakteristik af medarbejderrepræsentantens rettigheder i relation til deltagelse i menighedsrådsmøder kan henvises til Kirkeministeriets vejledning nr. 171 af 15. september 1994 om lov om menighedsråd (R) side 5-6.

Der kan ikke vælges stedfortræder for repræsentanten. (Skrivelse af 15. november 1996).

§ 4¹

Hvis en valgmenighed i medfør af lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m. benytter en sognemenigheds kirke, er valgmenigheden efter regler, der fastsættes af kirkeministeren, berettiget til at vælge en repræsentant, der tiltræder menighedsrådet. Repræsentanten har kun stemmeret i sager vedrørende den fælles brug af kirken og kirkegården samt ved valget af læge medlemmer af provstiudvalget.

1. Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring til bestemmelsen i § 4 i menighedsrådslov 1984.

§ 5¹

Kirkeministeren kan efter forhandling med biskoppen bestemme, at der oprettes menighedsråd for grupper af personer, der udgør en særlig menighed. Kirkeministeren fastsætter regler for sådanne menighedsråds sammensætning og beføjelser.

1. Bestemmelsen svarer til § 3 i menighedsrådslov 1984.

Kirkeministeren har udstedt bekendtgørelse nr. 845 af 23. september 1996 om menighedsråd for døvemenighederne i folkekirken (R).

KAPITEL 2

Menighedsrådet

§ 6

Det nyvalgte menighedsråd afholder sit konstituerende møde, inden dets funktionsperiode begynder (1). Indkaldelse til mødet foretages af det først valgte medlem (2).

Stk. 2. Spørgsmålet, om en kandidat har mistet sin valgbarhed på grund af straf, jf. § 3 i lov om valg til menighedsråd, afgøres på dette møde (3).

1. Efter menighedsrådsvalglovens § 30 kan klager over valget indbringes for biskoppen gennem provsten. Biskoppens afgørelse kan både af valgbestyrelsen og klageren indbringes for kirkeministeren. Sådan indbringelse forhindrer ikke, at konstituerende møde afholdes.

I det særlige tilfælde, hvor kirkeministerens afgørelse af en valgklage medfører, at menighedsrådets sammensætning ændres, må der under alle omstændigheder afholdes nyt konstituerende møde, således at konstitueringen foretages af de efter den endelige valgopgørelse valgte medlemmer.

Hvis et medlem har forfald til det konstituerende møde, skal stedfortræderen indkaldes, jf. § 13, stk. 4.

Det har tidligere været antaget, at der skulle afholdes nyt konstituerende møde, hvis der efter det konstituerende møde, men før funktionsperiodens begyndelse, skete ændringer i menighedsrådets sammensætning, fx på grund af et medlems død eller fraflytning.

Baggrunden for denne antagelse har formentlig været det synspunkt, at konstituering før funktionsperiodens begyndelse er en praktisk begrundet løsning, der indebærer en fravigelse fra det rigtige udgangspunkt, at konstitueringen foretages ved valgperiodens begyndelse. Der synes imidlertid ikke at være grundlag for at fastholde den tidligere antagelse. Dette standpunkt støttes af reale grunde. Udskiftning af medlemmer af menighedsrådet efter valgperiodens påbegyndelse medfører ikke, at der skal ske omkonstituering. Der kan næppe påvi-

§§ 6-7

ses særlige hensyn, som tilsiger, at der burde gælde noget andet for tiden umiddelbart før funktionsperioden.

På konstituerende møder, som afholdes før funktionsperiodens begyndelse, kan der alene behandles de emner, som er foreskrevet i loven.

Det må dog antages, at der på det konstituerende møde også kan træffes bestemmelse om honorar til formanden for menighedsrådet, jf. § 33.

Der er ikke hjemmel til at indkalde det afgående menighedsråd til det konstituerende møde.

Kirkeministeriet har udtalt, at enhver borger kan begære aktindsigt i beslutningsprotokollen fra menighedsrådets konstituerende møde, for derved at få oplyst hvem der er medlemmer af menighedsrådet. Retten til aktindsigt er dog begrænset til kun at omfatte medlemmernes navne og adresser, men omfatter ikke CPR-numre. (Skrivelse af 2. januar 1997).

2. Det først valgte medlem er, hvis der er afholdt afstemning, den kandidat, der er valgt som nr. 1 på den kandidatliste, der har fået mandat nummer 1. I tilfælde af afstemningens bortfald sondres der mellem, om den indleverede kandidatliste er sideordnet eller prioriteret opstillet. Ved en prioriteret liste er den kandidat, der står som nummer 1 på listen, det først valgte medlem, mens det i forbindelse med en sideordnet opstillet listes indlevering skal tilkendegives, hvem der skal betragtes som først valgt.

3. I anledning af et fremsat synspunkt om, at spørgsmålet om fortabelse af valgbarhed bør afklares forud for kandidatlistens godkendelse, har kirkeministeren i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at bestemmelsen er i overensstemmelse med menighedsrådslov 1984 § 5, 3. pkt., og at den svarer til reglerne for andre valg, fx kommunal- og folketingsvalg.

§ 7

På det konstituerende møde afgiver de nyvalgte medlemmer en erklæring på ære og samvittighed om at ville udføre det dem betroede hverv i troskab mod den danske evangelisk-lutherske folkekirke, så at den kan byde gode vilkår for den kristne menigheds liv og vækst (1). Erklæringen skal kun afgives af medlemmer, der første gang indvælges i et menighedsråd (2).

1. Erklæringen er blevet opfattet som udtryk for en særlig troskabs- og loyalitetspligt over for kirken, og efter den tidligere lovgivning kunne tilsidesættelse af troskabserklæringen medføre udelukkelse af menighedsrådet.

Efter den gældende menighedsrådslov må udelukkelsesgrundene anses for udtømmende angivet i lovens § 15, hvorefter udelukkelse kun kan ske, hvis et medlem mister sin valgbarhed eller vedholdende undlader at opfylde sine pligter som medlem af menighedsrådet. Omfanget af disse må bero på indholdet og fortolkningen af den til enhver tid gældende kirkelige lovgivning.

Juridisk set er løftet herefter af samme karakter som en række andre løfter, der skal aflægges i forbindelse med overtagelsen af et embede eller en funktion. Som eksempler på sådanne løfter kan nævnes præsteløftet og den højtidelige forsikring om at ville holde Grundloven, der skal aflægges af ethvert nyt medlem af Folketinget og af tjenestemænd, der udnævnes af kongen.

Fælles for løfter som de nævnte er, at de ikke har noget juridisk indhold, dvs. der stiftes ikke ved løftets afgivelse rettigheder eller pligter for den, der afgiver løftet. At et medlem af menighedsrådet afgiver menighedsrådsløftet ændrer således intet i medlemmets juridiske status.

Det forhold, at et løfte ikke medfører retsvirkninger, er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at den lovbestemmelse, der foreskriver løftets afgivelse, er uden retligt indhold. Aflæggelsen af løftet kan således være en betingelse for at kunne overtage et embede eller en funktion. Aflæggelsen af præsteløftet er efter ansættelsesloven en betingelse for ansættelse som præst i folkekirken. Forsikringen om at ville overholde Grundloven er også en betingelse for kongelig udnævnelse af tjenestemænd og for at kunne indtræde i Folketinget.

På tilsvarende måde må det formentlig også antages, at aflæggelsen af menighedsrådsløftet er en betingelse for at kunne indtræde i rådet.

Kirkeministeren har i skrivelse af 7. januar 1993 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at det ikke er muligt at gøre menighedsrådsløftet juridisk bindende.

Menighedsrådsløftet er belyst bl.a. historisk og juridisk i Nyt fra Kirkefondet nr. 2 april 1994. Tema: Menighedsrådsløftet.

2. Ved lov nr. 222 af 13. april 1988 blev bestemmelsen i menighedsrådslov 1984 § 6, stk. 1, ændret således, at den pågældende erklæring på ære og samvittighed kun skulle afgives af medlemmer, der første gang indvælges i et menighedsråd. Baggrunden for denne ændring var en kritik gående ud på, at erklæringens værdi ville blive »devalueret«, hvis den skulle fremsættes ved hver funktionsperiodes begyndelse af medlemmer, der genvælges. Ændringen betød desuden, at retstilstanden blev ført tilbage til, hvad der var gældende indtil vedtagelsen af menighedsrådsloven af 1984.

§ 8

På det konstituerende møde vælges menighedsrådets formand af de valgte medlemmer ved hemmelig afstemning (1). Valget ledes af det medlem, der har indkaldt til mødet.

Stk. 2. Så snart valget af formanden har fundet sted, vælges en næstformand til at fungere i formandens forfald (2). Valget ledes af den nyvalgte formand eller i dennes forfald af det medlem, der har ledet formandsvalget, og foregår i øvrigt efter samme regler som dette.

Stk. 3. Valget af formand og næstformand har virkning for et år ad gangen (3).

Stk. 4. Et medlem af menighedsrådet er pligtig at modtage valg til formand eller næstformand (4). Et medlem er dog kun pligtig at være formand i 4 år.

Stk. 5. Menighedsrådet kan efter anmodning fritage formand og næstformand for hvervet for resten af en funktionsperiode (5).

Stk. 6. Når en formand eller næstformand fritages for sit hverv, dør eller udtræder af menighedsrådet, foretages nyt valg efter reglerne i § 9, stk. 1 eller 2, for resten af den afgående formands eller næstformands funktionsperiode (6).

1. Bestemmelsen om, at formandsvalget skal finde sted på det konstituerende møde, sammenholdt med bestemmelserne om valg til enkeltmandsposter og til udvalg sikrer, at menighedsrådet er konstitueret, når dets funktionsperiode begynder.

Der er intet til hinder for at vælge et medlem, som ikke deltager i det konstituerende møde, til formand eller næstformand.

En præst, der er født medlem, har ikke stemmeret ved valget til formand og næstformand, men er valgbar som formand eller næstformand.

I anledning af en fremsættelse af det synspunkt, at en kirkefunktionær – ligesom vedkommende ikke kan vælges til kirkeværge jf. § 10, stk. 1 – heller ikke bør kunne vælges til formand eller næstformand for menighedsrådet i den menighedsrådsreds, hvor vedkommende er ansat, har kirkeministeren i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at begrundelsen for, at funktionærerne ikke kan vælges til kirkeværge ved den kirke/kirkegård, hvor vedkommende er ansat, er, at kirkeværgen fører det daglige tilsyn med kirken og kirkegården og derfor også har et vist tilsyn med funktionærernes arbejde. Dette hensyn gør sig imidlertid ikke gældende vedrørende formands- og næst-

formandsposten, og et menighedsrådsmedlem, der tillige er funktionær ved kirken/kirkegården, bør derfor kunne vælges til disse poster.

2. Der kan altså ikke foretages samlet valg efter forholdstalsvalgmåden af formand og næstformand.

3. Bestemmelsen kan ikke fraviges – heller ikke ved enstemmig vedtagelse i menighedsrådet. En afkortning af formandens eller næstformandens funktionsperiode vil alene kunne finde sted ved, at der efter ansøgning bevilges fritagelse efter stk. 5.

4. Kirkeministeren har i skrivelse af 9. februar 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at baggrunden for, at et medlem er pligtig at modtage valg til formands- og næstformandsposten, er, at disse to poster bør besættes med de personer, rådet finder mest kvalificerede til opgaverne. Et medlem kan derfor ikke med henvisning til sin alder afvise at modtage valg til formands- eller næstformandsposten. Kirkeministeren tilføjede, at svagelighed på grund af alder kan begrunde, at formanden/næstformanden fritages for hvervet for resten af sin funktionsperiode.

5. Menighedsrådet kan ikke træffe beslutning om fritagelse for hvervet som formand eller næstformand med virkning fra et fjernere fremtidigt tidspunkt. Der kan tidligst meddeles fritagelse umiddelbart før det tidspunkt, som fritagelsen skal have virkning fra.

Bestemmelsen vedrører alene spørgsmålet om fritagelse for formands- og næstformandshverv. Fritagelse for medlemskab af menighedsrådet sker efter § 16.

En anmodning om fritagelse vil kunne trækkes tilbage indtil det tidspunkt, hvor menighedsrådet har truffet afgørelse.

Menighedsrådets afgørelse af spørgsmålet om fritagelse efter stk. 5 kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, se modsat § 16, hvorefter afslag på anmodning om fritagelse for medlemskab af menighedsrådet kan indbringes for biskoppen og kirkeministeren. Dersom menighedsrådets nægtelse af at fritage for formands- eller næstformandshvervet er retsstridig – fx fordi rådet varertager uvedkommende hensyn – vil de kirkelige tilsynsmyndigheder kunne gribe ind.

Menighedsrådsloven indeholder ikke adgang for kirkeministeren til hverken efter anmodning fra et flertal eller på egen hånd at fratage et valgt menighedsrådsmedlem hvervet som formand. Menighedsrådet kan efter anmodning fritage formanden for hvervet for den resterende del af en funktionsperioden, men er

§§ 8-9-10

ikke berettiget til ved en flertalsbeslutning at »afskedige« formanden under henvisning til uenighed om eksempelvis forretningsgangen ved forberedelse og afholdelse af møder i rådet. (Skrivelse af 18. juni 1997).

6. Næstformanden bliver altså ikke automatisk formand. Næstformanden varetager dog formandens funktioner, indtil en ny formand er valgt.

Spørgsmålet om valg af ny formand eller næstformand skal optages på dagsordenen for det møde, hvor spørgsmålet om fritagelse behandles, eller senest på dagsordenen for det følgende møde. Under alle omstændigheder bør efterfølgeren være valgt inden det tidspunkt, hvor fritagelsen får virkning.

Hvor nyvalg finder sted, fordi den tidligere formand eller næstformand er død eller udtrådt af menighedsrådet, kan valget først foretages i et møde, hvortil den pågældendes stedfortræder er indkaldt som nyt medlem.

§ 9

Hvert år inden udløbet af formandens funktionsperiode vælger menighedsrådets valgte medlemmer ved hemmelig afstemning formand for det kommende år. Valget ledes af den afgangende formand (1).

Stk. 2. Så snart valget af formanden har fundet sted, vælges en næstformand for det kommende år. Reglerne i § 8, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

1. I tilfælde af den afgangende formands forfald ledes valget af den afgangende næstformand efter de almindelige regler om, at næstformanden fungerer i formandens forfald.

§ 10

Menighedsrådet vælger af eller uden for sin midte en kirkeværge (1). Kirkefunktionærer, der er ansat ved kirken eller kirkegården, kan ikke vælges til kirkeværge (2).

Stk. 2. Menighedsrådet vælger af eller uden for sin midte en kasserer (3). Såfremt kassererforretningerne er knyttet til en af kirkens funktionærstillinger, bortfalder valget af kasserer. Menighedsrådet kan tegne en kautionsforsikring for kassereren.

Stk. 3. Formanden kan ikke vælges til kirkeværge eller kasserer (4).

Stk. 4. Størrelsen af eventuelt honorar til kirkeværgen og kassereren skal godkendes af provstiudvalget (5).

Stk. 5. Menighedsrådet vælger af sin midte en sekretær, medmindre sekretærhvervet er knyttet til en af kirkens funktionærstillinger.

Stk. 6. Menighedsrådet vælger blandt de valgte medlemmer en kontaktperson, der bemyndiges til på rådets vegne at give forskrifter og anvisninger til og modtage henvendelser fra kirkefunktionærerne i tjenstlige forhold (6). En funktionær, der er ansat ved kirken eller kirkegården, kan ikke vælges til kontaktperson (7).

Stk. 7. Menighedsrådet fastsætter en vedtægt for de i stk. 1 og 2 og stk. 5 og 6 (8) nævnte personers forretningsområde.

Stk. 8. Menighedsrådet vælger en bygningskyndig til at deltage i de årlige syn over kirken og kirkegården. Kirkeværgen kan ikke vælges til menighedsrådets bygningskyndige (9).

Stk. 9. Menighedsrådet vælger af sin midte en person, der bemyndiges til sammen med formanden at underskrive dokumenter vedrørende køb, salg og andre dispositioner over fast ejendom og optagelse af lån (10).

Stk. 10. Valgene har virkning for menighedsrådets funktionsperiode (11).

1. Kirkeværgen er den person, der på menighedsrådets vegne varetager det daglige tilsyn med kirken og kirkegården. Menighedsrådet fastsætter efter stk. 7 en vedtægt for kirkeværgen, og denne vedtægt er den nærmere regulering af kirkeværgens arbejdsområder og kompetence. Menighedsrådet kan ikke i vedtægten tillægge kirkeværgen en kompetence, der griber ind i det i § 17 omhandlede stående udvalgs tilsyn. Dette betyder, at kirkeværgens kompetence til at iværksætte afhjælpning af mangler uden udvalgets eller menighedsrådets samtykke må begrænses til tilfælde, hvor afhjælpningen ikke uden skade kan opsættes.

Kirkeværgens arbejdsopgaver er ikke omtalt i lov om menighedsråd eller anden kirkelig lovgivning. Det skyldes hensynet til, at det enkelte menighedsråd selv skal kunne tilrettelægge den mest hensigtsmæssige administration af dets anliggender, herunder funktionerne som kirke- og kirkegårdsbestyrelse. Menighedsrådet må således selvstændigt tage stilling til, hvilke opgaver kirke- og kirkegårdsudvalget eventuelt skal varetage udover de i § 17 omtalte. Det samme er tilfældet for kirkeværgens funktioner samt afgrænsningen heraf i forhold til kirke- og kirkegårdsudvalget og de arbejdsfunktioner, som er henført til kirkefunktionærstillinger ved kirke- og kirkegård. Lovgivningen indeholder således kun ganske få regler, som begrænser menighedsrådets muligheder for at indrette sin administration efter ønske, og der er vid adgang til at kunne inddrage sag-

§ 10

kundskab eller speciel erfaring, hvor det er hensigtsmæssigt. (Skrivelser af 5. juli 1994 og 10. januar 1997).

2. Om baggrunden for, at kirkefunktionærer ikke kan vælges til kirkeværge, henvises til note 1 til § 8.

Kirkeministeriet har udtalt, at der ikke er noget principielt til hinder for, at et valgt medlem af menighedsrådet fungerer som afløser for kirketjeneren, når denne ikke kan møde til tjeneste. Dog kan det pågældende menighedsrådsmedlem i så fald ikke samtidig bestride særlige hverv som fx kirkeværge eller kontaktperson for menighedsrådet, jf. herved § 10, stk. 1 og 6, i lov om menighedsråd. (Skrivelse af 7. november 1997).

3. En kasserer, som ikke er medlem af menighedsrådet, har ikke krav på at deltage i menighedsrådets møder. (Skrivelse af 9. december 1992).

Det må dog antages, at menighedsrådet på rådets offentlige møder kan stille spørgsmål til og udbede sig redegørelser fra en sådan kasserer. Denne vil også kunne tilkaldes til at overvære sagers behandling for lukkede døre, jf. § 23, stk. 2, 2. pkt., og herunder kunne udtale sig til sagers oplysning.

4. Bestemmelsen indebærer, at formandshvervet er uforeneligt med hvervet som kasserer for enhver kasse, der bestyres af menighedsrådet, jf. skrivelse af 12. juli 1990 (R).

Valg af et ægtepar til at bestride hvervene som henholdsvis formand og kasserer i samme menighedsråd må ikke finde sted, jf. princippet i forvaltningsloven (nr. 571 af 19. december 1985) § 3, stk. 1, nr. 2, om inhabilitet på grund af familiemæssig tilknytning, der omfatter ægtefælle, beslægtede i op- eller nedstigende linie eller i sidelinien så nær som søskendebørn eller andre nærstående (herunder tilknytningsforhold, der ikke beror på ægteskab, men på et fast samlivsforhold). Forvaltningsloven gælder også for menighedsråd. (Skrivelse af 5. november 1987).

5. En kasserer, der er medlem af menighedsrådet, er inhabil ved behandlingen af et punkt på dagsordenen vedrørende fastsættelse af honorar for varetagelse af kassererhvervet, da der er tale om, at vedkommende må antages at have en personlig økonomisk interesse i sagens udfald. (Skrivelse af 5. april 1995). Tilsvarende må gælde en kirkeværge, der er medlem af menighedsrådet.

Kasserere og kirkeværger, der er valgt af menighedsrådet til at bestride de respektive tillidshverv, anses ikke for lønmodtagere med ret til ferie og feriegodtgørelse eller løn efter reglerne i ferieloven, jf. herved ferielovens § 1, hvor efter der ved lønmodtager i ferielovens forstand forstås personer, som udfører

arbejde i en andens tjeneste og som står i et over-/underordningsforhold til en arbejdsgiver. Alene størrelsen af honoraret til kirkeværger og kasserere, der er valgt af menighedsråd, fastsættes af provstiudvalget, jf. stk. 4, og der er ikke noget i vejen for, at menighedsrådet udbetaler honoraret i rater eksempelvis pr. kvartal, måned, uge eller som årligt engangsbeløb. På denne baggrund og under hensyntagen til, at hvervene er tillidshverv, fandt Kirkeministeriet ikke, at almindelige lønregler kan eller bør bringes i anvendelse på honorarfastsættelsen. (Skrivelser af 26. april 1994 og 23. august 1995).

Der kan i øvrigt henvises til Ankenævnet for Arbejdsløshedsforsikringens afgørelse af 19. august 1986. Retsregler for menighedsråd s. 284.

6. Kontaktpersonen er den person, der i det daglige varetager menighedsrådets arbejdsgiverfunktioner. Dette betyder, at kontaktpersonen blandt andet skal søge at skabe et godt samarbejde mellem menighedsrådet og medarbejderne, mellem medarbejderne indbyrdes samt mellem præsten, menighedsrådet og medarbejderne. På denne baggrund er det ikke fundet naturligt, at præsten, der ganske vist ikke er ansat af menighedsrådet, men dog ansat i den danske folkekirke, kan varetage dette hverv.

Menighedsrådets kontaktperson er omtalt i: Samarbejde i folkekirken. En vejledning for menighedsråd og ansatte. Kirkeministeriet 1995. Side 46-52.

I vejledningen er som bilag optaget en vejledende standardvedtægt for menighedsrådets kontaktperson. Vedtægten er opdelt i en A-del med fælles bestemmelser, der kan gælde uanset hvilket sogn, der er tale om, og en B-del til særlige bestemmelser for kontaktpersonen i det enkelte sogn.

Vejledningen er udsendt til samtlige menighedsråd.

I det følgende anføres nogle væsentlige punkter fra vejledningen.

Menighedsrådet er arbejdsgiver for kirkefunktionærerne. Dermed har rådet ligesom andre arbejdsgivere den overordnede kompetence til at lede og fordele arbejdet. I praksis er det dog normalt kun et enkelt af menighedsrådets medlemmer, der udøver funktionen som arbejdsgiver. Nemlig den, der af rådet er valgt som kontaktperson til medarbejderne. Menighedsrådet skal skriftligt informere medarbejderne om, hvem der er kontaktperson, og hvilke bemyndigelser kontaktpersonen har til på rådets vegne at give tjenstlige forskrifter til medarbejderne og til at modtage henvendelser fra funktionærerne til rådet. Kontaktpersonens bemyndigelser skal indgå i den vedtægt for kontaktpersonen, som menighedsrådet skal lave. Vedtægten skal udleveres til alle kirkefunktionærer, således at de skriftligt bliver informeret om rammerne for kontaktpersonens arbejde.

Menighedsrådet kan give nogle af medarbejderne ledelsesbeføjelser. Det sker i givet fald gennem bemyndigelser, der indarbejdes i regulativerne for de pågældende medarbejders stillinger. Samtidig skal det fremgå af vedtægten for

kontaktpersonen, hvis nogle af de opgaver og beføjelser, som normalt ligger hos kontaktpersonen, i stedet gives til en medarbejder. Menighedsrådet bør skriftligt informere de kirkefunktionærer, der helt eller delvis bliver underlagt andre medarbejdere, om hvad bemyndigelserne omfatter.

Kontaktpersonen er kontakttled mellem menighedsrådet og medarbejderne. Det er udtrykt i bestemmelsen om, at kontaktpersonen er den, der på rådets vegne kan give forskrifter og anvisninger til og modtage henvendelser fra kirkefunktionærerne i tjenstlige forhold. Kontaktpersonen skal altså give de instrukser til medarbejdere, som menighedsrådet mener, der skal gives. Men kontaktpersonen skal også holde sig orienteret om medarbejdernes arbejdsforhold. Det kan eventuelt medføre, at kontaktpersonen mener, der er behov for ændringer, og lægger op til det i drøftelser med medarbejderne og menighedsrådet. Kontaktpersonen skal imidlertid også modtage eventuelle ønsker fra medarbejderne om ændringer i løn- og ansættelsesvilkår eller andre arbejdsforhold. Hvis ikke kontaktpersonen selv kan tage stilling til medarbejdernes ønsker eller andre henvendelser, skal kontaktpersonen viderebringe dem til menighedsrådet.

Det vil være naturligt, at kontaktpersonen har ansvaret for, at der udarbejdes regulativer for de enkelte medarbejdere. Hvis det efter forhandling med en medarbejder besluttes, at vedkommendes arbejdsopgaver skal ændres, skal der laves nyt regulativ. Det nye regulativ skal godkendes af menighedsrådet, og det skal forelægges for provstiudvalget, som skal sikre, at det ikke strider mod love, andre regler eller aftaler.

Kontaktpersonen vil normalt også af menighedsrådet være bemyndiget til at sørge for, at ledige funktionærstillinger bliver opslået efter gældende regler.

Kontaktpersonen er den eneste af menighedsrådets medlemmer (udover i visse tilfælde præster), som kan give funktionærerne tjenstlige forskrifter, og som kan pålægge dem at udføre bestemte opgaver eller at rette mangler ved deres arbejde osv. Hvis andre medlemmer af menighedsrådet f.eks. mener, at der er mangler ved en funktionærs arbejde, eller at der skal gives bestemte forskrifter, må de henvende sig til kontaktpersonen. Det samme gælder for kirkeværgen, hvis denne i forbindelse med sit tilsyn med kirke, andre bygninger og kirkegård mener, at noget bør påtales over for en medarbejder.

Reglen sikrer klarhed omkring kompetencen. Den hindrer, at der f.eks. gives modstridende forskrifter fra forskellige medlemmer af menighedsrådet. Beslutninger, der er truffet, og forskrifter, der er givet af kontaktpersonen, kan kun ændres ved beslutning i menighedsrådet.

Hvis et menighedsråd ønsker, at der skal være undtagelser fra denne centrale regel, skal de fastlægges i vedtægten for kontaktpersonen. Dermed informeres også medarbejderne om dem, når de får en kopi af vedtægten. Hvis et menighedsråd på et eller andet tidspunkt ønsker at ændre ved de bemyndigelser, som

er givet til kontaktpersonen, skal vedtægten for kontaktpersonen ændres, og medarbejderne skal have kopi af den nye vedtægt.

Hvis en kirkefunktionær mener, at et tjenstligt pålæg er ulovligt eller urimeligt, kan funktionæren indbringe spørgsmålet for menighedsrådet og derefter eventuelt indbringe rådets afgørelse for Kirkeministeriet. Selv om en funktionær indbringer et pålæg for menighedsrådet eller rådets afgørelse for ministeriet, skal funktionæren efterleve pålægget, indtil det eventuelt bliver omstødt, medmindre pålægget er klart ulovligt.

Normalt vil kontaktpersonen også være bemyndiget til at sørge for, at der ansættes nødvendige vikarer for faste medarbejdere, og at der om fornødent antages fast medhjælp til en eller anden funktion. Kompetencen på disse områder kan eventuelt være givet til en kirkefunktionær. For både vikarer og medhjælpere gælder, at de kun kan ansættes, hvis der på menighedsrådets budget er afsat penge til det. Ansættelse af fast medhjælp kan kun ske med godkendelse af provstiudvalget, medmindre der er fastsat særlige regler.

Kontaktpersonen har ansvar for, at der efter forhandling med medarbejderne laves ferieplan og plan for afvikling af friweekends, samt for at medarbejderne orienteres om de fastlagte planer. Standardvedtægten lægger op til bestemmelser om, hvornår ferieplan skal være udarbejdet, og hvornår der skal udarbejdes planer for medarbejdernes friweekends. Det er desuden kontaktpersonen, som modtager sygemeldinger og fører lister over sygefravær, medmindre det i B-afsnittet af vedtægten for kontaktpersonen er fastlagt, at sygdom skal meddeles til en kirkefunktionær, f.eks. kordegnen eller den ledende medarbejder på kirkegården, og at den pågældende desuden skal føre liste over sygefravær. Tilsvarende skal pligten til at modtage sygemeldinger og føre sådanne lister indføres i B-afsnittet i de pågældende medarbejderes regulativ. Kontaktpersonen modtager desuden meldinger om barselsorlov og ansøgninger om tjenestefrihed. Ansøgninger fra kirkefunktionærer om deltagelse i kurser går via kontaktpersonen til menighedsrådet.

Kontaktpersonen skal fastsætte og lede de medarbejdermøder, som i hvert sogn skal holdes mindst en gang årligt.

Kontaktpersonen har i øvrigt pligt til at sikre, at samtlige medarbejdere får skriftlig orientering om medarbejdermødets drøftelser, og at menighedsrådet bliver orienteret om drøftelser på medarbejdermøderne.

Det er væsentligt, at kontaktpersonen møder personalet jævnligt, da kontaktpersonen ellers ikke vil have mulighed for at udøve ledelsesbeføjelsen.

Det bør fastsættes i vedtægten, hvilket menighedsrådsmedlem der kan kontaktes af funktionærerne, hvis kontaktpersonen er fraværende.

§ 10

7. Heller ikke et valgt medlem af menighedsrådet, som tillige er ansat ved kirken eller kirkegården, kan vælges til kontaktperson.

Kirkeministeriet har udtalt, at der ikke kan dispenseres fra § 10, stk. 6, 2. pkt., idet bestemmelsen er en generel inhabilitetsregel, der blandt andet tjener til at sikre, at funktionærer ved kirken ikke gennem varetagelse af de særlige opgaver, herunder tilsynsfunktioner, som påhviler en kontaktperson, kan få indflydelse på egne eller andre funktionærers ansættelsesforhold. Afgørende i denne forbindelse er ikke alene, om en person kan siges at være ansat som funktionær ved kirken eller kirkegården, men også om den pågældende befinder sig i et underordningsforhold til menighedsrådet som ansættelsesmyndighed. (Skrivelse af 14. oktober 1997).

8. Kirkeministeriet har udarbejdet forslag til vedtægt for den person, som menighedsrådet i medfør af stk. 6 skal vælge til på rådets vegne at give forskrifter og anvisninger til kirkefunktionærerne (kontaktpersonen). Vedtægten forhandles af Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer. (Skrivelse af 4. februar 1986 (R)).

9. Kirkeværgen kan ikke, uanset om han er medlem af menighedsrådet, vælges til menighedsrådets bygningskyndige, der sammen med menighedsrådet deltager i det årlige syn over kirken og kirkegården og dermed bl.a. skal føre tilsyn med kirkeværgens forretningsførelse. (Skrivelse af 7. december 1988 (R)).

10. Kirkeministeriet har udtalt, at den til medunderskrift udpegede ikke vil kunne forhindre gennemførelsen af en lovlig beslutning i menighedsrådet ved at nægte at underskrive de til beslutningens gennemførelse nødvendige dokumenter. Menighedsrådet vil som følge heraf være berettiget til at vælge et andet medlem til sammen med formanden at underskrive dokumenter i forbindelse med dispositioner over fast ejendom og optagelse af lån. (Skrivelse af 30. januar 1991).

11. Der kan ikke ved de valg til enkeltmandsposter, menighedsrådet foretager, træffes beslutning om, at de skal gælde for en kortere periode end angivet i loven. En sådan afkorting af perioden kan heller ikke ske ved énstemmig beslutning og derved med kandidaternes tiltræden.

Afkorting af den lovbundne funktionsperiode kan kun finde sted ved, at menighedsrådet efter ansøgning bevilger fritagelse fra hvervet. Menighedsrådet skal i denne forbindelse overveje, om der er en rimelig grund til fritagelsen, og der tilkommer således menighedsrådet et betydeligt skøn. Menighedsrådets beslut-

ning om fritagelse kan tidligst meddeles umiddelbart før det tidspunkt, som fritagelsen skal have virkning fra. (Skrivelser af 26. april 1995 og 9. juni 1998).

Det er kun i den situation, hvor hvervet som kasserer er knyttet til en af kirkens funktionærstillinger, jf. § 10, stk. 2, 2. pkt., at det er muligt, at kassererhvervet varetages for en længere periode end menighedsrådets funktionsperiode uden genvalg. (Skrivelse af 2. november 1995).

Kirkeministeriet har udtalt, at såfremt menighedsrådet har valgt en person, som tillige er medlem af menighedsrådet til den pågældende enkeltmandspost, vil menighedsrådet være afskåret fra senere at afkorte den valgte funktionsperiode, medmindre den pågældende selv fremsætter anmodning herom. Baggrunden herfor er, at fordelingen af enkeltmandsposter vil kunne indgå i en konstitutionsaftale mellem menighedsrådets medlemmer. Når den pågældende enkeltmandspost derimod bliver besat med en person, som ikke er medlem af menighedsrådet, kan dette valg ikke betragtes som en integreret del af menighedsrådets konstituering. Menighedsrådet har derfor i overensstemmelse med almindelige ansættelsesretlige regler mulighed for at opsig den pågældende. (Skrivelse af 3. april 1996).

§ 11

Valg til de i § 10 nævnte enkeltposter finder sted umiddelbart efter valg af menighedsrådets formand og næstformand (1).

Stk. 2. Meddelelse om valgene sendes til provstiudvalget og stiftsøvrigheden.

Stk. 3. Såfremt der i funktionsperioden sker ændringer i valgene, sendes der indberetning herom til provstiudvalget og stiftsøvrigheden (2).

1. Bestemmelsen præciserer, at de i loven foreskrevne valg til enkeltmandsposter skal finde sted på det konstituerende møde, således at menighedsrådet er konstitueret ved funktionsperiodens begyndelse.

Hvis der ikke er enighed i menighedsrådet om udpegelsen til de i § 10 nævnte enkeltposter, sker udpegelsen mest hensigtsmæssigt ved gennemførelsen af bundet flertalsvalg til hver enkelt post. Det bundne flertalsvalg er beskrevet i normalforretningsordenens § 11.

Eventuelle indgåede forhåndsaftaler mellem medlemmerne af det nyvalgte menighedsråd om valg til enkeltmandsposter vil i tilfælde af, at aftalerne ikke efterleves, være uden betydning for valgenes gyldighed. (Skrivelse af 11. juli 1989).

2. Bestemmelsen skal sikre, at provstiudvalget og stiftsøvrigheden i hele rådets funktionsperiode er orienteret om, hvilke medlemmer der varetager de enkelte hverv.

§ 12

Ved førstkommende faste gudstjeneste (1) efter det konstituerende møde bekendtgør præsten fra prædikestolen, hvem der er valgt til medlemmer af menighedsrådet, og hvem der er valgt til menighedsrådets formand.

Stk. 2. Inden funktionsperiodens begyndelse sørger den nyvalgte formand for, at det tillige i den lokale presse bekendtgøres, hvem der er valgt til medlemmer af menighedsrådet, og hvem der er valgt til menighedsrådets formand (2).

1. Bestemmelsen er formuleret på denne måde, fordi der er kirker, hvor der ikke er gudstjeneste eller højmesse hver søndag.

2. Kravet om bekendtgørelse i den lokale presse af, hvem der er valgt til medlemmer af menighedsrådet, og hvem der er valgt til menighedsrådets formand, skal ses i sammenhæng med lovens intention om at skabe større åbenhed i menighedsrådets arbejde. Det findes derfor nødvendigt, at også medlemmer af menigheden, der ikke kommer i kirken den pågældende søndag, får mulighed for at få underretning om valgets udfald.

Kirkeministeren har i skrivelse af 17. december 1996 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at offentliggørelse af resultatet af menighedsrådsvalget efter § 12 sker både i tilfælde af kamp- og fredsvalg.

Kirkeministeren har i skrivelse af 9. februar 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at den situation, at det af praktiske årsager først er muligt at afholde det konstituerende møde kort før kirkeårets start, naturligvis kan forekomme. Såfremt dette betyder, at bekendtgørelsen ikke kan finde sted før kirkeårets begyndelse, skal formanden sørge for, at bekendtgørelsen faktisk finder sted hurtigst muligt efter kirkeårets begyndelse, og en udgivelsestermin for kirkebladet i fx januar måned kan ikke afventes. Kirkeministeren udtalte videre, at menighedsrådene frit kan vælge, om bekendtgørelse af valgets resultat skal ske i et lokalt dag- eller ugeblad, i kirkebladet eller eventuelt begge steder, og at bestemmelsen i § 12, stk. 2, således ikke indeholder noget krav om, at der skal udgives et kirkeblad i forbindelse med menighedsrådsvalget.

§ 13

En stedfortræder (1) indtræder i menighedsrådet, når et medlem dør eller udtræder af rådet (2).

Stk. 2. (3) Når menighedsrådets formand får meddelelse om eller på anden måde får kendskab til, at et medlem vil være forhindret i at varetage sit hverv i en forventet periode af mindst 2 måneder, indkalder formanden stedfortræderen til førstkomende møde i menighedsrådet (4).

Stk. 3. Når medlemmet på ny kan varetage sit hverv, udtræder stedfortræderen af menighedsrådet (5).

Stk. 4. (6) Stedfortræderen skal indkaldes, hvis et medlem har forfald til

- 1) det konstituerende møde, jf. § 6 (7),
- 2) det møde, hvor den endelige behandling af de kirkelige kassers årlige budget og regnskab finder sted (8),
- 3) det årlige møde, hvor valg af formand og næstformand finder sted,
- 4) det møde, hvor der foretages bindende afstemning i forbindelse med præsteansættelser (9), og
- 5) det møde, hvor der foretages valg af medlemmer til provstiudvalg eller af medlemmer til stiftsudvalg, der er nedsat med hjemmel i den kirkelige lovgivning (10).

Stk. 5. Når et medlem må forventes at blive erklæret for inhabilt i forhold til en sag, der skal behandles i menighedsrådets møde, jf. § 26 og § 27, stk. 5, kan de medlemmer, der er valgt på den pågældende kandidatliste, kræve stedfortræderen indkaldt til at deltage i sagens behandling (11).

Stk. 6. Første gang stedfortræderen deltager i et møde i menighedsrådet, skal denne afgive en erklæring som nævnt i § 7 (12).

1. Kirkeministeren har i skrivelse af 2. april 1996 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at menighedsrådene styrer sognets anliggender, medmindre andet særligt er hjemlet i lovgivningen, jf. lov om menighedsråd § 1. Bestemmelser om beslutningsprocessen i forbindelse med menighedsrådets virksomhed er fastsat i menighedsrådsloven. Disse bestemmelser må betragtes som minimumskrav til et folkevalgt kollegialt organs virksomhed. Det er i denne sammenhæng, man skal se reglerne om stedfortræderindkaldelse.

Kirkeministeren har i skrivelse af 26. marts 1996 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at stedfortræderindkaldelse skal sikre, at styrkeforholdet i menighedsrådet ikke forrykkes vilkårligt af et medlems fravær. Dette er dels i medlemmets egen interesse, men også af stor betydning for de øvrige medlemmer, der er valgt på samme kandidatliste, og for vælgerne. Stedfortræderindkaldelsen bør

ikke være afhængig af ét enkelt medlems holdning til f.eks. stedfortræderen, den konkrete sags vigtighed eller af medlemmets manglende vilje/evne til at træffe beslutning om stedfortræderindkaldelsen. I anledning af et fremsat forslag, hvorefter indkaldelse af stedfortræder skulle være fakultativ, udtalte kirkeministeren videre, at en fakultativ stedfortræderindkaldelse, hvor beslutningen træffes af medlemmer valgt på den samme liste, ikke vil være tilstrækkelig. En sådan fakultativ stedfortræderindkaldelse betyder, at stedfortræderindkaldelsen bliver afhængig af, at de øvrige medlemmer, der er valgt på samme liste, på forhånd får kendskab til forfald hos andre medlemmer, og af om medlemmerne herefter når – ofte i løbet af meget kort tid – at tage stilling til, om stedfortræderen skal indkaldes. Denne procedure vil alt andet lige være mere langsomme- lig og bureaukratisk end den obligatoriske stedfortræderindkaldelse, hvor for- manden er forpligtet til – som en del af mødeforberedelsen – at sørge for sted- fortræderindkaldelsen, når formanden modtager afbud fra et medlem af rådet.

I skrivelse af 10. april 1996 til Folketingets kirkeudvalg har kirkeministeren udtalt, at i forbindelse med folketingsbehandlingen af forslag til lov nr. 432 af 1. juni 1994 om menighedsråd fremkom kirkeministeren i et svar til Kirkeud- valget med en udtalelse om, at menighedsrådets medlemmer er forpligtet til at sørge for, at deres suppleanter er orienteret om menighedsrådets arbejde. (Be- svarelse af 27. april 1994 af Kirkeudvalgets spørgsmål 23). Denne udtalelse be- ror ikke på nogen lovfæstet regel, men på, at midlertidig stedfortræderindkal- delse som begreb ikke har nogen mening, såfremt stedfortræderne ikke har et vist minimum af kendskab til menighedsrådets løbende arbejde. Kirkeministe- ren udtalte videre, at stedfortræderinstituttet indebærer, at formanden for me- nighedsrådet er forpligtet til at indkalde stedfortræderen, såfremt de objektive betingelser herfor er opfyldt, ligesom stedfortræderen i dette tilfælde er forplig- tet til at indtræde i menighedsrådet. Stedfortræderen vil kun kunne fritages for denne forpligtelse, såfremt stedfortræderen opfylder betingelserne for at blive fritaget fra hvervet som menighedsrådsmedlem, jf. lov om menighedsråd § 16, eller hvis stedfortræderen selv har lovligt forfald. Stedfortræderen har således – når stedfortræderindkaldelsen bliver aktuel – ligesom menighedsrådets »fa- ste« medlemmer en forpligtelse til at tage medansvar for menighedsrådets be- slutninger, og det forekommer meningsløst at fastholde stedfortræderen på den- ne forpligtelse, hvis den pågældende intet kendskab har til menighedsrådets lø- bende arbejde.

Det kræves, at stedfortræderen både på valgdagen og i den periode, der går fra valgdagen og indtil medlemskabet bliver aktuelt, opfylder betingelserne for at være valgbar til menighedsrådet. Bestemmelserne i § 15, stk. 2 og 3, kan således ikke anvendes analogt på en stedfortræder, idet hensynet til kontinuete-

ten i menighedsrådets arbejde ikke i samme grad gør sig gældende vedrørende stedfortræderen. (Skrivelser af 24. maj 1993 og 23. marts 1995).

En sognebåndsløser, der har valgt at udøve valgretten i sognebåndsløserpræstens pastorat, er valgbar til menighedsrådet, så længe sognebåndsløsningen består, jf. lov om valg til menighedsråd § 5, stk. 1 og stk. 3. Sognebåndsløsningen ophører som udgangspunkt, når sognebåndsløserpræsten fratræder, men sognebåndsløseren har dog mulighed for at udsætte ophørstidspunktet og dermed bevare valgbarheden til menighedsrådet, indtil en ny sognepræst er ansat, jf. lov nr. 352 af 6. juni 1991 om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning § 11, stk. 3, jf. bekendtgørelse nr. 58 af 24. januar 1992 om stiftelse og ophør af sognebåndsløsning samt om sognebåndsløseres valgret til menighedsråd § 9, stk. 1. Pligten til at orientere sognebåndsløseren om muligheden for udsættelse af ophørstidspunktet påhviler den fratrædende sognepræst, og såfremt denne har opfyldt sin orienteringspligt, jf. den nævnte bekendtgørelses § 16, finder ministeriet ikke, at menighedsrådet skal foretage videre i relation til indhentelse af den pågældende tilkendegivelse. Hvis sognebåndsløseren (stedfortræderen) trods korrekt orientering, jf. den nævnte bekendtgørelses § 16, ikke har udsat sognebåndsløsningens ophørstidspunkt, må menighedsrådet derfor konstatere, at vedkommende efter sognebåndsløserpræstens fratræden ikke længere opfylder valgbarhedsbetingelsen, jf. herved den nævnte bekendtgørelses § 9, stk. 1, 1. pkt., samt lov om valg til menighedsråd § 5, stk. 1 og 3, hvorfor vedkommende ikke kan indtræde som medlem af menighedsrådet. Såfremt sognebåndsløseren (stedfortræderen) derimod har valgt at udsætte sognebåndsløsningens ophørstidspunkt, indtil en ny sognepræst er ansat, jf. medlemskabslovens § 11, stk. 3, vil vedkommende også være valgbar og dermed kunne indtræde som medlem af menighedsrådet indtil dette tidspunkt. Et medlemskab af menighedsrådet som er opnået, inden den nye sognepræst er ansat, vil i givet fald kunne bevares ved, at vedkommende afgiver den i lov om menighedsråd § 15, stk. 3, nævnte erklæring. (Skrivelse af 10. maj 1996).

2. Bestemmelsen svarer til menighedsrådslov 1984 § 17, stk. 1, 1. pkt.

Kirkeministeriet har udtalt, at ministeriet må finde det rettest – såfremt særlige omstændigheder ikke tilsiger en anden løsning – at suppleanten indkaldes til det møde, hvori anmodningen om udtræden behandles. Anmodningen bør sættes først på dagsordenen, således at suppleanten, hvis anmodningen imødekommes, kan deltage i resten af mødet. Det er herved forudsat, at menighedsrådet før suppleantens deltagelse i mødet afgør, om suppleanten fortsat opfylder valgbarhedsbetingelserne, ligesom det er en forudsætning, at supplean-

ten har afgivet den for menighedsrådsmedlemmer foreskrevne erklæring. (Skrivelse af 13. oktober 1989).

3. Medlemmer af et menighedsråd har pligt til at varetage hvervet i funktionsperioden. Det vil i praksis først og fremmest sige, at de har pligt til at deltage i møder, som afholdes i menighedsrådet og de udvalg, hvoraf de pågældende er medlemmer. Denne mødepligt er ikke udtrykkeligt omtalt i menighedsrådsloven. Efter lovens § 16 kan et medlem imidlertid i andre tilfælde end nævnt i § 15 kun udtræde af menighedsrådet, hvis rådet giver sit samtykke. Denne bestemmelse forudsætter således, at der består en pligt for medlemmer af menighedsrådet til at varetage hvervet i den periode, de er valgt for.

Dette er dog ikke ensbetydende med, at menighedsrådsmedlemmer har en ubetinget pligt til at lade menighedsrådsarbejdet komme i første række. Mødepligten modificeres af, at det anerkendes, at medlemmer kan have lovligt forfald. Hvornår lovligt forfald kan antages at foreligge, er ikke – så lidt som selve mødepligten – udtrykkeligt beskrevet i menighedsrådsloven.

Et medlem kan være lovligt forhindret i at møde på grund af sygdom. Udover medlemmets egen sygdom, vil sygdom hos medlemmets barn eller anden nærtstående kunne begrunde bortfald af mødepligten. Lovligt forfald kan endvidere foreligge på grund af medlemmets barnefødsel eller adoption, på grund af varetagelse af andet offentligt hverv eller som følge af pligter i medfør af medlemmets ansættelsesforhold. (Skrivelse af 29. juni 1998).

Der gælder ingen almindelige regler om, at arbejdstagere har krav på frihed til at varetage menighedsrådsarbejde. Også selvstændige erhvervsinteresser kan begrunde bortfald af mødepligten, hvis varetagelsen af disse er en forudsætning for at undgå alvorlig ulempe eller tab.

Det forhold, at et medlem mener, at der på mødet vil blive truffet en eller flere afgørelser, som medlemmet mener er i strid med gældende regler, er ikke lovlig forfaldsgrund. (Skrivelser af 30. juni 1995 og 8. december 1995).

Menighedsrådsmedlemmers pligt til at deltage i møder i forbindelse med varetagelse af de hverv, hvortil de er valgt af menighedsrådet, gælder kun egentlige møder og ikke deltagelse i konferencer mv.

Reglerne om stedfortrædere skal sikre, at det folkevalgte råd så vidt muligt er i overensstemmelse med vælgerens mandat.

4. Stedfortræderinstituttet indebærer, at formanden for menighedsrådet er forpligtet til at indkalde stedfortræderen, såfremt de objektive betingelser herfor er opfyldt, ligesom stedfortræderen i dette tilfælde er forpligtet til at indtræde i menighedsrådet. Stedfortræderen vil kun kunne fritages for denne forpligtelse, såfremt stedfortræderen opfylder betingelserne for at blive fritaget fra hvervet

som menighedsrådsmedlem, jf. § 16, eller hvis stedfortræderen selv har lovligt forfald.

Bestemmelsen om, at formanden, når han får kendskab til, at et medlem vil være forhindret i at varetage sit hverv i en periode af mindst to måneders varighed, er forpligtet til at indkalde stedfortræderen, er ikke en almindelig hjemmel til at meddele orlov til menighedsrådsmedlemmer. Der skal være tale om en absolut og varig forhindring, der forventes at strække sig over en periode på mindst to måneder, og som kan henføres til en lovlig forfaldsgrund. (Skrivelse af 29. juni 1998).

Det forhold, at et medlem vil være forhindret i at deltage i menighedsrådets møder, kan ikke begrunde, at bestemmelsen bringes i anvendelse, når medlemmet dog vil have mulighed for at deltage i udvalgsmøder.

Forhindringen skal efter bestemmelsen have en varighed af mindst 2 måneder. Fristen regnes fra det tidspunkt, hvor forhindringen indtræder, dog tidligst fra det tidspunkt, hvor formanden får kendskab til forhindringen.

Indkaldelse af stedfortræder er obligatorisk, når betingelserne er opfyldt. Det fraværende medlem eller dets gruppe kan ikke modsætte sig indkaldelsen.

Formanden skal indkalde stedfortræderen til det førstkommande møde i rådet efter forhindringens indtræden. På dette møde skal menighedsrådet foretage en prøvelse af, om betingelserne for stedfortræderens indtræden er opfyldt. Der skal således tages stilling til, om der foreligger et forfald, der berettiger til stedfortræderindkaldelse, samt om stedfortræderen er rette stedfortræder og valgbar.

Det pågældende medlems egne tilkendegivelser vil normalt udgøre grundlaget for beslutningen om, hvorvidt betingelserne for stedfortræderindkaldelse er opfyldt, men menighedsrådet kan selv indhente supplerende oplysninger.

Det pågældende medlem kan ikke selv deltage i afgørelsen af, om betingelserne for indkaldelse af stedfortræder for den pågældende er opfyldt.

Stedfortræderen er forpligtet til at indtræde i menighedsrådet. Der findes ikke i lov om valg til menighedsråd eller i lov om menighedsråd regler om fritagelse for hvervet som stedfortræder. Reglen i lov om menighedsråd § 16, stk. 1, vedrører efter ordlyden kun medlemmets udtræden af menighedsrådet og ikke tilige stedfortræderens mulighed for at blive slettet af stedfortræderlisten. Det er imidlertid Kirkeministeriets opfattelse, at en stedfortræder, der i forbindelse med sin indtræden i menighedsrådet opfylder betingelserne for som medlem at udtræde af rådet, efter anmodning kan få tilladelse til ikke at indtræde i menighedsrådet. Menighedsrådets vurdering af, om en sådan fritagelse kan gives, kan først foretages, når stedfortræderen aktuelt er indkaldt til et menighedsrådsmøde. (Skrivelse af 3. august 1994). Opnår stedfortræderen sådant samtykke, udtræder den pågældende endeligt af stedfortræderlisten og kan ikke senere i samme funktionsperiode indtræde i menighedsrådet.

Hvis en stedfortræder, der indkaldes, har lovligt forfald i mindst 2 måneder, skal næste stedfortræder i rækkefølgen indkaldes. Den forhindrede stedfortræder udtræder ikke i dette tilfælde af stedfortræderrækkefølgen.

Når stedfortræderen indkaldes til at give møde i menighedsrådet, indtræder den pågældende ikke automatisk i det fraværende medlems udvalgspladser og andre hverv. Det må antages, at den pågældende gruppe kan træffe beslutning om og i bekræftende fald, hvordan disse hverv skal besættes, så længe hindringen varer.

Der er ikke noget til hinder for, at et menighedsråd vedtager at holde et medlem, for hvem der er indkaldt stedfortræder i henhold til § 13, stk. 2, orienteret ved fremsendelse af protokoludskrifter fra møder i rådet og i de udvalg, som den pågældende er medlem af.

Kirkeministeren har i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at medlemmerne af menighedsrådet har en forpligtelse til at sørge for, at deres suppleanter er orienteret om menighedsrådets arbejde, og såfremt denne forpligtelse opfyldes, vil suppleanten kunne deltage i møder på en meningsfyldt måde.

Stedfortræderen er ikke forpligtet til at stemme således, som det fraværende medlem må antages at ville have gjort. (Skrivelse af 2. november 1996).

5. Bestemmelsen præciserer, at stedfortræderen ikke bliver varigt medlem af rådet, men derimod kun er medlem så længe, det oprindelige medlem har forfald.

6. Stk. 4 som ændret ved lov nr. 390 af 22. maj 1996 om ændring af lov om menighedsråd og lov om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v. § 13, stk. 4, indeholder en udtømmende opregning af de tilfælde, hvor stedfortræderen skal indkaldes, selv om medlemmet kun har forfald til et enkelt møde i menighedsrådet. Indkaldelse af stedfortræder for et medlem, der har forfald til et af disse møder, er således obligatorisk, hvilket indebærer, at et fraværende medlem – eller dennes gruppe – ikke kan modsætte sig indkaldelsen.

Pligten til at indkalde stedfortrædere efter bestemmelsen i § 13, stk. 4, henhører under formandens pligter.

Formanden kan hverken generelt eller i et konkret tilfælde af forfald hos et medlem overlade det til det enkelte medlem at foretage indkaldelsen af stedfortræderen. Tilsvarende vil menighedsrådet ikke kunne beslutte, at det enkelte medlem selv skal sørge for stedfortræderindkaldelsen, idet en sådan beslutning vil være et indgreb i formandens lovbestemte kompetence, jf. § 29, stk. 1, sammenholdt med § 13, stk. 4.

Bestemmelsen i § 13, stk. 4, indebærer, at der altid ved et medlems forfald til fx den endelige behandling af de kirkelige kassers budget skal gøres forsøg på at indkalde stedfortræderen for det pågældende medlem.

Formandens manglende indkaldelse af stedfortræderen vil derfor formentlig betyde, at der ikke kan træffes bindende beslutninger om det pågældende dagsordenspunkt, uanset at de tilstedeværende medlemmer udgør over halvdelen af menighedsrådets medlemmer, jf. § 24, stk. 1.

Reglerne om stedfortræderindkaldelse ved de særlige møder, der er nævnt stk. 4, er begrundet i, at beslutningerne på det konstituerende møde, som typisk vil have virkning for hele valgperioden, og de meget væsentlige beslutninger, der træffes ved den endelige behandling af menighedsrådets budget, ved afstemningen i forbindelse med det årlige valg af formand og næstformand, ved afstemning i forbindelse med præsteansættelser og valg af medlemmer til provstiudvalg eller stiftsudvalg, ikke bør påvirkes vilkårligt af et medlems fravær.

7. Under hensyn til baggrunden for bestemmelsen om stedfortræderindkaldelse ved det konstituerende møde må det antages, at stedfortræderen tillige skal indkaldes i de tilfælde, hvor rådet i valgperiodens løb skal vælge ny formand eller næstformand. Det samme gælder, når menighedsrådet i øvrigt behandler konstituerings spørgsmål, fx når der på grund af ændring af udvalgenes antal eller medlemstal skal foretages ny udpegning af udvalgsmedlemmer.

8. En stedfortræder, der indkaldes til at deltage i den endelige behandling af budget og regnskab, kan ikke deltage i behandlingen af andre spørgsmål, som måtte være optaget på dagsordenen for det pågældende møde.

I anledning af en udtalelse om, at det er meget utilfredsstillende for en stedfortræder at blive indkaldt til fx et regnskabs- og budgetmøde, idet det pågældende møde som regel kun drejer sig om at godkende det endelige resultat, har kirkeministeren i skrivelse af 2. april 1996 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at medlemmerne af menighedsrådet har en forpligtelse til at sørge for, at deres suppleanter er orienteret om menighedsrådets arbejde, og såfremt denne forpligtelse opfyldes, vil suppleanten kunne deltage i fx regnskabs- og budgetmødet på en meningsfyldt måde.

9. Med bestemmelsen i § 13, stk. 4, nr. 4, er reglerne om obligatorisk stedfortræderindkaldelse til det møde, hvor der foretages bindende afstemning i forbindelse med præsteansættelse, blevet lovfæstet. Bestemmelsen medfører ingen ændring i forhold til den tidligere gældende retstilstand, idet der har været regler om obligatorisk indkaldelse af stedfortrædere i forbindelse med præstevalg

§ 13

i bekendtgørelse nr. 467 af 18. juni 1991 om menighedsråds medvirken ved ansættelse i præstestillinger m.m. § 11, stk. 1.

10. Med bestemmelsen i § 13, stk. 4, nr. 5, tilgodeses ønsket om, at de væsentlige og langtrækkende beslutninger, som afgivelse af stemme i forbindelse med valg til de nævnte kollegiale organer er, ikke påvirkes vilkårligt af et medlems fravær.

Menighedsrådene vælger medlemmer til to stiftsudvalg, nemlig til det stiftsudvalg, der er nedsat med hjemmel i lov om folkekirkens økonomi § 23, stk. 2, jf. lovbekendtgørelse nr. 537 af 24. juni 1997, samt til stiftsudvalg vedrørende mellemkirkeligt arbejde, jf. bekendtgørelse nr. 891 af 23. november 1993 om folkekirkens deltagelse i mellemkirkeligt arbejde.

I forbindelse med valg af medlemmer til provstiudvalg og stiftsudvalg kan der være flere møder, hvor der foretages afstemning. Dette vil være tilfældet, hvis der ikke i første omgang vælges et fuldtalligt udvalg, og der derfor holdes udfyldningsvalg. Med den valgte formulering sikres det, at stedfortræderen skal indkaldes til alle møder, hvor der foretages valg af medlemmer til de nævnte kollegiale organer – dvs. både til et ordinært valgmøde og ekstraordinære valgmøder på grund af udfyldningsvalg eller valg i forbindelse med oprettelse af nye provstier.

11. Baggrunden for adgangen til indkaldelse af stedfortræder, når et medlem må forventes at blive erklæret inhabilt, er hensynet til, at det politiske styrkeforhold ikke vilkårligt forrykkes som følge af et medlems inhabilitet.

Det er kun ved møder i menighedsrådet, at der er adgang til at indkalde en stedfortræder ved inhabilitet, ikke ved fx udvalgmøder.

Når et medlem er fraværende, opstår der ikke spørgsmål om, hvorvidt den pågældende på grund af inhabilitet er afskåret fra at deltage i en sags behandling. Det forhold, at et fraværende medlem må antages at være inhabilt ved behandlingen af en sag, kan således ikke berettige til indkaldelse af stedfortræder til behandlingen af det pågældende dagsordenspunkt.

Spørgsmålet om indkaldelse af stedfortræder afgøres af de medlemmer, der er valgt på den pågældende kandidatliste. Hvis der er uenighed om, hvorvidt stedfortræderen skal indkaldes, afgøres spørgsmålet af flertallet af de medlemmer, som er valgt på listen. Står stemmerne lige, må konsekvensen være, at stedfortræderen ikke indkaldes.

Det eventuelt inhabile medlem har ingen ret til at kræve stedfortræderen indkaldt, medmindre den pågældende er den eneste, der er valgt på kandidatlisten. Hvis et medlem på forhånd meddeler formanden, at han anser sig for inhabil ved behandlingen af en sag, vil formanden dog – med forbehold af menigheds-

rådets afgørelse af inhabilitetsspørgsmålet og de på kandidatlisten valgte medlemmers ret til at træffe afgørelse om stedfortræderens deltagelse – kunne indkalde stedfortræderen til at deltage i sagens behandling. På menighedsrådets møde vil der under alle omstændigheder skulle træffes beslutning om, hvorvidt medlemmet er inhabilt, og de på kandidatlisten valgte medlemmer skal – i bekræftende fald – tilkendegive, om de ønsker stedfortræderens deltagelse.

Krav om indkaldelse af stedfortræder kan først fremsættes, når der foreligger et tilfælde, der berettiger til stedfortræderindkaldelse. En kandidatliste kan således ikke generelt tilkendegive, at der altid (eller aldrig) skal ske indkaldelse af stedfortræder i de tilfælde, hvor stedfortræderindkaldelse er mulig.

Begæring om indkaldelse af stedfortræder skal fremsættes over for formanden for menighedsrådet.

I tilfælde af, at behandlingen af en sag ikke uden væsentlig skade for offentlige eller private interesser kan udsættes, kan det inhabile medlem deltage i sagens behandling, hvis menighedsrådet ellers ville miste sin beslutningsdygtighed, jf. forvaltningslovens § 4, stk. 2.

12. Ved bestemmelsen er det præciseret, at stedfortræderen, hvad enten denne bliver varigt medlem, fordi det tidligere medlem dør eller udtræder af rådet, eller denne indkaldes for en kortere periode, jf. stk. 2, 4 og 5, skal afgive den i § 7 nævnte erklæring.

§ 14¹

Findes der ved et medlems afgang eller forfald ingen stedfortræder til at indtræde i medlemmets plads, afgør biskoppen efter indhentet erklæring fra de øvrige medlemmer af rådet, om besættelsen af den ledige plads kan udsættes til næste almindelige valg. Dog skal udfyldningsvalg finde sted, hvis rådets antal af valgte medlemmer er gået ned under halvdelen, medmindre kirkeministeren samtykker i, at det undlades.

1. Bestemmelsen svarer til § 17, stk. 2, i menighedsrådslov 1984.

§ 15

Mister et medlem sin valgbarhed, skal medlemmet udtræde af menighedsrådet (1).

Stk. 2. Et medlem, der fraflytter menighedsråds kredsen, eller hvis bopæl er beliggende i en nyoprettet kreds, kan dog forblive i menighedsrådet til udløbet af valgperioden, såfremt vedkommende over for rådet afgiver en bindende erklæring herom (2).

Stk. 3. En sognebåndsløser, der er medlem af menighedsrådet i det sogn, til hvis præst der er løst sognebånd, og som mister sin valgbarhed, fordi den præst, til hvem der er løst sognebånd, fratræder sin stilling eller opsigter sognebåndsløsningen, kan bevare sit medlemskab til udløbet af valgperioden, hvis vedkommende over for rådet afgiver en bindende erklæring herom.

Stk. 4. Et medlem, som vedholdende undlader at opfylde sine pligter som medlem af rådet, skal udtræde af rådet (3).

Stk. 5. (4) Menighedsrådet afgør, om betingelserne for udtrædelse efter stk. 1 – 4 er opfyldt. Menighedsrådets afgørelse herom kan indbringes for biskoppen, hvis afgørelse kan indbringes for kirkeministeren (5).

1. Kirkeministeren har i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at § 15, stk. 1 og 5, ikke indeholder en adgang for menighedsrådet til at beslutte, om valgbarheden er tabt, fordi et medlem af rådets medlemskab af folkekirken er ophørt på grund af, at vedkommende har sluttet sig til et andet trosamfund eller på anden måde, fx ved at lade sig gendøbe, har stillet sig uden for folkekirken. Det er sognepræsten i den pågældendes bopæls sogn, der skal konstatere, om dette er tilfældet. Menighedsrådet skal derimod kontrollere, at sognepræsten har truffet denne beslutning, forinden udtrædelse finder sted.

2. Bestemmelsen er motiveret med, at afgørelsen om forbliven i rådet bør tilkomme medlemmet og ikke bero på rådets – vilkårlige – samtykke. For at sikre rådets funktionsdygtighed er det fortsatte medlemskab dog betinget af, at medlemmet ved en bindende erklæring forpligter sig til at forblive i rådet valgperioden ud. (Skrivelse af 24. maj 1993).

3. Kirkeministeren har i den i note 1 nævnte skrivelse tillige udtalt, at udelukkelse af menighedsrådet, jf. § 15, stk. 4 og 5, kræver, at den pågældende vedholdende undlader at opfylde sine pligter som menighedsrådsmedlem, herunder fx undlader at deltage i møderne. Menighedsrådet er derfor ikke berettiget til

ved en flertalsbeslutning at udelukke et medlem af rådet under henvisning til, at vedkommende ikke arbejder for folkekirkens liv og vækst.

Bestemmelsen i stk. 4 omfatter ikke tilfælde, hvor et flertal i menighedsrådet mener, at et medlem modarbejder rådets virksomhed. Udelukkelse fra menighedsrådet under henvisning til denne bestemmelse kan derfor alene ske, fx hvor et medlem vedholdende undlader at deltage i rådets møder eller nægter at skrive beslutningsprotokollen under. (Skrivelser af 18. marts 1994 og 28. februar 1996).

Kirkeministeriet har udtalt, at der i loven er fastsat nøje og snævre regler for udelukkelsen af et medlem, og at udelukkelse på grund af »generel inhabilitet« ikke kan finde sted. Inhabilitet kan alene foreligge, når et medlems interesse i en konkret sag må antages at være af en sådan beskaffenhed, at der kan rejses tvivl om medlemmets uvildighed. (Skrivelse af 7. august 1989).

4. Menighedsrådet skal i de i stk. 1 til 3 nævnte tilfælde alene konstatere, om valgbarheden er fortabt, mens menighedsrådet i det i stk. 4 nævnte tilfælde skal konstatere, om medlemmet vedholdende undlader at opfylde sine pligter.

Klager i medfør af stk. 5 har ikke umiddelbart opsættende virkning. Efter praksis antages menighedsrådet og rekursinstansen imidlertid at kunne udsætte fuldbyrdelsen af udelukkelsen, indtil klagesagen er afgjort. (Skrivelser af 9. juni 1994 og 3. august 1994).

Beslutningen om opsættende virkning af en klage beror på en afvejning af en række interesser, herunder dels de følger en øjeblikkelig fuldbyrdelse vil have, og som ikke eller kun vanskeligt lader sig ændre, hvis afgørelsen ændres af rekursinstansen i overensstemmelse med klagerens påstand, dels de private og offentlige interesser, der udsættes for at lide skade ved opsættende virkning. (Skrivelse af 9. juni 1994).

5. Det antages i den forvaltningsretlige litteratur, at en myndighed, hvis afgørelse er blevet underkendt af en højere myndighed, ikke uden særlig lovhjemmel kan påklage dennes afgørelse for næste instans (Poul Andersen: Dansk Forvaltningsret 5. udg. 1965 s. 532, Ellen Margrethe Basse: Administrativ rekurs i: Forvaltningsret. Almindelige emner. 2. udg. 1985 s. 289, Karsten Loiborg: Administrativ kontrol i: Hans Gammeltoft-Hansen m.fl. Forvaltningsret 1994 s. 637, Karsten Revsbech: Administrativ rekurs i Forvaltningsret. Almindelige emner. 3. udg. 1997 s. 256, Jon Andersen: Forvaltningsret. 3. udg. 1997 s. 191).

På denne baggrund og under hensyn til, at bestemmelsens sigte er en retssikkerhedsgaranti for et medlem, der udelukkes af rådet ved en flertalsafgørelse, kan det næppe antages, at der i tilfælde, hvor biskoppen omgør et menighedsråds afgørelse om udelukkelse, tilkommer menighedsrådet en adgang til at ind-

bringe biskoppens afgørelse for kirkeministeren, men at denne adgang alene tilkommer det pågældende medlem i tilfælde, hvor biskoppen tiltræder menighedsrådets afgørelse om udelukkelse.

Kirkeministeriet har som administrativ myndighed ingen mulighed for at undersøge og efterprøve oplysninger om årsagerne til, at menighedsrådsmedlemmer udebliver fra møder. (Skrivelse af 11. juli 1989).

§ 16¹

I andre tilfælde end nævnt i § 15 kan et medlem udtræde af menighedsrådet, hvis rådet giver sit samtykke. Hvis menighedsrådet ikke er beslutningsdygtigt, kan tilladelse til at udtræde gives af biskoppen.

Stk. 2. Menighedsrådets afgørelse efter stk. 1 kan indbringes for biskoppen.

Stk. 3. Biskoppens afgørelse efter stk. 1, 2. pkt., og efter stk. 2 kan indbringes for kirkeministeren (2).

1. Medlemskab af et menighedsråd er ikke noget borgerligt ombud, dvs. ingen har pligt til at lade sig indvælge i menighedsrådet.

Men har man ladet sig indvælge i menighedsrådet, har man derved påtaget sig hvervet og de dermed forbundne pligter, bl.a. pligt til at deltage i rådets møder og afstemninger og pligt til at lade sig vælge til formand eller næstformand, jf. § 8.

Det er i overensstemmelse hermed fastsat i § 16, at et medlem, der ønsker at udtræde af menighedsrådet, skal have rådets samtykke, medmindre medlemmet er fraflyttet menighedsråds kredsen, har bopæl i en nyoprettet kreds eller tilknytningen til rådet gennem sognebåndsløsning ophører, jf. § 15. Der består altså ikke nogen adgang til, at et medlem selv kan nedlægge sit hverv i løbet af valgperioden. (Skrivelse af 24. juli 1992).

En anmodning om udtrædelse af rådet må være begrundet i individuelle omstændigheder som fx helbredstilstand, forretninger eller lign., og menighedsrådet må ved behandlingen af anmodningen tage stilling til sådanne omstændigheders tilstedeværelse og betydning. Et medlem kan derimod ikke som begrundelse for sin udtrædelsesanmodning påberåbe sig, at en eller flere sager er blevet afgjort på en måde, han ikke er enig i, idet noget sådant vil være uforeneligt med hensynet til en harmonisk afvikling af menighedsrådets arbejde. (Udtalelse af Indenrigsministeriet, hvortil Kirkeministeriet sluttede sig i skrivelse af 16. august 1963).

Menighedsrådets beslutning om at meddele fritagelse må tidligst træffes umiddelbart før det tidspunkt, fra hvilket den skal have retsvirkning, og der kan ikke meddeles fritagelse fra et tidspunkt ud i fremtiden. Indtil beslutningen er truffet, må anmodningen om udtrædelse kunne trækkes tilbage.

I tilfælde af flere samtidige anmodninger om udtræden må hvert enkelt medlems anmodning behandles og afgøres for sig, og den, der har fremsat anmodningen, kan ikke deltage i forhandlingen og afstemningen.

Hvis en anmodning imødekommes, vil menighedsrådet først igen være beslutningsdygtigt, når det har konstitueret sig med stedfortræderen for det udtrådte medlem. Det vil derfor være praktisk, at stedfortræderen indkaldes til det møde, hvor anmodningen om udtrædelse behandles, og at denne sag behandles som første punkt på dagsordenen. Hvis der gives samtykke til udtrædelse, kan stedfortræderen herefter som medlem deltage i den resterende del af mødet.

2. Jf. § 15 note 5.

KAPITEL 3

Udvalg

§ 17¹

For selvejende kirker nedsætter menighedsrådet et stående udvalg på mindst 3 af menighedsrådets medlemmer (2). Kirkeværgen kan ikke vælges til medlem af udvalget (3).

Stk. 2. Udvalget varetager tilsynet med kirkens og kirkegårdens vedligeholdelse og drift, kirkeværgens forretningsførelse samt udførelse af mindre arbejder ved kirke og kirkegård. Menighedsrådet fastsætter i en vedtægt nærmere regler for udvalgets virksomhed og beføjelser.

1. Bestemmelsen svarer til § 21 i menighedsrådslov 1984.

2. Om bestemmelsen har kirkeministeren i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at et menighedsråd med seks valgte medlemmer til lige har en ansat sognepræst, som også kan vælges til dette udvalg, ligesom menighedsrådet ikke er forpligtet til at vælge kirkeværgen blandt rådets medlemmer. Menighedsrådet skal således blandt syv personer vælge tre, der skal varetage det daglige tilsyn med kirken og kirkegården.

På forespørgsel om, hvorvidt en person, der er indehaver af en begravelsesforretning og er indvalgt i bopælsognets menighedsråd, kan have sæde i det af menighedsrådet nedsatte kirkegårdsudvalg, har Kirkeministeriet udtalt, at der ikke i et tilfælde som det foreliggende på forhånd kan træffes beslutning om en generel inhabilitet (manglende valgbarhed) for vedkommende person. Derimod må udvalget og menighedsrådet fra sag til sag tage stilling til, om vedkommende har en sådan særlig personlig eller økonomisk interesse i en sags udfald, at han bør udelukkes fra sagens behandling. (Skrivelse af 19. april 1990).

Der er ikke i den kirkelige lovgivning optaget bestemmelser, som generelt afskærer menighedsrådsmedlemmer med forretningsmæssige forbindelser med sognet fra at være formand for kirkeudvalget. Retspraksis på området udtrykker en betydelig tilbageholdenhed med hensyn til at acceptere udelukkelse af med-

lemmer af offentlige råd fra bestemte hverv med den begrundelse, at der vil opstå konkret inhabilitet i en række tilfælde. (Skrivelse af 8. januar 1993).

Menighedsrådet har mulighed for i funktionsperioden at ændre udvalgets medlemstal. En sådan beslutning kræver kun en behandling i menighedsrådet, medmindre der i forretningsordenen er indsat bestemmelser om udvalgets medlemstal, og ændringer i forretningsordenen kræver to behandlinger i menighedsrådet. Ved nedsættelse eller forhøjelse af medlemstallet i det stående kirke- og kirkegårdsudvalg vil der være tale om en så væsentlig ændring af forudsætningerne for det oprindelige valg, at det vil være nødvendigt at foretage en ny konstituering af udvalget. Der må ikke ved de nævnte ændringer i udvalgets medlemstal forfølges uvedkommende formål, og en ændring, der alene gennemføres med henblik på at reducere et eller flere bestemte menighedsrådsmedlemmers politiske indflydelse på et bestemt sagsområde, vil ikke være lovlig. (Skrivelser af 26. juli 1995 og af 6. februar 1996).

3. Det stående kirke- og kirkegårdsudvalg fører blandt andet tilsyn med kirkeværgens forretningsførelse.

Udvalget er således kirkeværgens nærmeste foresatte, og da kirkeværgen ikke bør deltage i tilsynet med eget arbejde, kan denne ikke indvælges i udvalget.

§ 18¹

Er der flere menighedsråd i et pastorat, nedsætter menighedsrådene et stående præstegårdsudvalg. Udvalget består af et lige stort antal medlemmer fra hvert menighedsråd.

Stk. 2. Udvalget varetager tilsynet med præsteembedets faste ejendom. Menighedsrådene fastsætter i en vedtægt nærmere regler for udvalgets virksomhed og beføjelser. Er der ikke enighed mellem rådene om vedtægtens indhold, træffes afgørelsen på et fælles møde ved almindeligt stemmeflertal. I tilfælde af stemmelighed afgør biskoppen sagen.

1. Bestemmelsen svarer til § 23 i menighedsrådslov 1984.

Efter økonomilovens § 1, stk. 3, kan menighedsrådene på et fællesmøde beslutte, at der oprettes en præstegårdskasse. Fællesmødet vælger i så fald af eller uden for sin midte en kasserer for præstegårdskassen. Præstegårdskassen bestyres af menighedsrådene gennem præstegårdsudvalget. Efter samme lovs § 4, stk. 2, udarbejder menighedsrådene på et fællesmøde ved almindelig stemmeflerhed budget for præstegårdskassen efter indhentet udtalelse fra præstegårdsudvalget.

§ 19¹

For en ikke selvejende kirke nedsætter menighedsrådet et stående udvalg bestående af en sognepræst (2) og to af dets valgte medlemmer til varetagelse af menighedens interesser med hensyn til kirken, kirkegården m.m. Udvalget skal have lejlighed til at udtale sig om alle større arbejder, der udføres ved kirken eller kirkegården, og har ret til gennem menighedsrådet at henvende sig til de kirkelige tilsynsmyndigheder.

1. Bestemmelsen svarer til § 22 i menighedsrådslov 1984. En tilsvarende bestemmelse har været i menighedsrådsloven siden 1922.

Kirkeministeren har i skrivelse af 9. februar 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at baggrunden for bestemmelsen er ønsket om at sikre, at menighedsrådet, såfremt kirken ikke er selvejende, men derimod ejes af fx en godsejer eller en kommune, alligevel har mulighed for indflydelse gennem udtaleret i forbindelse med større arbejder ved kirken eller kirkegården.

2. At præsten skal være medlem af det stående udvalg for en ikke selvejende kirke, er begrundet i hensynet til den sagkyndige bistand, som præsten vil være for udvalget.

§ 20¹

Menighedsrådet kan nedsætte særlige udvalg til varetagelse af bestemte hverv eller til udførelse af forberedende eller rådgivende funktioner for menighedsrådet eller de stående udvalg (2). Menighedsrådet bestemmer de særlige udvalgs sammensætning (3) og fastsætter regler for deres virksomhed (4).

1. En tilsvarende bestemmelse har ikke været optaget i de foregående menighedsrådslove, men menighedsrådene har også tidligere kunnet nedsætte særlige udvalg. Baggrunden for bestemmelsen i § 20 er, at det er skønnet rimeligt, at menighedsrådets ret til at nedsætte særlige udvalg lovfæstes. Der er ikke med lovfæstelsen sket nogen udvidelse af menighedsrådets adgang til at delegere kompetence til et særligt udvalg. (Skrivelse af 9. februar 1995).

Adgangen til at nedsætte særlige udvalg er navnlig anvendelig i tilfælde, hvor menighedsrådet ønsker, at sagkyndige inddrages i udvalgsbehandlingen af en

bestemt sag, eller hvor der ønskes repræsentation af interesser, som ellers ikke er repræsenteret i menighedsrådet. Som medlemmer af et særligt udvalg kan således udpeges såvel medlemmer af menighedsrådet som andre, herunder ansatte under menighedsrådet.

Nedsættelse af særlige udvalg kan ikke ske på menighedsrådets konstituerende møde, men først efter funktionsperiodens begyndelse.

Der er ikke fastsat nogen generel begrænsning af medlemstallet i særlige udvalg, men hensynet til beskyttelse af mindretal i menighedsrådet taler for, at antallet af menighedsrådsmedlemmer i et særligt udvalg ikke må overstige halvdelen af menighedsrådets medlemstal. En sådan begrænsning efter forholdets natur synes velbegrundet ikke blot i tilfælde, hvor de særlige udvalg er tillagt beslutningskompetence i forbindelse med udøvelsen af et bestemt hverv, men også, hvor udvalgets opgaver alene er af forberedende eller rådgivende karakter.

2. Menighedsrådet kan ikke ved nedsættelse af særlige udvalg gøre indskrænkning i den kompetence, der efter lovens bestemmelser tilkommer de stående udvalg. Menighedsrådet har mulighed for at tillægge det særlige udvalg en nærmere afgrænset beslutningskompetence i forbindelse med udøvelse af et bestemt hverv, men har ikke adgang til generelt at overlade almindelige administrative funktioner indenfor et givet forretningsområde til det særlige udvalg under menighedsrådet. (Skrivelse af 22. november 1996).

§ 20 kan ikke anvendes til at koble et mindretal i menighedsrådet ud af behandlingen af en eller flere enkeltsager. Bestemmelsen kan derfor ikke bruges til at overlade ansættelses- og afskedigelsesspørgsmål – herunder spørgsmål om tjenstlige forhold – til et særligt udvalg under menighedsrådet. (Skrivelser af 30. maj 1995 og 22. november 1996).

3. Selv om det efter bestemmelsen er menighedsrådet, der bestemmer de særlige udvalgs sammensætning, finder bestemmelsen i § 21, stk. 2, om udpegning efter forholdstalsvalgmåden dog også anvendelse ved valg af medlemmer af menighedsrådet til de særlige udvalg. Men menighedsrådet kan ved almindelig flertalsbeslutning bestemme, at ansatte under menighedsrådet i kraft af deres ansættelsesområde skal være medlem af udvalget.

Spørgsmålet om, hvem der som formand skal lede et særligt udvalgs arbejde, kan være af afgørende betydning for menighedsrådets vurdering af, om det overhovedet er hensigtsmæssigt at nedsætte udvalget. Menighedsrådet vil kunne fastlægge formandskabet i forbindelse med afgørelsen af udvalgets sammensætning, men kan også overlade spørgsmålet til udvalget selv. Hvis menighedsrådet

ikke har truffet nogen beslutning, vil det særlige udvalg selv kunne vælge sin formand.

Menighedsrådet vil efter bestemmelsen i § 21, stk. 3, kunne pålægge et medlem af rådet at overtage formandshvervet i et særligt udvalg.

Medlemmer af udvalget, der ikke er medlemmer af menighedsrådet, vil derimod ikke kunne pålægges at overtage formandshvervet mod deres vilje. Deres indtræden i udvalget er frivillig, og de vil kunne betinge deres tilsagn om medvirken af, at de ikke vil vælges til formand.

Hvis menighedsrådet ikke har truffet nogen beslutning med hensyn til formandsvalget, må det antages, at også medlemmer af menighedsrådet vil kunne nægte at lade sig vælge til formand ved udvalgets beslutning. Hvis udvalget i denne situation fastholder sit ønske om, at den pågældende skal være formand, må sagen forelægges menighedsrådet til beslutning.

4. Der synes ikke at være grundlag for generelt at antage, at de bestemmelser i kapitel 3, som efter deres indhold vedrører udvalg, også finder direkte anvendelse på de særlige udvalg efter § 20. I det omfang, menighedsrådet ikke måtte have truffet modstående bestemmelse, vil det imidlertid i vidt omfang kunne antages, at rådet har forudsat, at de almindelige regler vedrørende de stående udvalgs virksomhed skulle finde anvendelse også på det særlige udvalg.

Lovens bestemmelser om afholdelse af møder, beslutningsdygtighed, flertalsafgørelser og protokoltilførsler mv. er i vidt omfang udtryk for almindelige regler om kollegiale organers mødevirksomhed, der må antages at gælde, medmindre menighedsrådet udtrykkeligt har truffet anden bestemmelse.

§ 21

Valg af medlemmer til de i §§ 17-19 nævnte udvalg finder sted umiddelbart efter valg af menighedsrådets formand og næstformand. (1) Valgene har virkning for menighedsrådets funktionsperiode. (2)

Stk. 2. Ved valg af medlemmer til udvalg skal forholdstalsvalgmåden anvendes, hvis dette kræves af noget medlem af rådet (3). Nærmere regler for valgets gennemførelse kan fastsættes af kirkeministeren.

Stk. 3. Medlemmer af menighedsrådet er pligtige at modtage valg til udvalg (4) samt til at udføre øvrige hverv, herunder de i § 10 nævnte, som menighedsrådet måtte tildele dem (5). Menighedsrådet kan også, medmindre andet særligt er bestemt, overlade hverv til andre af menighedens medlemmer, som er villige dertil (6).

1. Konstituering af menighedsrådet skal finde sted, før funktionsperioden begynder, og til menighedsrådets konstituering hører nedsættelsen af de lovpligtige udvalg. Særlige udvalg kan menighedsrådet derimod ikke nedsætte på det konstituerende møde, idet menighedsrådet forinden nedsættelsen skal have mulighed for at drøfte og træffe beslutning om udvalgets oprettelse / fortsatte eksistens.

2. Der kan ikke ved de valg, som menighedsrådet foretager, træffes beslutning om, at det skal gælde for en kortere periode end angivet i loven, selv om en sådan tidsbegrænsning vedtages énstemmigt og altså sker med kandidaternes tiltræden. En afkorting af perioden kan kun finde sted ved, at menighedsrådet efter ansøgning bevilger fritagelse, og en sådan fritagelse må tidligst meddeles umiddelbart før det tidspunkt, fra hvilket den skal have virkning.

Uanset bestemmelsen i stk. 1, 2. pkt., må det antages, at menighedsrådet på begæring kan fritage en person for hvervet for resten af funktionsperioden, når rådet skønner, at der er rimelig grund dertil. Der må i denne forbindelse tilkomme rådet et betydeligt skøn, og rådet vil også kunne imødekomme en begæring om udtræden, der er begrundet i politiske forhold, fx uoverensstemmelse mellem en gruppes medlemmer.

Der tilkommer ikke de enkelte grupper nogen ret til at fritage de personer, de har udpeget til et udvalgshverv, fra dette.

3. Forholdstalsvalgmåden skal altså ikke anvendes, hvis der i menighedsrådet er enighed om en anden valgmåde. Rådet kan også i enighed fravige forholdstalsvalgmåden således, at visse medlemmer udpeges i enighed og resten ved forholdstalsvalg.

Forholdstalsvalgmåden skal – hvis dette kræves af noget medlem af rådet – anvendes ikke alene ved valg til de i menighedsrådsloven omhandlede udvalg, men i alle tilfælde hvor menighedsrådet foretager valg af medlemmer til udvalg, bestyrelser eller lignende. (Skrivelse af 28. februar 1985).

Forholdstalsvalget foretages på grundlag af det antal menighedsrådsmedlemmer, der deltager i det pågældende møde. I tilfælde af enighed blandt de tilstedeværende medlemmer kan der dog aftales et andet grundlag, fx således, at fraværende medlemmer medregnes ved opgørelsen af de valggruppers styrkeforhold, som de fraværende må antages at ville have tilsluttet sig.

Kravet om, at menighedsrådets valg til udvalg på begæring skal ske ved forholdstal, medfører, at menighedsrådet ikke mod et medlems protest kan beslutte at nedsætte udvalg, som helt eller delvis består af fødte medlemmer. Herved ville et mindretal i menighedsrådet kunne unddrages muligheden for at besætte en plads i det pågældende udvalg. Menighedsrådet kan heller ikke ved en fler-

talsbeslutning tilsidesætte forholdsmæssigheden i udpegelsen ved at bestemme, at visse hverv skal besættes efter indstilling fra en myndighed, en forening mv. Rådet kan heller ikke ved flertalsbeslutning bestemme, at nogle af medlemmerne skal besidde bestemte kvalifikationer. Dog må rådet i tilfælde, hvor der en saglig begrundelse herfor, kunne beslutte, at bestemte, navngivne personer skal være medlemmer, fx ansatte under menighedsrådet eller særligt kvalificerede.

Kirkeministeriet har i flere afgørelser udtalt, at forholdstalsvalg skal ske efter den d'Hondtske metode, jf. Dansk Kirkeret af August Roesen 1976, pag. 45, note 29, og Kirkelove med kommentarer ved August Roesen 1981, pag. 27, note 6a. Jf. nu også normalforretningsordenens § 12.

Fremgangsmåden efter den d'Hondtske metode er følgende:

Menighedsrådets medlemmer deles i de grupper, hvori medlemmerne har anmeldt for formanden at ville stemme sammen ved det pågældende valg. Hver gruppes medlemstal divideres først med 1, derefter med 2, derefter med 3 osv. De herefter fremkomne kvotienter angiver den rækkefølge, i hvilken de enkelte grupper kan vælge deres repræsentanter. Den største af samtlige kvotienter betegner mandat nr. 1, den næststørste mandat nr. 2 og så fremdeles, indtil det antal mandater, der skal fordeles, er opbrugt. Er to eller flere kvotienter lige store, afgøres rækkefølgen ved lodtrækning.

Nogle eksempler vil illustrere dette:

Et menighedsråd på 9 medlemmer skal vælge et udvalg på 3 medlemmer. Der anmeldes følgende grupper: A 5 medlemmer, B 3 medlemmer og C 1 medlem.

Fordelingen bliver herefter:

A	B	C
5 ¹	3 ²	1
2,5 ³	1,5	0,5
1,66	1	0,33

Gruppe A vil således få plads nr. 1 og 3 og gruppe B plads nr. 2, medens gruppe C ikke vil blive repræsenteret i udvalget.

Et menighedsråd på 15 medlemmer skal vælge et udvalg på 5 medlemmer. Der anmeldes følgende grupper: A 6 medlemmer, B 4 medlemmer, C 3 medlemmer og D 2 medlemmer.

§ 21

Fordelingen bliver herefter:

A	B	C	D
6 ¹	4 ²	3 ³	2 ^{5?}
3 ⁴	2 ^{5?}	1,5	1
2 ^{5?}	1,33	1	0,66

Gruppe A vil således få plads nr. 1 og 4, gruppe B plads nr. 2, gruppe C plads nr. 3, medens der om plads nr. 5 må ske lodtrækning mellem grupperne A, B og D.

Når det antal repræsentanter, som de enkelte grupper skal have, er bestemt, skal grupperne straks meddele formanden, hvem der udpeges til de pladser, som tilfalder gruppen. Hvis en gruppe giver afkald på at få en eller flere repræsentanter, fordeles de ledigblevne pladser mellem de andre grupper. Adgangen til at give afkald på en udvalgsplads er dog betinget af, at en anden gruppe er villig til at besætte den pågældende plads. Viser dette sig ikke at være tilfældet, er gruppen ikke berettiget til at give afkald på sin udpegelsesret.

Der skal i princippet foretages en gruppeanmeldelse for hvert valg. Menighedsrådets formand skal således forud for *hver* afstemning, ved hvilken forholdstalsvalgmåden er krævet anvendt, anmode medlemmerne om overfor formanden at anmelde, hvilke grupper de ønsker at tilslutte sig. Retten til at danne grupper er uafhængig af, om der ved valget til menighedsråd har været opstillet en eller flere kandidatlistes, og er endvidere uafhængig af, om der tidligere har været gruppeopdeling i menighedsrådet. En gruppeopdeling vil i øvrigt kunne ændres fra sag til sag.

Medlemmerne kan frit tilslutte sig den gruppe, de ønsker at stemme sammen med, men må tilkendegive dette overfor formanden. (Skrivelse af 11. december 1992).

Der kan ikke med retligt bindende virkning indgås aftaler om bestemte grupperinger ved fremtidige valg eller om afkald på at medvirke ved bestemte fremtidige valg. (Skrivelse af 11. december 1992).

Det er ikke en betingelse for dannelse af en valggruppe, at de pågældende medlemmer er valgt på lister, der har indgået liste- eller valgforbund. Dannelsen af sådanne forbund har ikke betydning for medlemmernes dannelse af valggrupper.

Kirkeministeren har i skrivelse af 9. februar 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at det ikke er en forudsætning for anvendelsen af forholdstalsvalgmåden, at der har været afholdt afstemningsvalg, og såfremt der har været afholdt valg,

er det enkelte medlem ikke forpligtet til at stemme sammen med de øvrige medlemmer, der er valgt fra den pågældende liste.

Det må anses for en betingelse for at ophæve et ulovligt gennemført valg, at der forud for valgets gennemførelse er protesteret imod den anvendte fremgangsmåde. Dette skyldes, at forholdstalsvalgmåden kun skal anvendes, hvis et medlem kræver det, og at det ikke vil være rimeligt, at et menighedsrådsmedlem har mulighed for at holde en indsigelse tilbage, indtil udfaldet af et valg er kendt, således at indsigelsen alene fremsættes, hvis valget ikke får det udfald, som medlemmet ønskede.

Hvis et valg medfører, at et udvalg får en sammensætning, som strider mod lovgivningen, vil valget ikke kunne opretholdes, uanset omstændighederne ved udpegningen.

Hvis et medlem i valgperiodens løb udtræder af et udvalg, hvori han er indvalgt af en bestemt gruppe inden for menighedsrådet, besættes den ledigblevne plads af den samme gruppe. Hvis der er uenighed i gruppen, må afgørelsen træffes ved stemmeflerhed blandt gruppens medlemmer. Når det således tilkommer et flertal i gruppen at tage stilling til, hvem der skal udpeges til at varetage den ledigblevne plads, vil dette flertal kunne pege på et medlem uden for gruppen, hvis dette medlem er villig til at modtage valg.

Der skal ikke foretages nyt valg af udvalgsmedlemmer, selvom et menighedsrådsmedlem i løbet af rådets funktionsperiode tilkendegiver at ville tilslutte sig en anden gruppe end hidtil. (Skrivelse af 26. februar 1981 (R)).

4. Udvalgene træffer selv beslutning om sted og tidspunkt for afholdelse af møder. Det er herved en forudsætning, at mødetidspunktet fastsættes således, at det ikke uden tvingende grund afskærer medlemmerne fra at deltage i udvalgsarbejdet.

Der er ikke i loven regler om, hvem der skal indkalde til det første møde i udvalget. Om nødvendigt må indkaldelsen foretages af menighedsrådets formand.

Udvalgenes møder er – i modsætning til menighedsrådets, jf. § 23 – ikke offentlige. Der er ikke hjemmel til, at udvalgene eller menighedsrådet – ej heller ved enstemmig beslutning – kan beslutte, at udvalgsmøder skal være offentlige. (Skrivelse af 17. oktober 1994). Dette skyldes bl.a. hensynet til at bevare udvalgene som et forum for uformelle og frie forhandlinger.

Indholdet af indstillinger fra et udvalg til menighedsrådet kan ikke offentliggøres efter udvalgets egen bestemmelse. Hensynet til menighedsrådets beslutningsproces kan tale imod en sådan offentliggørelse. Der vil derimod ikke være noget til hinder for, at rådet træffer bestemmelse om offentliggørelse af indstillinger fra udvalg og fastlægger retningslinier herfor.

I sammenhæng med den manglende offentlighed omkring udvalgsarbejdet og båret af de samme hensyn til sikring af den interne beslutningsproces i menighedsrådet antages der at gælde en almindelig tavshedspligt om forhandlingerne i udvalgene. Som udgangspunkt er alle oplysninger om forhandlingerne i et udvalg således fortrolige, uanset hvilke forhold de vedrører.

Dette udgangspunkt må dog på flere måder fraviges. Det må således antages, at ethvert udvalgsmedlem frit kan referere egne udtalelser under en forhandling i et udvalg, ligesom der vil kunne meddeles oplysning om, hvor mange medlemmer der har deltaget i udvalgets behandling af en bestemt sag, samt oplysning om, hvor mange af udvalgets medlemmer der har stemt for, henholdsvis imod en bestemt beslutning. Når beslutningen har karakter af en afgørelse – i modsætning til en indstilling til menighedsrådet – kan et medlem også oplyse, hvem der har stemt for og imod afgørelsen.

Der er ikke efter loven nogen pligt til at udarbejde dagsordener for udvalgs-møder. Hvis der udarbejdes dagsorden, er dette et internt arbejdsdokument og dermed undtaget fra retten til aktindsigt efter offentlighedsloven.

Det kan ikke anses for udelukket, at enkelte sager afgøres ved cirkulation blandt udvalgsmedlemmer, forudsat at alle medlemmerne tiltræder dette.

5. Forpligtelse til som menighedsrådsmedlem at udføre de hverv, rådet pålægger én, er en naturlig konsekvens af medlemskabet.

6. Bestemmelsen indeholder en adgang til at overlade hverv, som ikke ved den kirkelige lovgivning er henlagt til menighedsrådsmedlemmer, til andre af menighedens medlemmer. Dette skal sikre, at menighedsrådet får mulighed for at overlade hverv til medlemmer af menigheden, der er interesserede i at udføre et stykke arbejde uden dog at være medlem af rådet.

KAPITEL 4

Møder m.v.

§ 22¹

I begyndelsen af hvert kirkeår træffer menighedsrådet beslutning om, hvor de ordinære møder skal afholdes (2). Endvidere træffer menighedsrådet beslutning om, på hvilket sted i menighedsråds kredsen der vil være fremlagt sagsfortegnelse samt udskrift af beslutningsprotokollen. Der foretages bekendtgørelse herom efter menighedsrådets bestemmelse (3).

Stk. 2. Menighedsrådet træffer beslutning om, hvornår ordinære møder skal afholdes (4), og møderne bekendtgøres forud efter menighedsrådets bestemmelse (5).

Stk. 3. Ekstraordinære møder skal afholdes, når menighedsrådets formand, en sognepræst eller mindst en tredjedel af medlemmerne ønsker det. Formanden fastsætter tid og sted for de ekstraordinære møders afholdelse (6), og møderne bekendtgøres så vidt muligt forud efter menighedsrådets bestemmelse (7).

Stk. 4. (8) En fortegnelse over de sager, der vil komme til behandling på menighedsrådets møde, samt en udskrift af beslutningsprotokollen skal med de begrænsninger, der følger af lovgivningens regler om tavshedspligt (9), så vidt muligt være fremlagt et eller flere steder i menighedsråds kredsen.

Stk. 5. Flere menighedsråd i et pastorat skal samles til et fælles møde efter anmodning fra

- 1) en sognepræst,
- 2) formanden for et af menighedsrådene,
- 3) et af menighedsrådene eller
- 4) en tredjedel af medlemmerne i hvert af rådene.

Stk. 6. Fællesmøder indkaldes og ledes af formanden for hovedsognets menighedsråd (10). Møderne bekendtgøres så vidt muligt forud for afholdelsen.

Stk. 7. Ved kirkevisitats kan biskop eller provst beramme møde med menighedsrådet eller dets valgte medlemmer alene.

§ 22

1. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 skal sammenholdes med § 23, stk. 1, hvorefter menighedsrådets møder som hovedregel er offentlige, og det faktum, at offentlige møder kun har en reel betydning, hvis deres afholdelse bekendtgøres på forhånd.

2. Møderne vil kunne afholdes i konfirmandstuen. Hvor denne er en integreret del af præsteboligen er det dog en forudsætning, at sognepræsten accepterer dette. (Skrivelse af 4. december 1995). Kirkeministeriet har tidligere udtalt, at offentlige menighedsrådsmøder må afholdes i et egnet lokale, som må have en sådan størrelse, at det foruden menighedsrådsmedlemmerne kan rumme siddepladser for et ikke ubetydeligt antal tilhørere. Ministeriet tilføjede, at man måtte finde det uheldigt, at offentlige menighedsrådsmøder henlægges til et privat hjem, idet allerede dette vil kunne afholde interesserede fra at overvære mødet. Hvis der i vedkommende sogn findes et egnet lokale, som almindeligt benyttes til offentlige møder og sammenkomster, bør offentlige menighedsrådsmøder derfor så vidt muligt henlægges til et sådant lokale. (Skrivelse af 21. februar 1963 (R)).

Kirkeministeren har i skrivelse af 14. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at reglerne i §§ 22-23 om offentlige møder ikke pålægger menighedsrådet særlige forpligtelser med hensyn til størrelse og indretning af de lokaler, som anvendes til menighedsrådsmøderne, og at dette betyder, at menighedsrådet i særlige tilfælde, hvor der fx ikke i sognet findes et offentligt lokale, der er egnet til afholdelse af menighedsrådsmøder, kan afholde et sådant møde i et privat hjem.

3. Menighedsrådet kan vælge mellem bekendtgørelse i den lokale presse, kirkebladet eller opslag på kirkedøren eller i våbenhuset, mens bekendtgørelse fra prædikestolen ikke kan anses for at være tilstrækkelig bekendtgørelse.

4. Fastlæggelsen af mødetidspunkterne bør ske under rimelig hensyntagen til medlemmernes mulighed for at deltage samt til, at menighedens medlemmer normalt skal have mulighed for at overvære menighedsrådets møder uden at tage fri fra arbejde. Det er dog ikke noget krav, at menighedsrådet fastlægger mødedatoerne for en bestemt periode.

5. Menighedsrådet har samme valgmuligheder med hensyn til bekendtgørelsesform som nævnt i note 3.

Udgifterne til bekendtgørelser efter § 22 afholdes af sognets kirkekasse som en udgift i forbindelse med rådets virksomhed, jf. lov om folkekirkens økonomi § 2, stk. 1, nr. 9.

6. Hverken loven eller normalforretningsordenen indeholder bestemmelse om, hvornår det ekstraordinære møde skal afholdes, men det må antages at påhvile formanden at søge mødet afholdt så hurtigt som muligt efter modtagelsen af anmodning herom. Kan det ikke nås at afholde ekstraordinært møde inden det næste ordinære møde, må den sag, der har været begæret optaget på ekstraordinært møde, optages på dagsordenen for det førstkommande ordinære møde.

En sognepræst, der ønsker menighedsrådet indkaldt til et ekstraordinært menighedsrådsmøde, kan ikke selv indkalde til det ekstraordinære menighedsrådsmøde, men må rette henvendelse til menighedsrådets formand, der herefter er forpligtet til snarest muligt at indkalde menighedsrådets medlemmer til et ekstraordinært menighedsrådsmøde. (Skrivelse af 1. november 1994).

7. Det kan være nødvendigt at afholde det ekstraordinære møde med så kort varsel, at bekendtgørelse ikke kan nås.

8. Fremlæggelse af sagsfortegnelsen samt en udskrift af beslutningsprotokollen har til formål at skabe mere åbenhed om menighedsrådets arbejde og herudover sikre vælgeres kontrolmuligheder.

Den sagsfortegnelse, der skal fremlægges, behøver ikke at være identisk med det af formanden udarbejdede dagsordensudkast, men skal dog indeholde en angivelse af sagernes emner. Både sager, der skal behandles for åbne døre, og de sager, der forventes behandlet for lukkede døre, skal medtages på fortegnelsen, idet reglerne om tavshedspligt dog skal iagttages.

Kirkeministeren har i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at fremlæggelse af sagsfortegnelse og udskrift af beslutningsprotokollen er opgaver, som hører under formandens forpligtelser.

Reglerne om fremlæggelse af sagsfortegnelse efter § 22, stk. 4, vedrører kun menighedsrådets møder. Der er ikke i lovgivningen optaget regler, hvorefter en kirkegårdsbestyrelse, der bestyrer kirkegårde på flere menighedsråds vegne, skal udarbejde dagsordener eller sagsfortegnelser for bestyrelsesmøderne, og det er Kirkeministeriets opfattelse, at kirkegårdsbestyrelsen ikke på egen hånd kan træffe beslutning om, at der skal fremlægges en sagsfortegnelse. (Skrivelse af 17. oktober 1994).

9. Det er alene lovgivningens regler om tavshedspligt, som begrænser pligten til at fremlægge udskrift af beslutningsprotokollen. Det forhold, at en beslutning er truffet for lukkede døre, kan ikke i sig selv begrunde, at beslutningen ikke medtages i den udskrift af beslutningsprotokollen, der fremlægges. (Skrivelse af 21. oktober 1994).

§ 22

Der findes i straffeloven bestemmelser om straf for brud på tavshedspligt for personer, der virker i det offentlige tjeneste, altså fx medlemmer af menighedsråd.

Der er således i § 152 fastsat straf for den, som virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv, og som uberettiget videregiver eller udnytter fortrolige oplysninger, hvortil den pågældende i den forbindelse har fået kendskab. Det siges i samme bestemmelse, at en oplysning er fortrolig, når den ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser.

Efter straffelovens § 152e omfatter bestemmelsen i § 152 ikke tilfælde, hvor den pågældende:

- 1) er forpligtet til at videregive oplysningen eller
- 2) handler i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv.

Der findes ikke i straffeloven nogen nærmere angivelse af, hvornår en videregivelse eller udnyttelse af fortrolige oplysninger er uberettiget eller af, hvornår det – uden for de tilfælde hvor en oplysning udtrykkeligt er betegnet som fortrolig – er nødvendigt at hemmeligholde en oplysning for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser.

Derimod indeholder forvaltningslovens kapitel 8 om tavshedspligt mv. nogle bestemmelser til nærmere belysning heraf.

I forvaltningslovens § 27 er det således udtrykkeligt angivet, at nødvendig hemmeligholdelse for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser bl.a. omfatter:

- 1) det offentlige økonomiske interesser, herunder udførelsen af det offentlige forretningsvirksomhed.
- 2) enkeltpersoners eller private selskabers eller foreningers interesse i at beskytte oplysninger om deres personlige eller interne, herunder økonomiske, forhold.

En yderligere belysning af, hvornår oplysninger er undergivet tavshedspligt, fremgår af forvaltningslovens § 28 om en forvaltningsmyndigheds videregivelse af oplysninger til en anden forvaltningsmyndighed. Når en videregivelse af en oplysning end ikke må ske til en anden forvaltningsmyndighed, må oplysningen naturligvis heller ikke gives til private.

Forvaltningsloven sonderer mellem videregivelse af oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold – altså yderst følsomme oplysninger – og andre fortrolige oplysninger.

Oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold, herunder oplysninger om race, religion og hudfarve, om politiske, foreningsmæssige, seksuelle og strafbare forhold samt oplysninger om helbredsforhold, væsentlige sociale problemer og misbrug af nydelsesmidler og lignende, må ikke videregives til en anden forvaltningsmyndighed. Videregivelse kan dog ske, når

- 1) den, oplysningen angår, har givet samtykke,
- 2) det følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov, at oplysningen skal videregives,
- 3) videregivelse sker til varetagelse af private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, der begrunder hemmeligholdelse,
- 4) videregivelsen er et nødvendigt led i sagens behandling eller er nødvendig for, at en myndighed kan gennemføre tilsyns- eller kontrolopgaver – fx hvor oplysningen er nødvendig for ankebehandlingen af en sag, eller hvis det er nødvendigt at forelægge sagen for en anden myndighed, inden sagen afgøres.

I sager, der rejses ved ansøgning, må oplysninger om ansøgerens rent private forhold ikke indhentes fra andre dele af forvaltningen eller fra en anden forvaltningsmyndighed. Dette gælder dog ikke, hvis

- 1) ansøgeren har givet samtykke hertil,
- 2) andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov eller
- 3) særlige hensyn til ansøgeren eller tredjemand klart overstiger ansøgerens interesse i, at oplysningen ikke indhentes.

Andre fortrolige oplysninger må videregives til en anden forvaltningsmyndighed i samme omfang som oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold samt når det må antages, at oplysningen vil være af væsentlig betydning for myndighedens virksomhed eller for en afgørelse, myndigheden skal træffe, jf. forvaltningslovens § 28, stk. 3.

Det bestemmes endelig i forvaltningsloven, at i det omfang en forvaltningsmyndighed er berettiget til at videregive oplysningen, skal myndigheden på begæring af en anden forvaltningsmyndighed videregive oplysningen, hvis den er af betydning for myndighedens virksomhed eller for en afgørelse, som myndigheden skal træffe. Dette gælder dog ikke, hvis videregivelsen påfører myn-

digheden et merarbejde, der væsentligt overstiger den interesse, den anden myndighed har i at få oplysningerne.

Den omstændighed, at en forhandling i menighedsrådet har fundet sted for lukkede døre, er ikke uden videre til hinder for, at oplysninger herfra gengives, når disse efter en konkret bedømmelse ikke kan betragtes som værende af hemmelig eller fortrolig karakter. Selv i tilfælde, hvor de behandlede emner ifølge menighedsrådets beslutning eller forholdets natur bør behandles fortroligt, vil det ikke altid være udelukket, at omtale af det ved menighedsrådsmødet passerede kan finde sted i et vist omfang. Til eksempel kan nævnes, at Kirkeministeriet har udtalt (skrivelse af 16. juni 1964), at man ikke fandt, at en præst havde overtrådt den tavshedspligt, der påhvilede ham som deltager i et lukket menighedsrådsmøde, ved i det pågældende sogns kirkeblad at have omtalt, hvilke emner der havde været til behandling i et lukket menighedsrådsmøde. Kirkeministeriet har også udtalt (skrivelse af 21. december 1966 (R)), at i de tilfælde, hvor der ikke er faste holdepunkter for, at der påhviler et menighedsråds medlemmer tavshedspligt, må det være overladt til de enkelte medlemmer af rådet at skønne over, i hvilket omfang det er tilstedeligt at videregive oplysninger om, hvad der passerer på et lukket menighedsrådsmøde, men et menighedsrådsmedlem vil eventuelt kunne pådrage sig straf efter straffelovens § 152 for tilsidesættelse af den ham påhvilende tavshedspligt.

10. Med bestemmelsen sikres det, at de personer, der kan anmode om indkaldelse til fælles møde, ikke er i tvivl om, hvem der skal indkalde til dette møde, og at der ikke opstår strid mellem flere indkaldelsesberettigede personer om, hvem der aktuelt har denne pligt. (Skrivelse af 27. april 1994).

§ 23

Menighedsrådets møder er offentlige (1). Menighedsrådet kan bestemme, at en sag skal behandles for lukkede døre, når dette findes nødvendigt eller ønskeligt på grund af sagens beskaffenhed (2). Spørgsmålet om, hvorvidt en sag giver grundlag for dørlukning, forhandles for lukkede døre, hvis det bestemmes af menighedsrådet eller formanden (3).

Stk. 2. (4) Menighedsrådet kan tillade personer, der er ansat af menighedsrådet, at overvære behandlingen af sager for lukkede døre (5). Menighedsrådet kan tilkalde andre personer til at overvære en sags behandling for lukkede døre, når det er ønskeligt at hensyn til sagens oplysning (6).

1. Afholdelse af offentlige møder i et forvaltningsorgan kræver ifølge gældende ret lovhjemmel. Dette betyder, at en lovregel om mødeoffentlighed er nødvendig for, at forvaltningen har pligt til at afholde åbne møder, samt at en lovregel om mødeoffentlighed er nødvendig for, at forvaltningen har ret til afholde åbne møder. (Skrivelser af 18. november 1993 og 17. oktober 1994). Bestemmelsen vedrører alene mødeoffentlighed. Borgernes adgang til sagsdokumenter i den offentlige forvaltning er reguleret i lov om offentlighed i forvaltningen og – for så vidt angår sager, hvori borgeren er part – i kapitel 4 i forvaltningsloven. Det er i sig selv uden betydning for adgangen til at blive gjort bekendt med dokumenter, om en sag har været behandlet for åbne eller lukkede døre.

Offentlige møder i kollegiale, folkevalgte organer indebærer, at personer, der ønsker at overvære møderne, skal have adgang til dette. Der er ikke i bestemmelsen i § 23, stk. 1, 1. pkt., foretaget nogen sondring mellem folkekirkemedlemmer og andre personer i relation til disses mulighed for at overvære menighedsrådets møder. Dette betyder, at menighedsrådet ikke har mulighed for at nægte tilhørere adgang til menighedsrådsmøderne under henvisning til disses alder, trosforhold eller adresse uden for sognet. Bestemmelsen har fået denne udformning, fordi også andre end menighedens medlemmer – fx en journalist eller en person, som overvejer at melde sig ind i folkekirken – kan have en legal interesse i og derfor skal have mulighed for at følge med i menighedsrådets arbejde. (Skrivelser af 6. marts 1995 og 27. juli 1995).

Kirkeministeriet har udtalt, at det efter ministeriets opfattelse ikke vil være i overensstemmelse med intentionerne bag lov nr. 432 af 1. juni 1994 om menighedsråd, at menighedsrådet afbryder menighedsrådsmødet og anmoder tilhørerne om at forlade stuen for, at menighedsrådet kan drikke aftenkaffe. Ministeriet må derimod anbefale, at menighedsrådet henlægger en eventuel kaffepause til lige før behandlingen af de sager, som skal behandles for lukkede døre, og hvis der ikke er sådanne sager til behandling, udsætter kaffepausen til efter menighedsrådsmødet. (Skrivelse af 6. marts 1995).

Mødeoffentligheden indebærer ikke en adgang for tilhørerne til at ytre sig under mødet. Det må tværtimod anses for ulovligt at give tilhørerne mulighed for under forhandlingerne at stille spørgsmål eller fremsætte kommentarer til de sager, der behandles. Menighedsrådet vil dog kunne give ansatte eller andre særligt tilkaldte adgang til at ytre sig med henblik på oplysningen af en sag. (Skrivelse af 15. december 1994). Jf. stk. 2 med note 5.

Formanden vil – om nødvendigt med politiets hjælp – kunne få fjernet en tilhører, der ikke efterkommer formandens henstillinger om ro og orden under mødet. (Skrivelse af 21. oktober 1994).

Det er kun menighedsrådsmøder og ikke udvalgmøder, der er offentlige. Menighedsrådet eller udvalgene har ikke mulighed for at beslutte, at udvalgs-møderne skal være offentlige.

Bestemmelsen i § 23, stk. 1, 1. pkt. indeholder ikke hjemmel til, at kirkegårdsbestyrelser, der bestyrer kirkegårde på flere menighedsråds vegne i henhold til vedtægter godkendte af Kirkeministeriet/stiftsøvrigheden, skal afholde offentligt tilgængelige møder. Kravet om udtrykkelig lovhjemmel for, at offentlige møder kan afholdes af et forvaltningsorgan, betyder endvidere, at hverken menighedsrådene eller kirkegårdsbestyrelserne kan beslutte, at kirkegårdsbestyrelsesmøderne skal være offentligt tilgængelige. (Skrivelse af 17. oktober 1994).

Menighedsrådet kan fastsætte et ordensreglement for offentlige møder. Det må i reglementet bl.a. kunne forbydes, at tilhørerne medbringer båndoptagere, jf. at reglen om mødeoffentlighed ikke giver journalister og andre tilhørere ret til at optage en kommunalbestyrelses forhandling på lydbånd, jf. dom i UfR 1972, side 601 H, kommenteret i UfR 1972 B, side 248.

Kirkeministeriet har udtalt, at menighedsrådet har ret til at forbyde medbringelse og brug af fotografiapparater og videobåndoptagere ved menighedsrådets møder. Det er således overladt til menighedsrådet at afgøre, at det vil tillade brug af sådanne apparater under et rådsmøde. Beslutningen herom må i mangel af enighed træffes ved afstemning. Der er, så vidt ses, ikke i retspraksis taget stilling til, om det enkelte menighedsrådsmedlems samtykke kræves i særlige situationer. (Skrivelse af 18. april 1995).

Menighedsrådet kan tillade, at tilhørere optager forhandlinger på lydbånd eller videobånd. Tilladelsen kan tidsbegrænses, ligesom der kan knyttes vilkår til denne, fx om destruktion af båndet efter en vis kortere tid. (Skrivelse af 30. juni 1995). Efter § 26 i ophavsretsloven, jf. lovebekendtgørelse nr. 194 af 11. marts 1997, kan forhandlingerne i menighedsrådet gengives uden samtykke fra ophavsmanden.

Menighedsrådet kan formentlig også beslutte at give – eller afslå – adgang til optagelse af offentlige møder med henblik på udsendelse over fx lokalradioen. En tilladelse vil kunne tidsbegrænses og vil i øvrigt kunne gives på nærmere angivne vilkår.

Det er en forudsætning for nogle beslutningers retsvirkning, at den eller de, som beslutningen berører, bliver gjort bekendt med den vedtagne beslutning. Denne forudsætning er ikke opfyldt i og med, at beslutningen er truffet i et offentligt møde, og at de pågældende dermed har en mulighed for at blive bekendt med den. Forudsætningen er først opfyldt, når den pågældende har modtaget en meddelelse fra menighedsrådet om beslutningen.

2. Bestemmelsen i stk. 1, 2. pkt., indeholder en adgang til at behandle enkelte sager for lukkede døre, hvorimod reglen ikke indeholder en almindelig adgang til at nægte offentligheden adgang til rådets møder. (Skrivelser af 21. oktober 1994 og 8. marts 1995).

Loven anerkender således ikke begrebet »lukket møde«, men alene en adgang til at behandle enkelte sager for lukkede døre. Hensynet til at opnå en fri og åben debat kan ikke begrunde en dørlukning.

Hvorvidt en sag skal behandles for lukkede døre, må afgøres under hensyn til den enkelte sags beskaffenhed, men som eksempler på sager, der ofte skal behandles for lukkede døre, kan nævnes sager, hvis afgørelse forudsætter en bedømmelse af personlige forhold, sager om køb og salg af faste ejendomme, og sager om overslag og tilbud vedrørende bygningsarbejder og leverancer, jf. Kirkeministeriets vejledning af 15. september 1994 om lov om menighedsråd (R), afsnit 9 (Skrivelse af 8. marts 1995). Jf. endvidere normalforretningsordens § 1.

Et menighedsråd kan ikke ved en bestemmelse i menighedsrådets forretningsorden ændre – udvide eller indskrænke – rækkevidden af den tavshedspligt, som påhviler menighedsrådsmedlemmerne med hensyn til, hvad der passerer i lukkede møder. (Skrivelse af 6. maj 1982).

En formodning om, at der eventuelt kan fremkomme oplysninger af fortrolig karakter under en debat i forbindelse med behandlingen af et punkt på dagsordenen, kan ikke i sig selv begrunde en dørlukning. Hvis det under behandlingen af et dagsordenspunkt viser sig påkrævet at inddrage forhold, der nødvendiggør behandling for lukkede døre, vil menighedsrådet kunne fortsætte sagens behandling for lukkede døre. (Skrivelse af 8. marts 1995).

Virkningen af, at en sag behandles for lukkede døre, er umiddelbart kun, at offentligheden er udelukket fra at være til stede under forhandlingerne, og at offentligheden ikke har krav på oplysning om, hvad der er passeret under forhandlingerne.

Efter forvaltningslovens § 27, stk. 1, jf. straffelovens §§ 152c-152f, har den, der virker inden for den offentlige forvaltning, tavshedspligt, når en oplysning ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde oplysningen for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser. I bestemmelsen er der foretaget en opregning af de hensyn, der efter en konkret vurdering kan føre til, at en oplysning er fortrolig og dermed undergivet tavshedspligt, jf. note 9 til § 22.

Det beror på den enkelte oplysnings beskaffenhed, om oplysningen er fortrolig.

Hvis der ikke er tale om personlige oplysninger, vil de hensyn, der har bevirket, at oplysninger må betragtes som fortrolige, ofte kun gøre sig gældende i

kort tid og ofte ikke ud over det tidspunkt, hvor der er truffet endelig beslutning i sagen, fx hvor der er tale om menighedsrådets stillingtagen til tilbud i forbindelse med køb og salg af fast ejendom.

I øvrigt kan det ikke antages, at det forhold, at menighedsrådets forhandlinger foregår for lukkede døre, i sig selv medfører, at forhandlingerne må anses for fortrolige og dermed undergivet tavshedspligt.

Om forhandlinger i udvalgsmøder se note 4 til § 21.

Hvis der ikke på menighedsrådets initiativ i almindelighed gives offentliggørelse af meddelelse om, hvad der beslutes på lukkede møder i menighedsrådet, må det formentlig antages, at der – med respekt af lovgivningens regler om tavshedspligt – påhviler menighedsrådet pligt til at imødekomme begæringer om at få oplyst, hvilke konkrete beslutninger der er truffet i de pågældende møder.

3. Bestemmelsen i stk. 1, 3. pkt., skal bidrage til at sikre, at unødvendig dørlukning undgås. Ved at behandle selve dørlukningsspørgsmålet for lukkede døre vil det i mange tilfælde kunne afklares på forhånd, om sagens behandling overhovedet vil medføre fremdragelse af fortrolige forhold.

4. Bestemmelsen i stk. 2 er indsat for at sikre, at menighedsrådet altid har mulighed for at indkalde den nødvendige sagkundskab.

5. Menighedsrådets beslutning om adgang for den eller de ansatte til at overvære møder for lukkede døre kan træffes for det enkelte møde eller den enkelte sag, eller det kan beslutes som en mere generel ordning, at bestemte personer, fx kordegnen, overværer møder for lukkede døre. Det må forudsættes, at der kan gives de tilkaldte personer adgang til at udtale sig til oplysning af sager, der behandles for lukkede døre.

Menighedsrådet må antages at have mulighed for at give ansatte eller andre særligt tilkaldte adgang til at udtale sig under offentlige møder i menighedsrådet med henblik på oplysningen af en sag, og bestemmelsen i stk. 2 begrænser ikke denne adgang.

Forvaltningslovens § 27, stk. 1, jf. straffelovens § 152 og §§ 152c-152f, om tavshedspligt vedrører den, der virker inden for den offentlige forvaltning. I det omfang, der fremdrages fortrolige forhold på et møde for lukkede døre, vil de ansatte derfor lige som medlemmerne have tavshedspligt.

Kirkeministeriet har udtalt, at menighedsrådet til enhver tid vil kunne beslutte, at en sekretær, der ikke er medlem af rådet, skal forlade mødelokalet under forhandling og afstemning i konkrete sager.

Ministeriet var derfor af den opfattelse, at der ikke er behov for, at der fastsættes principielle retningslinier for, i hvilket omfang menighedsrådets sekretær

kan overvære forhandlinger og afstemninger i rådet. (Skrivelse af 23. januar 1991 (R)).

6. Personer, der ikke virker i offentlig tjeneste eller hverv, er ikke umiddelbart omfattet af reglerne om tavshedspligt, men menighedsrådet kan pålægge dem tavshedspligt, jf. forvaltningslovens § 27, stk. 3. Hvis tavshedspligt er pålagt i henhold til denne bestemmelse, finder straffelovens § 152 og §§ 152c-152f tilsvarende anvendelse på overtrædelse af sådant pålæg.

Der må antages at påhvile menighedsrådet pligt til at meddele sådanne personer pålæg om tavshedspligt, dersom der på et møde for lukkede døre fremdrages fortrolige forhold.

Efter straffelovens § 129 straffes bl.a. den, som uberettiget giver offentlig meddelelse om forhandlinger af fortrolig karakter inden for offentlige råd og myndigheder. Bestemmelsen kan få betydning, hvor et forhold ikke er omfattet af straffelovens § 152, fx fordi den, som (offentligt) har røbet fortrolige forhold, ikke er medlem af menighedsrådet eller ansat i dettes tjeneste og ikke er blevet pålagt tavshedspligt i henhold til forvaltningslovens § 27, stk. 3.

§ 24

Menighedsrådets beslutninger træffes i møder (1). Menighedsrådet er beslutningsdygtigt, når mindst halvdelen af medlemmerne er til stede (2).

Stk. 2. Afstemninger sker således, at det klart fremgår, hvorledes det enkelte medlem stemmer, jf. dog §§ 8 og 9 (3).

Stk. 3. Beslutninger træffes ved stemmeflertal, hvor intet andet særligt er bestemt (4).

Stk. 4. Menighedsrådet vedtager selv sin forretningsorden (5).

Stk. 5. Er der uenighed i menighedsrådet om forretningsgangen, afgøres spørgsmålet af biskoppen.

1. Et fraværende medlem kan således ikke stemme gennem et andet medlem eller ved forudgående at afgive skriftlig stemme.

Kirkeministeriet har udtalt, at forud afgivne stemmer ikke kan tages til følge, idet deltagelse i afstemninger forudsætter et medlems personlige fremmøde. (Skrivelse af 25. april 1980 (R)).

Der er ikke i lovgivningen om menighedsråd hjemmel til, at et menighedsråd kan delegere sin beslutningskompetence til et forretningsudvalg, til et udvalg

§ 24

eller til enkelte medlemmer af menighedsrådet. (Skrivelser af 23. oktober 1991 og 22. november 1996).

2. Det er ikke en betingelse for menighedsrådets beslutningsdygtighed, at formanden eller næstformanden deltager i afstemningen.

Medlemmer, der er inhabile, kan ikke medregnes ved vurderingen af, om menighedsrådet er beslutningsdygtigt ved afgørelsen af en sag.

Medlemmerne har pligt til at deltage i afstemningen og kan ikke unddrage sig deres del af ansvaret for menighedsrådets beslutninger ved at udeblive uden lovligt forfald eller ved at undlade at deltage i afstemningen.

Medlemmer, der berøver menighedsrådet dets beslutningsdygtighed ved uden lovligt forfald at udeblive fra eller forlade et møde, vil kunne ifalde ansvar, fx derved, at der opstår erstatningsspørgsmål som følge af, at menighedsrådet ikke har truffet nødvendige beslutninger.

Hvis afstemning er påbegyndt, kan det forhold, at medlemmer forlader mødet, næppe gøre menighedsrådet ikke-beslutningsdygtigt i den pågældende sag.

3. Kirkeministeren har i skrivelse af 14. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at baggrunden for bestemmelsen i § 24, stk. 2, er, at tilsynsmyndighedens mulighed for at placere et retligt ansvar er afhængig af, at det kan konstateres, hvorledes det enkelte medlem har stemt. Kirkeministeren udtalte videre, at reglerne i § 24 og § 25 både gælder beslutninger, der træffes i offentlige møder, og beslutninger, der træffes i et møde, der afholdes for lukkede døre – herunder også beslutninger i personsager.

Kirkeministeren har i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at tilførelse af særstandpunkter til beslutningsprotokollen ikke er nogen garanti for, hvorledes det enkelte medlem faktisk har stemt, og det er derfor nødvendigt i forbindelse med afstemningen at kunne konstatere dette, jf. § 24, stk. 2.

Kirkeministeren har i skrivelse af 9. februar 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at formands-, næstformands- og præstevalg foregår ved hemmelig afstemning, hvilket betyder, at man ikke efterfølgende kan se, hvorledes det enkelte medlem har stemt. Ministeren udtalte videre, at skriftlig afstemning, hvorved forstås afstemning med stemmesedler, der er mærket på en sådan måde, at det tydeligt fremgår, hvilket medlem der har afgivet den pågældende stemme, også med en vedtagelse af lovens § 24, stk. 2, kan finde sted.

En tydelig mærkning af stemmesedlen kan fx være, at medlemmet underskriver denne. Fordelen ved at foranstalte en skriftlig afstemning er, at der opnås større sikkerhed for korrekt opgørelse af afstemningens resultat, og at afstem-

ningen gennemføres på en sådan måde, at de stemmende ikke kender de øvrige medlemmers stemmeafgivning på det tidspunkt, hvor stemmen afgives.

4. Til gyldig vedtagelse af et forslag i menighedsrådet kræves kun, at halvdelen af rådets medlemmer er til stede, samt at flere har stemt for end imod forslaget, idet der ses bort fra blanke stemmer. Formandens stemme har ikke kvalificeret vægt i tilfælde af stemmelighed.

Kravet om stemmeflertal indebærer, at beslutning ikke er truffet, dersom der ikke er flere stemmer for et forslag end imod det. Ved stemmelighed må et forslag betragtes som bortfaldet. Er forslaget formuleret som en fastholden af en tidligere truffet beslutning, vil stemmelighed også medføre, at forslaget bortfalder, men da der ikke er truffet en ny beslutning, vil den hidtidige beslutning stå ved magt. Såfremt den tidligere afgørelse ønskes sat ud af kraft, må dette forelægges menighedsrådet med udtrykkelig indstilling herom.

Generelt gælder således, at hvis der ikke er et flertal for at foretage en ændring i den bestående retlige eller faktiske tilstand, består denne uforandret.

I særlige tilfælde kan menighedsrådet være forpligtet til positivt at træffe bestemmelse om et anliggende. I sådanne tilfælde, hvor der skal træffes et valg mellem nogle alternativer, må afgørelsen om fornødent træffes ved lodtrækning.

Menighedsrådet vil også i tilfælde af stemmelighed ved udvælgelse af købere, lejere mv. til ejendomme kunne vedtage at lade en lodtrækning være bestemmende.

Bestemmelsen i stk. 3 er ikke til hinder for, at der træffes beslutning uden formel afstemning på den måde, at formanden blot konstaterer, at der er tilslutning til et fremsat forslag, jf. normalforretningsordenens § 10, stk. 3.

En sags vedtagelse kræver kun én behandling i menighedsrådet, medmindre andet særligt er bestemt, men menighedsrådet vil kunne udsætte en sag til fornyet behandling på et senere møde. Dette gælder dog ikke, hvis sagen ikke tåler opsættelse.

5. Forretningsordenen indeholder først og fremmest de processuelle regler om menighedsrådets virksomhed: indkaldelse til møder, vedtagelse af dagsorden, afstemninger mv. Der kan ikke i forretningsordenen optages bestemmelser, som fraviger almindelige retsgrundsætninger vedrørende kollegiale organers arbejdsform.

Der henvises i øvrigt til normalforretningsordenen med kommentarer.

§ 25

Menighedsrådets beslutninger indføres i en beslutningsprotokol (1) med angivelse af, hvorledes det enkelte medlem har stemt (2). Beslutningsprotokollen underskrives ved slutningen af mødet af de medlemmer, der har deltaget i mødet (3). Ethvert af disse medlemmer kan forlange sit særstandpunkt kort tilført beslutningsprotokollen og ved sager, der skal fremsendes til anden myndighed, kræve, at denne samtidig gøres bekendt med indholdet af protokollen (4). Det pågældende medlem kan ved sagens fremsendelse ledsage denne med en begrundelse for sit særstandpunkt.

1. Beslutningsprotokollens formål er at afgive dokumentation for indholdet af menighedsrådets beslutninger. Indførelse af en beslutning i beslutningsprotokollen er dog ikke en gyldighedsbetingelse. (Skrivelse af 12. februar 1998).

Protokollen skal endvidere angive, hvilke medlemmer der er ansvarlige for vedtagelsen af en beslutning. I beslutningsprotokollen indføres endvidere andre oplysninger om afviklingen af menighedsrådets møder, såsom oplysninger om, hvilke medlemmer der ikke har deltaget i mødet eller i behandlingen af enkelte sager, oplysning om, hvilke sager der er behandlet for lukkede døre, og oplysning om eventuelle mødeafbrydelser.

Sager, som formanden har afgjort på menighedsrådets vegne, jf. § 30, stk. 2, skal i forbindelse med den efterfølgende orientering indføres i beslutningsprotokollen. Såfremt protokollen ikke indeholder andre oplysninger end formandens orientering om den pågældende afgørelse, må menighedsrådet anses for stiltiende at have accepteret denne. (Skrivelse af 12. februar 1998). Kun i det omfang menighedsrådet i forbindelse med formandens orientering drøfter og eventuelt kritiserer, at formanden har anset sig for beføjet til at træffe afgørelse på menighedsrådets vegne, vil der således i beslutningsprotokollen ske en udtrykkelig præcisering af menighedsrådets holdning til den pågældende afgørelse. (Skrivelse af 31. juli 1995).

Det forekommer ofte, at der på dagsordener figurerer sager, der forelægges til orientering, til efterretning eller som meddelelser fra formanden el. lign. Sådanne sager har det fælles træk, at formålet med forelæggelsen er at underrette eller oplyse menighedsrådet om et bestemt emne. Det er således ikke hensigten, at der skal træffes beslutning. Meddelelser fra fx formanden eller et enkelt menighedsrådsmedlem skal derfor kun indføres i beslutningsprotokollen i det omfang, hvor meddelelsen fx vedrører formandens underretning om beslutninger, som formanden i medfør af § 30, stk. 2, har truffet på menighedsrådets vegne. Andre meddelelser – herunder fx formandens orientering om ministeri-

ets afgørelse af en sag – skal derimod ikke indføres i beslutningsprotokollen. (Skrivelser af 19. februar 1996 og 12. februar 1998).

Indlæg under eventuelt skal som udgangspunkt ikke indføres i beslutningsprotokollen, idet denne kun skal indeholde oplysninger, der kan identificere den pågældende sag, oplysninger om menighedsrådets eventuelle beslutninger samt om særstandpunkter. (Skrivelse af 30. juni 1995).

Loven indeholder ingen bestemmelser om beslutningsprotokollens indretning, men det er forudsat, at protokollen indrettes og føres således, at det ikke er muligt at foretage ændringer i det indførte, uden dette kan konstateres. (Skrivelse af 30. juni 1995).

Hvis menighedsrådet ønsker det, vil det være muligt at anvende en protokol med løbsbladssystem, jf. Kirkeministeriets cirkulære nr. 143 af 14. september 1984 (R).

For at undgå tvivl om ægtheden af protokollens udvisende, skal rettelser ske ved tilføjelse til protokollen. Det er alene menighedsrådets beslutninger, der skal indføres i protokollen, ikke referater af forhandlingerne. Der er intet til hinder for, at menighedsrådet beslutter, at forhandlingerne skal refereres, men det må ikke ske ved indførelse i beslutningsprotokollen. (Skrivelse af 21. oktober 1994).

Indførelse i menighedsrådets beslutningsprotokol af beslutninger, som rådet træffer i en sag, må være omfattet af § 4, stk. 1, i lov om offentlighed i forvaltningen om adgang til at blive gjort bekendt med den enkelte sags dokumenter, eventuelt i form af en udskrift af det i beslutningsprotokollen indførte vedrørende den pågældende sag. Derimod kan det ikke antages, at der i henhold til loven om offentlighed i forvaltningen eller i henhold til andre regler gælder en ret for offentligheden til at foretage et almindeligt gennemsyn af menighedsrådets beslutningsprotokol (skrivelse af 28. januar 1994), jf. herved også bestemmelsen i § 4 stk. 3, i lov om offentlighed i forvaltningen, hvorefter en begæring om aktindsigt skal angive de dokumenter eller den sag, som den pågældende ønsker at blive gjort bekendt med. Beslutningsprotokollen kan i øvrigt i de enkelte tilfælde indeholde oplysninger, der ifølge den nævnte lov er undtaget fra reglerne om offentlighed.

Menighedsrådet vil kunne beslutte at give aktindsigt i den del af en beslutningsprotokol, som en borger eller en part ikke har krav på at blive gjort bekendt med. Også i sådanne tilfælde må regler om tavshedspligt dog iagttages.

Kirkeministeriet har udtalt, at et menighedsråd efter ministeriets opfattelse ikke kan modsætte sig en provstirevisors begæring om at få udleveret menighedsrådets beslutningsprotokol til gennemsyn. (Skrivelse af 11. september 1987 (R)).

2. Det kan ikke ubetinget kræves, at der ved hver beslutning sker angivelse af navnene på medlemmer, der har deltaget i afstemningen. Hvis stemmefordelingen svarer til en sædvanlig gruppedeling – og forudsat at det i øvrigt fremgår af beslutningsprotokollen, hvilke medlemmer der har været til stede på tidspunktet for vedtagelsen af den pågældende beslutning – vil det være tilstrækkeligt, at gruppebetegnelsen angives.

3. Underskrivelsen af beslutningsprotokollen er udtryk for medlemmets vedståelse af at have deltaget i mødet, og af at det indførte er i overensstemmelse med det faktisk passerede. Hvis et medlem mener, at protokollens gengivelse af en truffet beslutning er urigtig, må vedkommende tage et forbehold herom i forbindelse med underskrivelsen.

Loven stiller ikke krav om oplæsning af beslutningsprotokollen før underskrivelsen, men dette er foreskrevet i normalforretningsordenens § 13, stk. 3.

Et medlem, som på grund af andre lovlige opgaver – hvilket vil sige, at medlemmet har lovligt forfald – forlader mødet, før det slutter, kan først efterfølgende underskrive beslutningsprotokollen. (Skrivelse af 30. juni 1995).

4. Den afvigende mening, der kan kræves tilført beslutningsprotokollen, er begrænset til sådanne særstandpunkter, som direkte vedrører det punkt på dagsordenen, som behandles. Den afvigende mening består i en tilkendegivelse om, hvad medlemmet mener, at menighedsrådet burde have besluttet. En afvigende mening om et procedurespørgsmål, fx om inhabilitet, kan også kræves tilført beslutningsprotokollen.

Det medlem, der ønsker en afvigende mening tilført protokollen, må fremsætte begæring herom. Der består således ikke uden videre nogen pligt for den, der fører protokollen, til uopfordret at notere eventuelle afvigende meninger. Tilsvarende påhviler det også medlemmet selv at forlange, at andre myndigheder gøres bekendt med indholdet af protokollen, og at eventuel begrundelse for særstandpunkt medsendes sagen. En sådan begrundelse, der ikke skal indføres i beslutningsprotokollen, skal ikke nødvendigvis være kortfattet.

Begrundelse for den afvigende mening kan ikke kræves tilført beslutningsprotokollen. Det antages dog, at et medlem har ret til at få tilført en ganske kort angivelse af begrundelsen for den afvigende mening, idet der kan være en sådan sammenhæng mellem den afvigende mening og begrundelsen herfor, at det ikke er muligt eller rimeligt at skille den afvigende mening fra dens begrundelse. Jf. i øvrigt FOB 1976, side 127 ff.

Et mindretal i menighedsrådet kan ikke kræve, at det af menighedsrådets skrivelser fremgår, at en afgørelse ikke er enstemmig.

§ 26¹

Menighedsrådet træffer beslutning om (2), hvorvidt et medlem har en sådan interesse i en sag, at medlemmet er udelukket fra at deltage i menighedsrådets forhandling og afstemning om sagen. Det pågældende medlem er ikke udelukket fra at deltage i forhandling og afstemning om sin inhabilitet (3). Beslutningen kan indbringes for biskoppen.

Stk. 2. Et medlem skal underrette menighedsrådet, hvis der foreligger forhold, der kan give anledning til tvivl om medlemmets habilitet (4).

1. Bestemmelsen omhandler menighedsrådsmedlemmers såkaldte specielle inhabilitet, dvs. tilfælde, hvor et medlem har en særlig interesse i forhold til en bestemt sag, jf. forvaltningslovens § 3.

Det er et fundamentalt retsprincip, at ingen kan deltage i afgørelsen af en sag, hvori han har en væsentlig personlig interesse. Overholdelsen af dette princip er en forudsætning for, at offentligheden kan have tillid til offentlige myndigheders afgørelser.

Folketingets Ombudsmand har da også fremhævet (FOB 1970 s. 33), at inhabilitetsregler ikke alene har til formål at sikre, at afgørelse træffes, uden at der tages usaglige hensyn, men at reglerne også har den funktion at skabe tillid til de myndigheder, der skal træffe afgørelser.

Reglerne om inhabilitet er baseret på, om det ud fra en generel vurdering kan antages, at et medlem vil kunne deltage i behandlingen af den foreliggende sag uden at være under indflydelse af uvedkommende interesser. Det må imidlertid afgøres på grundlag af en samlet vurdering af omstændighederne i det enkelte konkrete tilfælde, om der foreligger en uvedkommende interesse af en sådan art og styrke, at den kan karakteriseres som væsentlig, og det derfor kan befrygtes, at vedkommendes stillingtagen til sagen vil være påvirket heraf, således at medlemmet må anses for inhabilt.

Loven indeholder ingen angivelse af, hvornår en interesse har en sådan karakter, at et medlem er udelukket fra at deltage i afgørelsen af en sag. Dette spørgsmål måtte tidligere løses på grundlag af almindelige retsgrundsætninger. De fleste af disse er nu udtrykt i forvaltningslovens kapitel 2. Forvaltningslovens inhabilitetsbestemmelser finder anvendelse på sager, hvor der udfærdiges forvaltningsakter eller indgås kontraktsforhold og lignende privatretlige dispositioner, jf. forvaltningslovens § 2, stk. 1 og 2. Der henvises til den kommenterede forvaltningslov.

Beslutningen om at anse et menighedsrådsmedlem for inhabilt er baseret på en generel vurdering af risikoen for, at uvedkommende hensyn skal få indfly-

delse på sagens afgørelse. En beslutning om at anse et menighedsrådsmedlem for inhabilt indebærer således ingen tilkendegivelse om, at det pågældende medlem konkret må antages at ville lægge vægt på usaglige hensyn.

Den omstændighed, at der i menighedsrådet er enighed om en sags afgørelse, har ingen indflydelse på afgørelsen af spørgsmålet om et medlems habilitet og kan ikke begrunde, at der anlægges en mere lempelig vurdering af habilitets-spørgsmålet.

Efter forvaltningslovens § 3, stk. 1, er et menighedsrådsmedlem inhabilt i forhold til en bestemt sag, hvis der foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed. Inhabilitet foreligger dog ikke, hvis der som følge af interessens karakter eller styrke, sagens karakter eller den pågældendes funktioner i forbindelse med sagsbehandlingen ikke kan antages at være fare for, at afgørelsen i sagen vil kunne blive påvirket af uvedkommende hensyn, jf. lovens § 3, stk. 2.

Et menighedsrådsmedlem, der har en særlig personlig eller økonomisk interesse i en sags udfald, er inhabilt ved behandlingen af sagen, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 1. Angivelsen af, at interessen skal være særlig, indebærer, at ikke en hvilken som helst interesse i en sag medfører inhabilitet. Det må kræves, at interessen har en vis styrke. Det er endvidere en forudsætning, at der ikke er tale om en interesse af mere almen karakter. Jo mere generel en sag er, desto stærkere skal et medlems interesse i sagens udfald være, for at inhabilitet kan komme på tale.

Ikke blot en egentlig personlig eller økonomisk interesse hos det pågældende medlem kan bevirke inhabilitet, men også andre uvedkommende hensyn (interesser), fx den omstændighed, at et medlem er tilknyttet en organisation eller lignende, der er part i den sag, der skal behandles, vil kunne bevirke inhabilitet. Også andre interesser end et medlems egen i en sags udfald kan medføre inhabilitet. Hvis medlemmets ægtefælle eller andre nærstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald, vil der foreligge inhabilitet, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 2.

Det er ikke muligt at formulere en regel, der vil kunne dække samtlige de tilfælde af inhabilitet, der vil kunne opstå i praksis, og afgørelsen af, om der foreligger inhabilitet, vil derfor altid bero på en vurdering af den konkrete sag. Der er dog i forvaltningsloven kapitel 2 optaget en række udtrykkelige bestemmelser om inhabilitet. Reglerne er imidlertid i det store og hele udtryk for den også tidligere gældende retstilstand på området.

Det bestemmes således i forvaltningslovens § 3, stk. 1, at den, der virker inden for den offentlige forvaltning, er inhabil i forhold til en bestemt sag, hvis

- vedkommende selv har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald
- vedkommendes ægtefælle, beslægtede eller besvogrede eller andre nærstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald
- vedkommende deltager i ledelsen af eller i øvrigt har en nær tilknytning til et selskab, en forening e.l., der har en særlig interesse i sagens udfald
- sagen vedrører klage over eller udøvelse af kontrol- eller tilsynsvirksomhed over for en anden offentlig myndighed, og vedkommende tidligere hos denne myndighed har medvirket ved den afgørelse eller ved gennemførelsen af de foranstaltninger, sagen angår, eller
- der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed.

Det forhold, at et medlem har udtalt sig om sin opfattelse af en sag før dennes behandling i menighedsrådet, medfører ikke inhabilitet. Deltagelse i diskussion om spørgsmål, der hører under menighedsrådet, er netop en vigtig del af medlemmernes virksomhed.

Heller ikke det forhold, at et menighedsrådsmedlem drøfter et spørgsmål med et andet menighedsrådsmedlem, forinden spørgsmålet behandles i menighedsrådet, kan begrunde inhabilitet. (Skrivelse af 24. november 1994).

2. Et menighedsråd må ikke på forhånd udelukke et medlem fra et menighedsrådsmøde ud fra en antagelse af, at den pågældende er inhabil. (Skrivelse af 26. september 1997).

Det påhviler formanden at drage omsorg for, at menighedsrådets afgørelse af et spørgsmål om et medlems habilitet træffes, inden forhandlingerne om selve sagen påbegyndes. Hvis spørgsmålet om et medlems inhabilitet ikke har været rejst, uanset at de tilstedeværende medlemmer har været bekendt med det eller de forhold, der kan rejse tvivl om medlemmets habilitet, må spørgsmålet dog anses for afgjort stiltiende. (Skrivelse af 5. april 1995).

Menighedsrådets afgørelse af habilitetsspørgsmål er en retsafgørelse, dvs. afgørelsen er ikke vilkårlig eller beroende på politiske overvejelser, men må træffes i henhold til lovgivningen, herunder almindelige retsgrundsætninger. Bestemmelsen om, at menighedsrådet træffer beslutning om et medlems inhabilitet, må i øvrigt forstås med et vist forbehold. Det tilkommer således ikke rådets flertal at træffe den endelige retlige afgørelse af, om et medlem har en sådan interesse i sagen, at han ikke kan deltage i dens behandling. Dette hører under domstolene. Men det følger af bestemmelsen, at hvis menighedsrådet ved, at der kan rejses tvivl om et medlems upartiske indstilling til sagen, skal det tage stilling til, om han kan deltage, således at sagens behandling derefter

kan fortsætte. Viser det sig senere ved en domstolsprøvelse, at menighedsrådets afgørelse var forkert, enten fordi man har tilladt et inhabilt medlem at deltage eller omvendt har udelukket et medlem, der ikke var inhabilt, kan rådets beslutning i den pågældende sag efter omstændighederne blive ugyldig. (Skrivelse af 9. februar 1995).

Ved beslutninger, der kræver godkendelse, kan beslutningens ugyldighed på grund af inhabilitet påberåbes over for tilsynsmyndigheden, og der består i øvrigt altid muligheden for at få biskoppens eller Kirkeministeriets vejledende udtalelse.

Tilsynsmyndighederne kan også foretage en efterfølgende prøvelse af menighedsrådets afgørelse af et habilitetsspørgsmål. (Skrivelse af 5. april 1995). Hvis stiftsøvrigheden finder, at menighedsrådet har truffet en urigtig afgørelse af et habilitetsspørgsmål, og at denne fejl er af væsentlig betydning i forhold til karakteren og indholdet af den trufne beslutning, således at denne må anses for ulovlig, kan stiftsøvrigheden sætte beslutningen ud af kraft, forudsat at de øvrige betingelser herfor er opfyldt, jf. § 46.

Den endelige afgørelse af habilitetsspørgsmål hører som nævnt under domstolene, der tillige – uden at være bundet af de begrænsninger, som efter § 46 gælder for tilsynsmyndighederne – kan tage stilling til habilitetsmanglers betydning for gyldigheden af trufne beslutninger.

3. Det har tidligere været antaget, at et medlem heller ikke er afskåret fra at deltage i behandling og afgørelse af, om betingelserne for indkaldelse af den pågældendes stedfortræder – midlertidigt eller permanent – er opfyldt. Bestemmelsen i forvaltningslovens § 4, stk. 3, der fastsætter, at ved kollegiale forvaltningsmyndigheders valg af medlemmer til hverv kan et medlem uanset lovens inhabilitetsbestemmelser deltage, selv om medlemmet er bragt i forslag, må imidlertid som en undtagelsesregel fortolkes ret snævert som vedrørende de mere politisk prægede afgørelser om kollegiale forvaltningsmyndigheders egne forhold. Når der er tale om afgørelser vedrørende retsspørgsmål, må det medlem, som sagen vedrører, anses for inhabilt. Et medlem vil således ikke kunne deltage i menighedsrådets behandling af spørgsmålet om, hvorvidt vedkommende opfylder betingelserne for udtræden af rådet, eller hvorvidt betingelserne for midlertidig indkaldelse af stedfortræder for vedkommende er opfyldt.

4. Spørgsmålet om et medlems inhabilitet på grund af interesse i en sag må bringes på det rene, inden behandlingen af sagen påbegyndes. Man kan imidlertid ikke altid gå ud fra, at et medlems interesse i en sag vil være alle øvrige medlemmer af menighedsrådet bekendt, så meget mere som inhabiliteten kan bero på interesser hos ægtefælle, beslægtede eller besvogrede. Det er derfor i

stk. 2 fastsat, at et medlem skal underrette menighedsrådet, hvis der foreligger forhold, der kan give anledning til tvivl om medlemmets habilitet. Det er i denne forbindelse klart, at det pågældende medlem ikke selv skal udøve noget skøn over interessens vægt.

Det forekommer i praksis, at et medlem undlader at deltage i behandlingen af en sag, idet medlemmet henviser til, at han efter egen opfattelse er inhabil. Der antages i sådanne tilfælde ikke i almindelighed at påhvile formanden eller menighedsrådet nogen forpligtelse til at søge de faktiske forhold nærmere belyst. Formanden er heller ikke forpligtet til at sætte spørgsmål om medlemmets inhabilitet til forhandling og afstemning, medmindre et medlem kræver dette. Hvis spørgsmålet ønskes undergivet forhandling, kan medlemmet imidlertid ikke undslå sig for – om fornødent for lukkede døre – at meddele nærmere oplysning om det eller de forhold, der kan rejse tvivl om den pågældendes habilitet.

Om adgangen til indkaldelse af stedfortræder i inhabilitetstilfælde henvises til § 13 med note 11.

§ 27¹

Præster kan ikke deltage i forhandling og afstemning i sager, der vedrører præsteboliger eller en anden præst i pastoratet (2).

Stk. 2. (3). Præster kan ikke deltage i afstemningen i sager, der er omfattet af bestemmelsen i § 38 (4).

Stk. 3. (5). Præster kan ikke deltage i afstemningen i sager, der vedrører opførelse af kirker (6) og nedbrydning af kirker (7).

Stk. 4. Præster kan ikke deltage i menighedsrådets afstemning om indstilling i sager om sogneinddeling, herunder oprettelse af nye sogne og kirkedistrikter, og pastoratsindelingen.

Stk. 5. En kirkefunktionær, der er medlem af menighedsrådet i den menighedsrådsreds, hvori funktionæren er ansat, kan ikke deltage i forhandling og afstemning i sager om ansættelse af kirkefunktionærer og i sager, der angår andre funktionærer ved kirken og kirkegården (8). Den i § 3 nævnte repræsentant for kirkefunktionærerne kan ikke deltage i forhandling i disse sager (9).

1. Bestemmelsen i stk. 1, der er en egentlig inhabilitetsregel, svarer til § 14, stk. 1, i menighedsrådslov 1984.

§ 27

I stk. 2-4 er indsat bestemmelser, hvorefter præsten i en række konkrete tilfælde fratages stemmeret. Det er i de pågældende sager fundet nødvendigt, at præsten ikke med sin stemme kan forrykke det flertal i menighedsrådet, der er fremgået af det seneste valg. Heroverfor står imidlertid, at præsten skal have adgang til at bidrage til beslutningsprocessen med råd og vejledning, hvilket kan ske gennem tale- og forslagsret i forbindelse med sagens behandling i menighedsrådet. Dette er baggrunden for, at præsten ikke gøres inhabil, men derimod alene fratages stemmeretten i de pågældende sager.

2. Præster kan ikke deltage i forhandling og afstemning i sager om præsteboliger, heller ikke om en anden præstebolig end den, præsten selv bor i. Det udtales i Kirkeministeriets cirkulære nr. 143 af 14. september 1984 (R), at det i bemærkningerne til bestemmelsen er anført, at det forudsættes, at præsten får lejlighed til at fremføre sine synspunkter og bidrage med faktiske oplysninger for at tilvejebringe det beslutningsgrundlag, som de øvrige medlemmers forhandling og afstemning baseres på.

Begrænsningen i præsternes adgang til at deltage i forhandling og afstemning i menighedsrådet i sager vedrørende præsteboliger udelukker ikke, at en præst på linie med de øvrige medlemmer af rådet kan begære sager vedrørende præsteboliger optaget på dagsordenen. (Skrivelse af 11. juli 1989).

3. Kirkeministeren har i skrivelse af 22. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at bestemmelserne i § 27, stk. 2 til stk. 4, netop er udformet således, at præsten alene fratages stemmeretten. Præsten kan derfor kræve de i § 27, stk. 2 til 4, nævnte sager optaget på menighedsrådets dagsorden og deltager i øvrigt i menighedsrådets behandling af de pågældende sager med råd og vejledning.

Præsten har således mulighed for at påvirke menighedsrådets beslutning, og præstens deltagelse vil som andre medlemmers deltagelse blive refereret i et eventuelt referat fra menighedsrådets møder, ligesom det vil fremgå af beslutningsprotokollen, at præsten har været tilstede, jf. § 25, 2. pkt., hvoraf det fremgår, at beslutningsprotokollen skal underskrives af de tilstedeværende medlemmer.

Kirkeministeren udtalte videre, at præsten endvidere har mulighed for at få sit særstandpunkt kort tilført beslutningsprotokollen, idet denne mulighed tilkommer alle tilstedeværende medlemmer, hvad enten de konkret har stemmeret eller ej, jf. § 25, 3. pkt.

Kirkeministeren har i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at i de § 27, stk. 2-4, nævnte tilfælde er præsternes stilling og uafhængighed bedst sikret, såfremt de ikke deltager i afstemningen, men dog kan deltage i menighedsrådets forhandlinger om sagen.

4. Efter bestemmelsen i stk. 2 kan præsten ikke deltage i afstemningen i sager omfattet af § 38 i loven. Dette er begrundet i, at der er tale om sager, hvor præsten i forvejen har en egentlig vetoet.

5. Efter bestemmelserne i stk. 3 og stk. 4 kan præsten ikke deltage i afstemningen i sager vedrørende opførelse og nedbrydning af kirker og indstillinger i sager om sogneinddeling, herunder oprettelse af nye sogne og kirkedistrikter, og pastoratsinddeling. Der er her tale om sager, der i særlig grad vedrører præstens fremtidige virkefelt, og det er fundet mest hensigtsmæssigt, at kun de folkevalgte medlemmer af menighedsrådet deltager i afstemningen.

Kirkeministeren har i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at baggrunden for bestemmelserne i § 27, stk. 3 og stk. 4, er, at det er fundet hensigtsmæssigt, at præsten ikke i disse sager, der berører præstens arbejdsområde og ofte har vidtrækkende økonomiske konsekvenser, skal kunne forrykke det flertal i menighedsrådet, der er fremgået af det seneste valg.

6. Kirkeministeren har i skrivelse af 24. februar 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at som bestemmelsen i § 27, stk. 3, er udformet, deltager præsten i arbejdet vedrørende opførelse af kirken som medlem af rådet. Dette betyder, at præsten kan kræve sagen optaget på dagsordenen, og at vedkommende kan deltage med råd og vejledning i forbindelse med menighedsrådets behandling af sagen, herunder med råd og vejledning vedrørende den konkrete udformning af alter, døbefont og prædikestol. Præsten har således mulighed for gennem råd og vejledning at påvirke, at menighedsrådet træffer beslutning om et projekt, der tilgodeser de liturgiske krav til alterets, døbefontens og prædikestolens udformning. Ministeren udtalte videre, at forinden kirkeministeren godkender projektet, foretager stiftsøvrigheden en grundig behandling af sagen og kommer på grundlag heraf med en indstilling til kirkeministeren. Biskoppen er herved sikret afgørende indflydelse på, at det, der godkendes, tilgodeser de liturgiske krav.

7. Kirkeministeren har i skrivelse af 24. februar 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at præsten er kaldet til at virke ved kirken. Heroverfor står imidlertid, at menighedens medlemmer – typisk gennem de repræsentanter de vælger til menighedsrådet – kan udtrykke ønske om, at kirken nedlægges, og at det er i overensstemmelse med demokratiets ånd, at man lader de folkevalgte repræsentanter træffe denne beslutning.

8. Bestemmelsen i stk. 5 er en egentlig inhabilitetsbestemmelse.

Ordet »kirkefunktionær« i § 27, stk. 5, er en fællesbetegnelse for det personale, der er ansat ved kirken, som f.eks. kirketjenere, kordegne, organister, kirke-

sangere, gravere og kirkegårdsledere. En væsentlig del af de nævnte personer er imidlertid ikke funktionærer i funktionærlovens forstand. Det afgørende er derfor, om en person er ansat til varetagelse af funktioner, der henhører under kirkebetjeningen, og at den ansatte samtidig står i et underordningsforhold til et eller flere menighedsråd. Inhabilitetsreglen i menighedsrådslovens § 27, stk. 5, gælder i alle sager vedrørende andre kirkefunktionærer, herunder både ansættelsessager og andre sager. (Skrivelse af 18. februar 1998).

Kirkefunktionærbegrebet omfatter både personer med hovedbeskæftigelse ved kirken eller kirkegården og personer, hvis virksomhed ved kirken er en bi-beskæftigelse, herunder vikarer for kirkefunktionærer. (Skrivelse af 24. november 1994).

Kirkeministeriet har udtalt, at bestemmelsen om generel begrænsning af kirkefunktionærers deltagelse i forhandlinger og afstemninger i menighedsrådet er begrundet i, at det må anses for uheldigt, om funktionærer ved kirken som medlemmer af menighedsrådet skulle være medbestemmende med hensyn til tilsynet med egne eller andre ved kirken ansatte funktionærers tjenstlige forhold. De samme hensyn ligger til grund for lovens bestemmelser om, at kirkefunktionærer ikke kan vælges som kirkeværge eller kontaktperson.

Når der er bevilget en kirkefunktionær tjenestefrihed, fører menighedsrådet ikke tilsyn med den pågældendes forhold, og de hensyn, der ligger til grund for de ovenfor omtalte bestemmelser i menighedsrådsloven, gør sig derfor ikke generelt gældende for kirkefunktionærer, som har tjenestefrihed af mere end rent midlertidig karakter.

Det må derfor i et sådant tilfælde være overladt til menighedsrådet i hvert enkelt tilfælde at træffe beslutning om, hvorvidt den pågældende har en sådan interesse i en sag, at vedkommende skal udelukkes fra at deltage i rådets forhandling og afstemning om sagen. (Skrivelse af 5. februar 1991(R)).

9. Medarbejderrepræsentanten vil tillige kunne rammes af de almindelige inhabilitetsregler i forvaltningsloven. Dette vil f.eks. være tilfældet, hvor der på menighedsrådets møde skal tages stilling til ansættelse af en præst i pastoratet, og hvor medarbejderrepræsentantens ægtefælle eller nært beslægtede er ansøger til stillingen, jf. lov nr. 571 af 19. december 1985 Forvaltningslov § 3, stk. 1, nr. 1-2. (Skrivelse af 10. december 1997).

§ 28¹

Under forhandlingen og afstemningen i de i § 26 og § 27, stk. 1 og 5, nævnte sager skal den inhabile forlade mødelokalet.

1. Jf. normalforretningsordenens § 7.

Reglen om, at den inhabile skal forlade lokalet under forhandling og afstemning af den pågældende sag, må betragtes som en almindelig retsgrundsætning, der er begrundet i ønskeligheden af at sikre, at sagens behandling kan foregå frit og uden påvirkning af den pågældendes tilstedeværelse i lokalet. (Skrivelse af 17. oktober 1995).

Det er dog en forudsætning, at den pågældende får lejlighed til at fremføre sine synspunkter og bidrage med faktiske oplysninger for at tilvejebringe det beslutningsgrundlag, som de øvrige medlemmers forhandling og afstemning baseres på, jf. Kirkeministeriets cirkulære nr. 143 af 14. september 1984 (R) og kirkeministerens skrivelse af 18. februar 1998 til Folketingets kirkeudvalg.

Der er ikke i bestemmelsen i § 28 foretaget nogen sondring mellem, om forhandling og afstemning i den pågældende sag foregår på et offentligt menighedsrådsmøde eller for lukkede døre. Det inhabile medlem kan derfor ikke med henvisning til reglerne om offentlige menighedsrådsmøder overvære menighedsrådets forhandling og afstemning om den pågældende sag fra tilhørrækkerne. Reglerne om inhabilitet er kun rettet mod personer, der deltager i myndighedens afgørelse af en sag, hvorimod reglerne ikke rammer personer, der som tilhørere overværer myndighedens forhandling og afstemning på et offentligt tilgængeligt møde. Menighedsrådet kan derfor ikke bortvise en person, der ikke er menighedsrådsmedlem, fra et offentligt møde med henvisning til, at vedkommendes ægtefælle som menighedsrådsmedlem er inhabil eller med henvisning til, at vedkommende selv som menighedsrådsmedlem ville være inhabil. (Skrivelse af 17. oktober 1995).

Præsten, som efter § 27, stk. 2-4, ikke kan deltage i afstemningen i en række konkrete sager, er ikke forpligtet til at forlade mødelokalet under afstemningen.

KAPITEL 5

Menighedsrådets formand og næstformand

§ 29

Menighedsrådets formand forbereder menighedsrådets møder (1) og indkalder medlemmerne, de i § 2, stk. 2, nævnte præster og den af kirkefunktionærerne valgte repræsentant til møderne.

Stk. 2. (2). Formanden giver inden menighedsrådets møder i videst muligt omfang medlemmerne, de i § 2, stk. 2, nævnte præster og den af kirkefunktionærerne valgte repræsentant underretning om, hvilke sager der vil komme til behandling på mødet (3). Formanden sørger så vidt muligt for, at det fornødne materiale til sagens bedømmelse tilsendes de i 1. pkt. nævnte personer i god tid før mødet (4).

Stk. 3. Formanden leder menighedsrådets forhandlinger og afstemninger (5) og drager omsorg for, at rådets beslutninger indføres i beslutningsprotokollen.

1. Formandens forpligtelse til at forberede menighedsrådets møder vedrører alene de formelle forhold omkring sagsforberedelsen. Formanden har således ikke kompetence til fx at afkræve et udvalg yderligere oplysninger eller kræve fornyet udvalgsbehandling af en sag.

2. Det må påhvile menighedsrådets formand i rimelig tid før møderne at sende rådets medlemmer og mødedeltagere meddelelse om de sager, der agtes forhandlet på mødet, ligesom der skal gives de pågældende adgang til i passende tid før mødet at gøre sig bekendt med de dokumenter, der vedrører de sager, som skal behandles. Nærmere bestemmelser herom kan fastsættes i forretningsordenen, jf. normalforretningsordenens § 3.

Hvis der ikke er tale om en sag, som i forvejen er under behandling, vil formanden normalt ikke være forpligtet til at oplyse nærmere. Er der derimod tale om en sag, som er under behandling i rådet eller et udvalg, må formanden drage omsorg for, at der tilvejebringes en kort redegørelse for sagens stade.

3. Den dagsorden, som formanden udsender, må betragtes som et forslag til dagsorden, idet det må tilkomme menighedsrådet selv at fastsætte sin endelige dagsorden. Det følger heraf bl.a., at formanden ikke kan afslå at optage et forslag, som et medlem eller en mødedeltager rettidigt har indsendt, på dagsordensudkastet. (Skrivelse af 10. december 1992). Dette får betydning, hvis en afstemning om sagens optagelse på dagsordenen går formanden imod, idet sagen herefter kan behandles efter reglerne om dagsordenssager, og ikke blot som en sag uden for dagsordenen.

Formanden kan således ikke afvise at optage en sag på udkastet til dagsorden under henvisning til, at den ikke vedrører et folkekirkeligt anliggende eller under henvisning til, at der bør tilvejebringes yderligere oplysninger. Disse spørgsmål afgøres af menighedsrådet, når det ved mødets begyndelse tager stilling til formandens dagsordensudkast.

Dagsordensforslaget kan være identisk med den i § 22, stk. 4, nævnte sagsfortegnelse, men behøver ikke at være det. Dagsordensforslaget kan være mere detaljeret end sagsfortegnelsen og kan specielt indeholde oplysninger, som er tavshedsbelagte. I det omfang dagsordensforslaget indeholder sådanne oplysninger, vil det ikke i almindelighed være offentligt tilgængeligt. (Skrivelse af 21. november 1994).

Et menighedsråd kan ikke gøres til forum for forhandlinger af et hvilket som helst indhold. Dette indebærer, at de sager, der optages på menighedsrådets dagsorden, må holde sig inden for området af sådanne folkekirkelige anliggender, som det tilkommer menighedsrådet at varetage. En sag, der ikke opfylder dette krav, kan derfor ikke optages på menighedsrådets dagsorden, og menighedsrådet er derfor forpligtet til at afvise at realitetsbehandle sagen (skrivelse af 3. august 1994). Det er således ikke et menighedsråds opgave at fremsætte udenrigspolitiske udtalelser eller meningstilkendegivelser eller at tage standpunkt i landspolitiske anliggender. Selv om det tilkommer menighedsrådet at tage stilling til den endelige dagsorden for et møde, er der altså retlige grænser for menighedsrådets rådighed over dagsordenen og beslutningsgrundlaget.

Sondringen mellem forslag vedrørende anliggender, der ikke kan anses for folkekirkelige, og forslag, som nok vedrører folkekirkelige forhold, men hvis vedtagelse vil være ulovlig, kan undertiden give anledning til tvivl. Forslag, der klart falder uden for menighedsrådets kompetence, må rådet dog altid kunne afvise fra dagsordenen. Det gælder således også forslag om anvendelse af kirkeli-

ge midler til formål, der efter lovgivningen klart falder uden for kredsen af de opgaver, som menighedsrådet kan varetage. Hvis det ikke på grundlag af forslaget ordlyd kan afgøres, om sagen lovligt kan behandles af menighedsrådet, kan forslaget dog ikke afvises.

Hvis det under menighedsrådets behandling af forslaget viser sig, at en vedtagelse af dette vil være ulovlig, skal forslaget ikke af den grund afvises fra dagsordenen. Der må i stedet antages at påhvile medlemmerne en forpligtelse til at stemme imod forslaget vedtagelse.

Hvis samtlige medlemmer og mødedeltagere er til stede og er enige herom, er der intet til hinder for, at en sag kan behandles uden for dagsordenen (skrivelse af 16. juni 1994), da regler om udarbejdelse og udsendelse af dagsordener i hovedsagen er begrundet i hensynet til de pågældendes mulighed for at forberede deres stillingtagen til sagerne, jf. normalforretningsordenens § 3, stk. 4.

Kirkeministeriet har henledt opmærksomheden på, at alle skrivelser, cirkulærer og meddelelser i øvrigt fra ministeriet og andre kirkelige myndigheder skal medtages på dagsordenen for førstkommende menighedsrådsmøde, således at det udsendte snarest kommer til alle medlemmernes, herunder præsternes kundskab. Ministeriet udtalte samtidig, at såfremt medlemmer af et menighedsråd i konkrete tilfælde ønsker et eksemplar af en skrivelse eller lignende, vil en sådan kunne rekvireres ved henvendelse til biskoppens eller stiftsøvrighedens kontor (Meddelelse af 21. januar 1983. (R)).

Uanset om formandens dagsordensudkast indeholder et punkt med angivelse af sager, der forelægges til orientering eller som meddelelser fra fx formanden, er det Kirkeministeriets opfattelse, at formanden altid er forpligtet til på førstkommende møde at underrette menighedsrådet om fx afgørelser fra ministeriet. (Skrivelse af 19. februar 1996).

4. Det er overladt til menighedsrådets afgørelse, om der til brug for behandlingen af en bestemt sag i rådet skal indhentes yderligere oplysninger.

Hvis et medlem mener, at en sag ikke er således oplyst, at det er forsvarligt at træffe beslutning i den, må han forlange, at der tilvejebringes et tilstrækkeligt beslutningsgrundlag. Hvis dette krav ikke imødekommes, må han stemme imod beslutningen med den begrundelse, at beslutningsgrundlaget er utilstrækkeligt, samt forlange beslutningsprotokollen tilført bemærkning herom.

Der findes ikke i lovgivningen bestemmelser, der angiver, hvilket materiale og hvilke oplysninger der skal foreligge, for at en sag er tilstrækkeligt oplyst til, at menighedsrådet har et forsvarligt grundlag for dets beslutning. Det må imidlertid påhvile menighedsrådet og i særlig grad formanden at sørge for, at der tilvejebringes det fornødne materiale til bedømmelsen af de foreliggende sager.

Det må anses for en almindelig offentligretlig grundsætning, dels at en sag skal være således oplyst, at der foreligger et forsvarligt beslutningsgrundlag, dels at det herefter fornødne materiale skal være tilgængeligt forud for mødet, således at medlemmerne og mødedeltagerne har en lige adgang og en rimelig tid til at forberede deres stillingtagen. Den omstændighed, at yderligere fremkommet materiale ikke forud for mødet har været tilgængeligt i den i forretningsordenen foreskrevne periode, jf. normalforretningsordenens § 3, er ikke i sig selv tilstrækkeligt til, at det kan forlanges, at sagen ikke undergives behandling og afstemning. Det må tillige kræves, at der er tale om akter eller oplysninger, der er nødvendige eller relevante for en stillingtagen til sagen. Endvidere er det almindeligt antaget, at forretningsordensbestemmelser om, at sagsmateriale forud skal være tilgængeligt i en bestemt periode, kan fraviges, hvis samtlige mødedeltagere er enige herom. I mangel af enighed kan kravet om den forudgående fremlæggelse af materialet kun fraviges, hvis det er åbenbart, at der umiddelbart kan tages stilling til den pågældende sag, eller hvis sagen ikke tåler udsættelse.

Det bilagsmateriale, der alene er fremsendt til menighedsrådets medlemmer og øvrige mødedeltagere til brug ved mødet, er internt arbejdsmateriale. Pressen har kun ret til at få dette materiale udleveret i den udstrækning, det følger af de almindelige regler i lov om offentlighed i forvaltningen. Det følger heraf, at internt arbejdsmateriale, i den udstrækning det efter menighedsrådets beslutning afgives til udenforstående, kan miste karakteren af internt arbejdsmateriale med den virkning, at det ikke kan nægtes udleveret, fx til pressen.

5. Hvis menighedsrådets formand er fraværende ved et møde, varetages mødeledelsen af næstformanden. Hvis både formand og næstformand er fraværende, må menighedsrådet – om nødvendigt ved flertalsbeslutning – vælge en mødeleder for det pågældende møde.

Kirkeministeriet har udtalt, at menighedsrådet må kunne tiltræde et eventuelt ønske fra formanden om i en konkret situation – fx hvor formanden gerne vil deltage mere aktivt i en diskussion – at frasige sig ordstyrerhvervet. Det bør i så fald overtages af næstformanden. Menighedsrådet vil derimod ikke – selv om det ikke sker mod formandens ønske – lovligt kunne overdrage ordstyrerhvervet til en anden end formanden, når det ikke er begrundet i en konkret situation, hvor formanden selv »ad hoc« beder sig fritaget for hvervet. (Skrivelse af 8. april 1991 (R)).

Det må antages, at ethvert medlem og enhver mødedeltager ved mødets begyndelse har ret til at få ordet til dagsordenen, dvs. ret til at fremsætte forslag, der vedrører dagsordenens indhold, og til at få menighedsrådets afgørelse af

forslaget. Derimod indbefatter retten til at få ordet til dagsordenen ikke en tale-ret med hensyn til en sag, som er eller som ønskes optaget på dagsordenen.

Procedurespørgsmål kan sættes til afstemning uden forhandling, og specielt for så vidt angår forslag til sagers optagelse på dagsordenen, skal de sættes til afstemning uden forhandling.

Det må som almindelig regel gælde, at ethvert medlem af menighedsrådet og enhver mødedeltager har ret til at få ordet under hvert punkt på dagsordenen. Reglen gælder imidlertid kun som et udgangspunkt. Hvis der fx er fremsat et forslag til en beslutning, hvis indhold ikke er et anliggende, der henhører under menighedsrådet, er det formandens pligt som mødeleder ved mødets begyndelse at gøre opmærksom på, at der efter hans opfattelse er tale om et emne, der ikke kan behandles, og som derfor må afvises fra dagsordenen. Hvis der fremsættes begæring derom, må spørgsmålet om forslagens optagelse på den endelige dagsorden sættes til afstemning, uden at der skal gives nogen, herunder forslagsstilleren, adgang til nærmere at fremsætte en begrundelse for forslaget.

Om medarbejderrepræsentantens ret til at få ordet henvises til note 2 til § 3.

Det forekommer ofte, at der på dagsordener figurerer sager, der forelægges til orientering, til efterretning eller som meddelelser fra formanden el. lign. Sådanne sager har det fælles træk, at formålet med forelæggelsen er at underrette eller oplyse menighedsrådet om et bestemt emne. Det er således ikke hensigten, at der skal træffes beslutning.

Der kan i forbindelse med sådanne sager på mødet fremsættes uddybende bemærkninger og spørgsmål, men egentlig forhandling kan ikke finde sted, og der kan ikke træffes beslutning, medmindre alle mødedeltagerne er enige herom. I så tilfælde optages den pågældende sag til forhandling som en sag uden for dagsordenen og behandles herefter i øvrigt som en almindelig dagsordenssag. Beslutninger indføres i beslutningsprotokollen, og medlemmer med afvigende mening har krav på, at også denne indføres i protokollen. Hvis nogen i anledning af de oplysninger, der er meddelt på mødet, ønsker en egentlig forhandling med henblik på, at der træffes beslutning, og der ikke er enighed om at tage sagen op uden for dagsordenen, må den pågældende anmode om at få sat sagen på dagsordenen for et kommende møde.

Den omstændighed, at et menighedsråd én gang har taget stilling til et spørgsmål, udelukker ikke, at menighedsrådet – evt. et nyt menighedsråd – senere tager samme spørgsmål op til fornyet drøftelse og afgørelse, medmindre det fx drejer sig om et givet tilsagn til tredjemand, men menighedsrådets flertal kan modsætte sig, at spørgsmålet gøres til genstand for forhandling.

Hvis der foreligger nye oplysninger eller ændrede forhold, således at grundlaget for den oprindelige beslutning er ændret, kan det enkelte medlem af menighedsrådet eller en mødedeltager kræve at få en sag optaget til fornyet behand-

ling. De ændrede forhold, der påberåbes til støtte for et krav om genoptagelse, må vedrøre selve sagen. En ændring af menighedsrådets sammensætning kan derimod ikke begrunde krav om genoptagelse (skrivelse af 3. august 1994). En stedfortræder, der indtræder i løbet af valgperioden, har således ikke nogen særlig ret til at forlange tidligere behandlede sager sat på dagsordenen på ny. Jf. til-lige normalforretningsordenens § 3 note 2.

Under forhandlingerne har menighedsrådets medlemmer indbyrdes pligt til at meddele hinanden oplysninger, som de sidder inde med, hvis oplysningerne må antages at være af væsentlig betydning for sagens bedømmelse, fx oplysninger om en ansøgers kvalifikationer. (Skrivelse af 7. februar 1956). Denne pligt og ret med hensyn til oplysninger må antages også at omfatte mødedeltagere.

§ 30

Formanden sørger for, at menighedsrådets beslutninger udføres (1).

Stk. 2. Formanden kan på menighedsrådets vegne afgøre sager, der ikke tåler opsættelse (2) eller ikke giver anledning til tvivl (3). Formandens afgørelse forelægges menighedsrådet til efterretning på næste møde (4).

1. Uanset at formanden skal sørge for, at menighedsrådets beslutninger udføres, kan han dog i særlige tilfælde standse udførelsen af en beslutning, fx hvis han bliver opmærksom på, at beslutningen lider af åbenbare mangler, eller at udførelsen af beslutningen vil kunne påføre menighedsrådet et erstatningsansvar. I sådanne tilfælde vil formanden efter omstændighederne tillige have pligt til at standse udførelsen af en beslutning.

Menighedsrådet kan ikke, når der bortses fra formanden, overdrage udførelse af menighedsrådets beslutninger til et eller flere medlemmer af menighedsrådet eller til kirkeværgen. Fra denne hovedregel må dog gøres den undtagelse, at menighedsrådet eller formanden kan anmode et andet rådsmedlem eller kirkeværgen om at være behjælpelig med den praktiske udførelse af formandens opgaver, men således at udførelsen sker efter formandens anvisninger og på dennes ansvar. (Skrivelse af 9. oktober 1995).

I forbindelse med gennemførelsen af menighedsrådets beslutninger kan det være nødvendigt at tage stilling til nogle – typisk praktiske – spørgsmål, og formandens kompetence ifølge § 30, stk. 1, betyder, at formanden kan træffe disse afgørelser. Som eksempler på sådanne følgebetragninger set i relation til fx invitation til jubilæum kan nævnes, at formanden fx kan indgå aftale med restauranten om menuen, beslutte hvem der konkret skal inviteres osv. At for-

manden har været inhabil i relation til menighedsrådets beslutning om gennemførelse af en konkret aktivitet betyder formentlig ikke, at formanden vil være afskåret fra at stå for den praktiske gennemførelse af menighedsrådets beslutning, jf. § 30, stk. 1. I denne situation er det imidlertid nærliggende at antage, at menighedsrådet må være forpligtet til i forbindelse med beslutningen nøjere end beskrevet ovenfor at præcisere, hvilke opgaver formanden skal udføre, og indenfor hvilke rammer opgaverne skal udføres. Dette vil fx betyde, at menighedsrådet må tage stilling til en nærmere afgrænsning af den personkreds, der skal inviteres, og indenfor hvilken beløbsramme udgifterne til jubilæet skal holdes. I det omfang formanden således i kraft af hvervet som formand har udført nogle opgaver på menighedsrådets vegne, kan der efterfølgende opstå spørgsmål om, hvorvidt den pågældende har overskredet sine beføjelser. Det er Kirkeministeriets opfattelse, at behandlingen i menighedsrådet af spørgsmål om overskridelse af formandens lovbestemte kompetence efter § 30, stk. 1, eller af grænserne for et menighedsråds konkrete bemyndigelser kan og skal foregå med formandens deltagelse, idet der i denne situation alene er tale om en diskussion og afgrænsning af formandsfunktioner. Det forhold, at der er indgivet en klage over formandens adfærd i den konkrete situation, indebærer efter ministeriets opfattelse ikke, at formanden er afskåret fra at deltage i menighedsrådets diskussion og afgrænsning af formandsfunktionerne. Såfremt menighedsrådet i forbindelse med afgrænsningen af formandsfunktionerne træffer beslutning om, at formanden i den konkrete sag har overskredet sine beføjelser, kan det blive relevant for menighedsrådet at diskutere, hvorvidt der herved er påført kirkekassen et tab, som skal dækkes ind ved anlæggelse af erstatningssag mod formanden. Drøftelsen af dette spørgsmål skal efter ministeriets opfattelse foregå uden formandens deltagelse. Dette er begrundet i, at denne har en personlig og økonomisk interesse i sagens afgørelse, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 1. Såfremt menighedsrådets flertal beslutter, at formanden ikke har påført kirkekassen et tab, og der derfor ikke skal anlægges erstatningssøgsmål, vil ethvert medlem af menighedsrådet, der mener, at menighedsrådets beslutning er fejlagtig, kunne indbringe sagen for stiftsøvrigheden, der herefter, jf. § 46, stk. 3, vil kunne træffe beslutning om anlæggelse af erstatningssag mod formanden. (Skrivelser af 9. oktober 1995, 15. juli 1996 og 14. februar 1997).

I anledning af en forespørgsel om, hvorvidt et menighedsråd kan beslutte at afholde udgifterne til anskaffelse af en PC-computer til en samlet pris af ca. 15.000 kr. over kirkekassen til brug for menighedsrådets formand, har Kirkeministeriet udtalt, at der ikke er noget principielt til hinder herfor, idet man herved forudsætter, at den omhandlede computer påtænkes anskaffet til brug for menighedsrådets administration, herunder varetagelsen af hvervet som formand. Hvor spørgsmålet om, hvorvidt anskaffelsen af en PC-computer, computerma-

teriel m.m. har betydning for menighedsrådets virksomhed, beror på et skøn, tilkommer det menighedsrådet at udøve dette. Udøver et menighedsråd sit skøn på en usaglig måde, vil det kunne medføre reaktion fra revisionen og de kirkelige tilsynsmyndigheder. (Skrivelse af 17. februar 1994).

Der findes ikke i menighedsrådsloven bestemmelser om menighedsrådets arkiv, men reglerne om behandling af arkivalier i lov nr. 337 af 14. maj 1992 om offentlige arkiver mv. som ændret ved lov nr. 421 af 10. juni 1997 gælder al virksomhed, der udføres af den offentlige forvaltning, altså også menighedsrådets, jf. lovens § 7. Det er i samme lovs § 9 fastsat, at myndighederne skal drage omsorg for, at deres arkivalier opbevares på betryggende måde. Myndighederne skal herunder sikre, at arkivalier, der er lagret på elektronisk medium, bevares således, at de kan afleveres til offentlige arkiver.

Det påhviler herefter menighedsrådet og navnlig dets formand at drage omsorg for, at arkivering sker i fornødent omfang, at arkivalierne opbevares under betryggende forhold, samt at aflevering til vedkommende landsarkiv sker for skriftsmæssigt.

Kirkeministeriet har udsendt et cirkulære om bevaring af menighedsrådenes arkiver. Det udtales heri, at det for såvel arkivvæsenet som for nutidig og fremtidig forskning er afgørende at sikre disse arkiver, der i kraft af menighedsrådenes placering som offentlige administrative organer rummer vigtige kilder til den danske kirkes historie i nyere tid.

Materiale, som ikke skal bevares af forskningsmæssige eller forvaltningsmæssige hensyn, bør udskilles og kasseres.

De bevaringsværdige dele af arkivalierne, som menighedsrådene ikke længere har behov for, skal sikres ved aflevering til vedkommende landsarkiv. Med rigsarkivarens godkendelse kan arkivalierne i stedet deponeres i et lokalhistorisk arkiv.

Da både ældre og nyere menighedsrådsarkiver har vist sig at være truet på grund af spredt og uhensigtsmæssig opbevaring, har ministeriet fastsat retningslinier for bevaring og kassation af menighedsrådenes arkivalier.

Disse retningslinier fremgår af en arkiveringsvejledning, der er udarbejdet efter indstilling fra Rigsarkivet og efter forhandling med Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer og Danmarks Provsteforening (bilag til cirkulæret).

Vejledningens regler bør iagttages af alle menighedsråd. Eventuelle mindre fravigelser af regler vil kunne aftales med vedkommende landsarkiv. (Cirkulære af 25. juni 1986 (R)).

2. Formanden har med bestemmelsen i stk. 2 en lovbestemt kompetence til at afgøre sager på menighedsrådets vegne. Med hensyn til sager, der ikke tåler opsættelse, må formanden i forbindelse med afgørelsen overveje, hvordan menighedsrådets flertal mest sandsynligt ville have afgjort sagen, og træffe sin afgørelse i overensstemmelse hermed.

3. Den betingelse, at en sag ikke giver anledning til tvivl, er kun opfyldt, hvis formanden anser sagen for utvivlsom og tillige skønner, at også alle de øvrige medlemmer vil anse sagen for utvivlsom. Det er således hverken tilstrækkeligt, at formanden ikke selv er i tvivl om, hvordan sagen bør løses, eller at der uden tvivl er flertal i menighedsrådet for en bestemt løsning.

4. Det er i første omgang formanden, som må afgøre, om lovens betingelser er opfyldt, men formanden har efterfølgende pligt til at orientere menighedsrådet om de trufne afgørelser. Menighedsrådet vil i denne forbindelse kunne drøfte og eventuelt kritisere, at formanden har anset sig for beføjet til at træffe afgørelse på menighedsrådets vegne, men menighedsrådet kan ikke foretage generelle indskrænkninger i formandens kompetence efter § 30, stk. 2. Dette udelukker dog ikke, at menighedsrådet for så vidt angår formandens udøvelse af kompetencen til at afgøre sager, der ikke giver anledning til tvivl, kan foreskrive, at enkelte sagstyper altid skal forelægges menighedsrådet til afgørelse. Herved præciseres det, at disse sager eller sagstyper er af en sådan beskaffenhed, at betingelsen om, at sagen ikke giver anledning til tvivl, ikke vil være opfyldt. (Skrivelse af 26. november 1997).

En skriftlig orientering fra formanden til menighedsrådets medlemmer opfylder ikke kravene i § 30, stk. 2, 2. pkt. Formanden er således uanset en sådan orientering forpligtet til at orientere menighedsrådet på det førstkommende møde. (Skrivelse af 12. februar 1998).

Meddelelser fra fx formanden eller et enkelt menighedsrådsmedlem skal kun indføres i beslutningsprotokollen i det omfang, hvor meddelelsen fx vedrører formandens underretning om beslutninger, som formanden i medfør af § 30, stk. 2, har truffet på menighedsrådets vegne. Såfremt protokollen ikke indeholder andre oplysninger end formandens orientering om den pågældende afgørelse, må menighedsrådet anses for stiltiende at have accepteret denne. (Skrivelse af 12. februar 1998).

§ 31¹

Dokumenter vedrørende køb, salg og andre dispositioner over fast ejendom og optagelse af lån skal underskrives af menighedsrådets formand og et andet menighedsrådsmedlem, der er bemyndiget dertil af menighedsrådet, jf. § 10, stk. 9 (2). Såfremt dispositionen vedrører flere menighedsråd, skal de pågældende dokumenter underskrives af de nævnte repræsentanter for hvert af menighedsrådene.

1. Bestemmelsen regulerer ikke kompetencen til at træffe beslutninger om de omhandlede retshandler. Bestemmelsen er alene en legitimationsregel og har ikke betydning for spørgsmålet om gyldigheden af retshandlen.

2. Beføjelsen kan dokumenteres ved en bekræftet udskrift af menighedsrådets beslutningsprotokol eller ved særlig fuldmagt.

§ 32

Når menighedsrådets næstformand fungerer i formandens forfald, overtager den pågældende samtlige opgaver, der er pålagt formanden ved denne lov og menighedsrådets vedtægter og forretningsorden (1).

1. Bestemmelsen udtaler intet om, hvornår næstformanden skal træde i funktion, men fastlår alene, at han, når han fungerer som formand, indtræder i alle formandens rettigheder og pligter.

Det er formanden og i sidste instans menighedsrådet, der træffer afgørelse om, hvorvidt formandens forfald nødvendiggør, at næstformanden overtager formandens funktioner.

I tilfælde af formandens varige forfald, fx ved død eller udtræden, påhviler det næstformanden at varetage formandens funktioner, indtil nyt valg af formand kan finde sted. Valget må antages at skulle finde sted snarest muligt efter indtræden af stedfortræder for formanden.

§ 33¹

Menighedsrådet kan beslutte at tillægge formanden honorar. Honorar kan dog kun tillægges formanden, såfremt denne er valgt medlem af menighedsrådet (2). Formanden er forpligtet til at modtage honoraret (3). Størrelsen af honoraret skal godkendes af provstiudvalget.

Stk. 2. Kirkeministeren kan fastsætte nærmere regler om formandshonoraret (4).

1. Muligheden for udbetaling af formandshonorar er indsat på baggrund af den af Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer foretagne medlemsundersøgelse i 1993.

Bestemmelsen indeholder alene hjemmel til, at menighedsrådet kan beslutte at tillægge formanden for menighedsrådet et honorar. Afholdelse af udgifter over den lokale ligning kræver en udtrykkelig lovhjemmel, og bestemmelsen kan derfor ikke fortolkes udvidende til også at omfatte fx formanden for kirkegårdsbestyrelserne. (Skrivelse af 17. oktober 1994).

Formanden er inhabil ved behandlingen af et punkt på dagsordenen vedrørende fastsættelse af honorar for varetagelse af formandshvervet, da der er tale om, at vedkommende må antages at have en personlig økonomisk interesse i sagens udfald. (Skrivelse af 5. april 1995).

Menighedsrådsmedlemmers udgift til telefon og andre dokumenterede udgifter, det står i forbindelse med varetagelsen af hverv for menighedsrådet f.eks. hvervet som formand, vil kunne refunderes af det beløb, som menighedsrådet har budgetteret med til dækning af udgifter i forbindelse med rådets virksomhed. Hvor spørgsmålet, om en telefonudgift i øvrigt vil kunne refunderes over kirkekassen, beror på et skøn, er det menighedsrådet, som må udøve skønnet. Har skønnet været udøvet på en klart usaglig måde, vil det kunne medføre reaktion fra revisionen og de stedlige kirkelige tilsynsmyndigheder. Der er ikke hjemmel til at lave ordninger, hvorefter telefonregninger eller udgifter refunderes fuldt ud, d.v.s. inklusive privatforbrug. (Skrivelse af 10. juni 1994).

Efter vedtagelse i menighedsrådet og med provstiudvalgets godkendelse kan der afsættes et passende beløb på kirkekassens budget til dækning af menighedsrådsformænds udokumenterede udgifter til telefon m.v. (Skrivelse af 22. juli 1990).

Der kan ikke udbetales kørselsgodtgørelse til formanden i forbindelse med arbejdet i menighedsrådet. (Skrivelse af 9. februar 1993).

Hvis det i en given situation har været nødvendigt for formanden at lægge penge ud for menighedsrådet til dækning af udgifter, som rettelig skal afholdes

§ 33

af kirkekassen, kan disse udgifter refunderes uden tab for formanden af det beløb som menighedsrådet har budgetteret med til dækning af kontorholdsudgifter. (Skrivelse af 3. juni 1994).

2. Kirkeministeren har i skrivelse af 22. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at dette kan betyde, at en kirkefunktionær, der er valgt til menighedsrådet, kan tillægges honorar, mens præsten som født medlem af samme råd ikke har denne mulighed. Ministeren fandt, at denne forskel mellem valgte og fødte medlemmer er velbegrundet, idet medlemskabet og deraf følgende pligter er en del af det fødte medlems arbejde. For de valgte medlemmer gælder derimod, at menighedsrådsarbejdet er en frivillig sag, som følgelig må varetages i fritiden.

3. Dette er begrundet i, at honoraret ikke er knyttet til personen, men til hvervet.

4. Det udtales i bemærkningerne til lovforslaget, at bemyndigelsen i stk. 2 kun tænkes anvendt, såfremt menighedsrådene anvender reglerne til at udbetale honorarer, der ikke står i rimeligt forhold til arbejdet som formand.

Provstiudvalgets afgørelse vedrørende honorarernes størrelse bygger på en skønsmæssig vurdering ud fra en konkret vurdering over den samlede arbejdsbyrde, der er forbundet med varetagelsen af de omhandlede hvervsfunktioner, samt den faktiske adgang til administrativ bistand. (Skrivelse af 16. oktober 1997).

Størrelsen af formandshonorar kan være godkendt af provstiudvalget i forbindelse med godkendelsen af menighedsrådets budget for det enkelte kalenderår. (Skrivelse af 24. januar 1997).

KAPITEL 6

Menighedsrådets virksomhed

§ 34

Efter de regler, der er fastsat herom, deltager menighedsrådet i valg af biskop og i valg af medlemmer til provstiudvalg og stiftsudvalg (1).

Stk. 2. Menighedsrådet foretager indstilling til ledige præstestillinger (2), administrerer kirke og kirkegård og ansætter medarbejdere ved kirke og kirkegård (3).

Stk. 3. Menighedsrådet administrerer kirkens og præsteembedets indtægter og bestyrer kirkens og præsteembedets faste ejendom efter de regler, der er fastsat herom.

Stk. 4. På det menighedsrådsmøde, hvor den endelige behandling af de kirkelige kassers årlige budget finder sted, er menighedsrådet forpligtet til at aflægge en mundtlig beretning om rådets virksomhed i det forløbne år samt til at orientere om den planlagte virksomhed i det kommende år (4).

1. Stiftets menigheder har således gennem deres valgte repræsentanter medindflydelse på, hvem der skal føre tilsyn med stiftets præster og menigheder.

2. Bestemmelserne om præsteansættelse findes i lov nr. 310 af 16. maj 1990 om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v. samt i bekendtgørelse nr. 467 af 18. juni 1991 om menighedsråds medvirken ved ansættelse i præstestillinger m.m.

Ansættelse af en sognepræst i folkekirken sker efter loven efter indstilling fra menighedsrådet, der skal indstille 3 af ansøgerne i prioriteret rækkefølge. Kirkeministeren kan ikke ansætte en ansøger, som ikke er omfattet af menighedsrådets indstilling. Hvis en ansøger ved første afstemning på menighedsrådets indstillingsmøde har opnået alle afgivne stemmer, skal denne ansøger udnævnes. Dersom der i pastoratet ikke er normeret andre stillinger som sognepræst, skal kirkeministeren udnævne en ansøger, der ved første afstemning har opnået mindst 2/3 af de afgivne stemmer.

Kirkeministeren har i skrivelse af 18. februar 1993 til Folketingets Ø-kontaktudvalg udtalt, at fra den 1. januar 1990 er kompetencen til at fordele præstestillinger, iværksætte strukturændringer og foranledige opslag af ledige præstestillinger mv. delegeret fra ministeriet til biskopperne med henblik på at give en væsentlig større frihedsgrad for biskopperne i deres tilrettelæggelse af den gejstlige betjening af stiftet end tidligere. Ministeren har endvidere i skrivelse til Folketingets kirkeudvalg af 13. marts 1991 udtalt, at det ved nyordningen er forudsat – som også anført i Kirkeministeriets cirkulærskrivelse af 7. februar 1990 om ændret procedure vedrørende fordeling af præstestillinger – at biskoppen forhandler med de berørte menighedsråd og præster, forinden han afgiver indstilling til ministeriet om nedlæggelse (eller oprettelse) af præstestillinger samt pastoratsomlægninger. Forud for biskoppens indstilling til ministeriet om en omlægning har der derfor – på samme måde som før nyordningen – været indgående forhandlinger med de lokale menighedsråd med videst mulig hensyntagen til de lokale forhold og traditioner.

3. Kirkeministeriet har udsendt følgende vejledninger:

Kirker og kirkegårde. En vejledning for menighedsråd om lovgivningen om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde (1992).

Samarbejde i folkekirken. En vejledning for menighedsråd og ansatte (1995).

Kirkegårdsvedtægter. En vejledning for menighedsråd, kirkegårdsbestyrelser og provstiudvalg (1996).

Kirkegården: Begravelsesplads for alle. En vejledning for menighedsråd, kirkegårdsbestyrelser og begravellesmyndigheder (1996).

Arbejdsmiljø i folkekirken. En vejledning for menighedsråd og medarbejdere i folkekirken (1997).

De nævnte vejledninger er udsendt til alle menighedsråd.

I det følgende nævnes nogle hovedpunkter fra vejledningerne om Samarbejde i folkekirken og Arbejdsmiljø i folkekirken.

Menighedsrådet afgør, hvilke funktionærstillinger der skal være ved den enkelte kirke, og hvilket omfang stillingerne skal have. Der er dog visse begrænsninger i menighedsrådets råderet. De stillinger, der kan oprettes, er de normale typer af kirkefunktionærstillinger. Kordegnestillinger kan desuden kun oprettes, hvis sognet har en vis størrelse. Oprettelse af stillinger og forøgelse af stillingers omfang kan først ske, når udgifterne er indarbejdet i et budget, der er godkendt af provstiudvalget. Provstiudvalget skal desuden kontrollere, at stillingens omfang eller kvote svarer til de opgaver, som er lagt ind i stillingen. Oprettelse af tjenestemand- eller tjenestemandslignende stillinger kræver godkendelse fra Kirkeministeriet. For disse stillinger gælder også, at beskæftigelsesgraden (kvoten) skal fastsættes af stiftsøvrigheden på grundlag af menighedsrådets stillings-

beskrivelse og efter forhandling med den faglige organisation på området. Når disse stillinger skal nybesættes, skal der ske en genvurdering af kvoten, medmindre kvoten er blevet vurderet inden for de seneste tre år.

Menighedsrådet har også kompetencen til at ansætte og afskedige kirkefunktionærer. Før et menighedsråd kan afskedige en medarbejder uden ansøgning, skal reglerne om høring af medarbejderen overholdes. En funktionær, der er varigt ansat som tjenestemand, kan kun afskediges uden ansøgning af Kirkeministeriet, ligesom det kun er ministeriet, der kan bevilge en sådan tjenestemand afsked på grund af sygdom, selv om det sker efter ansøgning.

Menighedsrådet afgør, hvilke opgaver de forskellige funktionærer skal varetage. De opgaver, som en medarbejder får pålagt, skal ligge inden for den gruppe af opgaver, som normalt passes af denne kategori af medarbejdere.

Da et menighedsråd består af 6-15 valgte medlemmer foruden en eller flere præster, er et menighedsråd imidlertid en atypisk arbejdsgiver. Rådet kan – og skal – lægge retningslinierne for, hvordan arbejdet i kirken og på kirkegården skal lægges tilrette. Men den mere praktiske og daglige opfølgning af den overordnede tilrettelæggelse må varetages af nogen på rådets vegne.

Rådets opgaver som arbejdsgiver udøves på rådets vegne i første række af det rådsmedlem, der er valgt som rådets kontaktperson til medarbejderne. Om kontaktpersonen henvises til § 10, stk. 6, med noter.

Menighedsrådet fastsætter de enkelte medarbejders opgaver i regulativerne for deres stillinger, og derfor må man forvente, at erfarne menighedsrådsmedlemmer har kendskab til dem. Men det er vigtigt, at nye menighedsrådsmedlemmer efter et valg bliver informeret om disse emner og om, hvordan opgaverne og ansvaret for arbejdet omkring kirken og kirkegården i øvrigt er fordelt. Det vil derfor ofte være til gavn for samarbejdet, at hele menighedsrådet mødes med alle medarbejdere kort efter et menighedsrådsvalg.

De overordnede rammer for kirkefunktionærers løn- og ansættelsesvilkår er for en stor del fastlagt ved lov og ved aftaler mellem Finansministeriet, Kirkeministeriet og kirkefunktionærernes forskellige faglige organisationer. Arbejdsvilkår og arbejdsopgaver præciseres i et regulativ for hver enkelt kirkefunktionærs stilling. Det er dog ikke nødvendigt at lave regulativer for midlertidigt ansatte (konstituerede) eller for medhjælpere for kirketjenere, gravere og kordegnene.

Regulativerne laves ved udfyldning af standardregulativer, som er godkendt af Kirkeministeriet. Standardregulativer kan fås hos Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer.

Der er godkendt standardregulativer for 10 forskellige stillingstyper:

- Organister, der er aflønnet efter lønrammesystemet.
- Organister, der er aflønnet på en anden måde end efter tjenestemændenes lønrammesystem.
- Organistassistenter.
- Kordegne.
- Kirkegårdsledere, der er aflønnet efter lønrammesystemet.
- Kirkegårdsassistenter, der er aflønnet efter lønrammesystemet.
- Gravere.
- Kirketjenere, der er aflønnet efter lønrammesystemet.
- Kirkesangere.
- Kirkekorsangere.

Der er ikke regulativer for de medarbejdere, der er omfattet af kollektive overenskomster, som gartnere og gartneriarbejdere på bykirkegårde. Deres løn- og arbejdsvilkår fastlægges udtømmende gennem overenskomsterne og de tilhørende aftaler i forbindelse med ansættelse.

Regulativer består af en A-del og en B-del. A-delen indeholder bestemmelser, som er generelle for den pågældende type stillinger, uanset hvilken kirke eller kirkegård der er tale om. Der må ikke laves overstregninger eller tilføjelser i regulativets A-del. Afvigelser fra de generelle regler skal ske ved en særlig beskrivelse i regulativets B-del. B-delen er beregnet til bestemmelser, der er specielle for stillingen ved den enkelte kirke eller kirkegård.

En arbejdsgiver har pligt til skriftligt at oplyse sine medarbejdere om ansættelsesvilkårene. Pligten blev fastslået i EF-direktiv nr. 91/533 af 14. oktober 1991. Direktivet blev i 1993 fulgt op med dels en lov (nu lovbekendtgørelse nr. 385 af 11. maj 1994), dels en aftale mellem Finansministeriet og centralorganisationerne. Kirkeministeriet udsendte den 24. februar 1994 en vejledning om arbejdsgiverens pligt til at underrette arbejdstageren om vilkårene for ansættelsesforhold. Sammen med vejledningen udsendtes aftalen mellem Finansministeriet og centralorganisationerne samt et skema, der kan bruges, hvis der ikke laves ansættelsesbreve med alle de oplysninger, som kræves.

Et menighedsråd er arbejdsgiver for alle ansatte ved sognets kirke og kirkegård bortset fra præsten. Som arbejdsgiver skal menighedsrådet sørge for, at medarbejdernes arbejdsforhold sikkerheds- og sundhedsmæssigt er fuldt forsvarlige.

Menighedsrådet har ansvar for, at arbejdet i og ved kirken og på kirkegården udføres på forsvarlige måder. Menighedsrådet har også ansvar for, at de forskellige steder, hvor der arbejdes, er indrettet, så det er sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt. Endvidere har menighedsrådet ansvar for, at de tekni-

ske hjælpemidler, som også i stigende omfang bruges på folkekirkens arbejdspladser, er i orden. Desuden hører det med til ansvaret som arbejdsgiver at sørge for, at de forskellige stoffer og materialer, som bruges, er sundhedsmæssigt forsvarlige, eller at brugen af sundhedsfarlige stoffer og materialer – hvis det er nødvendigt at bruge dem – sker på en sikkerhedsmæssigt forsvarlig måde.

I arbejdsmiljøloven er det også fastslået, at arbejdsgiveren skal sørge for, at der føres effektivt tilsyn med, at arbejdet udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt. Det betyder bl.a., at et menighedsråd skal pålægge en medarbejder at ændre sin arbejdsmåde, hvis den ikke er forsvarlig. Det gælder også, hvis medarbejderen bevidst har valgt at gøre arbejdet på en bestemt måde, selv om han eller hun ved, at den ikke lever op til krav og regler om sikkerhed. Hvis der er ulykkes- eller sundhedsfare ved et arbejde, skal arbejdsgiveren sørge for, at medarbejderne bliver gjort bekendt med faren. Arbejdsgiveren skal også sørge for, at medarbejdere får den oplæring og instruktion, som er nødvendig for, at de kan udføre deres arbejde uden fare for sig selv eller andre. Hvis Arbejdstilsynet skriftligt udsteder et påbud om forhold på en af de folkekirkelige arbejdspladser, har menighedsrådet som arbejdsgiver pligt til at gøre de ansatte eller deres sikkerheds- og tillidsrepræsentanter – hvor de findes – bekendt med påbudet.

Menighedsrådene er ikke arbejdsgivere for præsterne. Præsternes arbejdsgiver er Kirkeministeriet. Et menighedsråd kan derfor ikke pålægge en præst at udføre arbejdet på en bestemt måde. Menighedsrådet har dog alligevel i nogen grad medansvar for præsternes arbejdsmiljø.

Menighedsrådet er ansvarlig for både kirke, kirkegård, sognegård, præstegård og andre bygninger. Derfor har menighedsrådet også pligt til at bidrage til, at de steder, hvor præsten skal arbejde – i kirken, på kontor eller på kirkegård – er indrettet, så præsten har gode arbejdsforhold.

Det er menighedsrådet som helhed, der er arbejdsgiver for medarbejderne ved kirken og på kirkegården. Derfor har menighedsrådet også som helhed ansvaret og pligterne i forhold til arbejdsmiljøet.

I det daglige er det dog kun menighedsrådets kontaktperson til medarbejderne, der udøver rådets funktion som arbejdsgiver. Det er derfor i første række kontaktpersonen, der står for arbejdsgiverens tilsyn med, at medarbejderne overholder de forskellige regler om arbejdsmiljø. Og det er kun kontaktpersonen, der på rådets vegne kan pålægge medarbejdere at ændre deres arbejdsmåder, så de bliver sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarlige.

Arbejdsmiljøloven er i 1997 blevet udvidet med en bestemmelse om, at alle arbejdsgivere skal sørge for, at der bliver lavet en skriftlig arbejdspladsvurdering af sikkerheds- og sundhedsforholdene på arbejdspladserne.

En arbejdspladsvurdering er en løbende proces, hvor man gennemgår arbejdspladser, planlægger løsninger på eventuelle problemer og følger op på, at nødvendige ændringer bliver gennemført – og virker efter hensigten.

Arbejdstilsynet har lavet vejledende checklister, der kan fås hos Arbejdstilsynets kredse rundt om i landet. Arbejdstilsynets checklister er imidlertid generelle og ikke lavet specielt for folkekirken.

Som bilag til Kirkeministeriets vejledning om arbejdsmiljø i folkekirken er trykt checklister, der er tilpasset særlige folkekirkelige forhold, især i forbindelse med kirkegårdene, da de er lavet i samarbejde med Forbundet af Kirke- og Kirkegårdsansatte (FAKK). Der kan dog rundt om på de folkekirkelige arbejdspladser godt være forhold, som man bør være opmærksomme på, men som der ikke er taget højde for i disse lister.

4. Denne beretning/orientering om menighedsrådets arbejde skal ikke være en detaljeret gennemgang af alle sager, der har været behandlet i det forløbne år eller forventes at opstå i det kommende år. Der skal alene redegøres for større og mere væsentlige sager.

§ 35

Menighedsrådet træffer beslutning om

- 1) tidspunktet for de faste gudstjenester (1)**
- 2) forhold vedrørende konfirmation, som ved kgl. anordning henlægges til menighedsrådets afgørelse (2), og om**
- 3) indførelse af nye autoriserede salmebøger og salmebogstillæg.**

1. Det udtales i Kirkeministeriets cirkulære nr. 143 af 14. september 1984 (R), at menighedsrådets afgørelse om eventuelle ændringer i de faste gudstjenestetider vil forudsætte forhandling med sognets præst (præster), pastoratets øvrige menighedsråd og eventuelt tillige provsten af hensyn til de præsterne påhvillende rådighedsforpligtelser. Henlæggelse af faste gudstjenester til hverdage eller aflysning af faste gudstjenester kræver biskoppens godkendelse. (Kongelig resolution af 2. november 1971).

2. Bestemmelser om konfirmation er fastsat ved anordning nr. 744 af 2. december 1989.

Det er i anordningen fastsat, at konfirmationen normalt afholdes om foråret umiddelbart efter forberedelsens afslutning, men at menighedsrådet kan be-

stemme, at der tillige afholdes konfirmation om efteråret. Konfirmationsdagen fastsættes af sognets præst/præster.

I pastorater med flere kirker kan menighedsrådet eller menighedsrådene i forening bestemme, at konfirmation skal afholdes skiftevis i pastoratets kirker.

Det fastsættes også i anordningen, at konfirmationsforberedelsen normalt finder sted i præstegårdens eller kirkens konfirmandstue. Hvor forholdene gør det ønskeligt, kan forberedelsen efter anmodning fra præsten med menighedsrådets tilslutning henlægges til et andet af provsten godkendt lokale.

Efter menighedsrådenes bestemmelse kan konfirmationsforberedelsen finde sted i indtil 2 af pastoratets sogne eller kirkedistrikter. Dog må menighedsrådet i annekssognet (kirkedistriktet) i så tilfælde stille et af provsten godkendt lokale til rådighed.

Biskoppen kan under særlige omstændigheder give tilladelse til mindre afvigelser fra de i anordningen indeholdte bestemmelser om konfirmationsforberedelse og konfirmation.

§ 36¹

Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om afholdelse af medarbejdermøder (2).

1. Siden 1983 har der været fastsat regler om, at der i særligt store sogne (sogne med over 5.000 beboere) skulle afholdes et medarbejdermøde årligt.

I forbindelse med et udvalgsarbejde under Folkekirkens Samarbejdsudvalg har en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra samtlige medarbejderorganisationer, Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer, Provsteforeningen og Præsteforeningen afgivet indstilling om, at der for at styrke samarbejdet mellem menighedsråd og kirkefunktionærer og mellem medarbejderne ved kirken indbyrdes fastsættes mere vidtgående regler for afholdelse af medarbejdermøder ved folkekirkens kirker og kirkegårde.

Med henblik herpå og som et led i den igangværende forenkling og systematisering af den kirkelig lovgivning er der i § 36 optaget hjemmel for kirkeministeren til at fastsætte sådanne regler.

2. Reglerne er fastsat i bekendtgørelse nr. 1021 af 13. december 1994 om medarbejdermøder i folkekirken og om valg af medarbejderrepræsentant i menighedsrådene.

Det er i bekendtgørelsen bestemt, at der i alle sogne og kirkedistrikter afholdes et årligt medarbejdermøde. I medarbejdermødet deltager:

- 1) menighedsrådets kontaktperson,
- 2) et valgt medlem af menighedsrådet, som ikke må være ansat ved kirken eller kirkegården,
- 3) præsterne i sognet eller kirkedistriktet og
- 4) en repræsentant for hver af de enkelte stillingskategorier i sognet eller kirkedistriktet.

Andre af rådets valgte medlemmer og af de ansatte har ret til at deltage. Medarbejdermødet berammes og ledes af menighedsrådets kontaktperson. Den tid, der medgår til mødet, medregnes som arbejdstid for medarbejderrepræsentanterne.

Menighedsrådet kan beslutte, at der afholdes flere medarbejdermøder årligt eller ekstraordinært medarbejdermøde. Ekstraordinært medarbejdermøde afholdes, når en af præsterne i sognet eller kirkedistriktet eller mindst to af de foran under 4) nævnte medarbejderrepræsentanter ønsker det. Deltagerkredsen i et ekstraordinært medarbejdermøde og regler om berømmelse og ledelse af mødet samt medregning som arbejdstid af den tid, der medgår til mødet, svarer til reglerne for ordinære møder.

På medarbejdermødet orienterer menighedsrådet, præsterne og de ansatte om:

- 1) kirkens seneste regnskab og budget,
- 2) planlagte gudstjenester og møder m.v.,
- 3) øvrige aktiviteter i sognene,
- 4) påtænkte bygge- og istandsættelsesarbejder,
- 5) overvejelser og lokalespørgsmål, inventar- og maskinanskaffelser,
- 6) eventuelt fastlagt ferie og fridage for præster og de ansatte.

På medarbejdermødet kan yderligere drøftes spørgsmål om arbejdstilrettelæggelse, sikkerhedsforanstaltninger, arbejdsforhold i øvrigt og efteruddannelse.

Løn- og ansættelsesvilkår samt valg blandt ansøgere og indstilling til ledige stillinger kan ikke drøftes på medarbejdermødet. At man ikke kan drøfte ansættelsesvilkår betyder også, at der ikke kan drøftes personsager såsom spørgsmål om afskedigelse af en medarbejder. Medarbejdermøder har ingen besluttende myndighed. Der kan ikke på medarbejdermøder laves aftaler, som forpligter menighedsrådet eller de enkelte kirkefunktionærer.

Det påhviler menighedsrådets kontaktperson at sikre, at samtlige medarbejdere holdes skriftligt orienteret om forhold, der har været drøftet på medarbej-

dermødet, og at holde menighedsrådet løbende orienteret om drøftelserne på medarbejdermødet.

På kirkegårde, der bestyres af flere menighedsråd i fællesskab, kan der afholdes medarbejdermøde. Emneafgrænsning for mødet svarer til emneafgrænsningen for medarbejdermøder i sogne og kirkedistrikter.

I medarbejdermødet deltager 2 repræsentanter for kirkegårdsbestyrelsen, som ikke må være ansatte ved kirken eller kirkegården, og en repræsentant for hver af de enkelte stillingskategorier på kirkegården. Mødet ledes af en af repræsentanterne for kirkegårdsbestyrelsen.

Andre fra kirkegårdsbestyrelsen og af de ansatte har ret til at deltage. Kirkegårdsbestyrelsen kan beslutte, at der afholdes flere medarbejdermøder årligt eller ekstraordinært medarbejdermøde. Ekstraordinært medarbejdermøde afholdes, når mindst 2 medarbejderrepræsentanter ønsker det.

Repræsentanter for hver af stillingskategorierne på kirkegården vælger en repræsentant, der kan deltage i medarbejdermøder i de sogne og kirkedistrikter, der er omfattet af fællesskabet. Repræsentanten deltager i valget af den repræsentant, der i henhold til menighedsrådslovens § 3 har ret til at deltage i menighedsrådets møder.

Deltagerne i medarbejdermøder har tavshedspligt, når en oplysning ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolig, eller når det er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, jf. kap. 8 i forvaltningsloven, lov nr. 571 af 19. december 1985.

Medarbejdermøder er behandlet i: Samarbejde i folkekirken. En vejledning for menighedsråd og ansatte. Kirkeministeriet 1995. Side 37-45. Bag vejledningen står den i note 1 nævnte arbejdsgruppe. Vejledningen er udsendt til samtlige menighedsråd.

I det følgende nævnes nogle hovedpunkter fra vejledningens kapitel om medarbejdermøder.

Menighedsrådet afgør, hvornår i årets løb de ordinære medarbejdermøder skal holdes. Men det kan være praktisk, at det ene møde, der som minimum skal være hvert år, holdes i forbindelse med, at menighedsrådet starter sit arbejde med budgettet for det kommende år. Derved kan menighedsrådet nå at inddrage eventuelle ideer og ønsker fra medarbejderne, som har økonomiske konsekvenser, i arbejdet med budgettet.

Mødet bør ikke holdes i sommerferieperioden.

Dagsordenen fastlægges af kontaktpersonen som mødeleder. Mødelederen bør imidlertid tage hensyn til ønsker fra medarbejderrepræsentanter eller medlemmer af menighedsrådet om at få bestemte punkter på dagsordenen. Derfor bør et medarbejdermøde indkaldes i god tid, så både medarbejdere og menig-

hedsrådsmedlemmer kan nå at overveje, om der er specielle emner, som efter deres mening bør drøftes.

Hvis der indkaldes til ekstraordinært medarbejdermøde efter ønske fra en præst eller fra medarbejderrepræsentanter, skal de emner, som de ønsker drøftet, naturligvis på dagsordenen. Kontaktpersonen kan dog benytte anledningen til samtidig at sætte andre emner på dagsordenen.

I bekendtgørelsens § 1, stk. 2, er det fastsat, hvem der som minimum skal deltage i medarbejdermøder. Det er for det første menighedsrådets kontaktperson, som også er mødeleder. Desuden skal et andet af menighedsrådets valgte medlemmer deltage. Dette medlem, der ikke må være ansat ved kirke eller kirkegård, udpeges af rådet med almindeligt flertal. De øvrige, som skal deltage, er sognets præst(er) samt en repræsentant for hver af de enkelte stillingskategorier i sognet eller kirkedistriktet.

De forskellige stillingskategorier i folkekirken er (i alfabetisk orden):

- Gartnere og gartneriarbejdere på bykirkegårde
- Gravere
- Gravermedhjælpere
- Kirkegårdsassistenter
- Kirkegårdsledere
- Kirkesangere
- Kirketjenere
- Kontorfunktionærer
- Kordegne
- Kormedlemmer
- Organistassistenter
- Organister

Der kan desuden være medarbejdere, som ikke falder ind under nogen af de nævnte kategorier, men som også skal repræsenteres ved medarbejdermøderne.

Deltagerne i et medarbejdermøde har i nogle tilfælde tavshedspligt om det, de får at vide på møderne.

Tavshedspligten kan f.eks. blive aktuel, hvis der på et medarbejdermøde orienteres om kommende bygge- og istandsættelsesarbejder eller anskaffelser. I sådanne sager kan det være til skade for menighedsrådets forhandlingsposition eller for eventuelle tilbudsgivere, at der slipper oplysninger ud.

Det er nyttigt, at mødelederen altid understreger tavshedspligten, når den er aktuel. Det kan være med til at forebygge misforståelser. Tavshedspligt gælder i øvrigt ikke blot over for offentligheden, men også over for kolleger, ægtefæller og lignende.

Foreningen af Præliminære Organister har forelagt Kirkeministeriet et tilfælde, hvor det på et medarbejdermøde blev meddelt, at den udpegede repræsentant for kormedlemmerne ikke havde stemmeret ved valget af medarbejderrepræsentant, fordi vedkommende ikke kunne betragtes som kirkefunktionær, da den pågældende som medlem af voksenkoret ikke blev aflønnet individuelt, og i øvrigt fordi de enkelte kormedlemmer ikke havde en ugentlig beskæftigelsesgrad på over 8 timer. Foreningen havde oplyst, at der var 3 kor ved kirken og at det drejede sig om repræsentation af i alt 60 kormedlemmer, fordelt på henholdsvis børne-, ungdoms- og voksenkor. De to førstnævnte kor var lønnede, men voksenkoret fik tilskud til korrejser m.v.

Kirkeministeriet udtalte, at udtrykket kirkefunktionær i bekendtgørelsen om medarbejdermøder ikke knytter sig til det almindelige funktionærbegreb, men er en samlebetegnelse for de ved kirker og kirkegårde ansatte, som ikke er præster. Det var ministeriets opfattelse, at medlemmer af voksenkor, som det beskrevne, i henhold til bekendtgørelsens § 3 er stemmeberettigede og valgbare, uanset at aflønningsformen er utraditionel. (Skrivelse af 19. december 1996).

§ 37¹

Præsten er i sin embedsvirksomhed, herunder den private sjælesorg, uafhængig af menighedsrådet (2).

1. § 37 må sammenholdes med § 38, der tillægger menighedsrådet en række beføjelser, der er af væsentlig betydning for præstens virksomhed.

2. Der består således ikke noget over- og underordningsforhold mellem menighedsrådet og præsten. Menighedsrådet har intet tilsyn med præsten og kan ikke give denne direktiver, fx med hensyn til kirkebogsføring, der er undergivet provstens tilsyn. Tjenesteforseelelser fra en præsts side påtales af provst, biskop eller Kirkeministeriet. Menighedsrådet kan derfor ikke siges at være præstens arbejdsgiver, men rådet er dog ikke afskåret fra at tage visse initiativer med henblik på en bedømmelse af præstens embedsvirksomhed eller forhold i øvrigt. Efter § 39, stk. 3, kan menighedsrådet således behandle spørgsmål vedrørende menigheden og henvende sig herom til de kirkelige tilsynsmyndigheder, og herunder må klart falde også spørgsmål om præstens embedsvirksomhed.

Menighedsrådet kan således over for kirkeministeren rejse spørgsmål om disciplinærfølgning efter tjenestemandsløvgivningen, der i givet fald vil kunne udløse sanktioner, herunder afsked. Menighedsrådet vil også over for kir-

keministeren kunne rejse spørgsmål om diskretionær afsked på grund af samarbejdsvanskeligheder eller uegnethed til at bestride stillingen.

Endelig vil menighedsrådet kunne stille forslag om anvendelse af den særlige afskedigelsesadgang efter tjenestemandslovens § 43 (»skilsmisseparagraffen«).

§ 43 er en særbestemmelse for folkekirkens tjenestemænd. Efter bestemmelsen kan der efter indstilling fra provst og biskop meddeles en præst afsked med bevarelse af fuld løn i 3 år og derefter aktuel pension, såfremt der mellem præsten og menigheden gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted.

Bestemmelsen i § 43 var genstand for overvejelse i Kirkeministeriets udvalg om ansættelse i stillinger i folkekirken. Udvalget udtalte i sin betænkning (Bet. 1182/1989), at under hensyn til afgrænsningen af det område, inden for hvilket diskretionær afsked efter tjenestemandslovens § 28 kan finde sted, indsnævres anvendelsesområdet for § 43 til de tilfælde, hvor den dybtgående uoverensstemmelse mellem præst og menighed er forvoldt af menigheden selv – nærmest forsætligt. En ødelæggelse af tillidsforholdet i øvrigt vil være tilstrækkelig årsag til afsked efter § 28, såfremt ansættelsens mening dermed er bortfaldet.

Udvalget udtalte videre, at eksistensen af bestemmelsen i § 43 har vist sig at give menighedsråd forhåbninger om at få ophævet ansættelsesforhold i tilfælde, hvor rådet er kommet i uoverensstemmelse med præsten. Afvisninger heraf giver menighedsrådene en følelse af skuffelse og frustration, der formentlig netop skyldes, at bestemmelsen betragtes som en særlig garanti for menighedsrådet = menigheden. En sag rejst efter § 43 af menighedsrådet vil endvidere vanskeliggøre biskoppens (provstens) efterfølgende mæglingsforsøg. På denne baggrund og når tillige bestemmelsens sjældne anvendelse blev taget i betragtning, kunne udvalget ikke foreslå bestemmelsen videreført.

Såvel Præsteforeningen som Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer vendte sig imidlertid mod en ophævelse af § 43, og bestemmelsen blev ikke ophævet i forbindelse med ansættelseslovens gennemførelse i 1990.

Forholdet mellem folkekirkens præster og menighedsrådet som arbejdsgiver for kirke- og kirkegårdsfunktionærerne er ikke ganske klart og medfører undertiden konflikter.

Det er således ikke fastsat regler om, i hvilket omfang en præst har krav på bistand i sin tjeneste. De regler, der er fastsat om normering af kirkefunktionærstillinger, er maksimumsregler, således at forstå, at de virker begrænsende på menighedsrådenes kompetence til at oprette stillinger, fx som kordegn.

Det siger sig selv, at en præsts arbejdssituation påvirkes afgørende af, hvilken bistand der stilles til rådighed i hans arbejde. Det er også givet, at forudsætnin-

gerne i forbindelse med en præsts ansættelsesforhold giver et retskrav på bi-stand i et vist omfang. En nærmere afgrænsning er imidlertid ikke foretaget og lader sig også overordentligt vanskeligt foretage generelt. Hvis der viser sig afgørende behov herfor, vil kirkeministeren kunne fastsætte de nødvendige gene-relle bestemmelser med hjemmel i ansættelseslovens § 22.

Kirkeministeren vil derimod ikke kunne fastsætte bestemmelser om kirkebe-teningens ordning i et bestemt område. Ansættelseslovsudvalget foreslog, at der blev optaget en bestemmelse i ansættelsesloven, der gav kirkeministeren be-myndigelse til at foretage normering af stillinger ved kirker og kirkegårde i et bestemt område, hvis forholdene taler for det og efter forudgående forhandlin-ger med menighedsrådene i området. Bestemmelsen blev imidlertid ikke opta-get i loven.

Præsten har arbejdslederfunktioner vedrørende kirkefunktionærer med hen-syn til bl.a.:

- 1) Kirkebøgernes førelse.
- 2) Medvirkende kirkefunktionærer under gudstjenester og kirkelige handlinger.
- 3) Kordegne med hensyn til særlige bistandsforpligtelser for præsten.

Præstens arbejdslederfunktioner begrænses imidlertid af bestemmelser i kirke-funktionærernes regulativer, der fastsættes af menighedsrådet.

Der kan derfor opstå problemer for en præst med hensyn til gennemførelsen af arbejdslederfunktionerne. Hvis menighedsrådet ikke deler præstens anskuel-ser, har præsten ingen tvangsmidler. Og bestemmelsen i § 46, hvorefter stiftsøv-righeden kan pålægge tvangsbøder, hvis et menighedsråd undlader at udføre en foranstaltning, som det er forpligtet til, lader sig kun anvende, hvor det er åben-bart, at menighedsrådet undlader nødvendige foranstaltninger.

Ansættelseslovsudvalget pegede på, at det ved en almindelig revision af de kirkelige tilsynsbestemmelser ville være naturligt at inddrage spørgsmålet om tilsyn med menighedsrådenes opfyldelse af forpligtelser over for præsterne i al-mindelighed. Der blev imidlertid ikke optaget bestemmelser herom i det udkast til menighedsrådslov, der i 1993 blev udsendt til høring. Der blev ikke i hø-ringssvarene givet udtryk for ønske om sådanne bestemmelser, og det fremsatte lovforslag indeholdt ingen bestemmelser herom. Spørgsmålet blev ikke berørt under folketingsbehandlingen af lovforslaget. Det må også forekomme yderst tvivlsomt, om problemerne lader sig løse ad denne vej uden uforholdsmæssigt dybe indgreb i menighedsrådenes almindelige selvbestemmelsesret.

Menighedsrådet er ikke arbejdsgiver for præsten og kan derfor heller ikke afgøre, hvornår præsten skal holde ferie. Præstens ferie og fridage tilrettelægges i samråd med provst eller biskop. Præsten bør naturligvis undgå at få sin ferie

placeret, så det kommer i strid med sognets planer om aktiviteter af den ene eller anden art. Præsten skal i god tid orientere menighedsrådet om fastlagte ferier og fridage og om, hvem der vikarierer. (Samarbejde i folkekirken. En vejledning for menighedsråd og ansatte. Kirkeministeriet 1995. Side 35).

§ 38

Præsten skal have menighedsrådets samtykke til,

- 1) at der ved de faste gudstjenester foretages indsamlinger (1),**
- 2) at der ved de faste gudstjenester (2) eller kirkelige handlinger anvendes en anden autoriseret liturgi eller andre autoriserede ritualer (3) end dem, der hidtil er anvendt i menigheden, og**
- 3) at der ved de faste gudstjenester eller kirkelige handlinger foretages mindre ændringer i liturgi og ritualer eller benyttes andre salmebøger og salmebogstillæg end de autoriserede.**

Stk. 2. Til de ændringer, der er nævnt i stk. 1, nr. 3, kræves tillige biskoppens samtykke.

1. Efter lovbekendtgørelse nr. 537 af 24. juni 1997 om folkekirkens økonomi § 2b forvalter menighedsrådet til fremme af menighedsarbejdet gennem kirkekassen, hvad der indkommer ved indsamlinger i kirken. De nærmere regler herom skal fastsættes af kirkeministeren og findes i cirkulære nr. 96 af 8. maj 1963 om indsamling i kirkerne (R).

Indsamlinger til ikke-kirkelige formål kræver særlig tilladelse (kongelig resolution). Kirkeministeriet har udtalt, at der kun i ganske særlige tilfælde vil blive søgt udvirket kongelig resolution til indsamling til ikke-kirkelige formål. (Skrivelse af 5. maj 1998).

Kirkeministeriet har udtalt, at midler, der indkommer ved bortlodning, basar og lignende indsamlingsform, samt renter heraf, uden videre vil kunne anvendes til andet formål. For så vidt angår midler, der f.eks. tilvejebringes ved listeindsamling eller brug af bøsse, må ministeriet derimod anse det for rettest, at menighedsrådets eventuelle beslutning om ændringer i formålet med indsamlingerne på passende måde bringes til offentlighedens kundskab, f.eks. gennem indrykning af annoncer herom i de lokale blade, ved opslag i kirken, samt offentliggørelse af menighedsrådets beslutning herom i udskriften af menighedsrådets beslutningsprotokol, som så vidt muligt skal være fremlagt et eller flere steder i menighedsråds kredsen, jf. nærmere menighedsrådslovens § 22, stk. 4. Er det muligt at få de enkelte bidragsyderes tilslutning til ændret anvendelse af

allerede indsamlede midler, bør dette søges indhentet. Afhængig af de nærmere omstændigheder i øvrigt, herunder størrelsen af det indsamlede beløb, kan det kun i ganske særlige situationer være nødvendigt i forbindelse med annonceringen at tilkendegive, at bidragsydere eller eventuelt deres arvinger vil kunne få indbetalte beløb tilbagebetalt.

Spørgsmålet om, hvorvidt bidragsydere eller eventuelt disses arvinger, som ikke har givet deres tilslutning til ændret anvendelse af midler, der er indsamlet med et specifikt formål for øje, i givet fald vil kunne fordre tilbagebetaling af indbetalte midler som følge af formålsændringer o.l., henhører under domstolernes afgørelse. (Skrivelse af 30. august 1995).

2. Derimod vil præsten ved ekstraordinære gudstjenester i overensstemmelse med en lang og fast praksis kunne foretage afvigelser fra gudstjenestens sædvanlige form uden at skulle indhente tilladelse fra menighedsrådet eller biskoppen. Men der må naturligvis ikke handles i strid med folkekirkens bekendelsesgrundlag. Det er et led i biskoppens tilsynsfunktion vedrørende prædikeembedet og sakramenternes forvaltning at påse, at der ikke ved de folkekirkelige gudstjenester – herunder ved ekstraordinære gudstjenester – foregår noget, der strider mod den evangelisk-lutherske kirkes lære og tradition.

Kirkeministeriet har udtalt, at biskopperne ikke kan pålægge præsterne at søge biskoppernes forudgående vejledning om, under hvilke former en gudstjenstlig markering af et registreret partnerskab kan finde sted. Gudstjenstlig markering af et registreret partnerskab finder sted i forbindelse med en ekstraordinær gudstjeneste, og præsters ret til at bruge folkekirkens kirker til gudstjenester, herunder ekstraordinære gudstjenester, jf. § 5, stk. 2, i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m., tilkommer dem, uden at der hertil kræves samtykke fra menighedsrådet eller biskoppen. I overensstemmelse med en lang og fast praksis vil præsten ved ekstraordinære gudstjenester kunne foretage afvigelser fra gudstjenestens sædvanlige form uden at skulle indhente tilladelse fra menighedsrådet eller biskoppen, men der må herved ikke handles i strid med folkekirkens bekendelsesgrundlag eller de forskrifter, der gælder for folkekirken, herunder autoriserede ritualer. Kirkeministeriet udtalte videre, at anvendelse af autoriserede ritualer er forbeholdt de bestemte situationer, hvortil ritualerne er beregnet. Om anvendelse af dele af et autoriseret ritual vil kunne finde sted i andre sammenhænge kan ikke fastslås generelt, idet afgørelsen heraf må bero på et konkret vurdering af omstændighederne i det enkelte tilfælde. (Skrivelse af 15. april 1998).

3. Udtrykket »andre autoriserede ritualer« sigter også på prædiketekster, jf. Kirkeministeriets cirkulære nr. 143 af 14. september 1984 (R).

§ 39

Menighedsrådet skal udtale sig om de spørgsmål, der forelægges det af de kirkelige tilsynsmyndigheder (1).

Stk. 2. Forinden tilsynsmyndigheden træffer beslutning om spørgsmål, der særlig vedrører en menighedsrådsreds, indhentes en udtalelse fra vedkommende menighedsråd (2).

Stk. 3. Menighedsrådet kan behandle spørgsmål vedrørende menigheden og henvende sig herom til de kirkelige tilsynsmyndigheder (3).

1. Bestemmelsen må bl.a. ses på baggrund af den ulovbestemte pligt, der antages at påhvile enhver minister til at følge udviklingen inden for sit område.

2. Bestemmelsen udtrykker, hvad der følger af almindelige forvaltningsretlige grundsætninger.

3. En sådan initiativret må allerede følge af menighedsrådets status som demokratisk valgt repræsentation for menigheden.

Kirkeministeren har i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at denne ret også tilkommer menighedsråd, der ikke har nogen tilknytning til et sogn, fx menighedsrådene for døvemenighederne.

§ 40¹

Menighedsrådet kan ikke overdrage udførelsen af større arbejder eller leverancer til et medlem af rådet uden efter forudgående licitation (2).

Stk. 2. Stiftsøvrigheden kan dog i særlige tilfælde gøre undtagelse fra denne regel (3).

1. Bestemmelsen er udtryk for et også i tidligere praksis fastslået princip, som går ud på, at et menighedsråd ikke i forbindelse med udførelse af større arbejder eller leverancer må favorisere rådets egne medlemmer.

2. Bestemmelsen er begrundet i hensynet til at undgå, at der i offentligheden kan opstå berettiget tvivl med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt indgåelse af aftaler om arbejder eller leverancer er sket på forsvarligt grundlag. Ifølge lovbestemmelsen kan stiftsøvrigheden dog i særlige tilfælde gøre undtagelse fra den-

ne regel. Det må i så fald kræves, at stiftsøvrighedens godkendelse indhentes i det enkelte tilfælde, således at stiftsøvrigheden kan overveje, om det er berettiget at modificere kravet om udbud. Brug af arkitektbistand vedrørende arbejder, der går ud over almindelig vedligeholdelse, vil ofte kunne karakteriseres som større arbejder og vil derfor være omfattet af reglen om licitation. Hvorvidt et arbejde er et »større arbejde« er et konkret skøn, som i første instans må udøves af menighedsrådet i hvert enkelt tilfælde. Hvis et arbejde af menighedsrådet karakteriseres som et større arbejde, kan arkitekten eksempelvis ikke deltage i udvælgelsen af, hvem der skal indbydes til eller deltage i forberedelserne til en licitation.

Kirkeministeriet har udtalt, at ministeriet må nære betænkelighed ved at fastsætte beløbsrammer eller andre normer for, hvornår et arbejde eller en leverance kan betegnes som »større«, men der må efter ministeriets opfattelse bl.a. lægges vægt på, om den økonomiske interesse, som et medlem har i sagen, er af en sådan størrelse, at den ud fra en generel vurdering vil være egnet til at vække tvivl hos offentligheden om, hvorvidt menighedsrådet har opnået den bedste og billigste ydelse eller leverance. Det påhviler derfor menighedsrådet at betragte ethvert hensyn, der ikke tjener det formål at opnå den økonomisk mest fordelagtige aftale under hensyn til kvalitet, service og garanti samt tidspunktet for ydelsens levering, som uvedkommende. Arbejder, der går udover almindelig vedligeholdelse og derfor skal godkendes af stiftsøvrigheden, må normalt betegnes som »større« arbejder. (Skrivelser af 19. juli 1996 og 2. oktober 1996).

Der vil efter ministeriets opfattelse intet være til hinder for, at et medlem, der alene har en personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald for så vidt angår entreprisen i en bestemt branche, kan deltage i menighedsrådets behandling af de øvrige entrepriser, der er omfattet af projektet. Inhabilitet vil dog kunne foreligge, hvis et medlem har tilknytning til en tilbudsgiver af familiemæssig eller faglig art, eller der foreligger et nært venskabsforhold over for den pågældende tilbudsgiver. Det familiemæssige tilknytningsforhold er nærmere afgrænset i forvaltningslovens § 3, medens det i øvrigt ved inhabilitetsbedømmelsen er afgørende, om der må antages at være fare for, at medlemmets deltagelse i rådets forhandling og stemmeafgivning vil blive påvirket af uvedkommende hensyn.

Ministeriet udtalte videre, at et medlem, der er medejer af et firma, der ikke agter at afgive tilbud på udførelsen af et bestemt arbejde eller i øvrigt at påtage sig dette arbejde, ikke kan anses for at have en sådan personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald, at der foreligger inhabilitet. Der vil dog kunne være tale om inhabilitet, hvis der foreligger familiemæssig, faglig eller anden forbin-

delse mellem det pågældende medlem og en tilbudsgiver. (Skrivelse af 28. august 1991).

Der stilles ikke krav om, at den forudgående licitation skal være offentlig.

Med hensyn til spørgsmålet om nærmere retningslinier for, hvorledes udlis-
tering skal foregå finder lov nr. 216 af 8. juni 1966 om licitation mv. som æn-
dret ved lov nr. 818 af 19. december 1989 anvendelse på arbejder og leverancer
inden for bygge- og anlægsvirksomhed, ligesom der henvises til ministeriets
skrivelse af 30. juni 1993 til menighedsrådene om orientering om EF-direktiver
vedrørende udbud af offentlige bygge- og anlægsarbejder, offentlige indkøb og
offentlige tjenesteydelsesaftaler – specielt skrivelsens sidste afsnit. (Skrivelse
af 17. september 1993).

Licitationen kan være offentlig eller ikke-offentlig. Ved offentlig licitation
rettes opfordringen til at byde ved bekendtgørelse til en ubestemt kreds af per-
soner, mens der ved ikke-offentlig/bunden licitation gives opfordring til at byde
til en afgrænset kreds af personer, jf. licitationslovens § 2, stk. 2.

De bydende er berettiget til at være til stede ved åbningen af buddene og til
at blive bekendt med budsummerne og eventuelle forbehold, jf. nævnte lov § 3,
stk. 1.

Udbyderen er ved offentlig licitation berettiget til at vælge mellem samtlige
indkomne bud og til at forkaste dem alle, mens udbyderen ved bunden licitation
er forpligtet til, medmindre andet udtrykkeligt fastsættes ved opfordringen til
at byde, at antage det billigste bud eller forkaste dem alle ved meddelelse til de
bydende, jf. nævnte lovs § 3, stk. 2.

**3. Stiftsøvrighedens mulighed for at gøre undtagelse fra bestemmelsen om lici-
tation kan især tænkes anvendt i sager vedrørende restaurering af gamle kirker,
hvor hensynet til at kunne anvende sagkyndig arbejdskraft kan veje tungere end
de principielle synspunkter, der ligger til grund for hovedreglen, jf. Kirkemi-
nisteriets cirkulære nr. 143 af 14. september 1984 (R) og skrivelse af 2. oktober
1996.**

Anvendelsen af stiftsøvrighedens dispensationsmulighed forudsætter, at der
foreligger helt særlige forhold. Stiftsøvrighedens tilladelse til at undlade lici-
tation skal i givet fald indhentes i hvert enkelt tilfælde, før der indgås aftale med
det pågældende medlem af menighedsrådet. Såfremt menighedsrådet vælger
ikke at afholde licitation eller undlader at indhente den nævnte tilladelse fra
stiftsøvrigheden, og menighedsrådets dispositioner påfører kirkekassen et tab,
kan der efterfølgende rejses spørgsmål om erstatningspligt for medlemmer af
menighedsrådet, jf. herved § 46 i lov om menighedsråd. (Skrivelse af 2. oktober
1996).

KAPITEL 7

Menighedsmøder

§ 41

Der afholdes menighedsmøde (1) i en menighedsråds-kreds

- 1) når de kirkelige tilsynsmyndigheder anmoder derom,
- 2) efter beslutning af menighedsrådets formand,
- 3) når et flertal af menighedsrådet anmoder derom,
- 4) når en af præsterne sammen med mindst et valgt medlem anmoder derom,
- 5) når 25 valgberettigede medlemmer af menigheden skriftligt anmoder derom (2), eller
- 6) hvis det i øvrigt er foreskrevet i lovgivningen.

Stk. 2. Menighedsmøder for flere menighedsråds-kredse i et pastorat afholdes efter anmodning fra de kirkelige tilsynsmyndigheder eller fra et menighedsråd i pastoratet.

Stk. 3. Menighedsmøder sammenkaldes for en enkelt menighedsråds-kreds af menighedsrådets formand, for flere menighedsråds-kredse i samme pastorat af formanden for hovedsognets menighedsråd. Formanden fastsætter tid og sted for mødet, hvortil medlemmerne af de berørte menighedsråd har mødepligt (3), medmindre de har lovligt forfald.

Stk. 4. Bekendtgørelse om afholdelse af menighedsmøde sker efter menighedsrådets bestemmelse på en måde, der sikrer, at så mange som muligt bliver bekendt med mødets afholdelse. I bekendtgørelsen angives, hvilke emner der skal behandles på mødet.

1. Kirkeministeren har i skrivelse af 3. maj 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at der siden 1922-menighedsrådsloven har været mulighed for at afholde menighedsmøder, og ministeriet bekendt har denne ordning fungeret uden problemer.

§ 41

Det ligger ikke i menighedsrådslovens ordlyd eller forudsætninger, at et krav om indkaldelse af et menighedsmøde til drøftelse af en konkret sag har opsættende virkning med hensyn til menighedsrådets beslutningsproces i sagen. (Skrivelse af 21. april 1988).

Der er – med en enkelt undtagelse, jf. nedenfor – ikke i lovgivningen tillagt menigheds møder selvstændig afgørelsesmyndighed, men i nogle tilfælde foreskriver loven, at en ordning for at kunne vedtages af menighedsrådet eller andre kirkelige myndigheder skal have tilslutning af et menigheds møde.

Tilslutning fra et menigheds møde kræves således:

- 1) for at et pastorat med to eller flere sogne eller et sogn med to eller flere kirkedistrikter får fælles menighedsråd, jf. § 1, stk. 3, og
- 2) for at en bestemt person efter indstilling fra menighedsrådet kan beskikkes som præst, ansættelseslovens § 12, jf. samme lovs § 3.

For at sagen skal kunne fremmes, kræves der i sidstnævnte tilfælde tilslutning fra 2/3 af de på menigheds mødet afgivne stemmer.

I et enkelt tilfælde er den besluttende myndighed dog henlagt til menigheds mødet. Stiftsbåndsløsning sker således på grundlag af en beslutning på et menigheds møde med 3/4 af de afgivne stemmer for forslaget. Det er dog yderligere en betingelse, at menighedens præst eller en af dens præster tiltræder beslutningen, jf. lovekendtgørelse nr. 511 af 16. juni 1994 om udnævnelse af biskopper og om stiftsbåndsløsning § 8.

Reglerne i menighedsrådslovens §§ 41 og 42 vedrører afholdelse af menigheds møder i en menighedsråds kreds eller blandt flere menighedsråds kredse i et pastorat, jf. lov om menighedsråd § 41, stk. 1-2.

Derimod regulerer bestemmelserne ikke en situation, hvor der afholdes et fælles menigheds møde for f.eks. folkekirkemedlemmerne i fire menighedsråds kredse, som er beliggende i forskellige pastorater. Afholdelsen af et sådant menigheds møde har derfor ikke hjemmel i lov om menighedsråd. Dette betyder dog ikke, at menighedsrådene er afskåret fra at afholde det omhandlede møde, men indebærer blandt andet, at de fire menighedsråd kan beslutte kun at indbyde f.eks. myndige folkekirkemedlemmer til mødet, idet reglen i menighedsrådslovens § 42, stk. 1, om hvilke personer der har adgang til menigheds møder, og hvilke personer der er stemmeberettigede, ikke finder anvendelse. Ved det omhandlede møde for medlemmer af menighederne, vil der ikke kunne foretages adgangs- og afstemningskontrol ved hjælp af f.eks. valglistes kombineret med valgbestyrelsens lister over sognebåndsløsere eller præstens medlemsliste. Dette er begrundet i, at afholdelsen af mødet og eventuelle afstemninger på mødet ikke kan ske under henvisning til lov om menighedsråd §§ 41-42, hvorfor

hensynet til menighedsrådenes kontrolopgaver findes at burde vige for hensynet til beskyttelsen af oplysninger om enkeltpersoners trosforhold, jf. herved forvaltningslovens § 28, stk. 1 og stk. 2, nr. 4, jf. § 31, der regulerer muligheden for udveksling af oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold mellem to forvaltningsmyndigheder. (Skrivelse af 12. december 1995).

2. Kirkeministeriet har udtalt, at ministeriet ikke har fastsat generelle regler om forståelsen af bestemmelserne om menighedsmøder, men kun har taget stilling til konkrete tvivlsspørgsmål, der har været rejst i forbindelse med afholdelsen af menighedsmøder. Det følgende må derfor betragtes som vejledende og ikke som bindende fortolkning af lovens bestemmelser. Bestemmelsen om, at der afholdes menighedsmøde, når 25 valgberettigede medlemmer af menigheden skriftligt anmoder om det, sigter efter ministeriets opfattelse på afholdelse af et møde i en aktuel anledning. Hvis der i medfør af denne bestemmelse anmodes om ét eller flere møder i løbet af en nærmere eller fjernere fremtid i menighedsrådets funktionsperiode, uden at baggrunden for mødernes afholdelse endnu er aktuel, må det efter ministeriets opfattelse være overladt til menighedsrådets formand at afgøre, om anmodningen kan imødekommes.

Det eller de emner, som af det fornødne antal valgberettigede nævnes som begrundelse for ønsket om indkaldelse af et menighedsmøde, kan ikke udelades af mødets dagsorden, men den nærmere udformning af dagsordenen, herunder rækkefølgen af punkternes behandling, må det være overladt til formanden at tage stilling til. Selve afviklingen af dagsordenen forestås af den ordstyrer, der vælges af mødedeltagerne.

Medlemmer af menigheden kan ikke forhindre, at menighedsrådet indkalder til et offentligt menighedsrådsmøde. Men selv om der har været afholdt offentligt menighedsrådsmøde, kan det fornødne antal valgberettigede medlemmer af menigheden anmode om et menighedsmøde. (Skrivelse af 7. februar 1988).

3. Mødepligten er begrundet i, at menighedsmøder taber deres værdi, hvis ikke medlemmerne af menighedsrådene har pligt til at deltage og derved bidrage til oplysningen af de sager, der behandles på mødet.

§ 42

Til menigheds møder har alle medlemmer af folkekirken inden for vedkommende kreds eller kredse adgang (1). Ved afstemning er kun de valgberettigede medlemmer af menigheden stemmeberettigede (2).

Stk. 2. Såfremt andet ikke er særligt fastsat, ledes mødet af en ordstyrer (3), der vælges af mødedeltagerne. Ordstyreren sørger for, at der udfærdiges et referat af mødet. Om resultatet af mødet indføres en bemærkning i menighedsrådets beslutningsprotokol, for fælles menigheds møder i beslutningsprotokollen for det menighedsråd, hvis formand har sammenkaldt mødet.

1. Kirkeministeren har i skrivelse af 24. februar 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at en sognebåndsløser ved sognebåndsløsningen erhverver ret til kirkelig betjening ved sognebåndsløserpræsten, hvorimod sognebåndsløseren fortsat betaler kirkeskat i bopælsognet. På denne baggrund har sognebåndsløseren en tilknytning til begge sognes menigheder og kan derfor *deltage* i menigheds møder både i den menighedsråds kreds, hvor sognebåndsløseren bor, og i den menighedsråds kreds, hvor sognebåndsløserpræsten er ansat.

Sognebåndsløseren skal i forbindelse med sognebåndsløsningen vælge, om vedkommende ønsker at udøve valgret i forbindelse med menighedsrådsvalg i bopælsognet eller i det sogn, hvortil tilknytning er erhvervet ved sognebåndsløsningen. Kun i den menighedsråds kreds, hvor sognebåndsløseren har valgt at udøve valgret, vil vedkommende være *stemmeberettiget* deltager i menigheds mødet, jf. § 42, stk. 1, 2. pkt.

2. Det må om fornødent kunne forlanges af de fremmødte, at de legitimerer sig.

3. Der er ingen begrænsning i henseende til, hvem der kan vælges som ordstyrer, fx kræves det ikke, at vedkommende er bosat i sognet. Roesen s. 53. Skrivelse af 29. august 1972.

KAPITEL 8

Samarbejde mellem menighedsråd m.v.

§ 43¹

To eller flere menighedsråd kan indgå aftale om samarbejde med henblik på løsning af folkekirkelige anliggender (2).

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om samarbejdet, herunder om tilsyn, optages i en vedtægt, der skal godkendes af kirkeministeren (3).

Stk. 3. I det omfang samarbejdet gør det ønskeligt, kan der i vedtægten træffes bestemmelse om fravigelse af regler i kapitel 1-7 og kapitel 9 i denne lov samt regler i lov om valg til menighedsråd, lov om folkekirkens økonomi, lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde og lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m. (4).

Stk. 4. Når en vedtægt er godkendt, bekendtgøres der i Lovtidende en meddelelse herom. I meddelelsen gives der oplysning om, hvor de berørte sognes eller kirkedistrikters beboere kan gøre sig bekendt med vedtægten (5).

Stk. 5. (6) Aftaler i medfør af stk. 1 kan ophæves, hvis deltagerne er enige herom. Ophævelse kan endvidere ske efter en deltagers anmodning, når kirkeministeren finder rimelig grund dertil.

Stk. 6. Kirkeministeren godkender vilkårene for ophævelse af en aftale og træffer afgørelse i tilfælde af uenighed mellem deltagerne.

Stk. 7. Kirkeministeren kan efter ansøgning fra et menighedsråd tillade de i stk. 3 nævnte fravigelser, hvis det er ønskeligt af hensyn til løsningen af folkekirkelige opgaver i sognet eller kirkedistriktet (7).

1. Regeringen fremsatte i 1986 et lovforslag om frisogne med lovgivningen om frikommuner som forbillede. Lovforslaget fandt imidlertid ikke den forventede tilslutning og blev ikke gennemført. Som årsag til den manglende tilslutning

blev det bl.a. af Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer anført, at en frisognsordning, som var tænkt begrænset til et på forhånd udvalgt – begrænset – antal sogne, ikke ville give tilstrækkelige muligheder for at afprøve væsentlige nyordninger inden for den folkekirkelige administration.

På denne baggrund fremsatte regeringen herefter i 1988 et forslag om ændring af menighedsrådsloven, hvorefter der blev hjemlet dels forøgede muligheder for samarbejde mellem menighedsråd dels adgang til at dispensere fra dele af den kirkelige lovgivning. Forslaget havde i et vist omfang reglerne om samarbejdsaftaler mellem kommuner i den kommunale styrelseslovgivning samt lovgivningen om frikommuner som forbillede. Lovforslaget blev gennemført ved lov nr. 333 af 24. maj 1989 om ændring af lov om menighedsråd som § 37a og § 37b i menighedsrådslov 1984.

Samarbejdsbestemmelserne blev uændret overført til menighedsrådslov 1994. Ved lov nr. 390 af 22. maj 1996 blev § 43 ændret, således at det enkelte menighedsråds adgang til at søge dispensation fra dele af den kirkelige lovgivning med henblik på løsning af folkekirkelige opgaver er gjort uafhængig af sognets størrelse, og af om der samarbejdes med et andet menighedsråd. Før Kirkeministeriet giver dispensation til et menighedsråd, vil det dog blive vurderet, om sognets størrelse og ressourcer står i et rimeligt forhold til den opgave, menighedsrådet vil tage op.

Kirkeministeriet har udsendt cirkulæreskrivelse af 6. juli 1989 om samarbejde mellem menighedsråd mv. (R).

Kirkeministeriet har endvidere i 1992 udsendt »Frihed til nye initiativer. En vejledning fra Kirkeministeriet om mulighederne i menighedsrådslovens kapitel 9A«.

Endelig har Kirkeministeriet i 1998 udsendt: »Større frihed og mere kompetence. En vejledning fra Kirkeministeriet«.

Formålet med samarbejdsbestemmelserne er at give menighedsråd, der ønsker det, mulighed for at løse folkekirkelige anliggender i lokalområdet, som det tidligere ikke har været muligt at løse for det enkelte menighedsråd af økonomiske eller administrative grunde.

Med de store forskelle i sognestørrelse og befolkningssammensætning er det ikke muligt generelt at beskrive behovet for at tage nye folkekirkelige opgaver op. Det er kun i lokal sammenhæng, man konkret kan vurdere, om der er opgaver, som trænger sig på.

I forbindelse med menighedsråds overvejelser om, hvorvidt der er opgaver, man kan eller bør tage op, vil det ofte være af betydning, hvordan sognets/sognenes befolkning er sammensat. Danmarks Statistik har for Kirkeministeriet udarbejdet statistik over, hvordan befolkningen er sammensat i hvert enkelt sogn.

Der er desuden samlede oversigter for provstier og kommuner. Materialet fås hos stiftsøvrighederne.

At opgaver ikke er blevet løst, behøver ikke skyldes, at det har været ulovligt at ansætte personale til at tage sig af dem. De kan fx blot være så økonomisk krævende, at det ikke er muligt at finansiere dem indenfor de rammer, som lovgivningen sætter. Det kan skyldes, at finansieringen efter gældende regler skal ske over menighedsrådets begrænsede rådighedsbeløb. Her vil det være muligt gennem samarbejde/dispensation at finansiere dem på en særskilt konto på de kirkelige kasser. Som eksempel kan nævnes store fællesaktiviteter for flere sogne.

I bemærkningerne til lovforslaget i 1989 om samarbejde mv. nævntes som eksempler på opgaver, som den nye lov ville gøre det muligt at tage op: Målrettede sognemedhjælperforsøg, folkekirkeligt engagement i de nye medier og bedre udnyttelse af personaleressourcer. Det udtales imidlertid i cirkulæreskrivelsen af 6. juli 1989, at disse eksempler på ingen måde er udtømmende, idet principielt ethvert forslag til løsning af nye folkekirkelige opgaver eller nye samarbejdsstrukturer vil blive taget op til overvejelse, hvis der er menighedsråd, som ønsker det.

Der er hidtil efter samarbejds- og dispensationsreglerne bl.a. gennemført projekter om ansættelse af sognemedhjælpere, medieprojekter, samarbejde for at styrke forbindelsen mellem folkekirken og folkeskolen samt henlæggelse af besluttende myndighed til budgetsamråd.

Det udtales i cirkulæreskrivelsen af 6. juli 1989, at kun forslag, der vil stride imod lovgivningens grundlæggende forudsætninger, på forhånd vil blive afvist. Man henviser i denne forbindelse til, at Folketingets kirkeudvalg i sin betænkning over lovforslaget har fremhævet følgende:

»Ministeren har over for udvalget tilkendegivet, at det ved godkendelse af samarbejdsaftaler og dispensationer påhviler den parlamentarisk ansvarlige minister at påse, at der ikke godkendes noget, som er i strid med lovgivningens grundlæggende forudsætninger. Det vil således være udelukket at dispensere fra bestemmelsen om, at præsten i sin embedsvirksomhed er uafhængig af menighedsrådet«.

Det vil heller ikke være muligt at få dispensation fra lov om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning. Man kan altså ikke indføre nye kriterier for medlemskab eller for medlemmernes ret til at blive betjent eller deltage i det kirkelige liv.

Endelig vil det ikke være muligt at få dispensation fra lov om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v. og dermed heller ikke fra reglerne i relation til løn- og ansættelsesvilkår for stillinger som kirke- og kirkegårdsfunktionær, idet disse hviler på aftale i forhandlingssystemet eller på ufravigelige lovkrav. Et pro-

jekt kan indebære, at der ansættes medarbejdere inden for et område, der ikke er dækket af tjenestemandsløve eller overenskomst. Det vil ofte være tilfældet med sognemedhjælpere. Ansættelsesvilkårene må i sådanne tilfælde ikke være i strid med fx funktionærlov og ferielov. Disse love er bl.a. en beskyttelse af ansatte og der kan ikke indgås aftaler, som stiller de ansatte ringere end lovens minimumskrav.

Kirkeministeriet har i cirkulæreskrivelsen af 6. juli 1989 tilkendegivet, at hvis det ønskes, yder ministeriet gerne administrativ rådgivning og bistand ved forhandlinger om samarbejde og udarbejdelse af udkast til samarbejdsaftaler og vedtægter for samarbejdet. Og Kirkeministeriet har i vejledningen fra 1998, som omtales nærmere i det følgende, udtalt, at ministeriet gerne yder rådgivning med hensyn til, hvordan en samarbejdsaftale eller anmodning om dispensation kan udformes, så den passer til et konkret projekt.

Der er ikke foreskrevet bestemte procedurer eller kommandoveje ved henvendelser om bistand til oprettelse af samarbejdsaftaler eller om godkendelse af indgåede aftaler. Men ingen aftaler vil blive godkendt, uden at alle berørte kirkelige myndigheder har haft lejlighed til at udtale sig om dem.

2. Bestemmelsen vedrører alene frivillige aftaler mellem menighedsråd om løsning af folkekirkelige opgaver i fællesskab, idet det ikke er fundet påkrævet eller hensigtsmæssigt at indføre hjemmel for påbud om samarbejde.

Aftaler om samarbejde kan angå enten løsning af en eller flere konkrete folkekirkelige opgaver eller en mere eller mindre generel fælles varetagelse af de folkekirkelige anliggender, fx gennem etablering af et fælles styrelsesorgan og fælles administrationsapparat.

3. Kravet om kirkeministerens godkendelse af en vedtægt for samarbejdet gælder kun aftaler, der vil medføre indskrænkning i de beføjelser, som efter den kirkelige lovgivning tilkommer det enkelte menighedsråd, eller som vil indebære en fravigelse af lovbestemmelser. Samarbejdsaftaler, som ikke kræver fravigelse af gældende regler, kan frit indgås mellem menighedsråd uden samtykke af nogen anden myndighed.

Det er næppe muligt og derfor heller ikke i lovteksten forsøgt udtømmende at angive, hvilke samarbejdsaftaler der vil medføre indskrænkning i de enkelte menighedsråds beføjelser. I praksis vil afgørelsen dog næppe volde særlige vanskeligheder.

Det er velbegrunder, at det er den parlamentarisk ansvarlige minister og ikke andre kirkelige myndigheder, som skal godkende samarbejdsaftaler og dispensationer. Folketinget må kunne drage ministeren til ansvar, hvis der godkendes noget, som er i strid med lovgivningens grundlæggende forudsætninger.

Der er på den anden side ikke noget i vejen for, at en samarbejdsaftale med ministerens godkendelse kan delegere kompetence til lokale kirkelige myndigheder.

I forbindelse med godkendelse af vedtægter vil Kirkeministeriet kunne påse, at samarbejdsaftalens indhold harmonerer med den kirkelige lovgivnings forudsætninger, og at de enkelte menighedsråd får en efter de konkrete forhold rimelig indflydelse på samarbejdet. Der vil af ministeriet kunne stilles krav om, at samarbejdsaftalen indeholder bestemmelser om, at visse konkrete dispositioner i forbindelse med samarbejdet skal godkendes.

I samarbejdsaftalen (vedtægten) skal der stå, hvilke menighedsråd der deltager i samarbejdet. Der skal være en beskrivelse af det projekt, som samarbejdet drejer sig om, og det skal fastlægges i aftalen, hvordan de enkelte menighedsråd skal bidrage til eventuelle udgifter i forbindelse med samarbejdet. Hvis samarbejdsprojektet skal styres af et fælles organ (bestyrelse, repræsentantskab eller lignende), skal der i aftalen være regler for, hvordan det fælles organ skal sammensættes, og hvilken kompetence det skal have. Hvis projektet indebærer, at der skal ansættes en eller flere medarbejdere, skal det i aftalen fastlægges, hvem der skal føre tilsyn med dem. Afhængigt af, hvad samarbejdsaftalen drejer sig om, kan det også være nødvendigt, at der er bestemmelser om, hvordan andre menighedsråd kan komme med i samarbejdet.

4. Bestemmelsen hjemler også adgang for ministeren til at tillade fravigelser af de bekendtgørelser mv., der måtte være udfærdiget i medfør af disse lovbestemmelser, og til inden for bemyndigelsens rammer at fastsætte bestemmelser med gyldighed for geografisk begrænsede områder.

Det følger af bestemmelsen, at kirkeministeren kun har mulighed for at dispensere fra gældende lovgivning, når det foreslås af menighedsrådene selv. Der er altså tale om et tilbud til menighedsrådene om at komme med forslag om samarbejdsaftaler eller dispensationer.

I stifterne findes der i forskelligt omfang bl.a. udvalg om kirkelig undervisning, mission og lignende. Når sådanne udvalgs arbejde finansieres af deltagerne selv eller fx gennem stiftsfonde, hvis midler kommer fra frivillige bidrag fra stiftets menighedsråd, er der ikke behov for dispensation. Hvis arbejdet derimod skal finansieres over stiftets almindelige budget, der dækkes af fællesfonden, er dispensation nødvendig.

Der er en lang tradition for at betragte den kirkelige lovgivning som en frihedslovgivning. Målet har været og er, at den kirkelige lovgivning skal være en ramme, som giver plads for, at man i de enkelte sogne i vid udstrækning kan tilrettelægge det kirkelige liv, som man ønsker.

Alligevel er hovedprincippet i den kirkelige lovgivning, at de opgaver, som menighedsrådet skal eller kan bruge penge på af kirke- og præstegårdskasserne, er lovbundne. I økonomilovens § 2 er der således en liste over opgaver, som skal eller kan betales af kirke- og præstegårdskasserne, der først og fremmest får deres indtægter fra den lokale kirkeskat. Et menighedsråd kan kun afholde udgifter til andre kirkelige formål inden for det rådighedsbeløb, der er omtalt i økonomilovens § 2 a.

Ifølge den normale budgetprocedure skal hvert menighedsråd inden den 1. juni indsende budget for kirkekassen og for en eventuel præstegårdskasse til provstiudvalget.

Provstiudvalget gennemgår derefter budgetterne og indkalder til et budgetsamråd, hvor alle menighedsråd har pligt til at lade sig repræsentere. Samrådet skal holdes, inden provstiudvalget godkender kirke- og præstegårdskassernes budgetter. Ved samrådet drøftes menighedsrådenes budgetforslag og prioriteringen af opgaver i de enkelte ligningsområders sogne. Budgetsamrådet har imidlertid ikke besluttende myndighed.

Det er provstiudvalget, der har kompetence til at godkende de enkelte menighedsråds budgetter. Provstiudvalget kan pålægge menighedsrådene at beskære deres budgetter, og provstiudvalget fastsætter det samlede beløb, der inden for ligningsområdet (kommunen) skal udskrives i kirkeskat til kirke- og præstegårdskasserne. Det sker på grundlag af menighedsrådenes budgetter samt et beløb til uforudsete udgifter i ligningsområdet, der dog højst må udgøre fem procent af det samlede ligningsbeløb til kirke- og præstegårdskasserne.

Et menighedsråd kan kun med accept fra provstiudvalget flytte beløb mellem forskellige conti eller afholde andre udgifter end dem, der er indarbejdet i det budget, som provstiudvalget har godkendt.

Menighedsrådet kan imidlertid ved samarbejde på grundlag af menighedsrådslovens kapitel 8 overtage det meste af den kompetence, som provstiudvalget normalt har i forbindelse med budgetlægningen. Menighedsrådene kan desuden få større frihed til at omdisponere inden for budgetternes rammer.

Udvalget vedrørende budgetlægning for kirkekasserne m.v., fremlagde i sin betænkning (Betænkning om budgetlægning for kirkekasserne m.v. Betænkning nr. 1327/1996) fire nye modeller i forbindelse med budgetlægning. Det var modeller for: forberedende budgetsamråd, besluttende budgetsamråd, rammeordning og udvidet budgetteringsret (sognefuldmagt). Modellerne kan bruges enkeltvis, men de kan også kombineres.

Modellerne er indgående beskrevet i kapitel 2 i Kirkeministeriets vejledning fra 1998: Større frihed og mere kompetence. Der er endvidere som bilag til vejledningen optaget en standardvedtægt for hver af de fire samarbejdsmodeller. Disse standardvedtægter er godkendt af Kirkeministeriet, og ministeriet har ved

bekendtgørelse nr. 96 af 13. februar 1998 om samarbejde mellem menighedsråd om ændring af budgetproceduren m.v. fastsat, at hvis menighedsrådene beslutter at benytte den af Kirkeministeriet godkendte standardvedtægt for samarbejdet for en eller flere af samarbejdsmodellerne, kan samarbejdet iværksættes uden yderligere godkendelse fra Kirkeministeriet. Når menighedsrådene har valgt at bruge en af standardvedtægterne, skal det imidlertid i lighed med alle andre projekter, der iværksættes i henhold til kapitel 8 i menighedsrådsloven, offentliggøres i Lovtidende, og det skal bekendtgøres, hvor offentligheden har mulighed for at se vedtægten. Derfor skal Kirkeministeriet have tilsendt en kopi af vedtægten. Der skal desuden sendes kopier til provstiudvalget og stiftsøvrigheden. Det udtales i den forannævnte vejledning fra 1998, at Kirkeministeriet gerne bistår med udarbejdelse af en samlet vedtægt for de kombinerede modeller.

I det følgende omtales nogle hovedpunkter fra Kirkeministeriets vejledning fra 1998.

Alle menighedsråd i et ligningsområde skal være enige, for at der kan indføres en anden budgetprocedure end den, der er fastlagt i økonomiloven. Dette krav om enighed skyldes, at alle menighedsråd skal være villige til at påtage sig det medansvar, som de med en ny budgetprocedure får for den kirkelige økonomi i hele ligningsområdet. Hvis den nye procedure indebærer, at der flyttes kompetence fra provstiudvalget til menighedsrådenes repræsentanter i budgetsamrådet, er det nødvendigt, at alle menighedsråd er indforstået med, at de dermed påtager sig et medansvar for og giver hinanden indflydelse på både økonomien i ligningsområdet som helhed og for de økonomiske vilkår, som de enkelte menighedsråd skal have. Mange provstier omfatter flere ligningsområder. I disse provstier kan menighedsrådene inden for hvert enkelt ligningsområde beslutte at gennemføre ændringer i budgetarbejdet, selv om det betyder, at der bliver flere forskellige budgetprocedurer i provstiet. Der kan derimod ikke være flere budgetprocedurer inden for et ligningsområde. I store kommuner, hvor der er flere provstier, kan der således ikke være forskellige procedurer fra provsti til provsti. Det vil være en fordel for det fremtidige samarbejde mellem menighedsråd og provstiudvalg, at provstiudvalget er enig i en beslutning om at indføre en ny procedure, men det er ikke et krav. Provstiudvalget er forpligtet til at arbejde med, hvis menighedsrådene er enige om, at arbejdet med budgetterne skal tilrettelægges på en ny måde. Da alle menighedsråd i et ligningsområde skal være enige, for at der kan indføres en anden budgetprocedure end den, som er fastlagt i økonomiloven, betyder en opsigelse fra blot et enkelt menighedsråd, at menighedsrådene må vende tilbage til den procedure, der er fastlagt i økonomiloven, eller forhandle sig til en anden procedure, som alle kan tilslutte sig. Af hensyn til planlægningen i ligningsområdet bør en opsigelse dog kun kunne ske

med et rimelig varsel. Opsigelsesvarslet er derfor i standardvedtægterne fastsat til 12 måneder til udgangen af et regnskabsår.

I det følgende skal nævnes nogle hovedpunkter fra 1998-vejledningens beskrivelse af de 4 modeller.

Forberedende budgetsamråd

Denne model ændrer ikke ved kompetencefordelingen mellem menighedsråd og provstiudvalg, men er et supplement til den normale procedure, som kan give et bedre grundlag for budgetarbejdet.

Et forberedende budgetsamråd skal holdes, før menighedsrådene afleverer det følgende års budgetter til provstiudvalget. Ved samrådet skal provstiudvalget orientere om forventninger til det kommende års udskrivningsgrundlag og dermed om de økonomiske rammer i ligningsområdet. Desuden skal prioriteringen af større opgaver i områdets sogne drøftes.

Ved at indgå en aftale om forberedende budgetsamråd forpligter menighedsrådene i et ligningsområde hinanden og provstiudvalget til, at disse forberedende samråd skal holdes, og til at hvert menighedsråd skal udpege repræsentanter til at deltage i møderne sammen med provstiudvalget. Hvis enkelte af provstiudvalgets medlemmer eller menighedsrådenes repræsentanter er forhindret i at deltage i et møde, kan det alligevel holdes.

Provstiudvalget skal forberede møderne i det forberedende budgetsamråd. Provstiudvalgets formand skal fastsætte tid og sted for møderne og indkalde menighedsrådenes repræsentanter og provstiudvalgets medlemmer til dem. Formanden skal i videst muligt omfang forud for møderne orientere deltagerne om, hvad der skal behandles på møderne, og sørge for, at deltagerne så vidt muligt får tilsendt nødvendigt materiale før møderne. Provstiudvalgets formand skal desuden lede det forberedende budgetsamråds møder. I ligningsområder, der omfatter flere provstier eller dele af flere provstier, varetages disse opgaver af formanden for provstiudvalget i det provsti, der har flest menighedsråd.

Besluttende budgetsamråd

En aftale om budgetsamråd med besluttende myndighed indebærer, at menighedsrådene overtager provstiudvalgets kompetence til at fastsætte det samlede ligningsbeløb såvel som fordelingen af pengene mellem kirke- og præstegårdskasserne i ligningsområdet.

Når menighedsrådene gennem besluttende budgetsamråd skal fastsætte ligningsbeløbet til de enkelte kirke- og præstegårdskasser år for år, er det nødvendigt, at det besluttende budgetsamråd også styrer den mere langsigtede prioritering og planlægning inden for ligningsområdet. En aftale om besluttende bud-

getsamråd skal derfor også forpligte budgetsamrådet til at fastlægge en overordnet økonomisk prioritering for en flerårig periode.

Menighedsrådene har pligt til at lade sig repræsentere ved budgetsamrådets møder, som også provstiudvalgets medlemmer skal deltage i.

I den standardvedtægt for besluttende budgetsamråd, som Kirkeministeriet har udarbejdet, er det fastsat, at hvert menighedsråd skal udpege to repræsentanter til budgetsamrådet. At menighedsrådene har pligt til at være repræsenteret ved budgetsamrådets møder, betyder dog ikke, at budgetsamrådet kun kan træffe beslutninger, hvis alle repræsentanter er til stede og stemmer for en beslutning. Et forslag kan vedtages, når mindst halvdelen af repræsentanterne for menighedsrådene er til stede, og der blandt disse repræsentanter er almindeligt flertal for forslaget.

Provstiudvalget skal fungere som sekretariat for budgetsamrådet. Provstiudvalget skal derfor forberede det besluttende budgetsamråds møder, ligesom formanden for provstiudvalget fastsætter tid og sted for møderne og indkalder menighedsrådenes repræsentanter og provstiudvalgets medlemmer til dem. Forud for møderne underretter formanden i videst muligt omfang deltagerne om, hvilke sager der skal behandles, og formanden sørger for, at nødvendigt materiale så vidt muligt er sendt til deltagerne i god tid før møderne. Provstiudvalgets formand leder desuden det besluttende budgetsamråds møder.

Før menighedsrådene afleverer deres budgetter til provstiudvalget, må der holdes et eller flere forberedende møder, som svarer til de forberedende budgetsamråd. Ved de forberedende møder skal provstiudvalget fremlægge oplysninger om forventet udskrivningsgrundlag samt oversigter over de aktuelle budgetter og om menighedsrådenes rente- og afdragsbyrder. Menighedsrådene skal ved de forberedende møder orientere om ønsker om og behov for større arbejder eller projekter.

Når menighedsrådene har udarbejdet budgetter og indsendt dem til provstiudvalget, skal det besluttende budgetsamråd mødes for at beslutte, hvad der skal udskrives i kirkeskat til kirke- og præstegårdskasserne det følgende år, og hvordan ligningsbeløbet skal fordeles mellem de enkelte kasser. Dette møde skal holdes før den 1. september, som er den sidste frist for den godkendelse af menighedsrådenes budgetter, som provstiudvalget skal give.

Som forberedelse til det møde, hvor ligningsbeløbet og fordelingen af det skal fastsættes, skal provstiudvalget ajourføre materialet om det forventede udskrivningsgrundlag i kommunen. Provstiudvalget skal desuden lave en oversigt over hovedtallene i de budgetter, som menighedsrådene har indsendt, samt over de ønsker om nye større bygningsarbejder eller andre ressourcekrævende opgaver, som fremgår af budgetterne, og om deres betydning for den kirkelige ligning.

Selvom det besluttende budgetsamråd skal træffe afgørelse om ligningsbeløbene til de enkelte kirkelige kasser, beholder provstiudvalget kompetencen til at godkende menighedsrådenes budgetter. Det skyldes, at provstiudvalget ved godkendelsen skal udøve et legalitetstilsyn, det vil sige kontrollere, at der er afsat midler i budgetterne til de lovpligtige udgifter, og at der ikke er budgetteret med lovstridige udgifter. Et provstiudvalg kan som følge af legalitetskontrollen pålægge et menighedsråd at tage en udgiftspost ud af budgettet.

Et provstiudvalg kan i løbet af et regnskabsår godkende, at et menighedsråd afholder en uforudset udgift til et arbejde, der ikke er med på budgettet eller i en prioriteringsplan, hvis arbejdet er uopsætteligt.

Bortset fra disse undtagelser er både provstiudvalg og menighedsråd bundet af de beslutninger, som budgetsamrådet træffer om størrelsen af det samlede ligningsbeløb og fordelingen af det mellem de enkelte kirkelige kasser samt om prioriteringen af opgaver i ligningsområdet.

Rammeordning

Hvis man arbejder efter den normale budgetprocedure, der er fastlagt i økonomiloven, kan menighedsrådene kun afholde ekstra udgifter eller flytte penge fra en konto til en anden, hvis provstiudvalget godkender det. Menighedsrådet kan imidlertid få en vis frihed til at flytte beløb fra en konto til en anden, hvis der indføres en rammeordning. En rammeordning indebærer, at menighedsrådene, når de udarbejder budgetterne, allerede har et tilsagn fra provstiudvalget (eller det besluttende budgetsamråd, hvis det er indført) om, indenfor hvilke rammer driftsudgifter umiddelbart kan godkendes, og at menighedsrådene allerede ved budgetlægningen ved, hvilke anlægsønsker der kan godkendes.

En rammeordning betyder også, at menighedsrådene, efter at budgettet er godkendt, kan disponere forholdsvis frit over de penge, der er afsat til driftsudgifter. Det vil f.eks. sige, at et menighedsråd i årets løb kan overføre beløb mellem de forskellige driftskonti uden at skulle indhente provstiudvalgets godkendelse. I tilfælde af besparelser kan beløbene overføres til et følgende budgetår.

En ramme for de enkelte menighedsråds driftsudgifter kan fastlægges ved, at provstiudvalget beregner et gennemsnit af de samlede driftsudgifter for kirke- og præstegårdskasserne i ligningsområdet i f.eks. de seneste fem år og fremskriver dette beløb med pris- og lønudviklingen. Derefter fordeles denne samlede ramme for driftsudgifter i ligningsområdet mellem kirke- og præstegårdskasserne i forhold til deres gennemsnitlige driftsudgifter.

En rammeordning kan kun omfatte den del af budgettet, der vedrører driften.

Udvidet budgetteringsret (»Sognefuldmagt«)

I de senere år har adskillige menighedsråd ønsket at tage folkekirkelige opgaver op, der ikke er nævnt i økonomilovens § 2, og som ikke kan finansieres inden for rådighedsbeløbets maksimum. Det kan et menighedsråd få mulighed for ved at søge Kirkeministeriet om dispensation efter menighedsrådslovens kapitel 8.

Menighedsrådene inden for et ligningsområde kan imidlertid også, hvis alle tilslutter sig det, lave en samarbejdsaftale om udvidet budgetteringsret. Det indebærer, at hvert menighedsråd ud over de udgiftstyper, der er nævnt i økonomiloven, frit kan budgettere med udgifter vedrørende sognets eller kirkedistriktets kirkelige aktiviteter samt med udgifter til fremme af det kirkelige liv i pastoratet eller kommunen eller til kirkelige formål af betydning for stiftet som helhed. Størrelsen af menighedsrådets samlede budget skal dog godkendes af provstiudvalget eller et besluttende budgetsamråd, og provstiudvalget skal på sædvanlig vis godkende budgettet.

En sådan udvidet budgetteringsret er også blevet kaldt en »sognefuldmagt«, fordi den giver menighedsrådene en adgang til at tage opgaver op, som opfylder behov i sognet, på en måde, der i nogen grad svarer til de muligheder, kommunerne har gennem den såkaldte kommunalfuldmagt.

En samarbejdsaftale om udvidet budgetteringsret i et ligningsområde kan både laves i tilknytning til den budgetprocedure, der er fastlagt i økonomiloven, og i tilknytning til en budgetprocedure med besluttende budgetsamråd.

Med en sådan budgetteringsret kan de enkelte menighedsråd f.eks. budgettere med de typer af udgifter til kirkelige aktiviteter, som de ellers afholder af rådighedsbeløbet, uden at være begrænset af rådighedsbeløbets loft. Der er dog en forskel. Et menighedsråd skal ikke i sit budget specificere, hvad rådighedsbeløbet skal bruges til. Med en udvidet budgetteringsret skal de forskellige udgifter til kirkelige aktiviteter specificeres i budgettet på samme måde som udgifter i forbindelse med f.eks. drift og vedligeholdelse af kirker, lønninger osv.

Samarbejde på andre niveauer

Ved lov nr. 420 af 10. juni 1997 om ændring af lov om folkekirkens økonomi blev det fastsat, at de i lov om menighedsråd § 43, stk. 1-6, nævnte regler om samarbejde mellem menighedsråd finder tilsvarende anvendelse på samarbejde mellem stiftsøvrighed og provstiudvalg, mellem to eller flere stiftsøvrigheder, mellem to eller flere provstiudvalg og mellem menighedsråd og en eller flere stiftsøvrigheder eller provstiudvalg.

Det blev ved loven endvidere fastsat, at den i lov om menighedsråd § 43, stk. 7, nævnte regel om dispensation fra dele af den kirkelige lovgivning til et menighedsråd finder tilsvarende anvendelse på et provstiudvalg eller en stiftsøvrig-

hed, hvis det er ønskeligt af hensyn til løsningen af folkekirkelige opgaver i henholdsvis provstiet eller stiftet.

Med denne bestemmelse er der altså nu på provsti- og stiftsniveau samme muligheder for at afprøve og indføre nye arbejdsgange og beslutningsprocedurer som på menighedsrådsniveau.

Mulighederne for samarbejde og dispensationer gælder på de områder, som provstiudvalg og stiftsøvrigheder beskæftiger sig med. Det er derimod ikke muligt gennem samarbejde og dispensation at flytte kompetence fra provst og biskop.

Der kan alene gives dispensation fra de dele af den kirkelige lovgivning, som regulerer offentlige myndigheds virksomhed, og eventuelle dispensationer vil derfor ikke påvirke den enkelte borgers retsstilling.

5. Bestemmelsen om, at vedtægten skal være tilgængelig for beboerne, vil fx kunne opfyldes ved, at vedtægten er til rådighed på kirkekontoret og biblioteket i de normale åbningstider.

6. Også i forbindelse med indgåelse af samarbejdsaftaler, som forudsætter fravigelse af gældende regler og derfor skal godkendes af kirkeministeren, er det enkelte deltagende menighedsråd selv herre over, hvilke udtrædelsesbetingelser man vil acceptere. Der kan altså i selve aftalen indbygges de opsigelsesvarsler, man ønsker.

Også samarbejdsaftaler, som er godkendt af ministeren, men som der mellem de samarbejdende menighedsråd er enighed om at ophæve, kan ophæves uanset de opsigelsesvarsler, der oprindeligt er aftalt, og uden ministerens samtykke. Tilbage bliver tilfælde, hvor ét af flere samarbejdende menighedsråd uden samarbejdspartnerens samtykke ønsker at udtræde af et godkendt samarbejde med et kortere varsel end aftalt. Her er et modstående hensyn til de øvrige deltagere i samarbejdet, der eventuelt må se det økonomiske grundlag for samarbejdet afgørende ændret. Dette kan fx være tilfældet, hvor der i forbindelse med samarbejdsaftalen er erhvervet fast ejendom. Også her åbner loven imidlertid mulighed for, at det pågældende menighedsråd med ministerens samtykke kan udtræde af samarbejdet.

De enkelte deltagere vil fra tidspunktet for en samarbejdsaftales ophør i fuldt omfang være undergivet den kirkelige lovgivnings almindelige regler.

7. Bestemmelsen giver hjemmel til, at også et enkelt menighedsråd uden samarbejdsaftale med andre menighedsråd efter ansøgning kan få tilladelse til at fravige visse gældende regler.

Et menighedsråd, som ønsker dispensation til nye aktiviteter uden samarbejde med andre, skal i en ansøgning beskrive projektet og gøre rede for, hvordan det skal finansieres. Hvis projektet medfører, at der skal ansættes en ny medarbejder, fx en sognemedhjælper, skal det fremgå, hvem der skal føre tilsyn med den pågældende.

§ 44

Til fremme af ordninger i medfør af § 43, stk. 1, kan kirkeministeren yde tilskud af fællesfonden for 1 år ad gangen. De samlede tilskud kan ikke overstige 1 pct. af landskirkeskatten i det år, for hvilket tilskud ydes (1).

1. Det udtales i Kirkeministeriets cirkulæreskrivelse af 6. juli 1989, at det ikke er tanken med denne hjemmel at yde varige tilskud til forsøgsordninger, men alene at gøre det muligt at yde tilskud til igangsættelse af forsøg, der forudsætter omlægning af vedkommende menighedsråds budgetter, men hvor omlægningen må ske over en vis periode. Det er altså lovens hensigt, at nye ordninger på længere sigt skal finansieres ved omprioriteringer af menighedsrådenes budgetter og ikke ved udskrivning af større ligningsbeløb.

Ved lov nr. 390 af 22. maj 1996 blev § 44 ændret, således at der kun kan ydes tilskud af fællesfonden til egentlige samarbejdsprojekter mellem to eller flere menighedsråd. Denne begrænsning er bl.a. begrundet i et ønske om at opmuntre menighedsrådet til samarbejde. Hvis et menighedsråd vil sætte et nyt projekt i gang på egen hånd, må rådet selv skaffe pengene, også til startfasen. Et projekt kan derfor først sættes i gang, når det er indarbejdet i et godkendt budget.

KAPITEL 9

Tilsyn

§ 45¹

Tilsynet med menighedsrådenes økonomiske forvaltning varetages af provstiudvalget (2) og stiftsøvrigheden (3) efter de bestemmelser, der er fastsat herom. Tilsyn med menighedsrådenes funktion i øvrigt udøves af biskoppen (4) efter reglerne herom.

1. Tilsynsmyndigheden har ikke beføjelser umiddelbart over for menighedsrådets ansatte. Tilsynsmyndigheden kan imidlertid anmode rådet om at tage stilling til en sag, hvori det er gjort gældende, at der foreligger retsstridige forhold fra ansattes side. Hvis der konstateres sådanne retsstridige forhold, uden at menighedsrådet griber ind, vil tilsynsmyndigheden om fornødent kunne anvende sanktioner over for rådet med henblik på at få bragt de retsstridige forhold til ophør.

Anmodninger fra en tilsynsmyndighed til et menighedsråd om en udtalelse over en sag vil – bortset fra rent administrative rutineekspeditioner – ofte have en sådan karakter, at besvarelsen må behandles af menighedsrådet i et møde. Dette vil bl.a. normalt gælde sager, der vedrører formandens, menighedsrådets eller et udvalgs virksomhed. Det samme er typisk tilfældet med hensyn til sager, som tilsynsmyndigheden har taget op på grundlag af klager fra et eller flere medlemmer af menighedsrådet.

Det kan dog ikke udelukkes, at besvarelsen af tilsynsmyndighedens henvendelse kan være så hastende eller så utvivlsom, at sagen kan ekspederes af formanden, jf. § 30, stk. 2. En sag kan fx være utvivlsom i tilfælde, hvor menighedsrådet tidligere i et møde har haft lejlighed til at tage stilling til alle de i sagen omhandlede spørgsmål, og der ikke siden er fremkommet nye oplysninger.

2. Efter økonomilovens § 17a vælges der i hvert provsti et provstiudvalg, der består af provsten og 2-7 læge medlemmer.

Ordinært valg til provstiudvalg skal efter økonomilovens § 17c foretages inden udgangen af marts måned i året efter, at ordinært valg til menighedsråd har fundet sted. Valget gælder fra 1. april, og valgperioden er 4 år.

Kirkeministerens fastsætter nærmere regler om valgets foretagelse og om antallet af medlemmer. Disse regler er fastsat i bekendtgørelse nr. 958 af 11. november 1996 om valg af medlemmer til provstiudvalg og til stiftsudvalg vedrørende økonomi.

Det bestemmes i bekendtgørelsens § 1, at valgret til provstiudvalg har medlemmerne af provstiets menighedsråd. Præster i pastorater, der omfatter flere menighedsråds kredse i samme provsti, har kun én stemme og kan selv vælge, i hvilket menighedsråd de vil afgive stemme. Omfatter pastoratet menighedsråds kredse i mere end ét provsti, har præsten en stemme i hvert provsti. En repræsentant i et menighedsråd for en valgmenighed har stemmeret ved valget, jf. § 4 i lov om menighedsråd.

Valgbar er enhver, der opfylder betingelserne for at vælges til medlem af et menighedsråd i provstiet. Fødte medlemmer af menighedsråd (præster) er således ikke valgbare til provstiudvalg.

Ved bestemmelsen om, at provstiudvalget består af provsten og 2-7 læge medlemmer er det muligt lokalt at vælge at sammensætte provstiudvalget, således at der kan vælges et antal provstiudvalgsmedlemmer svarende til antallet af ligningsområder i provstiet. Menighedsrådene tvinges ikke herved til at vælge personer bosat i de enkelte ligningsområder i provstiet, men menighedsrådene får mulighed for at fastsætte antallet af provstiudvalgsmedlemmer, således at hvert ligningsområde kan blive repræsenteret. Om dette faktisk bliver tilfældet, må afgøres efter de almindelige regler om opstilling og gennemførelse af valg til provstiudvalg.

Provstiudvalgene er menighedsrådenes nærmeste tilsynsmyndighed. Provstiudvalgenes opgaver og kompetence fremgår af en række bestemmelser spredt i den kirkelige lovgivning. Provstiudvalgene har således beføjelser i forbindelse med menighedsrådenes budgetter og regnskaber. Der henvises herom til § 43 med note 4. Provstiudvalgets godkendelse skal endvidere indhentes til en række dispositioner vedrørende kirkebygninger, kirkeinventar og kirkegårde, ligesom provstiudvalget skal godkende kirkegårdsvedtægter. Endelig skal provstiudvalgets erklæring i en række tilfælde indhentes, før afgørelse træffes af anden myndighed. Lovgivningens bestemmelser om provstiudvalgenes tilsynsbeføjelser må anses for udtømmende. Der består således ikke noget almindeligt overordnelses- og underordnelsesforhold mellem provstiudvalg og menighedsråd.

Organisatorisk er provstiudvalget en selvstændig, lokalt valgt offentlig instans, der ikke står i noget almindeligt underordnelsesforhold til fx stiftsøvrigheden eller Kirkeministeriet. Der findes således ikke nogen overordnet myndig-

hed, som har en almindelig adgang til at lave provstiudvalgets beslutninger om eller til at handle i dets sted. På den anden side følger det af den gældende lovgivnings indhold, at provstiudvalgets beføjelser er lovbundne.

Efter økonomilovens § 17a fastætter kirkeministeren nærmere regler for provstiudvalgets virksomhed, herunder beføjelser med hensyn til behandling og godkendelse af kirke- og præstegårdskassernes årlige budget. Disse regler er fastsat i bekendtgørelse nr. 838 af 20. oktober 1993 om provstiudvalgenes virksomhed som ændret ved bekendtgørelse nr. 232 af 22. marts 1996.

Udgifterne ved provstiudvalgets virksomhed afholdes efter økonomilovens § 17c fra 1999 af en provstiudvalgskasse, der bestyres af provstiudvalget. Efter økonomilovens § 17d dækkes provstiudvalgskassens udgifter gennem ligning på folkekirkens medlemmer i kommunen. Ligningsbeløbet til provstiudvalgskassen fastsættes af provstiudvalget. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om udarbejdelse af budget for provstiudvalgskassen. Disse regler er fastsat i bekendtgørelse nr. 211 af 6. april 1998 om provstiudvalgskassernes budget, regnskab og revision m.v. Kirkeministeriet har endvidere udsendt en vejledning af 29. april 1998 om provstiudvalgskasserne.

3. Stiftsøvrigheden består af biskoppen og stiftamtmanden. Der findes ingen bestemmelser, som nærmere regulerer kompetencen mellem biskop og stiftamtmand i udøvelsen af deres stiftsøvrighedsfunktioner. De to stiftsøvrighedsmedlemmer er ligestillede. Kan biskop og stiftamtmand ikke blive enige om et givent stiftsøvrighedsanliggende, må de indbringe sagen for Kirkeministeriet til afgørelse.

Hvert af stiftsøvrighedens medlemmer er berettiget til på egen hånd, altså uden det andet medlems samtykke, at henvende sig til omverdenen angående stiftsøvrighedsanliggender, fx henvende sig til Kirkeministeriet angående vejledning, og at tilkendegive sine egne synspunkter i forbindelse med henvendelser fra omverdenen, fx henvendelser fra menighedsråd og præster. Men det medlem af stiftsøvrigheden, som henvender sig eller udtaler sig til omverdenen angående stiftsøvrighedsanliggender, kan ikke binde det andet stiftsøvrighedsmedlem til at skulle tilslutte sig en afgørelse i overensstemmelse hermed. Et stiftsøvrighedsmedlem, der henvender sig eller udtaler sig, bør derfor samtidig udtrykke forbehold med hensyn til sagens afgørelse, når den måtte blive forelagt stiftsøvrigheden.

Kirkeministeriet har i skrivelse af 27. december 1985 med virkning fra 1. januar 1986 fastsat regler, hvorefter der er gennemført en enhedsadministration for stiftsøvrighedskontorerne og stiftskassererkontorerne.

Stiftsøvrigheden – stiftamtmanden og biskoppen – har som hidtil den overordnede ledelse af funktionerne på stiftsadministrationens kontorer, men den daglige ledelse af og ansvaret for disse funktioner påhviler stiftskontorchefen.

Stiftskontorchefen ansættes af og afskediges af Kirkeministeriet efter indstilling fra stiftsøvrigheden. Kontorchefen varetager tillige hvervet som biskoppens juridiske rådgiver (amanuensis) og har pligt til at varetage den daglige ledelse af kontorfunktionerne på biskoppens kontor, uanset om dette har lokalefællesskab med stiftsadministrationen i øvrigt.

Stiftsøvrigheden er overtilsyn for stiftets kirker og kirkegårde og fører tilsyn med menighedsrådenes bestyrelse af præstegårde samt dertil hørende jorder m.v. Stiftsøvrigheden fører også tilsyn med menighedsrådenes løn- og personaleforvaltning vedrørende kirkefunktionærer.

Ved lov nr. 260 af 4. juli 1970 blev der skabt hjemmel for decentralisering af en række sagsområder fra Kirkeministeriet til stiftsøvrighederne. Kirkeministeriet har herefter bemyndiget stiftsøvrighederne til at træffe afgørelse i en lang række sager om bl.a. kirker og kirkegårde, præstegårde, kirkefunktionærboliger, jorder og skove samt til at godkende finansieringsplanen for arbejder vedrørende kirker og præstegårde m.v. I forbindelse hermed er stiftsøvrighederne bemyndiget til bl.a. at bevilge lån af stiftsmidlerne, godkende optagelse af lån i realkreditinstitutioner og lån af kirkers og kirkegårdes formuer.

De nævnte bemyndigelser indebærer ret og pligt for stiftsøvrighederne til at indhente de fornødne udtalelser fra ministeriets konsulenter. Stiftsøvrighederne skal påse, at det nødvendige materiale til et forslags bedømmelse er til stede, inden forslaget forelægges for de sagkyndige instanser.

Stiftsøvrigheden kan når som helst under en sags gang foranledige, at sagen mundtligt drøftes mellem repræsentanter for menighedsrådet og de sagkyndige, eventuelt under ledelse af provsten eller en repræsentant for stiftsøvrigheden.

I tilfælde, hvor sager fortsat skal afgøres af Kirkeministeriet, fx sager om nybyggeri vedrørende kirker eller præstegårde, udfører stiftsøvrigheden sagsforberedelsen, herunder indhentning af udtalelser fra konsulenter og andre, før sagen indsendes til ministeriet.

4. Biskopper vælges efter reglerne i lovebekendtgørelse nr. 511 af 16. juni 1994 om udnævnelse af biskopper og om stiftsbåndsløsning og den i henhold til lovebekendtgørelsen udstedte bekendtgørelse nr. 745 af 16. august 1994 om bispevalg.

Bispevalg er et éngangsvalg, og bispestillingen en tjenestemandsstilling aflønnet af staten. Biskoppen beklæder derfor sit embede, indtil han afskediges på sædvanlig måde på grund af alder, sygdom eller anden årsag. Der er ikke

adgang til med retlig virkning at stille mistillidsvotum til biskoppen. Biskoppen er derfor i sit tilsyn og embedsførelse iøvrigt uafhængig af stiftets menigheder.

Biskoppen betegnes undertiden som stiftets gejstlige overøvrighed. Af denne betegnelse som sådan kan der imidlertid ikke drages retlige konsekvenser. Biskoppens beføjelser og pligter må udledes af den kirkelige lovgivnings enkelte bestemmelser og retssædvaner. I det følgende vil alene de vigtigste af biskoppens opgaver blive nævnt.

Afgørelsesmyndighed

I en række tilfælde træffer biskoppen afgørelser om kirkelige forhold efter bestemmelse herom i lovgivningen eller efter delegation fra Kirkeministeriet. Biskoppen kan fx efter medlemskabslovens § 9 fastsætte regler om præsternes betjening af menigheden eller menighederne, herunder om opdeling af pastoralet i områder, og om præsternes adgang til brug af kirken eller kirkerne.

Dispensationsmyndighed

Efter den kirkelige lovgivning tilkommer der i visse tilfælde biskoppen adgang til at dispensere fra gældende bestemmelser. Som eksempel kan nævnes, at biskoppen under særlige omstændigheder kan give tilladelse til mindre afvigelser fra konfirmationsanordningens bestemmelser om konfirmationsforberedelse og konfirmation.

Godkendelses- og samtykkemyndighed

I en række tilfælde kræver dispositioner efter den kirkelige lovgivning biskoppens godkendelse eller samtykke. Som eksempel herpå kan nævnes, at efter menighedslovens § 38 skal biskoppens samtykke indhentes til, at der ved de faste gudstjenester eller kirkelige handlinger foretages mindre ændringer i liturgi og ritualer eller benyttes andre salmebøger og salmebogstillæg end de autoriserede. Som yderligere eksempel kan nævnes, at det efter kirkebestyrelseslovens § 13 kræver biskoppens tilladelse, at et menighedsråd stiller kirken til rådighed for kristne trossamfund uden for folkekirken.

Klage- og ankemyndighed

Som eksempel på biskoppens funktion som klagemyndighed kan nævnes, at biskoppen efter menighedsrådsvalglovens § 30 afgør klager over valget.

Biskoppen er i mange tilfælde ankeinstans for andre kirkelige myndigheders afgørelser. Fx kan et menighedsråds beslutning efter menighedsrådslovens § 15 om at udelukke et medlem fra rådet indbringes for biskoppen, og efter samme lovs § 26 kan et menighedsråds beslutning om at erklære et medlem for inhabilt ankes til biskoppen.

Biskoppen har ingen selvstændige sanktionsmidler over for menighedsråd i forbindelse med sine tilsynsfunktioner. Konstaterer biskoppen i forbindelse med sit tilsyn ulovligheder eller ulovlige undladelser, må forholdet om nødvendigt indberettes til stiftsøvrigheden, der råder over sanktionsbestemmelser over for menighedsrådene efter menighedsrådslovens § 46.

§ 46¹

Har menighedsrådet truffet en beslutning, der strider mod lovgivningen, kan stiftsøvrigheden sætte beslutningen ud af kraft (2), hvis den ikke er bragt til udførelse (3). Under behandlingen af sagen kan stiftsøvrigheden midlertidigt suspendere den endnu ikke udførte beslutning (4).

Stk. 2. Undlader menighedsrådet at udføre en foranstaltning, som det efter lovgivningen har pligt til at udføre, kan stiftsøvrigheden pålægge de medlemmer af menighedsrådet, som er ansvarlige for undladelsen, tvangs-bøder (5).

Stk. 3. Stiftsøvrigheden kan anlægge erstatningssag mod et menighedsrådsmedlem, som er ansvarlig for, at kirkekassen er påført et tab (6).

Stk. 4. (7) Stiftsøvrigheden kan frafalde sagsanlæg mod, at det pågældende medlem inden en fastsat frist indbetaler et nærmere angivet beløb til kirkekassen. Ved beløbets fastsættelse kan der tages hensyn til den udviste skyld, skadens størrelse og omstændighederne i øvrigt. Dersom medlemmet indvilliger i at betale beløbet og indbetaler dette inden den fastsatte frist, kan der ikke fremsættes yderligere erstatningskrav mod den pågældende.

Stk. 5. Et medlem kan ikke unddrage sig ansvar ved at undlade at stemme (8).

1. Det bør af retssikkerhedshensyn klart fremgå af lovgivningen, hvilke konsekvenser ulovligheder mv., der begås af medlemmer af menighedsrådet, kan få. Dette nødvendiggør en præcisering af sanktionsmulighederne i lovgivningen.

Anvendelse af de sanktioner, der er angivet i § 46, er ifølge sagens natur en særdeles indgribende foranstaltning over for et menighedsråd eller dets medlemmer. Stiftsøvrigheden skal derfor som udgangspunkt søge at afhjælpe en ulovlighed ved mindre indgribende reaktioner.

Det er således en forudsætning for tilsynsmyndighedens anvendelse af sanktioner, at sanktioner i det konkrete tilfælde må anses for påkrævet, men normalt vil tilsynsmyndighedens øvrige påvirkningsmuligheder være tilstrækkelige.

Kirkeministeriet har udtalt, at hvis der er tale om en ulovlighed af helt bagatelagtig karakter, skal der – selv om ulovligheden måtte være klar – ikke skrides ind med sanktioner. Tilsynsmyndigheden vil i en sådan situation kunne indskrænke sin virksomhed til eksempelvis at afgive en vejledende udtalelse, hvori der redegøres for retstilstanden på et område, og fremkomme med en henstilling om, at der herefter udvises fornøden omhu. (Skrivelse af 8. december 1993).

Det er en betingelse for anvendelse af retsmidlerne, at der foreligger en tilsidesættelse af lovgivningen. Udtrykket lovgivningen skal forstås som gældende ret i almindelighed, dvs. både skreven og uskreven ret, herunder retsgrundsætninger som fx lighedsgrundsætningen og retsgrundsætningen om, at en offentlig myndighed ikke må forfølge et uvedkommende formål (magtfordrejning). Se herved UfR 1981, side 637 H, jf. UfR 1982 B, side 6.

Ordet lovgivningen må i én henseende forstås indskrænkende, idet det er fast antaget i teori og praksis, at tilsynsmyndighedens sanktioner ikke kan anvendes til gennemtvinding af krav, der grunder sig på privatretlige forpligtelser, fx betaling for leverancer til menighedsrådet, hvis gennemtvinding forudsætter, at tilsynsmyndigheden skal tage stilling til kravet. Det samme gælder ved uoverensstemmelser mellem et menighedsråd og dets ansatte.

Tilsynet omfatter således kun den lovgivning, der særligt retter sig til menighedsråd, og ikke lovgivning, der gælder ens for menighedsråd og private, fx funktionærloven, ferieloven, arbejdsmiljøloven eller licitationsloven.

Udtrykket lovgivningen omfatter heller ikke regler om høring af samarbejdsudvalg. Det samme gælder tjenstemandsregulativer, overenskomster og lignende, og tilsynsmyndigheden kan således ikke tage stilling til uoverensstemmelser herom. Derimod vil tilsynsmyndigheden kunne reagere, såfremt et menighedsråd for ansat personale har fastsat løn- og ansættelsesvilkår i strid med gældende bestemmelser.

Tilsynsmyndigheden skal altid, også i sager om privatretlige krav og i sager om uoverensstemmelser mellem menighedsrådet og dets ansatte, tage stilling til, om der foreligger en ulovlig beslutning som følge af, at beslutningen er tilvejebragt i strid med reglerne i menighedsrådsloven, eller fordi der ved beslutningen er varetaget opgaver, menighedsrådet ikke lovligt kan varetage. Tilsynsmyndigheden skal tillige påse, at menighedsrådet ikke har tilsidesat almindelige offentligretlige retsgrundsætninger, idet rådet altid, også når det handler privatretligt, er undergivet disse begrænsninger i sin råden. Tilsynsmyndigheden skal også tage stilling til, om der er sket en tilsidesættelse af reglerne i forvaltningsloven og offentlighedsloven.

Tilsynet er pligtmæssigt i den forstand, at tilsynsmyndighederne har pligt til at træffe de nødvendige forholdsregler for at få et menighedsråd til at efterleve gældende regler. Tilsynsmyndigheden vurderer, hvilken reaktion der vil være

nødvendig i den konkrete situation. Tilsynsmyndigheden er således normalt ikke forpligtet til at anvende sanktioner, hvis en ulovlighed kan afhjælpes ved mindre indgribende reaktioner, jf. at der i stk. 1-4 overalt er benyttet ordet »kan«.

Det antages generelt, at tilsynsmyndigheder også uden udtrykkelig lovhjemmel kan afgive vejledende udtalelser og fremkomme med henstillinger og anmodninger. Herudover kan tilsynsmyndigheder hjemvise sager i tilfælde, hvor der består en handlepligt. Tilsynsmyndigheder kan også benytte (konstaterende) pålæg i tilfælde, hvor en forvaltningsmyndighed ikke overholder sine forpligtelser efter lovgivningen. Både hjemvisning og konstaterende pålæg må imidlertid anses for beføjelser uden selvstændige retsvirkninger, som alene skaber et klarere retsgrundlag for senere at kunne anvende lovhjemlede indgrebsmuligheder.

Tilsynsmyndigheden vil også kunne anvende søgsmål ved domstolene for at få fastslået et menighedsråds forpligtelser efter lovgivningen.

At tilsynsmyndigheden har meddelt samtykke til eller godkendelse af en disposition kan ikke i sig selv være afgørende for ansvarsspørgsmålet. Det er ikke formålet med de bestemmelser i den kirkelige lovgivning, der foreskriver nødvendigheden af samtykke til visse af et menighedsråds dispositioner, at et meddelt samtykke skulle afgive en retlig garanti over for medlemmerne af menighedsrådet med hensyn til rådets vedtagelse af den pågældende disposition.

Sanktioner kan også anvendes over for formandens afgørelser af hastesager og utvivlsomme sager i henhold til § 30, stk. 2, idet disse sager afgøres på menighedsrådets vegne og dermed er sidestillet med andre rådsafgørelser.

Det har været anset som en almindelig begrænsning i tilsynsmyndigheders indgrebsmuligheder, at de ikke kan tage stilling til anbringender om faktiske forhold, når rigtigheden af sådanne anbringender bestrides af andre implicerede i sagen, idet tilsynsmyndigheden ikke har hjemmel til at foranstalte vidneførsel eller lignende til klarlæggelse af de faktiske omstændigheder i en sag. Ombudsmanden har imidlertid i en sag fra det kommunale tilsyns område givet udtryk for et mindre restriktivt synspunkt. Ombudsmanden tilkendegav i sagen, at der måtte tilkomme tilsynsmyndigheden mere vidtgående undersøgelsesbeføjelser. Ombudsmanden pegede herved på, at samtaler med enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer eller ansatte vil kunne give tilsynsmyndigheden anledning til yderligere uddybende spørgsmål til kommunalbestyrelsen, ligesom oplysninger under sådanne samtaler kan supplere andre oplysninger på en sådan måde, at de fortrænger de oprindelige oplysninger fra kommunalbestyrelsens flertal. (FOB 1978, side 504).

I et tilfælde, hvor forklaringer om det faktisk passerende ikke stemte overens, udtalte Kirkeministeriet, at ministeriet som administrativ myndighed ikke kunne tage stilling til rigtigheden af disse forklaringer. (Skrivelse af 11. juli 1989).

Pligten til klagevejledning efter forvaltningslovens § 25 omfatter ikke en vejledning om muligheden for at rette henvendelse til tilsynet.

Tilsynsmyndigheden kan ikke tage stilling til hensigtsmæssigheden af menighedsrådets sagsbehandling, eller om denne er i overensstemmelse med god forvaltningsskik. Tilsynet omfatter således ikke spørgsmål om fx sagsbehandlings tilrettelæggelse eller sagsbehandlingstiden, så længe der ikke er spørgsmål om, hvorvidt menighedsrådet har handlet ulovligt. Klager over personalets optræden falder også uden for tilsynets kompetence. Sådanne klager må rettes til menighedsrådet eller formanden.

Det falder uden for tilsynsmyndighedens beføjelser at udtale kritik af eller påtale menighedsrådets dispositioner, uanset om der er handlet i strid med lovgivningen. Der er alene tale om et retligt tilsyn, og tilsynsmyndighedens kritik kan derfor kun finde udtryk i tilsynsmyndighedens tilkendegivelse om, at menighedsrådet har handlet ulovligt eller efter lovgivningen burde have truffet en bestemt beslutning.

Kirkeministeren har i skrivelse af 27. april 1994 til Folketingets kirkeudvalg udtalt, at menighedsrådene ikke er berettigede til at tegne forsikringer mod sanktioner, idet der er tale om et personligt ansvar for det enkelte menighedsrådsmedlem.

I lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand § 9 er fastsat, at folkekirken er omfattet af ombudsmandens virksomhed bortset fra spørgsmål, der direkte eller indirekte vedrører kirkens lære eller forkyndelse.

Karsten Loiborg anfører i Hans Gammeltoft-Hansen m.fl.: Forvaltningsret, 1994, s. 530, at en klage til ombudsmanden fra en kommunalbestyrelse over, at den kommunale tilsynsmyndighed har besluttet at suspendere eller annullere en afgørelse truffet af kommunalbestyrelsen, kun under særlige omstændigheder kan forventes at blive realitetsbehandlet, idet ombudsmanden i sin praksis normalt afviser at behandle en myndigheds klage over en anden myndighed. Derimod vil en klage fra et kommunalbestyrelsesmedlem, som tilsynsmyndigheden har pålagt tvangsbøder, blive undergivet normal realitetsbehandling. Det anføres videre, at det samme formentlig gælder en klage fra et kommunalbestyrelsesmedlem over, at tilsynsmyndigheden har truffet afgørelse om bod efter kommunestyrelseslovens § 61, stk. 4. Dette gælder dog ikke, dersom det pågældende kommunalbestyrelsesmedlem ikke mener at have pådraget sig et erstatningsansvar og derfor undlader at betale boden, og tilsynsmyndigheden herefter anlægger erstatningssag efter kommunestyrelseslovens § 61, stk. 3. Også en klage over, at tilsynsmyndigheden har anlagt erstatningssag ved domstolene, vil blive afvist under henvisning til ombudsmandens inkompetence over for domstolenes afgørelser.

Det af Karsten Loiborg anførte må finde tilsvarende anvendelse i forholdet mellem ombudsmanden og de kirkelige tilsynsmyndigheder, menighedsråd og menighedsrådsmedlemmer.

Det er i kommentaren til § 22 nævnt, at medlemmer af et menighedsråd kan ifalde straf for brud på tavshedspligt. I straffelovens kapitel om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv findes også andre bestemmelser, der vil kunne finde anvendelse på medlemmer af menighedsråd, fx § 144 om bestikkelse og § 150 om misbrug af stilling til ulovlig tvang.

Straffelovens bestemmelser i § 156 om lydighedsnægtelse og i § 157 om forsømmelighed eller skødesløshed i tjenesten kan derimod ikke anvendes på hverv, hvis udførelse hviler på offentlig valg, og omfatter derfor ikke valgte medlemmer af menighedsråd.

2. Det er en betingelse, at der foreligger den fornødne klarhed, dvs. at der ikke må være rimelig tvivl om, at lovgivningen er tilsidesat. I en sag, hvor den kommunale tilsynsmyndighed havde annulleret en kommunal beslutning om at indlede afskedigelsesprocedure over for en kommunalt ansat, blev spørgsmålet om ulovlighedens klarhed gjort til genstand for en selvstændig prøvelse, idet Højesterets flertal uden at tage stilling til lovligheden af den kommunale beslutning fastslog, at der ikke havde foreligget det fornødne klare grundlag for annullationen, som derfor blev kendt ugyldig. (UfR 1990, side 601 H).

En annulation medfører alene, at beslutningen betragtes som ikke truffet. Tilsynsmyndigheden kan således ikke efter § 46, stk. 1, sætte en anden beslutning i stedet for den annullerede.

Normalt vil en annulation have virkning fra det tidspunkt, hvor beslutningen er truffet, men for visse beslutninger, fx valg til et udvalgshverv, vil virkningen dog først indtræde fra annulationstidspunktet (eller suspensionstidspunktet).

Spørgsmålet om lovligheden af en annulation kan af vedkommende menighedsråd indbringes for domstolene. Tilsynsmyndigheden har ikke nogen pligt til at foranledige en efterfølgende domstolsprøvelse af en foretaget annulation. En indbringelse af en annulation for domstolene har ikke opsættende virkning, og annullationen står således ved magt, indtil den eventuelt underkendes af domstolene.

3. En beslutning er bragt til udførelse, når den har fået retsvirkninger udadtil, typisk ved at adressaten har fået meddelelse om beslutningen fra det kompetente organ. Det afgørende er således, om menighedsrådets beslutning har fået retsvirkninger udadtil på en sådan måde, at rådet ikke længere har rådighed over sagen, eller om beslutningen alene har retsvirkninger, der vender indad i organi-

sationen, således som det eksempelvis er tilfældet med hensyn til valg af medlemmer til enkeltmandsposter og udvalg.

4. Suspensionsbeføjelsen er indsat for at sikre, at tilsynsmyndigheden kan tilvejebringe det nødvendige beslutningsgrundlag for en stillingtagen til spørgsmålet om lovligheden af menighedsrådets beslutning uden at blive afskåret fra annullation som følge af, at beslutningen i mellemtiden bliver bragt til udførelse.

Ved anvendelse af suspensionsbeføjelsen kan det alene kræves, at der foreligger en rimelig grad af sandsynlighed for, at den undersøgelse, der finder sted i suspensionsperioden, vil føre til afsløring af en ulovlighed, der har den klarhed, som kræves til annullation. Det forudsættes, at suspensionsbeføjelsen kun anvendes, hvis der er en bestyrket mistanke om en ulovlighed af en vis grovhed.

Der er ikke i loven fastsat nogen frist for varigheden af en suspension, men det er forudsat, at sådanne sager behandles med den fornødne hurtighed.

5. Tvangsbøder kan kun anvendes til gennemtvungelse af pligter, der påhviler menighedsrådet som sådant, men ikke til at gennemtvunge pligter, som påhviler det enkelte medlem, fx mødepligt.

Tilsynsmyndigheden kan også søge en bestemt adfærd gennemtvunget ved at anlægge et anerkendelsessøgsmål ved domstolene.

Tvangsbøder kan kun anvendes i tilfælde, hvor der ikke er rimelig tvivl om, at den foranstaltning, der skal fremtvinges, påhviler menighedsrådet og er hjemlet i den kirkelige lovgivning. Er den fornødne klarhed ikke til stede, må stiftsøvrigheden være henvist til at anlægge sag mod menighedsrådet ved domstolene.

Tvangsbøder kan alene pålægges af stiftsøvrigheden. Hvis andre forvaltningsmyndigheder ønsker tvangsbøder anvendt, må de derfor rette anmodning herom til stiftsøvrigheden.

Tvangsbøder pålægges det enkelte medlem af menighedsrådet.

Tvangsbøder skal dog ikke nødvendigvis pålægges samtlige medlemmer af rådet, idet formålet er at fremtvinge opfyldelsen af en forpligtelse, og der vil derfor ikke kunne anvendes tvangsbøder over for medlemmer, der i et møde har stemt for, at forpligtelsen skal opfyldes.

Tvangsbøder løber, indtil forpligtelsen er opfyldt. Når dette er sket, bortfalder tvangsbødepålægget samt de tvangsbøder, der er påløbet, men endnu ikke inddrevet. Tvangsbøder tilfalder statskassen. I § 17 i ikrafttrædelsesloven til straffeloven er der fastsat regler om inddrivelse af tvangsbøder.

6. Hvis der bliver tale om på sognets vegne at gøre et erstatningsansvar gældende mod dets forvaltningsansvarlige, kan man ikke uden videre gå ud fra, at dette sker ved menighedsrådet, navnlig ikke når der er tale om på sognets vegne at gøre ansvar gældende imod selve menighedsrådet for dets forvaltning. Der er derfor tillagt tilsynsmyndigheden søgsmålskompetence.

Tilsynsmyndigheden kan derimod ikke på egen hånd – altså uden domstolernes mellemkomst – pålægge medlemmer af et menighedsråd at yde erstatning.

Provstiudvalget og stiftsøvrigheden fører tilsyn med menighedsrådets forvaltning af kirkekassens midler, og uhjemlede udbetalinger over kirkekassen kan forventes påtalt af provstiudvalget i forbindelse med dets godkendelse af årsregnskabet. (Skrivelse af 8. december 1993).

Kirkeministeriet har udtalt, at ministeriet ikke finder, at der i bestemmelserne i lov om folkekirkens økonomi og i cirkulære om kirkelige kassers budget, regnskab og revision mv. om provstiudvalgets endelige godkendelse af menighedsrådenes regnskab er hjemmel til, at provstiudvalget kan pålægge menighedsrådsmedlemmer at restituere et ubudgetteret forbrug af kirkekassens midler. Når revisionen har gjort antegnelse om et merforbrug i forhold til budgettet, og provstiudvalget herefter ikke finder at kunne decidere regnskabet, må udvalget indbringe sagen for stiftsøvrigheden. Stiftsøvrigheden må i så fald for hvert enkelt menighedsrådsmedlem vurdere, om det fornødne ansvarsgrundlag er til stede. (Skrivelse af 5. april 1993).

Kirkeministeriet har udtalt, at det påhviler menighedsrådet at sørge for en forsvarelig forvaltning af kirkens formue, herunder at gøre fordringer, der tilhører kirken, gældende. Menighedsrådet må derfor tage stilling til, om der er grundlag for at gøre f.eks. erstatningsansvar gældende, og i denne forbindelse påhviler det formanden at sætte spørgsmålet om erstatningsansvar på menighedsrådets dagsorden. En sådan stillingtagen kan kræve sagkyndig rådgivning. Hvis menighedsrådet undlader at tage stilling eller ikke gennemfører et erstatningskrav, og der derved påføres kirkekassen et tab, kan det medføre erstatningsansvar eller bod efter menighedsrådsloven § 46. (Skrivelse af 7. september 1995).

Tilsynsmyndigheden har ikke hjemmel til at pålægge et menighedsråd at rejse erstatningskrav eller gennemføre et erstatningssøgsmål.

Menighedens enkelte medlemmer har næppe søgsmålsret mod menighedsrådets medlemmer for disses forvaltning af sognets anliggender. Menighedsrådet selv vil derimod kunne anlægge erstatningssag mod enkelte rådsmedlemmer, der har gjort sig skyldig i et erstatningspådragende forhold. Noget sådant vil bl.a. kunne tænkes, hvor flertallet i rådet er skiftet efter et menighedsrådsvalg.

Det må afgøres efter dansk rets almindelige erstatningsregler, om der er det fornødne ansvarsgrundlag. Dette betyder, at der skal foreligge en uforsvarlig adfærd eller undladelse, som kan tilregnes det pågældende medlem af menig-

hedsrådet som forsætlig eller uagtsom, og at der som en forudselig følge heraf skal være opstået et tab for kirkekassen.

7. Da erstatningsansvar også kan ifaldes, når der er tale om en simpelt uagtsom adfærd, og da der også i øvrigt kan være omstændigheder, der gør det rimeligt at lempe erstatningsansvaret, navnlig hvor det vil være økonomisk meget tyngende, og/eller den udviste skyld kun har været ringe, er der i stk. 4 en lempelsesadgang for tilsynsmyndigheden. I § 48 er der en tilsvarende lempelsesadgang for domstolene.

Med bestemmelsen er der lovfæstet et erstatningsretligt bodsinstitut.

Kirkeministeriet har udtalt, at anvendelsen af et bodsinstitut over for medlemmer af menighedsråd klart må forudsætte, at det over for det enkelte medlem præciseres, at der er tale om et tilbud om en frivillig forligsmæssig ordning, som medlemmet kan afslå, i hvilket tilfælde spørgsmålet om erstatningsansvar må afgøres ved sædvanligt erstatningssøgsmål ved domstolene. (Skrivelse af 5. april 1993).

Efter bestemmelsen kan der ved fastsættelsen af bodsbeløbet – ud over den udviste skyld og skadens størrelse – også tages hensyn til »omstændighederne i øvrigt«. Hermed sigtes der bl.a. til, at tilsynsmyndigheden kan afpasse og eventuelt graduere beløbet under hensyntagen til, at ansvarsgrundlaget kan være forskelligt for fx formanden og de øvrige medlemmer. Typisk vil der dog formentlig blive tale om, at samtlige ansvarlige medlemmer skal betale et beløb af samme størrelse.

Der er ikke tale om et solidarisk ansvar for de medlemmer, der skal betale bodsbeløbet, og der fastsættes et beløb for hvert enkelt medlem.

Boden træder i stedet for et sagsanlæg, og betingelserne for at anlægge erstatningssøgsmål skal derfor være opfyldt, dvs. kirkekassen skal have lidt et tab, og medlemmet skal være erstatningsansvarligt herfor efter dansk rets almindelige erstatningsregler.

Medlemmerne er ikke forpligtet til at betale boden, men kan vælge at afvise bodstilbudet med den konsekvens, at tilsynsmyndigheden i stedet skal anlægge erstatningssag. Det er påkrævet at fastsætte en frist for medlemmernes accept af boden samt en frist for indbetalingen af boden til kirkekassen. Tilsynsmyndigheden vil dog kunne forlænge fristerne i særlige tilfælde, fx hvor en fristoverskridelse er undskyldelig.

Fra det tidspunkt, hvor tilsynsmyndigheden fremsætter tilbudet om indbetaling af en bod, og indtil boden måtte være afvist eller ikke rettidigt indbetalt, er både tilsynsmyndigheden og menighedsrådet afskåret fra at anlægge erstatningssag. Hvis boden ikke accepteres eller indbetales inden fristens udløb, må

tilsynsmyndigheden anlægge erstatningssag, medmindre der i mellemtiden er fremkommet nye oplysninger, som kan begrunde en opgivelse af sagen.

Retten til at acceptere eller afvise boden tilkommer det enkelte medlem. Hvis ét eller flere medlemmer ønsker en domstolsafgørelse, vil tilsynsmyndigheden kunne stille indbetalingen i bero for de øvrige medlemmer.

Det må anses for tvivlsomt, om spørgsmål i relation til tilsynsmyndighedernes fastsættelse af bod kan indbringes for domstolene, jf. om det tilsvarende spørgsmål vedrørende bod efter den kommunale styrelseslovgivning Karsten Loiborg i Hans Gammeltoft-Hansen m.fl.: Forvaltningsret, 1994, s. 532.

8. Et medlem har pligt til at stemme for et forslag til en beslutning, som medlemmet ved eller bør vide, at menighedsrådet har pligt til at træffe. Er der tale om et forslag til en beslutning, som medlemmet ved eller bør vide er ulovlig, har medlemmet pligt til at stemme mod beslutningen. Et medlem, der i disse tilfælde undlader at stemme, vil blive medansvarlig for den ulovlige beslutning, uanset om det afgivne votum »stemmer ikke« er uden indflydelse på resultatet. Medlemmet, der undlader at stemme, bliver således ikke kun ansvarlig for den ulovlige beslutning, hvis medlemmet ved at deltage i afstemningen kunne have hindret resultatet.

Det udtales i Kirkeministeriets cirkulære nr. 143 af 14. september 1984 (R), at medlemmer, der vil frigøre sig for ansvar for en beslutning, som de mener er ulovlig, må stemme imod beslutningsforslaget og tillige bør begære særskilt tilførsel til forhandlingsprotokollen (nu beslutningsprotokollen) om deres opfattelse.

Bestemmelsen vedrører kun de tilstedeværende medlemmer. Medlemmer, der er udeblevet, eller som har forladt mødet uden lovligt forfald, vil dog efter omstændighederne kunne rammes af sanktioner efter § 46, hvis det undtagelsesvis kan bevises, at de er udeblevet eller har forladt mødet med det formål at undgå at deltage i afstemningen.

§ 47¹

Stiftsøvrighedens afgørelser efter § 46, stk. 1, kan af menighedsrådet indbringes for kirkeministeren. Stiftsøvrighedens afgørelser efter § 46, stk. 2, 3 og 4, kan af de pågældende medlemmer af menighedsrådet indbringes for kirkeministeren.

1. Suspension eller annullation efter § 46, stk. 1, retter sig mod menighedsrådets beslutning, og klageadgangen er derfor tillagt menighedsrådet.

Tvangsbøder, erstatningssøgsmål eller erstatningsretlig bod, jf. § 46, stk. 2-4, retter sig derimod mod det enkelte medlem. Det er derfor rimeligt, at det enkelte medlem, uafhængigt af om flertallet ønsker det, har adgang til at indbringe stiftsøvrighedens afgørelse for kirkeministeren.

Klage er ikke tillagt opsættende virkning, men såvel stiftsøvrigheden som kirkeministeren vil kunne tillægge en klage opsættende virkning.

Kirkeministeren vil have fuld prøvelsesret.

For så vidt angår en bodsafgørelse vil ministeren kunne nedsætte eller forhøje boden eller eventuelt beslutte at indbringe sagen for domstolene. Hvis boden forhøjes, gælder forhøjelsen alene for klageren eller klagerne. Hvis boden nedsættes eller bortfalder, må stiftsøvrigheden overveje en ændring af afgørelsen også for de øvrige medlemmer. Er der samme ansvarsgrundlag, bør stiftsøvrigheden ændre afgørelsen.

Afgørelser om annullation kan indbringes for domstolene af menighedsrådet. Afgørelser om tvangsbøder vil kunne indbringes for domstolene af de medlemmer, som bøderne er pålagt.

§ 48¹

Hvis et menighedsrådsmedlem under en erstatningssag findes erstatningsansvarlig for et tab, som den pågældende under udførelse af sit hverv har påført kirkekassen, kan erstatningen nedsættes eller helt bortfalde i det omfang, det findes rimeligt under hensyn til den udviste skyld, skadens omfang og omstændighederne i øvrigt.

1. Bestemmelsen udgør et supplement til reglen i § 46, stk. 4.

De forhold, der kan føre til nedsættelse eller bortfald af en idømt erstatning, er de samme, som stiftsøvrigheden kan lægge vægt på ved anvendelsen af lempelsesmuligheden i henhold til § 46, stk. 4.

Bestemmelsen medfører, at der fortsat består en lempelsesmulighed i tilfælde, hvor et menighedsrådsmedlem ikke har ønsket at acceptere en afgørelse om bod fra stiftsøvrigheden eller fra kirkeministeren, hvis spørgsmålet har været indbragt for denne.

KAPITEL 10

Ikrafttrædelsesbestemmelser m.v.

§ 49

Loven træder i kraft den 1. januar 1995. Bestemmelserne i § 2, stk. 1 og stk. 2, § 3, § 10, stk. 1, 2. pkt., og § 10, stk. 6, anvendes dog først for de menighedsråd, der vælges ved de ordinære valg til menighedsråd i november 1996.

Stk. 2. Ved lovens ikrafttræden ophæves lov om menighedsråd, jf. lovbe-
kendtgørelse nr. 587 af 25. juni 1992. Bestemmelserne i § 2, stk. 1 og stk.
2, § 8, stk. 3, og § 8, stk. 6, 2. pkt., finder dog fortsat anvendelse for de ved
lovens ikrafttræden valgte menighedsråd.

§ 50

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland (1). Loven kan ved kgl. an-
ordning sættes i kraft på Færøerne med de afvigelser, som de særlige fær-
øske forhold tilsiger.

1. Efter lov nr. 264 af 6. maj 1993 om kirken i Grønland § 5 fastsætter Grøn-
lands hjemmestyre nærmere regler om kirken i Grønland, herunder om dannelse
af repræsentationer for menighederne og om repræsentationernes rettigheder og
pligter.

Ikrafttrædelsesbestemmelser

Lov nr. 390 af 22. maj 1996 indeholder følgende ikrafttrædelsesbestemmelser m.v.:

§ 3

Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.

§ 4

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland. Loven kan ved kgl. anordning sættes i kraft på Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.

Normalforretningsorden for menighedsråd

Normalforretningsorden for menighedsråd

(Kirkeministeriets vejledning nr. 171 af 15. september 1994
om lov om menighedsråd)

Menighedsrådets møder

§ 1. Menighedsrådets møder er offentlige. Menighedsrådet kan dog bestemme, at en sag skal behandles for lukkede døre, jf. lov om menighedsråd § 23, stk. 1.

Stk. 2. Følgende sager skal, medmindre menighedsrådet i det enkelte tilfælde træffer anden bestemmelse, behandles for lukkede døre:

1. Sager, hvis afgørelse forudsætter en bedømmelse af personlige forhold.
2. Sager om køb og salg af fast ejendom.
3. Overslag og tilbud vedrørende bygningsarbejder og leverancer.

Stk. 3. Spørgsmålet om, hvorvidt en sag giver grundlag for dørlukning, forhandles for lukkede døre, hvis det bestemmes af menighedsrådet eller formanden, jf. lov om menighedsråd § 23, stk. 1.

Stk. 4. Sager, der behandles for lukkede døre, behandles så vidt muligt sidst.

§ 2. Medlemmerne har pligt til at deltage i menighedsrådets møder.

Stk. 2. Når et medlem er forhindret i at deltage i et møde, skal dette meddeles til formanden, inden mødet afholdes.

Stk. 3. I beslutningsprotokollen anføres for hvert enkelt møde, hvilke medlemmer der har været fraværende.

Udsendelse af dagsorden og fremlæggelse af sagsfortegnelse

§ 3. Hvis et medlem, en af de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, nævnte præster eller den af kirkefunktionærerne valgte repræsentant, jf. lov om menighedsråd § 3, senest 8 dage forud for et ordinært møde har indgivet skriftlig anmod-

Normalforretningsorden

ning om behandling af en sag, sætter formanden denne sag på dagsordenen for førstkommande møde.

Stk. 2. Formanden foranlediger, at der senest 4 hverdage inden et ordinært mødes afholdelse tilsendes hvert af menighedsrådets medlemmer samt de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, nævnte præster og den af kirkefunktionærerne valgte repræsentant, jf. lov om menighedsråd § 3, en dagsorden.

Stk. 3. Når en sag er optaget på dagsordenen for et ordinært møde, skal det fornødne materiale til sagens bedømmelse – medmindre det forinden er tilsendt de i stk. 2 nævnte personer – være tilgængeligt på kordegnkontoret/hos formanden i mindst 3 hverdage inden mødet. En fortegnelse over sagerne skal samtidig være fremlagt.

Stk. 4. En sag, der ikke er optaget på dagsordenen, kan kun behandles og afgøres på mødet, hvis alle medlemmer er til stede og enstemmigt vedtager det. Sagen kan dog behandles, hvis den ikke tåler udsættelse, eller det er åbenbart, at der umiddelbart kan tages stilling til den.

Stk. 5. Ved indkaldelse til ekstraordinært møde giver formanden i videst muligt omfang medlemmerne og de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, og § 3 nævnte personer underretning om de sager, der skal behandles på mødet.

Beslutningsdygtighed, mødeledelse og sagernes forelæggelse

§ 4. Menighedsrådets beslutninger træffes i møder.

Stk. 2. Menighedsrådet er beslutningsdygtigt, når mindst halvdelen af medlemmerne er til stede.

Stk. 3. Formanden og i hans forfald næstformanden leder menighedsrådets møder. Formanden træffer bestemmelse i alle spørgsmål vedrørende forhandlingernes ledelse og iagttagelse af god orden under mødet. Endvidere formulerer formanden de punkter, om hvilke der skal stemmes.

Stk. 4. Enhver, der ønsker ordet, skal henvende sig til formanden, der giver ordet til medlemmerne i den orden, hvori de har begæret det. Hvis flere begærer ordet på én gang, bestemmer formanden den orden, hvori de får adgang til at tale. Talerne må ikke afbrydes af andre end formanden.

Stk. 5. Ethvert medlem og de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, og § 3 nævnte personer skal efterkomme formandens afgørelser angående overholdelsen af den fornødne orden. Formanden kan dog lade spørgsmål, der henhører under formandens afgørelse, afgøre af menighedsrådet.

§ 5. Sagerne behandles i mødet i den rækkefølge, som formanden bestemmer, og formanden kan herved fravige den i dagsordenen angivne rækkefølge.

Stk. 2. Ethvert medlem og de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, og § 3 nævnte personer kan ved mødets begyndelse begære ordet til dagsordenen, herunder med henblik på spørgsmålet om sagers overflytning fra behandling for lukkede døre til behandling for åbne døre og omvendt.

§ 6. Hvis menighedsrådet finder, at en sag bør overvejes i et særligt udvalg, forinden sagen afgøres af menighedsrådet, nedsættes et sådant udvalg med det antal medlemmer, som menighedsrådet fastsætter i det enkelte tilfælde.

Stk. 2. Udvalget skal afgive en skriftlig indberetning til formanden for menighedsrådet. Menighedsrådets formand skal underrette menighedsrådets medlemmer og de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, og § 3 nævnte personer om indberetningen enten ved at fremsende indberetningen til disse eller ved at give dem meddelelse om, hvor indberetningen er fremlagt.

Medlemmernes deltagelse i forhandlinger og afstemning

§ 7. Menighedsrådet træffer beslutning om, hvorvidt et medlem har en sådan interesse i en sag, at medlemmet er udelukket fra at deltage i menighedsrådets forhandling og afstemning om sagen.

Stk. 2. Såfremt et medlem erklæres for inhabilt, skal vedkommende forlade mødelokalet under forhandlingen og afstemningen om sagen. Medlemmet er derimod ikke afskåret fra at deltage i menighedsrådets forhandling og afstemning om, hvorvidt der foreligger inhabilitet.

Stk. 3. Et medlem skal underrette menighedsrådet, hvis der foreligger forhold, der kan give anledning til tvivl om medlemmets habilitet.

§ 8. Præster kan ikke deltage i forhandling og afstemning i sager vedrørende præsteboliger og i sager, der vedrører en anden præst i pastoratet.

Stk. 2. Præster kan ikke deltage i afstemningen:

1. I sager, der er omfattet af bestemmelsen i lov om menighedsråd § 38.
2. I sager, der vedrører opførelse af kirker og nedbrydning af kirker.
3. Om indstillingen i sager om sogneinddeling, herunder oprettelse af nye sogne og kirkedistrikter, og pastoratsinddelingen.

Stk. 3. En kirkefunktionær, der er medlem af menighedsrådet i den menighedsrådsreds, hvor den pågældende er ansat, kan ikke deltage i forhandling og

afstemning i sager om ansættelse af kirkefunktionærer og i sager, der angår andre funktionærer ved kirken og kirkegården.

Stk. 4. Repræsentanten for kirkefunktionærerne, jf. lov om menighedsråd § 3, kan ikke deltage i forhandlingen i de i stk. 3 nævnte sager.

Stk. 5. Under forhandlingen og afstemningen i de i stk. 1 og stk. 3-4 nævnte sager skal den inhabile forlade mødelokalet. Vedkommende skal dog forinden gives lejlighed til at fremføre sine synspunkter og bidrage med faktiske oplysninger.

§ 9. Menighedsrådets medlemmer kan ikke afgive stemme ved fuldmagt, men alene ved deltagelse i rådets møder.

Afstemninger

§ 10. Valg af formand og næstformand sker ved hemmelig afstemning.

Stk. 2. Afstemninger i øvrigt sker ved, at medlemmerne rejser sig fra deres pladser eller ved håndsoprækning.

Stk. 3. Skønner formanden, at en sags udfald er så utvivlsom, at afstemning vil være overflødig, udtaler formanden dette med angivelse af sin opfattelse med hensyn til sagens afgørelse. Dersom intet medlem herefter forlanger afstemning, kan formanden erklære sagen for afgjort i overensstemmelse med den angivne opfattelse.

Stk. 4. Til beslutning kræves almindeligt stemmeflertal. I tilfælde af stemmelighed bortfalder forslaget. Ved pligtmæssige afgørelser foretages i tilfælde af stemmelighed fornyet afstemning. I tilfælde af fortsat stemmelighed foretages lodtrækning.

Stk. 5. Ændrings- og underændringsforslag kan fremsættes, så længe afstemningen ikke er begyndt.

§ 11. Ved valg af formand og næstformand samt ved valg til enkeltmandsposter anvendes bundet flertalsvalg.

Stk. 2. Ved denne valg måde er den kandidat valgt, som opnår stemmer fra et flertal af de tilstedeværende medlemmer. Opnås et sådant flertal ikke ved 1. afstemning, foretages en ny afstemning. Ved 2. afstemning er en kandidat valgt, hvis den pågældende opnår stemmer fra et flertal af de tilstedeværende medlemmer, eller hvis der kun afgives stemmer på den pågældende. Bringes 2. afstemning heller ikke nogen afgørelse, foretages bundet valg mellem de to, der ved 2. afstemning har fået flest stemmer, således at det ved stemmelighed afgøres ved lodtrækning, på hvilke to der ved det bundne valg (3. afstemning) skal

stemmes. Står stemmerne lige ved 3. afstemning, træffes afgørelsen ved lodtrækning.

§ 12. Ved valg af to eller flere medlemmer til udvalg m.v. skal forholdstalsvalgmåden anvendes, hvis dette kræves af noget medlem af rådet.

Stk. 2. Forholdstalsvalg foretages på grundlag af d'Hondts metode efter følgende regler: Menighedsrådets medlemmer deles i de grupper, hvori medlemmerne har anmeldt for formanden at ville stemme sammen ved det pågældende valg. Hver gruppes medlemstal deles med 1, 2, 3 o.s.v. De herefter fremkomne kvotienter angiver den rækkefølge, i hvilken de enkelte grupper kan vælge deres repræsentanter. Er to eller flere kvotienter lige store, afgøres rækkefølgen ved lodtrækning. Når det antal repræsentanter, der tilkommer de enkelte grupper, er bestemt, skal grupperne straks meddele formanden, hvilke personer der udpeges til de dem tilfaldne pladser. Giver en gruppe afkald på sin ret til at få en eller flere repræsentanter, fordeles de ledigblevne pladser mellem de andre grupper på den foran angivne måde.

Stk. 3. Gruppedelingen gælder alene det pågældende valg.

Menighedsrådets beslutningsprotokol

§ 13. I beslutningsprotokollen indføres de af menighedsrådet truffne beslutninger.

Stk. 2. Ethvert medlem kan forlange sit særstandpunkt kort tilført beslutningsprotokollen og kræve, at de myndigheder, som underrettes om vedkommende menighedsrådsbeslutning, samtidig gøres bekendt med indholdet af den nævnte tilføjelse.

Stk. 3. Ved slutningen af mødet oplæses beslutningsprotokollen, som derpå underskrives af samtlige medlemmer, der har deltaget i mødet.

Stk. 4. Medlemmerne kan ikke under henvisning til deres stemmeafgivning eller af andre grunde vægre sig ved at underskrive protokollen.

Ændringer i forretningsordenen

§ 14. Denne forretningsorden træder i kraft den

Stk. 2. Ændring i og tillæg til forretningsordenen skal behandles i to ordinære menighedsrådsmøder.

Normalforretningsorden

Stk. 3. Der udleveres et eksemplar af forretningsordenen til hvert medlem af menighedsrådet samt til de personer, der er nævnt i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, og § 3.

Vedtaget på menighedsrådets møde den:

Formand:

Indledning

Efter menighedsrådslovens § 24, stk. 4, vedtager menighedsrådet selv sin forretningsorden. Forretningsordenen skal ikke godkendes af nogen højere myndighed, og menighedsrådet kan derfor på egen hånd foretage ændringer i dens bestemmelser. (Skrivelse af 30. juni 1995). Den normalforretningsorden, som Kirkeministeriet har udsendt, er kun vejledende.

Dette er imidlertid ikke ensbetydende med, at menighedsrådet har en ubegrænset frihed med hensyn til de spørgsmål, forretningsordenen omhandler. Om formen for menighedsrådets forhandlinger og for tilvejebringelsen af dets beslutninger gælder der i vidt omfang retsregler, som er bindende uden hensyn til, om rådet har vedtaget dem i en forretningsorden, og uden hensyn til, om rådets forretningsorden måtte indeholde modstridende bestemmelser. (Skrivelse af 28. august 1991).

De nævnte retsregler kan være udtrykkelige lovbestemmelser i menighedsrådsloven, fx at menighedsrådets møder er offentlige, at beslutninger træffes i møder, og at mindst halvdelen af medlemmerne skal være til stede, for at rådet er beslutningsdygtigt.

Også forvaltningsloven indeholder bestemmelser om forvaltningsmyndigheders sagsbehandling og beslutninger.

Endelig findes der almindelige retsgrundsætninger herom, der ikke foreligger i skriftlig form, og hvis indhold derfor undertiden kan give anledning til tvivl, men som principielt er lige så bindende som udtrykkelige lovregler. Som eksempel på sådanne retsgrundsætninger kan nævnes, at et medlem har krav på, at der i en sag foreligger det oplysningsmateriale, der er nødvendigt, for at han på forsvarligt grundlag kan afgive sin stemme.

Menighedsrådet kan ikke i forretningsordenen forringe de rettigheder, som tilkommer det enkelte medlem af menighedsrådet eller de øvrige mødedeltagere ifølge loven eller almindelige retsgrundsætninger. (Skrivelse af 18. november 1993).

Selv om den overvejende del af en forretningsorden således består af regler, der under alle omstændigheder er bindende, er eksistensen af en sådan forretningsorden ikke uden værdi. Den omstændighed, at reglerne foreligger i skriftlig form, vil bidrage både til, at visse konfliktsituationer kan undgås, og til, at opståede konfliktsituationer hurtigt kan finde en i hvert fald midlertidig løsning.

Indledning

Det må endvidere anses for hensigtsmæssigt, at de beføjelser, der tilkommer formanden med hensyn til den rent praktiske mødeledelse, har en vis forankring i en skriftlig forretningsorden.

Forretningsordenen skal indeholde de nødvendige bestemmelser om menighedsrådets forhandlinger, fx bestemmelser om mødeindkaldelse, dagsordensmateriale, mødeledelse, afstemninger og andre processuelle forhold, hvorimod forretningsordenen ikke skal indeholde bestemmelser, der regulerer fordelingen af poster, fx valg på det konstituerende møde.

Det bestemmes i menighedsrådslovens § 24, stk. 5, at hvis der er uenighed i menighedsrådet om forretningsgangen, afgøres spørgsmålet af biskoppen. Dette gælder også forståelse af bestemmelser i forretningsordenen.

Normalforretningsorden

Menighedsrådets møder

§ 1

Menighedsrådets møder er offentlige. Menighedsrådet kan dog bestemme, at en sag skal behandles for lukkede døre, jf. lov om menighedsråd § 23, stk. 1.

Stk. 2 (1). Følgende sager skal, medmindre menighedsrådet i det enkelte tilfælde træffer anden bestemmelse, behandles for lukkede døre:

1. Sager, hvis afgørelse forudsætter en bedømmelse af personlige forhold.
2. Sager om køb og salg af fast ejendom (2).
3. Overslag og tilbud vedrørende bygningsarbejder og leverancer.

Stk. 3. Spørgsmålet om, hvorvidt en sag giver grundlag for dørlukning, forhandles for lukkede døre, hvis det bestemmes af menighedsrådet eller formanden, jf. lov om menighedsråd § 23, stk. 1.

Stk. 4. Sager, der behandles for lukkede døre, behandles så vidt muligt sidst (3).

1. Bestemmelsen medfører ikke begrænsninger eller udvidelser af reglen i menighedsrådslovens § 23, stk. 1. Forretningsordenens bestemmelse er alene et udgangspunkt for formanden ved placeringen af sagerne i det forslag til dagsorden, som menighedsrådet skal tage stilling til ved mødets begyndelse. Det er således rådet, der skal vurdere, om den pågældende sag, der af formanden på dagsordensudkastet er foreslået behandlet for lukkede døre, er af en sådan karakter, at dens afgørelse forudsætter en bedømmelse af personlige eller forretningsmæssige forhold.

Behandlingen af sager for lukkede døre må have undtagelsens karakter og være begrundet i den enkelte sags beskaffenhed. I normalforretningsordenens § 1, som imidlertid ikke kan anses for udtømmende for så vidt angår forhold, der kan begrunde, at dørene lukkes, er angivet tre grupper af sager, der som udgangspunkt skal behandles for lukkede døre. De hensyn, der herefter i praksis

hyppigst vil føre til dørlukning, fx ved behandlingen af sager vedrørende køb og salg af fast ejendom, er navnlig hensynet til menighedsrådets mulighed for at disponere økonomisk hensigtsmæssigt og hensynet til, at den enkelte borgers personlige og økonomiske forhold ikke gøres til genstand for offentlig drøftelse.

2. En sag, der vedrører et menighedsråds beslutning om at leje eller udleje fast ejendom, må sidestilles med en sag om køb eller salg af fast ejendom. I sådanne sager vil spørgsmålet om selve dispositionen og vilkårene for denne ofte foreligge til bedømmelse samtidig. Menighedsrådets stillingtagen til, om den pågældende disposition skal foretages, vil i øvrigt naturligt være afhængig af oplysning om, hvilke vilkår rådet kan opnå hos køber eller lejer.

3. Bestemmelsen er begrundet i hensynet til, at offentligheden skal være bekendt med, hvornår menighedsrådets behandling af sager for åbne døre finder sted.

§ 2

Medlemmerne har pligt til at deltage i menighedsrådets møder (1).

Stk. 2. Når et medlem er forhindret i at deltage i et møde, skal dette meddeles til formanden, inden mødet afholdes.

Stk. 3. I beslutningsprotokollen anføres for hvert enkelt møde, hvilke medlemmer der har været fraværende (2).

1. Kirkeministeriet har udtalt, at et medlem af menighedsrådet er forpligtet til at deltage i menighedsrådets møder, medmindre medlemmet har lovligt forfald. Ministeriet anfører som eksempler på lovlige forfaldsgrunde sygdom, barsel, varetagelse af erhverv mv., hvorimod der ikke, hvis afbudet begrundes med, at medlemmet mener, at der på mødet vil blive truffet en eller flere afgørelser, som medlemmet mener er i strid med gældende regler, foreligger en lovlig forfaldsgrund. (Skrivelse af 8. december 1995).

Kirkeministeriet har som administrativ myndighed ingen mulighed for at undersøge og efterprøve oplysninger om årsagerne til, at menighedsrådsmedlemmer udebliver fra møder. (Skrivelse af 11. juli 1989).

2. Dette er bl.a. af bevismæssig betydning ved placeringen af ansvaret for menighedsrådets beslutninger. Bestemmelsen må antages at udtrykke en alminde-

ligt gældende retsgrundsætning. Menighedsrådet kan derfor ikke fravige normalforretningsordenen på dette punkt.

Udsendelse af dagsorden og fremlæggelse af sagsfortegnelse

§ 3¹

Hvis et medlem, en af de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, nævnte præster eller den af kirkefunktionærerne valgte repræsentant, jf. lov om menighedsråd § 3, senest 8 dage forud for et ordinært møde har indgivet skriftlig anmodning om behandling af en sag, sætter formanden denne sag på dagsordenen for førstkommande møde (2).

Stk. 2. Formanden foranlediger, at der senest 4 hverdage inden et ordinært mødes afholdelse tilsendes hvert af menighedsrådets medlemmer samt de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, nævnte præster og den af kirkefunktionærerne valgte repræsentant, jf. lov om menighedsråd § 3, en dagsorden (3).

Stk. 3. Når en sag er optaget på dagsordenen for et ordinært møde, skal det fornødne materiale til sagens bedømmelse – medmindre det forinden er tilsendt de i stk. 2 nævnte personer – være tilgængeligt på kordegnekontoret/hos formanden i mindst 3 hverdage inden mødet (4). En fortegnelse over sagerne skal samtidig være fremlagt (5).

Stk. 4. En sag, der ikke er optaget på dagsordenen, kan kun behandles og afgøres på mødet, hvis alle medlemmer er til stede og enstemmigt vedtager det. Sagen kan dog behandles, hvis den ikke tåler udsættelse, eller det er åbenbart, at der umiddelbart kan tages stilling til den (6).

Stk. 5. Ved indkaldelse til ekstraordinært møde giver formanden i videst muligt omfang medlemmerne og de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, og § 3 nævnte personer underretning om de sager, der skal behandles på mødet.

1. Jf. menighedsrådslovens § 29.

2. Medlemmer af menighedsrådet har en egentlig ret til at få sager sat på dagsordenen for det førstkommande ordinære møde. Hensynet til de øvrige medlemmer betyder dog, at et enkelt medlem ikke kan forlange at få optaget så mange forslag, at det reelt bliver umuligt for menighedsrådet at behandle samtlige

Forretningsorden § 3

forslag – herunder forslag fra formanden og andre medlemmer af menighedsrådet. Såfremt dette er tilfældet, må menighedsrådet derfor i forbindelse med godkendelsen af dagsordenen afgøre, hvilke sager der må udskydes til det næste ordinære møde eller til et ekstraordinært møde, ligesom formanden på eget initiativ kan beslutte at indkalde til et ekstraordinært møde for at få de pågældende dagsordenspunkter behandlet. (Skrivelse af 28. februar 1996).

Fristen på 8 dage skal forstås som 8 dage og ikke som en uge. De 8 dage omfatter også søn- og helligdage, se modsat stk. 3.

En overskridelse af ottedagsfristen betyder, at det pågældende medlem ikke har krav på, at sagen medtages på det førstkommende møde, men ikke at formanden er afskåret fra at sætte sagen på dagsordenen for dette møde, hvis han anser noget sådant for hensigtsmæssigt. Kravene i stk. 2 og 3 om, at der senest 4 hverdage inden ordinært mødes afholdelse skal udsendes en dagsorden og om udsendelse eller fremlæggelse af det fornødne materiale til sagens bedømmelse, sætter dog ret snævre grænser for adgangen til at sætte sådanne senere indgivne sager til forhandling.

Sættes en sag, der er indgivet senere end 8 dage forud for et møde, ikke til behandling på dette, må det påhvile formanden at medtage sagen på dagsordenen for det næstfølgende møde.

Bestemmelsen i stk. 1 giver, når de deri nævnte betingelser er opfyldt, et medlem af menighedsrådet eller en mødedeltager en egentlig ret til at få en sag optaget på dagsordenen for det førstkommende møde i rådet, og denne ret kan ikke fratages den pågældende under henvisning til, at sagen – forinden den optages – kræver yderligere oplysninger, udvalgsbehandling el.lign. Bestemmelsen i stk. 1 er udtryk for en almindelig retsgrundsætning, hvorefter et medlem eller en mødedeltager, der rettidigt anmoder herom, har krav på at få en sag optaget på dagsordenen for menighedsrådets førstkommende møde.

Et rettidigt indgivet forslag skal optages på det udkast til dagsorden, som formanden skal udarbejde. Dette gælder, uanset om forslaget, hvis det blev vedtaget, ville være en ulovlig beslutning, og uanset om forslaget ikke vedrører et anliggende, som menighedsrådet kan varetage. Det er menighedsrådet, der fastsætter den endelige dagsorden. Den dagsorden, som formanden udsender, må betragtes som et udkast til dagsorden. Formanden skal imidlertid i givet fald gøre opmærksom på, at sagen efter hans opfattelse ikke kan behandles i menighedsrådet, og om fornødent skal han sætte dette spørgsmål til afstemning.

Afvisningsspørgsmålet skal afgøres af menighedsrådet, og formanden er derfor forpligtet til at fremlægge eller udsende eventuelt materiale, som er vedlagt et beslutningsforslag.

Et menighedsråd kan ikke vedtage et forslag til beslutning, der giver udtryk for en vurdering af de motiver, et medlem eller mødedeltager har haft i en given situation. Et sådant forslag må afvises.

Formanden må som udgangspunkt være forpligtet til at medtage et medlemsforslag med den formulering, som forslagsstilleren har anvendt. Da et dagsordensudkast først og fremmest skal fungere som en oversigt over de sager, der skal behandles i et møde, kan formanden dog foretage redaktionelle ændringer i forslag. Flere forslag med samme indhold, men med forskellig sproglig udformning, vil således kunne anføres under samme dagsordenspunkt, ligesom meget omfangsrige forslag må kunne forkortes. Endvidere må fx anstødelig sprogbrug kunne udelades af et forslag. I de nævnte tilfælde må forslag tilsendes medlemmerne og mødedeltagerne eller fremlægges som bilag til dagsordenen, jf. stk. 3. Der kan ved en redaktionel ændring af et forslag til dagsordenspunkt være risiko for samtidig ændring af indholdsmæssig karakter, hvorfor formanden, selv når der foreligger en af de ovenfor nævnte situationer, må være yderst tilbageholdende med at ændre i formuleringen af et forslag.

Menighedsrådets afgørelse om, hvorvidt et spørgsmål hører under rådets kompetence, kan forelægges biskoppen eller Kirkeministeriet eller indbringes for domstolene, der træffer den endelige afgørelse om spørgsmålet.

Det skal klart fremgå af dagsordenen, hvorvidt der er tale om en sag, der forelægges til efterretning eller til drøftelse og eventuel beslutning. I sager, der forelægges til efterretning, kan der ikke træffes beslutning, medmindre alle mødedeltagerne er enige herom, jf. stk. 4.

En forslagsstiller kan tage sit forslag tilbage, indtil afstemning om forslaget er påbegyndt. Er et forslag stillet af flere i forening, kan det kun tages tilbage, når alle forslagsstillerne er enige herom. Tilbagekaldelsen sker over for formanden.

Dersom tilbagekaldelsen sker, inden dagsordenen for det møde, hvor forslaget skulle behandles, er udsendt, må formanden formentlig blot kunne undlade at medtage forslaget på dagsordenen, og sagen er dermed afsluttet.

Dersom dagsordenen allerede er udsendt, må det formentlig være rigtigst at antage, at forslaget skal bibeholdes på dagsordenen, altså således at eventuelt sagsmateriale udsendes eller fremlægges på sædvanlig måde. Formanden må da ved mødets begyndelse give meddelelse om den ønskede tilbagekaldelse af forslaget og samtidig forespørge, om noget andet medlem af menighedsrådet eller en mødedeltager ønsker at optage forslaget, dvs. gøre det til sit. Er dette tilfældet, kan den oprindelige forslagsstiller ikke modsætte sig, at forslaget behandles. Samme fremgangsmåde må i givet fald følges, dersom et forslag først trækkes tilbage, efter at forhandlingerne om det er påbegyndt.

Forretningsorden § 3

Den, der optager et forslag, som ønskes trukket tilbage, forpligter sig ikke herved til at stemme for forslaget vedtagelse.

Der gælder den begrænsning i retten til at få en sag på dagsordenen, at det normalt ikke kan kræves at få en sag optaget til fornyet behandling, når der én gang er truffet beslutning i den. For at et sådant krav kan stilles, må der foreligge nye oplysninger eller ændrede forhold, således at der er sket en væsentlig ændring i grundlaget for den oprindeligt truffede beslutning. Menighedsrådets afgørelse af et sådant spørgsmål i en given sag må ske på grundlag af en konkret vurdering af, hvilken vægt der bør tillægges nye oplysninger eller ændrede forhold i relation til de oplysninger, der har ligget til grund for den oprindeligt truffede beslutning.

Hvis der ikke foreligger nye oplysninger eller ændrede forhold, vil et medlems ønske om at få optaget en sag på dagsordenen kunne afvises af menighedsrådet med den begrundelse, at sagen er en gentagelse af en tidligere behandlet og afsluttet sag.

Det er kun et fåtal af de forslag, der fremsættes for menighedsrådet, der hidrører fra de enkelte medlemmer eller mødedeltagere. De fleste forslag foreligger i form af indstillinger fra formanden eller udvalg. Der gælder ikke nogen speciel frist for sådanne indstillingers afgivelse, men de omfattes af fristerne for udsendelse af dagsorden og for fremlæggelse af materiale i stk. 2 og 3.

3. Det er tilstrækkeligt, at dagsorden afsendes om onsdagen før menighedsrådets møde den følgende mandag, idet lørdagen i denne forbindelse må anses for hverdag.

4. Det vil også kunne fastsættes i menighedsrådets forretningsorden, at det fornødne materiale til sagernes bedømmelse skal være tilgængeligt hos menighedsrådets sekretær.

Det er menighedsrådet, som inden for vide grænser afgør, hvilke oplysninger der skal være til stede, for at der kan træffes beslutning i en sag, idet det dog er en almindelig retsgrundsætning, at en sag skal være således oplyst, at der foreligger et forsvarligt beslutningsgrundlag.

Kirkeministeriet har udtalt, at medlemmer af menighedsråd har krav på at blive gjort bekendt med eksisterende sagsakter for på forsvarlig måde at kunne tage stilling til de pågældende sager. (Skrivelse af 6. marts 1984). En tilsvarende ret må tilkomme mødedeltagere.

Hvis et medlem eller en mødedeltager mener, at det foreliggende materiale er utilstrækkeligt som beslutningsgrundlag, må den pågældende fremsætte forslag om, at der tilvejebringes nærmere angivne yderligere oplysninger, eller at sagen undergives (fornyet) udvalgsbehandling med henblik på at få belyst sa-

gen. Såfremt et sådant procedureforslag forkastes, må den pågældende forlange at få tilført beslutningsprotokollen en bemærkning om, at beslutningsgrundlaget er utilstrækkeligt. Hvis den pågældende har stemmeret, skal han under henvisning til bemærkningen stemme imod beslutningen.

Det bilagsmateriale, der alene er fremsendt til menighedsrådets medlemmer og mødedeltagere til brug ved møde, er internt arbejdsmateriale. Pressen har kun ret til at få dette materiale udleveret i den udstrækning, det følger af de almindelige regler i lov om offentlighed i forvaltningen. Det følger heraf, at internt arbejdsmateriale i den udstrækning, det efter menighedsrådets beslutning afgives til udenforstående, kan miste karakteren af internt arbejdsmateriale med den virkning, at det ikke kan nægtes udleveret, fx til pressen.

Det må være en følge af bestemmelsen i stk. 3, at en gennemgang af sagsakter uden for det tidsrum, i hvilke disse er fremlagt, må bero på formandens afgørelse.

Det må bero på menighedsrådets afgørelse, hvorvidt genparter af de i sagerne indeholdte dokumenter kan udleveres til medlemmerne og mødedeltagerne uden for formandens eller kordegnens lokaler. Menighedsrådet må iagttage, at der ikke herved sker nogen tilsidesættelse eller skabes unødigt risiko for en tilsidesættelse af lovgivningens bestemmelser til beskyttelse af fortroligt materiale. På grund af den uklarhed, der kan bestå med hensyn til opbevaring og tilbagelevering af genparter af fortrolige sagsakter, vil det være hensigtsmæssigt, at menighedsrådet for at udelukke tvivl træffer udtrykkelig beslutning – eventuelt gennem optagelse i forretningsordenen – om, hvilke bestemmelser der i så henseende skal være gældende. Da udsendte genparter ofte bliver forsynet med personlige notater til støtte for arbejdet i menighedsrådet, kan det i eventuelle forskrifter fastsættes, at udleveret materiale destrueres ved tilbagelevering, når dette ønskes af vedkommende medlem eller mødedeltager.

5. Dette må forstås som et krav om en oversigt over, hvilke sager der er fremlagt, og ikke et krav om en oversigt over, hvad der findes af akter (bilag) i de enkelte sager.

6. Det er almindelige retsgrundsætninger, dels at en sag skal være således oplyst, at der foreligger et forsvarligt beslutningsgrundlag, dels at det herefter fornødne materiale skal være tilgængeligt forud for mødet, således at medlemmerne og mødedeltagerne har en rimelig tid til at forberede deres stillingtagen. Den omstændighed, at yderligere fremkommet materiale ikke forud for mødet har været tilgængeligt i den foreskrevne periode, er således ikke i sig selv tilstrækkelig til, at det kan forlanges, at sagen ikke undergives behandling og afstemning. Det må tillige kræves, at der er tale om akter eller oplysninger, der er nød-

vendige eller relevante for en stillingtagen til sagen. Endvidere er det almindeligt antaget, at forretningsordenens bestemmelse om, at sagsmaterialet forud skal være tilgængeligt i en bestemt periode, kan fraviges, hvis samtlige mødedeltagere er enige herom. I mangel af enighed kan kravet om den forudgående fremlæggelse af materialet kun fraviges, hvis det er åbenbart, at der umiddelbart kan tages stilling til den pågældende sag, eller hvis sagen ikke tåler udsættelse.

Hvis der ikke er enighed om at tage sagen op uden for dagsordenen, må den pågældende i givet fald anmode om at få sat sagen på dagsordenen for et kommende møde.

Beslutningsdygtighed, mødeledelse og sagernes forelæggelse

§ 4¹

Menighedsrådets beslutninger træffes i møder.

Stk. 2. Menighedsrådet er beslutningsdygtigt, når mindst halvdelen af medlemmerne er til stede.

Stk. 3. Formanden og i hans forfald næstformanden leder menighedsrådets møder (2). Formanden træffer bestemmelse i alle spørgsmål vedrørende forhandlingernes ledelse og iagttagelse af god orden under mødet (3). Endvidere formulerer formanden de punkter, om hvilke der skal stemmes (4).

Stk. 4. Enhver, der ønsker ordet, skal henvende sig til formanden, der giver ordet til de pågældende i den orden, hvori de har begæret det. Hvis flere begærer ordet på én gang, bestemmer formanden den orden, hvori de får adgang til at tale. Talerne må ikke afbrydes af andre end formanden (5).

Stk. 5. Ethvert medlem og de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, og § 3 nævnte personer skal efterkomme formandens afgørelser angående overholdelsen af den fornødne orden. Formanden kan dog lade spørgsmål, der henhører under formandens afgørelse, afgøre af menighedsrådet (6).

1. Jf. menighedsrådslovens § 24, stk. 1, og § 29, stk. 3.

2. Hvis både formanden og næstformanden er fraværende, må menighedsrådet ved flertalsbeslutning vælge en mødeleder for det pågældende møde.

3. Et medlem, der har fået en sag optaget på den endelige dagsorden for et møde, skal under alle omstændigheder have adgang til at redegøre for begrundelsen for forslaget, før der foretages afstemning om sagens realitet.

Forslag om afslutning af en forhandling kan først fremsættes, når alle medlemmer, der ønsker det, har haft lejlighed til at få ordet én gang.

Medlemmernes ret til at få ordet mindst én gang inden en sags afslutning vil ikke kunne afskaffes ved en bestemmelse i forretningsordenen.

Forslag om udvalgshenvisning eller om andre proceduremæssige spørgsmål kan sættes under afstemning, uanset om alle medlemmer har haft lejlighed til at få ordet om sagens indhold. Derimod kan ethvert medlem og enhver mødedeltager forlange at få ordet vedrørende selve procedureforslaget, forinden det sættes under afstemning.

4. Der findes ikke i menighedsrådsloven regler om, hvorledes afstemningstemaet skal formuleres. Det er næppe heller muligt at fastsætte udtrykkelige regler herom. Afgørelsen må træffes efter det enkelte tilfældes beskaffenhed.

Det må antages, at formanden er berettiget til at kræve, at en forslagsstiller om fornødent tydeliggør indholdet af sit forslag.

5. Formanden er i sin egenskab af mødeleder med henblik på at opnå en hensigtsmæssig afgrænsning af menighedsrådets drøftelser såvel i tidsmæssig henseende som med hensyn til drøftelsernes nærmere indhold efter omstændighederne berettiget til at henstille til en taler at begrænse sit indlæg, såfremt dette ikke direkte vedrører det punkt på dagsordenen, der er under behandling. Formandens beføjelse til at afbryde en taler må ikke udøves vilkårligt, og må ikke være afhængig af, om formanden er enig eller uenig i de fremsatte synspunkter. Såfremt formandens henstillinger ikke efterkommes af medlemmet, vil formanden være berettiget til at nægte medlemmet ordet under den videre drøftelse af dagsordenspunktet. (Skrivelse af 28. februar 1996).

Spørgsmålet må i øvrigt afgøres efter en nøjere vurdering af samtlige de forhold, der har ført frem til afbrydelsen, og af den situation, hvor afbrydelsen finder sted.

§ 5

Sagerne behandles i mødet i den rækkefølge, som formanden bestemmer, og formanden kan herved fravige den i dagsordenen angivne rækkefølge (1).

Stk. 2. Ethvert medlem og de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, og § 3 nævnte personer kan ved mødets begyndelse begære ordet til dagsordenen, herunder med henblik på spørgsmålet om sagers overflytning fra behandling for lukkede døre til behandling for åbne døre og omvendt (2).

1. Formanden kan også sætte flere punkter på dagsordenen til forhandling under ét.

2. Den af formanden udsendte dagsorden er alene et udkast til dagsorden, jf. note 2 til § 3. Menighedsrådets møde indledes derfor med, at rådet tager stilling til dagsordenen. Dette kan ske stiltiende ved, at intet medlem begærer ordet til dagsordenen.

Hvis der er fremsat et forslag til en beslutning, hvis indhold ikke er et anliggende, som menighedsrådet kan varetage, er det formandens pligt som mødeleder ved mødets begyndelse at gøre opmærksom på, at der efter hans opfattelse er tale om et emne, der ikke kan behandles, og som derfor må afvises fra dagsordenen. Ethvert medlem kan forlange ordet for at udtale sig om afvisningsspørgsmålet, hvorimod der ikke er adgang til at udtale sig om sagens realitet. Fremsættes der begæring derom, må spørgsmålet om forslagets optagelse på den endelige dagsorden sættes til afstemning. Hvis afstemningen går formanden imod, viser betydningen af, at sagen er på dagsordenen, sig derved, at sagen kan behandles efter reglerne om dagsordenssager og ikke blot som en sag uden for dagsordenen.

Retten til at få ordet til dagsordenen er en ret til at fremsætte forslag til dagsordenens indhold og til at få menighedsrådets afgørelse af forslaget. Derimod indbefatter retten til at få ordet til dagsordenen ikke en taleret med hensyn til den sag, som er, eller som ønskes optaget på dagsordenen. Man kan således alene kræve at få ordet for at udtale sig om sagers optagelse på eller afvisning fra dagsordenen, hvorimod der ikke er adgang til at udtale sig om sagernes indhold.

Medlemmerne og mødedeltagerne har tilsvarende en ret til at få ordet vedrørende forslag om proceduremæssige spørgsmål, fx overflytning af en sag fra behandling for lukkede til åbne døre eller omvendt, jf. note 3 til § 4.

§ 6¹

Hvis menighedsrådet finder, at en sag bør overvejes i et særligt udvalg, forinden sagen afgøres af menighedsrådet, nedsættes et sådant udvalg med det antal medlemmer, som menighedsrådet fastsætter i det enkelte tilfælde.

Stk. 2. Udvalget skal afgive en skriftlig indberetning til formanden for menighedsrådet. Menighedsrådets formand skal underrette menighedsrådets medlemmer og de i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, og § 3 nævnte personer om indberetningen enten ved at fremsende indberetningen til disse eller ved at give dem meddelelse om, hvor indberetningen er fremlagt.

1. Jf. menighedsrådslovens § 20, hvorefter menighedsrådet kan nedsætte særlige udvalg til varetagelse af bestemte hverv eller til udførelse af forberedende eller rådgivende funktioner for menighedsrådet eller de stående udvalg.

Medlemmernes deltagelse i forhandlinger og afstemning

§ 7¹

Menighedsrådet træffer beslutning om, hvorvidt et medlem har en sådan interesse i en sag, at medlemmet er udelukket fra at deltage i menighedsrådets forhandling og afstemning om sagen.

Stk. 2. Såfremt et medlem erklæres for inhabilt, skal vedkommende forlade mødelokalet under forhandlingen og afstemningen om sagen (2). Medlemmet er derimod ikke afskåret fra at deltage i menighedsrådets forhandling og afstemning om, hvorvidt der foreligger inhabilitet.

Stk. 3. Et medlem skal underrette menighedsrådet, hvis der foreligger forhold, der kan give anledning til tvivl om medlemmets habilitet.

1. Jf. menighedsrådslovens §§ 26 og 28.

2. Reglen om, at et inhabilt medlem skal forlade lokalet under forhandlingen og afstemningen af den pågældende sag, må betegnes som en almindelig retsgrundsætning, der ikke kan fraviges. (Skrivelse af 17. oktober 1995).

Hvis et medlem, der er blevet erklæret for inhabilt, ulovligt vægrer sig ved at forlade lokalet, vil det ikke være muligt for menighedsrådet at behandle det

pågældende punkt på dagsordenen. Det bør protokolleres, at den pågældende er blevet erklæret for inhabil, og at vedkommende nægtede at forlade mødet, hvorefter politiets bistand vil kunne påkaldes til fjernelse af medlemmet. Menighedsrådet vil dog kunne vælge at træffe beslutning om, at punktets behandling udsættes til et senere møde.

§ 8¹

Præster kan ikke deltage i forhandling og afstemning i sager vedrørende præsteboliger og i sager, der vedrører en anden præst i pastoratet.

Stk. 2. Præster kan ikke deltage i afstemningen:

- 1. I sager, der er omfattet af bestemmelsen i lov om menighedsråd § 38.**
- 2. I sager, der vedrører opførelse af kirker og nedbrydning af kirker.**
- 3. Om indstillingen i sager om sogneinddeling, herunder oprettelse af nye sogne og kirke-distrikter, og pastoratsinddelingen.**

Stk. 3. En kirkefunktionær, der er medlem af menighedsrådet i den menighedsråds-kreds, hvor den pågældende er ansat, kan ikke deltage i forhandling og afstemning i sager om ansættelse af kirkefunktionærer og i sager, der angår andre funktionærer ved kirken og kirkegården.

Stk. 4. Repræsentanten for kirkefunktionærerne, jf. lov om menighedsråd § 3, kan ikke deltage i forhandlingen i de i stk. 3 nævnte sager.

Stk. 5. Under forhandlingen og afstemningen i de i stk. 1 og stk. 3-4 nævnte sager skal den inhabile forlade mødelokalet. Vedkommende skal dog forinden gives lejlighed til at fremføre sine synspunkter og bidrage med faktiske oplysninger (2).

1. Jf. menighedsrådslovens §§ 27 og 28.

2. Jf. § 7 note 2 samt bemærkningerne til menighedsrådslovens § 28.

§ 9

Menighedsrådets medlemmer kan ikke afgive stemme ved fuldmagt, men alene ved deltagelse i rådets møder (1).

1. Der vil altså ikke kunne afgives stemmer pr. brev.

Afstemninger

§ 10

Valg af formand og næstformand sker ved hemmelig afstemning (1).

Stk. 2. Afstemninger i øvrigt sker ved, at medlemmerne rejser sig fra deres pladser eller ved håndsoprækning (2).

Stk. 3. Skønner formanden, at en sags udfald er så utvivlsom, at afstemning vil være overflødig, udtaler formanden dette med angivelse af sin opfattelse med hensyn til sagens afgørelse. Dersom intet medlem herefter forlanger afstemning, kan formanden erklære sagen for afgjort i overensstemmelse med den angivne opfattelse.

Stk. 4. Til beslutning kræves almindeligt stemmeflertal. I tilfælde af stemmelighed bortfalder forslaget. Ved pligtmæssige afgørelser foretages i tilfælde af stemmelighed fornyet afstemning. I tilfælde af fortsat stemmelighed foretages lodtrækning.

Stk. 5. Ændrings- og underændringsforslag kan fremsættes, så længe afstemningen ikke er begyndt (3).

1. Jf. menighedsrådslovens §§ 8 og 24.

2. Jf. menighedsrådslovens § 24, stk. 2, hvorefter afstemninger skal ske således, at det klart fremgår, hvorledes det enkelte medlem stemmer. Der er således ikke nogen adgang for et menighedsråd til at beslutte hemmelig afstemning, hverken i åbne møder eller ved behandling af sager for lukkede døre.

Formanden kan i sin egenskab af mødeleder afholde skriftlig afstemning i tilfælde, hvor en allerede afholdt afstemning foretaget ved håndsoprækning eller ved, at medlemmerne har rejst sig fra deres pladser, ikke har skabt den fornødne klarhed om afstemningens resultat.

Inden afstemningens påbegyndelse må det påhvile formanden at gøre rede for, i hvilken rækkefølge han agter at sætte flere forslag til afstemning.

Er et medlem utilfreds med den fremgangsmåde, formanden har angivet, må han straks protestere herimod og angive, hvorledes afstemningerne efter hans opfattelse bør foretages, idet en protest, der ikke fremsættes på mødet, normalt ikke vil kunne få nogen virkning med hensyn til gyldigheden af de foretagne afstemninger.

Deltagelse i afstemningen er pligtmæssig, jf. menighedsrådslovens § 46, stk. 5. Lige så lidt som et medlem kan unddrage sig sin del af ansvaret for menig-

hedsrådets beslutninger ved uden lovligt forfald at udeblive fra dets møder, kan han unddrage sig sit ansvar ved at undlade at deltage i afstemningerne.

Det må på denne baggrund fastholdes, at også et medlem, der som sit votum afgiver »stemmer ikke«, deltager i afstemningen og kan få et medansvar for dennes resultat.

Dette gælder også, hvis medlemmet ved sin holdning fremkalder den situation, at stemmerne står lige, og et forslag derfor enten bortfalder eller må afgøres ved lodtrækning.

Det forekommer imidlertid jævnlige, at medlemmer tilkendegiver, at de ikke stemmer. Dette medfører som nævnt ikke, at de pågældende fritages for et eventuelt retligt ansvar for beslutningen, men spørgsmålet om ansvar vil dog kun få praktisk betydning ved afstemninger, der kan medføre tvangsbøder, et erstatningsansvar eller en erstatningsretlig bod. En lang række afstemninger i menighedsrådet vil uanset afstemningsresultatet ikke kunne udløse et sådant ansvar, og der vil altså i disse tilfælde være mulighed for risikofrit at anvende tilkendegivelsen »stemmer ikke«.

Der findes ikke i menighedsrådsloven regler, der pålægger et menighedsråds flertal eller de enkelte medlemmer pligt til at begrunde deres standpunkt til en sag, men en sådan pligt kan i visse tilfælde følge af forvaltningslovens bestemmelser.

Til en gyldig vedtagelse af et forslag i et menighedsråd kræves kun, at halvdelen af rådets medlemmer er til stede, samt at flere har stemt for end imod forslaget, idet der ses bort fra blanke stemmer.

Hvor menighedsrådet har pligt til at træffe en afgørelse, kan lodtrækning i visse tilfælde være nødvendig. Der findes ikke i lovgivningen nærmere forskrifter om, hvorledes lodtrækning skal foretages. Det må imidlertid være klart, at indsigelser mod formen for en lodtrækning må ske, før lodtrækningen foretages, idet et medlem ikke bør kunne lade lodtrækningens resultat være afgørende for, om han vil protestere mod formen for denne.

3. Det må formentlig anses for en almindelig retsgrundsætning, at formanden, hvis han har modtaget ændringsforslag, snarest skal gøre de øvrige medlemmer og mødedeltagere bekendt hermed, således at disse har mulighed for at forberede deres stillingtagen til forslagene. Den omstændighed, at medlemmer af menighedsrådet eller mødedeltagere, som er bekendt med foreliggende ændringsforslag, må formodes forud for mødet at have orienteret andre medlemmer eller mødedeltagere herom, kan ikke begrunde en undtagelse herfra.

Det må følge af reglerne om menighedsrådets dagsorden mv., at der ikke gennem ændringsforslag, der må siges at ligge uden for rammerne af den pågældende sag, således som denne er angivet på den udsendte dagsorden, kan ind-

smugles realitetsbehandling og afstemning om emner, som det enkelte medlem eller den enkelte mødedeltager ikke har haft lejlighed til at forberede sig på. Den, der vil protestere mod behandlingen af et ændringsforslag under henvisning til, at det ligger uden for rammerne af den sag, der er til forhandling, må fremsætte sin protest straks på mødet. En efterfølgende protest vil normalt ikke kunne bevirke ugyldighed af de truffe vedtagelser.

Formanden kan i sin egenskab af mødeleder lægge forhandlingerne således til rette, at indlæg om ændringsforslag henvises til fremsættelse på det tidspunkt, hvor det enkelte ændringsforslag er til behandling. Det forudsættes, at der på dette tidspunkt gives enhver, der ønsker det, ret til at få ordet, inden afstemningen om ændringsforslaget indledes.

Selv om det ikke er nævnt i normalforretningsordenen, gælder et almindeligt princip om, at underændringsforslag (ændringsforslag til et ændringsforslag) skal sættes under afstemning før ændringsforslaget. Blandt flere underændringsforslag sættes det mest vidtgående til afstemning først.

Det gælder også som almindeligt princip, at afstemninger om ændringsforslag altid sker før afstemning om hovedforslaget, og at der først stemmes om det mest vidtgående ændringsforslag, for så vidt en sådan graduering af ændringsforslagene er mulig.

Vedtagelse af et ændrings- eller underændringsforslag kræver, at der er flertal for dette. Står stemmerne lige, er ændringsforslaget forkastet, og der bliver i sådanne tilfælde ikke tale om at foretage lodtrækning.

Den omstændighed, at et medlem stemmer for et ændrings- eller underændringsforslag, som han selv eller andre har stillet, forpligter ham ikke til at stemme for det således ændrede hovedforslag. Det kan fx være ganske naturligt, at et medlem, der er imod støtte til et nærmere angivet formål, stemmer for et ændringsforslag, der går ud på en formindskelse af støtten, og derefter stemmer imod det således ændrede hovedforslag om ydelse af støtte.

Et medlem, der vil protestere mod en af formanden foreslået fremgangsmåde vedrørende behandlingen og afstemningen om fremsatte ændringsforslag eller underændringsforslag, må fremsætte sin protest, inden behandlingen af formandens forslag er afsluttet.

Det er ikke i lovgivningen fastsat regler, hvorefter et mindretal i menighedsrådet kan kræve et møde afbrudt, fordi der under forhandlingerne om en sag fremsættes ændrings- eller underændringsforslag, men det må tilkomme formanden, evt. menighedsrådet, at beslutte, om et møde skal afbrydes.

Ved afstemninger i kollegiale råd kan der ikke sjældent opstå tvivl om, hvorvidt et fremsat forslag skal anses for et ændringsforslag eller for et såkaldt sideordnet forslag.

Et ændringsforslag har til formål at tilføre en ændring i et andet forslag, hovedforslaget, der altså bliver bestående, omend i ændret skikkelse, hvis ændringsforslaget vedtages. Ændringsforslaget forudsætter altså et allerede fremsat forslag.

Sideordnede forslag er karakteriseret ved, at de er selvstændige forslag. Der kan være tale om sideordnede forslag, der gensidigt udelukker hinanden (ekskluderende forslag), fx to forslag, hvoraf det ene foreslår en grund bebygget med en kirke, medens det andet foreslår grunden bebygget med et hus med menighedslokaler. Der kan også være tale om sideordnede forslag, der er uafhængige, således at det er muligt at vedtage begge eller alle forslag (ikke-ekskluderende forslag) fx anvendelse af beløb af rådighedsbeløbet til en række formål. Hvis der til et fremsat forslag fremsættes et eller flere modforslag, der må karakteriseres som sideordnede forslag, er der ingen regel, der angiver den rækkefølge, hvori forslagene skal bringes til afstemning. Det først fremsatte forslag kan altså ikke betragtes som et hovedforslag og de senere fremsatte forslag som ændringsforslag. Formanden må træffe afgørelse om den rækkefølge, hvori forslagene skal sættes til afstemning, og må kunne sætte det forslag til afstemning først, som han regner med kan opnå flertal. Hvis et af flere ekskluderende forslag vedtages, er de øvrige forslag, der jo er uforenelige med det vedtagne, bortfaldet, og der skal ikke foretages nogen afstemning om disse.

§ 11

Ved valg af formand og næstformænd samt ved valg til enkeltmandsposter anvendes bundet flertalsvalg (1).

Stk. 2. Ved denne valg måde er den kandidat valgt, som opnår stemmer fra et flertal af de tilstedeværende medlemmer. Opnås et sådant flertal ikke ved 1. afstemning, foretages en ny afstemning (2). Ved 2. afstemning er en kandidat valgt, hvis den pågældende opnår stemmer fra et flertal af de tilstedeværende medlemmer, eller hvis der kun afgives stemmer på den pågældende. Bringer 2. afstemning heller ikke nogen afgørelse, foretages bundet valg mellem de to, der ved 2. afstemning har fået flest stemmer, således at det ved stemmelighed afgøres ved lodtrækning, på hvilke to der ved det bundne valg (3. afstemning) skal stemmes. Står stemmerne lige ved 3. afstemning, træffes afgørelsen ved lodtrækning (3).

1. Bundet flertalsvalg vil også kunne anvendes ved valget mellem flere ansøgere til stillinger under menighedsrådet.

Som grundlag for menighedsrådets behandling af en ansættelsessag må foreligge oplysninger om samtlige ansøgere, og ved afstemningen kan enhver af disse bringes i forslag.

2. Der er intet til hinder for, at der ved 2. afstemning bringes kandidater i forslag, som ikke har være foreslået ved 1. afstemning.

3. Der er ikke i lovgivningen forskrifter om, hvordan lodtrækning skal foretages. Indsigelse mod formen for en lodtrækning må fremsættes, før lodtrækningen foretages, idet et medlem ikke bør kunne lade lodtrækningens resultat være afgørende for, om han vil protestere mod formen for denne.

§ 12¹

Ved valg af to eller flere medlemmer til udvalg m.v. skal forholdstalsvalgmåden anvendes, hvis dette kræves af noget medlem af rådet.

Stk. 2. Forholdstalsvalg foretages på grundlag af d'Hondts metode efter følgende regler: Menighedsrådets medlemmer deles i de grupper, hvori medlemmerne har anmeldt for formanden at ville stemme sammen ved det pågældende valg. Hver gruppes medlemstal deles med 1, 2, 3 o.s.v. De herefter fremkomne kvotienter angiver den rækkefølge, i hvilken de enkelte grupper kan vælge deres repræsentanter. Er to eller flere kvotienter lige store, afgøres rækkefølgen ved lodtrækning. Når det antal repræsentanter, der tilkommer de enkelte grupper, er bestemt, skal grupperne straks meddele formanden, hvilke personer der udpeges til de dem tilfaldne pladser. Giver en gruppe afkald på sin ret til at få en eller flere repræsentanter, fordeles de ledigblevne pladser mellem de andre grupper på den foran angivne måde.

Stk. 3. Gruppedelingen gælder alene det pågældende valg.

1. Jf. menighedsrådslovens § 21, stk. 2, med note 3.

Menighedsrådets beslutningsprotokol

§ 13¹

I beslutningsprotokollen indføres de af menighedsrådet truffne beslutninger (2).

Stk. 2. Ethvert medlem kan forlange sit særstandpunkt kort tilført beslutningsprotokollen og kræve, at de myndigheder, som underrettes om vedkommende menighedsrådsbeslutning, samtidig gøres bekendt med indholdet af den nævnte tilføjelse.

Stk. 3. Ved slutningen af mødet oplæses beslutningsprotokollen, som derpå underskrives af samtlige medlemmer, der har deltaget i mødet (3).

Stk. 4. Medlemmerne kan ikke under henvisning til deres stemmeafgivning eller af andre grunde vægre sig ved at underskrive protokollen.

1. Jf. menighedsrådsloven § 25 med noter.

2. Tilførslen til protokollen kan ud over det, der er vedtaget på mødet, omfatte en kort beskrivelse af de sager, der har været behandlet på mødet. Egentlige referater af menighedsrådets møder må ikke indføres i beslutningsprotokollen, men kan, om det ønskes, efter menighedsrådets bestemmelse optages på anden måde.

Afbrydelse af et møde bør fremgå af beslutningsprotokollen.

Rettelser i beslutningsprotokollen skal ske ved en tilføjelse til protokollen.

3. Der er intet til hinder for, at et menighedsråd kan vedtage, at der, forinden dørene lukkes, skal ske oplæsning af de i protokollen indførte beslutninger vedrørende sager, der har været behandlet i det offentlige møde. Formålet med den nævnte bestemmelse i normalforretningsordenen om oplæsning af det i beslutningsprotokollen indførte er dog ikke at give offentligheden underretning om menighedsrådets vedtagelser, men for rådets tilstedeværende medlemmer at fastslå indholdet af det indførte, forinden disse medlemmer ved deres underskrift bekræfter, at det indførte er i overensstemmelse med de i mødet truffne vedtagelser.

Ændringer i forretningsordenen

§ 14

Denne forretningsorden træder i kraft den

***Stk. 2.* Ændringer i og tillæg til forretningsordenen skal behandles i to ordinære menighedsrådsmøder (1).**

***Stk. 3.* Der udleveres et eksemplar af forretningsordenen til hvert medlem af menighedsrådet samt til de personer, der er nævnt i lov om menighedsråd § 2, stk. 2, og § 3 (2).**

1. Tidsrummet mellem 1. og 2. behandling bør være af en sådan længde, at de enkelte medlemmer får den fornødne tid til at skaffe sig et forsvarligt grundlag for den videre forhandling om og afgørelse af ændringsforslaget.

2. Også nyvalgte medlemmer af menighedsrådet og nytiltrådte personer efter menighedsrådslovens § 2, stk. 2, og § 3 skal have udleveret et eksemplar.

Litteraturliste

Kirkeretlige fremstillinger

Foruden de henvisninger, der er foretaget ved de enkelte paragraffer, kan nævnes følgende mere omfattende kirkeretlige fremstillinger, der berører menighedsråd:

- Lisbet Christoffersen: Kirkeret mellem stat, marked og civilsamfund. 1998.
Preben Espersen: Folkekirkens styrelse. 1990.
Preben Espersen: Kirkeret. Almindelig del. 1993.
Preben Espersen, Theodor Jørgensen, Jørgen Stenbæk, Lisbet Christoffersen og Hans Raun Iversen: Det almindelige præstedømme og det folkekirkelige demokrati. 1996.
Hans Gammeltoft-Hansen og Jørgen Stenbæk (red.): Kirkeretsantologi 1991. Udgivet af Selskab for Kirkeret. 1991.
Hans Gammeltoft-Hansen og Jørgen Stenbæk (red.): Kirkeretsantologi 1994. Udgivet af Selskab for Kirkeret. 1994.
Hans Gammeltoft-Hansen og Theodor Jørgensen (red.): Kirkeretsantologi 1997. Udgivet af Selskab for Kirkeret. 1997.
Håndbog for menighedsrådsmedlemmer. Menighedsrådets medlemmer og arbejdsform. Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer. 1995.
Kirkelovene af 1922 med senere ændringer. Indledet og fortolket samt forsynet med sagregister ved Louis Petersen. 1944.
Materialesamling fra Kirkeretsseminaret 24.-26. januar 1986 på refugiet Fuglsang.
August Roesen: Dansk Kirkeret. 3. udg. 1976.
Leif Senholt: Menighedsrådsloven med kommentarer. (Elektronisk udgivelse).

Almindelige forvaltningsretlige fremstillinger

Af almindelige forvaltningsretlige fremstillinger foreligger på dansk bl.a.:

- Jon Andersen: Forvaltningsret. 3. udg. 1997.
Poul Andersen: Dansk Forvaltningsret. 5. udg. 1965.

Litteraturliste

- Bent Christensen: Forvaltningsret. Opgaver, hjemmel, organisation. 2. udg. 1997.
- Hans Gammeltoft-Hansen, Jon Andersen, Kaj Larsen og Karsten Loiborg: Forvaltningsret. 1994.
- Jens Garde m.fl.: Forvaltningsret. Almindelige emner. 3. udg. 1997.
- Claus Haagen Jensen og Carl Aage Nørgaard: Administration og borger. 3. udg. 1988.
- Carl Aage Nørgaard og Jens Garde: Forvaltningsret. Sagsbehandling. 4. udg. ved Jens Garde og Karsten Revsbech. 1995.

Betænkninger

- 610/1971 om folkekirken i det moderne samfund.
- 952/1982 om folkekirkens økonomi.
- 1182/1989 om ansættelse i stillinger i folkekirken m.m.
- Budgetanalyse af folkekirkens økonomi. Maj 1995.
- 1327/1996 om budgetlægning for kirkekasserne m.v.

Større vejledninger

- Frihed til nye initiativer. En vejledning fra Kirkeministeriet om mulighederne i menighedsrådslovens kapitel 9 A. Kirkeministeriet 1992.
- Samarbejde i folkekirken. En vejledning for menighedsråd og ansatte. Kirkeministeriet 1995.
- Kirkegårdsvedtægter. En vejledning for menighedsråd, kirkegårdsbestyrelser og provstiudvalg. Kirkeministeriet 1996.
- Kirkegården: Begravelsesplads for alle. En vejledning for menighedsråd, kirkegårdsbestyrelser og begravelsesmyndigheder. Kirkeministeriet 1996.
- Arbejds miljø i folkekirken. En vejledning for menighedsråd og medarbejdere i folkekirken. Kirkeministeriet 1997.
- Større frihed og mere kompetence. En vejledning fra Kirkeministeriet 1998.

Forkortelser

Alm. del	Preben Espersen. Kirkeret. Almindelig del. 1993.
Ansættelsesloven	Lov nr. 310 af 16. maj 1990 om ansættelse i stillinger i folkekirken mv. som ændret ved lov nr. 390 af 22. maj 1996.
Bet. 610/1971	Betænkning om folkekirken i det moderne samfund. Afgivet af Kirkeministeriets strukturkommission. Betænkning 610/1971.
Bet. 952/1982	Folkekirkens økonomi. Betænkning afgivet af det af Kirkeministeriet den 24. februar 1978 nedsatte udvalg. Betænkning 952/1982.
Bet. 1182/1989	Betænkning angående ansættelse i stillinger i folkekirken m.m. afgivet af det af Kirkeministeriet den 28. januar 1987 nedsatte udvalg. Betænkning 1182/1989.
Bet. 1327/1996	Betænkning om budgetlægning for kirkekasserne m.v. afgivet af det af Kirkeministeriet den 10. maj 1996 nedsatte udvalg. Betænkning 1327/1996
Danske Lov eller DL	Kong Christian den Femtis Danske Lov. 1683.
FOB	Folketingets Ombudsmands Beretning.
Folkekirkens styrelse	Preben Espersen: Folkekirkens styrelse 1990.
Forvaltningsloven	Lov nr. 571 af 19. december 1985. Forvaltningslov. Som ændret ved lov nr. 347 af 6. juni 1991.
H	Højesteretsdom.
Kirkebestyrelsesloven	Lovbekendtgørelse nr. 217 af 31. marts 1992 om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m.
Kommenterede forvaltningslov	Forvaltningsloven. Med kommentarer af John Vogter. 3. udg. 1998.

Forkortelser

Medlemskabsloven	Lov nr. 352 af 6. juni 1991 om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning.
Menighedsrådslov 1903	Lov nr. 86 af 15. maj 1903 om menighedsråd.
Menighedsrådslov 1912	Lov nr. 96 af 10. maj 1912 om menighedsråd.
Menighedsrådslov 1922	Lov nr. 280 af 30. juni 1922 om menighedsråd.
Menighedsrådslov 1984	Lov nr. 221 af 16. maj 1984 om menighedsråd med senere ændringer (lovbekendtgørelse nr. 587 af 25. juni 1992).
Menighedsrådslov 1994	Lovbekendtgørelse nr. 571 af 21. juni 1996 om menighedsråd.
Menighedsrådsvalgloven	Lovbekendtgørelse nr. 30 af 24. januar 1996.
Offentlighedsloven	Lov nr. 572 af 19. december 1985 om offentlighed i forvaltningen som ændret ved lov nr. 347 af 6. juni 1991, lov nr. 504 af 30. juni 1993 og lov nr. 276 af 13. maj 1998.
(R)	Angiver at cirkulæret, vejledningen eller skrivelser er optaget i Retsregler for Menighedsråd.
Roesen	August Roesen: Dansk Kirkeret. 3. udg. 1976.
UfR	Ugeskrift for Retsvæsen.
Straffeloven	Lovbekendtgørelse nr. 648 af 12. august 1997. Straffelov.
Økonomiloven	Lovbekendtgørelse nr. 537 af 24. juni 1997 om folkekirkens økonomi.

Sagregister

A

Afbrydelse af møde 195, 198
Afbrydelse af taler 188 f
Afkald på udvalgspladser 76
Afkald på valgdeltagelse 76
Afkortning af valgperiode 52 f
Afslutning af forhandling 189
Afstemninger 89 ff, 193 ff
 afstemningstema 189
 blanke stemmer 91, 194
 hemmelige stemmer 44, 46, 90, 193
 hovedforslag 195 f
 lodtrækning 91, 193 f
 pligt til at deltage i 158, 166, 193 f
 protest mod 193, 195
 rækkefølge 193
 sideordnede forslag 195 f
 skriftlige 193
 stemmeafgivning ved fuldmagt 192
 stemmeafgivning ved brev 192
 stemmeflertal 89, 91
 stemmelighed 91, 193, 195
 stemmepligt 158, 166, 193 f
 »stemmer ikke« 194
 underændringsforslag 193 ff
 ændringsforslag 193 ff
Aftaler om samarbejde 139 ff
Aftaler, valg 76
Afvigende mening 92, 94
Anerkendelsessøgsmål fra tilsynsmyndigheden 163
Anke af sanktionsafgørelser 166 f
Annulation 158, 162 f
Ansattes overværelse af møder 84, 88 f
Anstødelig sprogbrug 185
Ansvarsplacering 90
Ansættelsessager, bundet flertalsvalg 196 f
Arbejdslederfunktioner, præstens 129
Arbejdsmiljø i folkekirken 118, 120 ff
Arkiv, menighedsrådets 112
Avishold 33 f

B

Begrundelse af standpunkt 194
Begrænsning af indlæg, henstilling om 189
Bekendelsesgrundlag 131
Bekendtgørelse, menighedsrådsvalg 54
Beretning om rådets virksomhed 117, 122
Beslutninger, udførelse af 110 f
Beslutningers retsvirkning, tidspunkt for 86
Beslutningsdygtighed 89 f, 91
Beslutningsgrundlag 186 f
Beslutningsprotokol 92 ff, 105, 182, 198
 afvigende mening 92, 94
 aktindsigt 93
 forhandlinger 93, 198
 fravær fra møde 182 f
 indhold 93, 198
 indretning 93
 løbsbladssystem 93
 mødereferater 93
 offentlighed 93
 oplæsning 198
 rettelse i 93, 198
 særstandpunkt 92, 94
 udskrift 79, 81
 underskrift 92, 94, 198
Besluttende budgetsamråd 146 ff
Bilagsmateriale 187
Biskop, funktioner 157 f
Bispevalg 117, 156 f
Bistandspræster 36 f
Bod, erstatningsretlig 90, 158, 165 f
Borgerligt ombud 66
Brev, afgivelse af stemmer pr. 192
Budgetprocedurer 144 ff
Budgetsamråd, besluttende 146 ff
Budgetsamråd, forberedende 146
Budgetteringsret, udvidet 149
Bundet flertalsvalg 53, 196 f
Bygningsarbejder, overslag og tilbud over 181

Sagregister

C

Cirkulation af sager 78

D

Dagbladsabonnement 33 f

Dagsorden 36, 78, 105 ff 181, 183 ff
afvisning fra 184, 190
efterretningssager 92, 109 f, 113, 185
ekstraordinært møde 81, 183
forkortelse af forslag 185
forslagsformulering, ændring i 185
optagelse af sager på 183 ff,
ordet til 108 f, 190
sager uden for 183, 187 f
tilbagetagelse af forslag 185
udsendelse 183
åbne og lukkede døre 190

Danske Lov 25

Delegation af beslutningskompetence 89 f

d'Hondske metode 75 ff

Dispensationer fra kirkelovgivningen 139 ff

Diæter 33

Dokumentunderskrift 114

Dørlukning 84, 87 ff, 181 f, 190

Døvemenheder 40

E

EF-direktiver vedrørende udbud af bygge-
og anlægsarbejder 134

Efterretningssager 92, 109 f, 113, 185

Ekstraordinære gudstjenester 131

Ekstraordinære møder 79, 81, 183

Enkeltposter, valg til 46 ff, 53 f

Erklæring, menighedsrådsmedlemmer 42 f

Erstatningsretlig bod 90, 158, 165 f

Erstatningssag 90, 158, 164 f

F

Faktiske forhold, tilsynsmyndigheders stil-
lingtagen til 160

Faste gudstjenester 130 f

Fast ejendom, køb og salg 181

Ferie, præster 129 f

Flertalsvalg, bundet 53, 196 f

Folkeafstemninger 31

Folketingets Ombudsmand 161 f

Forberedende budgetsamråd 146

Forfald, lovligt 58, 60, 182

Forfald, møde 58, 60, 182

Forhandlingsledelse 105, 108 f 188 f

Forholdstalsvalgmåde 73 ff 197

Forhåndsaftaler, valg 53

Forladelse af møde 90

Formand, menighedsrådets 44 ff, 105 ff

afbrydelse af taler 188 f

beslutningsgrundlag 107

beslutningsprotokol, indførelser i 105

beslutningsudførelse 110 f,

dagsordensudsendelse 105 ff

forhandlingsledelse 105, 108 f, 188 f

formandshonorar 42, 115 f

formandsvalg 44 f

fælles menighedsråd 29, 31

hastesager 110, 113, 160

mødeforberedelse 105 ff

mødeindkaldelse 105

mødeledelse 105, 108 f, 188 f

standsning af sag 110

udsendelse af materiale 105, 107 f

utvivlsomme sager 110 f, 113, 160, 193

Forretningsgang, uenighed om 89, 180

Forretningsorden, menighedsrådets 89,
179 ff

indhold 91, 179 f

nødvendige bestemmelser i 180

udlevering af 199

uenighed om bestemmelser i 180

ændringer i 199

Forretningsudvalg 89

Forsikring mod sanktioner 161

Forslagsret 36, 39

Forsøgsordninger 139 ff, 151

Fortabelse af valgbarhed 41, 64

Fortrolige oplysninger 78 f, 81 ff, 88 f,
125 f

Forvaltningsloven 27

Fravigelser fra kirkelig lovgivning 139 ff

Fraværende medlem 58, 182 f

Fritagelse, formands- og næstformandshverv
44 ff

Fritagelse, medlemskab 66 f,

Fritagelse, stedfortræder 58 f

Fælles menighedsråd 29, 31, 36, 136

Fællesmøde, menighedsråd 79, 84

Færøerne 169

Fødte medlemmer, udvalg 74

Først valgte medlem 41

G

Generel inhabilitet 65, 69
 Genoptagelse af sag 109 f
 Genpart af sagsakter 187
 Grundloven 30
 Gruppeanmeldelse 76
 Gruppesprængning 77
 Gudstjenester, ekstraordinære 131
 Gudstjenester, faste 130 f
 Gudstjenester, tidspunkt 122
 Grønland, kirken i 169

H

Hastesager 91, 110, 113, 153, 160
 Hemmelig afstemning 44, 46, 90, 193
 Hemmeligholdelse af oplysninger 81 ff
 Henstillinger fra tilsynsmyndighed 160
 Henvielse til udvalg 189, 191
 Hjemvisning af sager 160
 Honorar, formand 42, 115 f
 Honorar, kasserer og kirkeværge 47, 48 f
 Hovedforslag 195 f
 Hverv 73, 78
 Højskolekurser 33

I

Ikkesevejende kirke, udvalg 71
 Indberetning om udvalgsbehandling 191
 Indsamlinger 130 f
 Indsigelse mod afstemning 193, 195
 Indsigelse mod valg 77
 Inhabilitet 55, 62 f, 69, 90, 95 ff, 99 ff,
 133 f, 191 f
 Inhabilitet, kirkefunktionærer 99, 102, 192
 Inhabilitet, præster 99 ff, 192
 Initiativret, menighedsrådets 132
 Internt arbejds materiale 187

K

Kasserer 46 ff
 Kirkebetjeningens ordning 128 f
 Kirkefunktionærer 37 ff, 44 f, 99, 101 f
 Kirkefunktionær, inhabilitet 99, 102, 192
 Kirkefunktionærrepræsentant
 36 ff, 99, 101 f
 Kirkefunktionærstillinger, normering af
 128
 Kirkegårdsudvalg 69 f
 Kirkelige handlinger 130 f

Kirkelige udvalg 1903 25
 Kirkeudvalg 69 f
 Kirkevisitats 79
 Kirkeværge 46 ff 52, 69 f
 Klage over personale 161
 Klagevejledning 161
 Konfirmation 122 f
 Konstaterende pålæg fra tilsynsmyndigheden
 160
 Konstituerende møde 41 f, 44, 54 f 61, 74
 Kontaktperson 47, 49 ff
 Kursusdeltagelse 33
 Køb af fast ejendom 181 f

L

Legalitetstilsyn 158 ff.
 Leje af fast ejendom 182
 Leverancer fra menighedsrådsmedlemmer
 132 ff
 Leverancer, tilbud om 181
 Licitation 132 ff,
 Listeforbund 76
 Liturgi 130 f
 Lodtrækning 91, 193 f
 Lokalradio, udsendelse over 86
 Lovligt forfald 58, 60, 182
 Lukkede døre 84, 87 ff, 181 f, 190
 »Lukket møde« 87
 Lydbånd, optagelse på 86
 Løfte, menighedsrådsmedlemmer 42 f
 Løn- og ansættelsesvilkår 37

M

Medarbejdere ved kirke og kirkegård 117
 Medarbejdermøder 40, 51, 123 ff
 Medunderskrift 47, 52
 »Menighedsfuldmagt« 30
 Menighedsløfte 42 f
 Menighedsløfte, stedfortræder 55, 63
 Menigheds møder 135 ff
 Menighedsråd
 afslutning af forhandling 189
 afvisning af sag 184
 alm. beskrivelse 29 ff
 beføjelser 30 f
 beslutningsdygtighed 89 f, 91
 beslutningsgrundlag 183 f, 186 ff,
 diæter 33
 døvemenigheder 40

Sagregister

- efterretningssager 92, 109, 110, 113, 185
ekstraordinære møder 79, 81, 183
forhandlingsledelse 188 f
formand 44 ff, 105 ff
formandsfunktioner 105 ff
formandshonorar 42, 115 f
fortabelse af valgbarhed 41 f, 64
fravær fra møde 58, 182 f
fælles menighedsråd 29, 31, 36, 136
fælles møde 79, 84
fødte medlemmer 32, 35
genoptagelse af sag 109 f
konstituerende møde 41 f, 44, 54 f, 61, 74
lukkede døre 84, 87 ff, 181 f, 190
medlemmer 32, 35
medlemstal 32
mødeforberedelse 105 ff
mødeoffentlighed 84 ff
mødepligt 35 f, 38, 58, 182
nægtelse af ordet 189
næstformand 44 f, 108, 114
opgaver 117 ff, 190
oprettelse 29, 31 f
sagsfortegnelse 183, 187
sagsfortegnelse, fremlæggelse af 79, 81
sagsmateriale 183, 186 ff
særlig menighed 40
udelukkelse 43, 64 ff
udtalepligt 132
udtaleret 132
udtræden 64 ff
valg 54
Motiver, vurdering af 185
Møder, menighedsrådets 79 ff
 afbrydelse af møde 195
 afslutning af forhandling 189
 afstemning, pligt til deltagelse i 158, 166, 193 f
 bekendtgørelse af 79 f
 beslutningsdygtighed 89 f, 91
 dørlukning 84, 87 ff, 181 f, 190
 ekstraordinære 79, 81, 183
 forhandlingsledelse 105, 108 f, 188 f
 forladelse af møde 90
 forretningsgang, uenighed om 89, 180
 fravær fra 58, 182 f
 fælles møde 79, 84
 lovligt forfald 58, 60, 182
 lukkede døre 84, 87 ff, 181 f, 190
 mødeledelse 105, 108 f, 188 f
 mødelokale 80
 mødeoffentlighed 84 ff, 181 f
 mødepligt 58, 66, 182
 mødereferater 93
 mødested 79 f
 mødetidspunkt 79 f
 ordensreglement 86
 ordinære møder 79 ff
 sagsfortegnelse, fremlæggelse 79, 81
 sekretærs overværelse af møder 88
 stemmeftal 89, 91
 stemmepligt 158, 166, 193 f
 tavshedspligt 78 f, 81 ff, 88 f, 125 f
 udeblivelse fra møde 58, 64, 182
 udskrift af beslutningsprotokol 79, 81
 udsættelse af møde 192
 udsættelse af sag 91, 192
- ## N
- Nedlæggelse af præstestilling 118
Normalforretningsorden for menighedsråd 179 ff
Nyt sogn 29
Nægtelse af at forlade lokale 191 f
Nægtelse af ordet 189
Næstformand, menighedsråd 44 f, 108, 114
- ## O
- Offentlighed, møder 84 ff, 181 f
Ombudsmand 161 f
Opgaver, menighedsrådets 117 ff, 190
Ophævelse af valg 77
Oplysninger, yderligere 107 f
Oplysningspligt, gensidig 110
Oprettelse af nyt sogn 29
Oprettelse af præstestilling 118
Ordensreglement, møder 86
Ordet, ret til at få 109
Ordet til dagsorden 108 f, 190
Ordinære møder 79 ff
Orientering om planlagt virksomhed 117, 122
Orlov, menighedsrådsmedlemmer 32, 59
Overdragelse af større arbejder til menighedsrådsmedlem 132 ff
Overslag vedrørende bygningsarbejder og leverancer 181

P

Personlige forhold 181
 Personlig interesse, se inhabilitet
 Planlagt virksomhed, orientering om 117, 122
 Pligtmæssige afgørelser 193 f
 Protest afstemning 193
 Protest valg 77
 Provstiudvalg 53, 55, 115 f, 117, 144 f, 153 ff
 Præsteansættelse 55, 61 f, 117 f 136
 Præstegårdskasse 70
 Præstegårdsudvalg 70
 Præstens forhold til menighedsrådet 127 ff
 Præster, ferie 129 f
 Præstestillinger, fordeling af 118
 Pålæg fra tilsynsmyndighed 160

R

Rammeordning, budget 148
 Referater af møder 198
 Referat, mødedeltagere 36, 39
 Regulativer 119 f
 Repræsentant for kirkefunktionærer 37 ff
 Ritualer 130 f
 Rækkefølge, sagers behandling 190

S

Sager til efterretning 92, 109 f, 113, 185
 Sager uden for dagsorden 183, 187 f
 Sagsakter, adgang til 85, 183, 186
 Sagsakter, gennemgang af 187
 Sagsakter, genpart af 187
 Sagsbehandlingstid 161
 Sagsfortegnelse, fremlæggelse 79, 81
 Sagsmateriale 105 ff,
 Salg af fast ejendom 181
 Salmebøger 122
 Samarbejde i folkekirken 118 ff, 125
 Samarbejde mellem menighedsråd 139 ff
 Samarbejde, stiftsøvrighed, provstiudvalg, menighedsråd 149 f
 Samarbejdsudvalg 159
 Samtykke fra menighedsrådet 130 f
 Sekretær, menighedsråd 47, 88
 Selvejende kirker 69
 Sjælesorg, præstens 127
 »Skilsmisseparagraffen« 128
 Sognebåndsløser 57, 64, 138

Sognebåndsløseres deltagelse i menigheds-
 møder 138
 »Sognefuldmagt« 30, 149
 Sogneinddeling 29
 Standardregulativer 119 f
 Standsning af sag 110
 Statistik over befolkningssammensætning 140 f
 Stedfortræder 41, 55 ff 62, 63, 67, 110, 114
 Stemmeafgivning ved fuldmagt 192
 Stemmeflertal 89, 91
 Stemme ved fuldmagt 192
 Stiftsbåndsløsning 136
 Stiftsudvalg 117
 Stiftsøvrighed 53, 55, 153, 155 ff
 Stillingskategorier 126
 Strafansvar, menighedsrådsmedlemmer 89, 162
 Straf, valgharhed 41 f
 Større arbejder 132 ff
 Suppleant, se stedfortræder
 Suspension af menighedsrådsbeslutning 158, 163
 Særlige menigheder 40
 Særlige udvalg 71 ff, 191
 Særlig interesse, se inhabilitet
 Særstandpunkt, beslutningsprotokol 92, 94

T

Taleret 36, 39, 108 f
 Taletid, begrænsning af 189
 Tavshedspligt 78 f, 81 ff, 88 f, 125 f
 Telefonudgifter mv. 115
 Tidsbegrænsning valgperiode 74
 Tilbagekaldelse af forslag 185 f
 Tilbud vedrørende bygningsarbejder og leverancer 181
 Tilskud til forsøgsordninger 151
 Tilsyn med menighedsråd 153 ff,
 Tilsynsmyndigheder, kirkelige 132
 Tjenesteforseelser, præster 127
 Tjenestemandsansættelse 37
 Tjenestemandslignende vilkår 37
 Tvangsbøder 129, 158, 163, 167
 Tydeliggørelse af forslag 189

U

Uafhængighed, præstens 127 f
 Udeblivelse fra møder 58, 64, 182 f

Sagregister

Udelukkelse fra menighedsråd 43, 64 ff
Udfyldningsvalg 63
Udlejning fast ejendom 91, 182
Udskrift af beslutningsprotokol 79, 81
Udsættelse af møde 192
Udsættelse af sag 91, 192
Udtaleelsespligt, menighedsrådets 132
Udtræden af menighedsråd 58, 64 ff
Udvalg
 afkald på pladser 76
 aftaler 76
 cirkulation af sager 78
 dagsordener 78
 forholdstalsvalg 73 f, 197
 fødte medlemmer 74
 gruppesprængning 77
 henvisning til 189, 191
 indstillinger fra 77
 mødeindkaldelse 77
 mødeoffentlighed 77
 møder 77 f
 sted og tidspunkt for møder 77
 særlige udvalg 71 ff, 191
 tavshedspligt 78
 udtræden 74, 77
 ulovligt valg 77
 valg 69 ff, 73 ff, 197
Udvidet budgetteringsret 149
Underskrift, dokumenter 114
Underændringsforslag 193 ff

Undladelse af pligtopfyldelse 64 f
Undladelse af stemmeafgivning 158, 166
Utvivlsomme sager 110 f, 113, 160, 193

V

Valgbarhed fortabelse 41 f, 64 ff
Valgbarhed, sognebåndsløser 64
Valgbarhed, straf 41 f
Valgforbund 76
Valgklager 41
Valgmenighed 33, 40
Valgperiode 47, 52 f
Vedtægter 47, 52, 69 f
Vejledende udtalelse fra tilsynsmyndighed 98, 160
Video, optagelse på 86
Videregivelse af fortrolige oplysninger 77 f, 79, 81 ff, 87 ff, 125 f,

Y

Yderligere oplysninger 107 f

Æ

Ændringer i forretningsorden 199
Ændringer i liturgi og ritualer 130 f
Ændringer i sogneinddeling 29
Ændringsforslag 193 ff

Å

Åbenhed i menighedsrådsarbejdet 26, 54, 79 ff